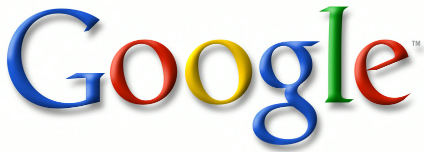
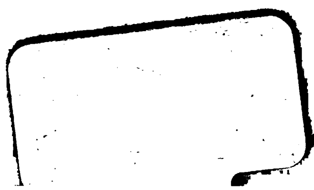

Netherla
Gi

HANDELINGEN

VAN

DE REGERING

EN DE

STATEN-GENERAAL,

OVER

DE HERZIENING DER GRONDWET.

Eerste Deel.

TE 'SGRAVENHAGE,
BIJ J. BELINFANTE.
MDCCCXL.

HET KONINKLIJK GEZAG EN DE NATIONALE VRIJHEID ZIJN GEVESTIGD DOOR DE GRONDWET.

G. K. GRAVE VAN HOGENDORP.
(*Bijdragen*).

INHOUD.

HANDELINGEN

OVER DE

Herziening der Grondwet.

Zittingjaar 1839—1840 der Staten-Generaal.

AANSPRAAK.

Op het bij de Grondwet voorgeschreven tijdstip (den 21 October 1839), werd de gewone vergadering der Staten-Generaal, door Zijne Majesteit den Koning in persoon met eene aanspraak geopend. Hoogstdezelve kondigde daarin onder anderen wijzigingen in de Grondwet aan, en zulks in deze zinsnede, volgende op de vermelding dat van Zr. Mjs. zijde alle pogingen worden aangewend, om de geheele uitvoering van het traktaat met *Belgie* te verzekeren en te bespoedigen; dat de voorstellen, nopens eene vergoeding in grondgebied voor het afgestane gedeelte van het Gr.-Hert. *Luxemburg*, zijn aangenomen, en dat Z. Exc. de Minister van Buitenlandsche Zaken deswege eene opening aan H. Ed. Mog. zou doen:

« Hierdoor is het tijdstip geboren, om over te gaan tot de » wijzigingen der Grondwet, die door de scheiding van *Nederland* en » *Belgie* noodzakelijk zijn geworden. Eene voordragt tot dat einde » zal Uw Ed. Mog. worden aangeboden. »

ADRES VAN ANTWOORD.

Den 26 en 28 October werd, in zittingen met gesloten deuren, over het adres van antwoord op de troonrede gehandeld. — De beraadslagingen daarover waren langdurig en levendig, vooral ter zake van de zinsnede, nopens de herziening der Grondwet.

Verscheidene leden bragten met die zinsnede in verband hetgeen van wege de Regering en de Kamer in 1831 was gezegd, en meenden dat daarvan gewag diende te worden gemaakt in het onderwerpelijk adres van antwoord.

Den 20 Januarij 1831 was namelijk door Z. Exc. den Minister

van Buitenlandsche Zaken, namens Z. M., eene staatkundige mededeeling aan de Staten-Generaal gedaan, en daarbij gezegd:

«Onder zoodanige omstandigheden roept onze eigene staatshuis»houding de bijzondere aandacht in, en het oogenblik is dáár, om »in de Grondwet van het Koningrijk die wijzigingen te brengen, »welke hare toepassing alleen op Noord-Nederland, ten gevolge »der scheiding, vordert. Z. M. zal dit werk laten voorbereiden, en »binnen kort eene wet over dit onderwerp aan U Edel Mog. voor»dragen, bij welke gelegenheid tevens zal kunnen overwogen wor»den, of het doelmatig zij, om de daarstelling van het beginsel der »ministeriële verantwoordelijkheid, hetwelk thans geen deel van »ons staatsregt uitmaakt, in aanmerking te nemen, en of de erva»ring ook de voordragt van enkele andere wijzigingen der Grond»wet geacht zou kunnen worden aan te raden, in overeenstem»ming met de beginselen onzer instellingen en de belangen van »*Noord-Nederland.*»

Op deze van wege den Koning gedane mededeeling, is door de Staten-Generaal, in een door beide de kamers aangenomen adres, den 7 Februarij 1831 aan Z. M., nopens de herziening van de staatsregeling, geantwoord:

«Ja Sire! zullen de Vereenigde Nederlanden, als voorheen »eenen afzonderlijken Staat uitmakende, uitzigt kunnen hebben »op het behoud van hun onafhankelijk bestaan; zullen hunne »ingezetenen mogen hopen op bloei en welvaart, bij vereevening »en vergoeding der geleden schaden; zal de Staat aan zijne ver»bindtenissen kunnen blijven voldoen; dan moet niet alleen ter »verkrijging en bepaling van regtmatige voorwaarden naar buiten »alles worden aangewend; maar onze inwendige staatshuishouding »behoort die wijzigingen te ondergaan, welke, bij vereenvoudi»ging, tevens groote bezuinigingen mogelijk maken, zonder eenige »der waarborgen, tot verzekering der openbare vrijheden en in »'s lands welbegrepen belang vereischt, te krenken. Buiten die »waarborgen toch kan geene regering duurzame orde en rust »bewaren. De Staten-Generaal zien de van wege Uwe Majesteit »aangekondigde voordragt van wet, daartoe betrekkelijk, met »verlangen te gemoet; zij zullen dan met kalmte en naauwgezet»heid beoordeelen, hoedanig het beginsel der ministeriële verant»woordelijkheid en de verdere wijzigingen, welke de omstandig»heden mogten vorderen en de ervaring aanraden, in onze Grond»wet overeenkomstig haren milden geest te maken, zouden kunnen »en moeten worden gevestigd, en op de wijze, bij die Grondwet »zelve voorgeschreven, tot stand gebragt.»

Terwijl verscheiden leden thans op de herinnering aan deze mededeeling en beantwoording van 1831 aandrongen, achtten anderen zulks overbodig, vermits men in het bij de troonrede vermelde kon berusten. Blijkens de notulen van de bovengenoemde zittingen met gesloten deuren, den 1 November voorgelezen, heeft de meerderheid der Tweede Kamer zich ten slotte vereenigd met de volgende zinsnede:

«Het tijdstip is nu geboren tot de voordragt van wijzigingen »in onze staatkundige instellingen, overeenkomstig de mededee»ling, *bij den aanvang van den jare* 1831, *van wege Uwe Majesteit*, »*in onze vergadering gedaan*. Was die mededeeling destijds den »Staten-Generaal hoogst aangenaam, thans zien zij de voordragt »dier wijzigingen met verlangen te gemoet.»

Bij de stemming over het geheel van het adres van antwoord, werd dit met eenparige stemmen bij de Tweede Kamer aangenomen, en de Eerste Kamer der Staten-Generaal vereenigde zich met het adres, hetwelk alzoo (den 30 Oct. 1839) aan Z. M. door eene commissie uit de twee kamers overgebragt werd.

Z. M. roerde, in Hoogstd. antwoord op dit adres, de herziening der Grondwet niet aan, maar zeide, onder anderen:

«Dat ook hij hoopte, dat de onzekerheid en spanning der laatste »jaren zal hebben opgehouden, en dat de eensgezindheid in de »beraadslagingen der vergadering van de Staten-Generaal bevor»derlijk zou zijn voor het heil des Vaderlands.»

TUSSCHEN-TIJDVAK.

Den 1 Nov. had de Minister van Buitenlandsche Zaken, de bij 's Konings aanspraak toegezegde mededeeling aan de Tweede Kamer gedaan, waarbij onder anderen werd aangekondigd, dat het gedeelte van *Limburg*, hetwelk, volgens het Londensche traktaat, weder een deel van *Nederland* zou uitmaken, een afzonderlijk Hertogdom zou vormen, met uitsluiting van de vestingen *Maastricht* en *Venlo*, die geheel en al aan *Nederland* zouden blijven. Dat nieuwe Hertogdom zou, even als het Groothertogdom *Luxemburg*, voor zoo ver het aan den Koning-Grooth. is verbleven, een deel van den Duitschen Bond uitmaken.

Van wege Z. M. was aan de Duitsche Bondvergadering de verzekering gegeven, dat Hoogstd. zorg zou dragen «dat het bren»gen van het Hertogdom *Limburg*, onder dezelfde staatsregeling »en wetten als *Nederland*,» niet hinderlijk zou zijn aan de verpligtingen, die aan den Koning-Grooth. bij de staatsregeling en

de wetten van den Duitschen Bond, ten aanzien van *Luxemburg*, mogten zijn opgedragen, noch aan de verbindtenissen, die daaruit voor Z. M. mogten voortvloeijen.

Eenpariglijk nam de Duitsche Bondvergadering genoegen met opgemelde verzekeringen en bijgevoegde voorstellen. —

Bij het onderzoek der begrootings-wetten voor 1840 in de afdeelingen werd door vele leden aangemerkt, « dat de tegenwoordige stand onzer grondwettige en wettelijke instellingen te zeer onzeker en onbepaald was, dan dat zij niet ten volle mogten vertrouwen, dat eene hernieuwing derzelve, binnen zeer korten tijd, is te gemoet te zien; en in deze meening, droegen zij voor om, in plaats der begrootingswetten, slechts een halfjarig crediet toe te staan. — Andere leden, daarentegen, hoezeer gelijkelijk overtuigd van de dringende noodzakelijkheid eener herziening der staatsregeling, waaronder wij nog leven, en gelijkelijk met verlangen naar dezelve uitziende, waren van oordeel, dat deze intusschen, evenzeer als vroeger, zoo als zij nu bestaat, en voor zoo verre zij nog kan opgevolgd worden, het eenige rigtsnoer hunner handelingen moet uitmaken, en dat men, daarvan afwijkende, of hetzelve in het onzekere stellende, zou komen op een wijd veld van uiteenloopende verlangens en meeningen, en wenschten dien ten gevolge de voorgedragene begrooting te onderzoeken, gelijk zij is voorgesteld. »

Bij de beantwoording op een en ander, heeft de Regering « het verlangen tot eene halfjarige voorziening in de Staats-uitgaven, in afwachting van de herziening der Grondwet, ondoelmatig geacht. » « Het aanwijzen (zeide zij) van al de grondslagen van »een' duurzamen stand van zaken, behoort tot de voordragt van »de gewone begrooting, tegen het jaar 1841, die reeds in bewer»king is, en bij welke gelegenheid dan ook de in vele afdeelingen »verlangde openlegging, op de volledigste wijze zal plaats hebben, »doch om daartoe te geraken, is het allezins wenschelijk, dat de »Regering gerustheid hebbe omtrent de voorziening in de Staats»behoeften van het jaar 1840. »

Bij de algemeene beraadslagingen over de begrootingswetten, (*waarop wij de gelegenheid zullen hebben terug te komen*) werd door vele leden weder aangedrongen op de noodzakelijkheid tot spoedige herziening van de Grondwet, tot vereenvoudiging van de staatshouding en tot het doeltreffende, om, in afwachting daarvan, een halfjarig crediet toe te staan.

Na veel sprekens en wedersprekens werd door de Regering eene

crediletwet voor het eerste half jaar van 1840 aangeboden, die gewijzigd, den 28 December door de Tweede Kamer aangenomen en den 30 December 1839 in wet veranderd werd.

Door deze beraadslagingen was de aandacht zeer gespannen, met betrekking tot de herziening der Grondwet. Men was echter noch in het onzekere of dezelve onmiddellijk door de Regering zou worden aangeboden. Ras echter hield deze onzekerheid op.

REGERINGS-VOORDRAGTEN.

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van Maandag den 30 December 1839 kwam bij dezelve in, de navolgende *Koninklijke boodschap* met de daarbij behoorende *vijf ontwerpen van wet en memorie van toelichting*:

«Edel Mogende Heeren!

»Ten gevolge van hetgeen Wij, bij de opening der tegenwoor»dige zitting van de Staten-Generaal, aangaande het wijzigen der »Grondwet hebben te kennen gegeven, bieden Wij hiernevens aan »U Edel Mogenden aan vijf ontwerpen van wet, begeleid van eene »memorie van toelichting.

»Altijd genegen om volgens milde beginselen het geluk te bevor»deren van het goede Volk, door de beschikking der Goddelijke »Voorzienigheid aan Onze zorgen toebetrouwd, hebben Wij in »ernstige overweging genomen, of ook nog andere wijzigingen »door Ons zouden kunnen worden voorgesteld; maar acht gevende »op de niet zeer gelukkige gevolgen, die in de laatste jaren eenige »staatkundige proeven van dien aard bij anderen gehad hebben; »op de gezetheid der Nederlandsche Natie tot behoud harer instel»lingen; op de verschillende meeningen, die welligt omtrent ver»dere wijzigingen zouden kunnen ontstaan met de daaraan dik»wijls verbonden gevolgen; en op de ondervinding, vooral in de »laatste jaren, dat, volgens de bestaande Grondwet, de algemeene »belangen van *Nederland* genoegzaam verzekerd zijn, hebben »wij gemeend, Onze voorstellen aan U Edel Mogenden tot hetgeen »door de verandering van zaken, volstrekt noodzakelijk geworden »was, te moeten bepalen: zoo evenwel, dat Wij geneigd blijven, »al datgene wat Ons, ter bevordering van het geluk der Natie »mogt voorkomen in dit opzigt noodzakelijk te zijn, altijd tot een »nader onderwerp Onzer Landsvaderlijke zorg en overweging te »maken.

»En hiermede, Edel Mogende Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

»'s *Gravenhage*, den 28 December 1839.

WILLEM.»

ONTWERP litt. A.

WIJ WILLEM, ENZ.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat, ten gevolge der tractaten van den 19 April 1839, de daarbij aan *Belgie* overgegane provincien of gedeelten derzelven, hebben opgehouden tot het grondgebied van het koningrijk der *Nederlanden* te behooren, en dat derhalve, de tot deszelfs voormalig grondgebied betrekkelijke en met deszelfs vorige uitgebreidheid verbondene artikelen der Grondwet eene noodzakelijke verandering behoeven;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het eerste en van het tweede artikel der Grondwet van het koningrijk der *Nederlanden*.

Art. 2. Het eerste artikel van het eerste hoofdstuk der Grondwet, geplaatst in haar eerste hoofdstuk: *Van het Rijk en deszelfs inwoners*, wordt veranderd als volgt:

« Het koningrijk der *Nederlanden* bestaat uit de volgende pro- »vincien: *Noord-Braband*, *Gelderland*, *Holland*, *Zeeland*, *Utrecht*, »*Vriesland*, *Overijssel*, *Groningen* en *Drenthe*, mitsgaders het Her- »togdom *Limburg*, behoudens de betrekkingen van dat Hertogdom »tot het Duitsch Verbond.

»Het Groot-Hertogdom *Luxemburg*, in de grenzen bepaald bij »de tractaten, gesloten te *Londen* den 19 April 1839, blijft, bij »afzonderlijk bestuur, onder dezelfde Souvereiniteit als het koning- »rijk der *Nederlanden*, behoudens de Erfopvolging van het Huis »van Nassau, vastgesteld bij het Erb-Verein van 1783.»

Art. 3. Het tweede artikel van het eerste hoofdstuk der Grondwet wordt veranderd als volgt:

«De provincien van *Noord-Braband*, *Gelderland*, *Holland*, »*Zeeland*; *Utrecht*, *Vriesland*, *Overijssel*, *Groningen* en *Drenthe*, »behouden hare tegenwoordige grenzen.

»Het Hertogdom *Limburg* bestaat uit dat gedeelte der voorma- »lige provincie van dien naam, hetwelk bij de tractaten van 19 »April 1839 daarvan niet is afgescheiden.»

Art. 4. Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten der provincien *Noord-Braband*, *Gelderland*, *Holland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Vriesland*, *Overijssel*, *Groningen* en *Drenthe*, welke, vóór den

1 April 1840, aan de gewone leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal een gelijk getal buitengewone leden zullen toevoegen, ten einde de Staten-Generaal, de Tweede Kamer in dubbelen getale, op den door Ons nader te bepalen dag, bijeenkomen, om te beraadslagen over de veranderingen der Grondwet, in deze wet vermeld.

Lasten en bevelen, enz.

ONTWERP litt. B.

WIJ WILLEM, ENZ.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Zoo is het, dat Wij, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het 52 artikel der Grondwet.

Art. 2. Het 52 art. der Grondwet, geplaatst in haar tweede hoofdstuk: *Van den Koning*, en wel in de vijfde afdeeling: *Van de inhuldiging des Konings*, wordt veranderd als volgt:

« De Koning wordt bij het aanvaarden der Regering plegtiglijk » beëedigd en ingehuldigd binnen de stad *Amsterdam*, in eene » openbare en vereenigde zitting der beide Kamers der Staten-» Generaal, welke te dien einde onder den blooten hemel gehouden » wordt. »

Art. 3. Deze wet zal worden toegezonden, enz.

ONTWERP litt. C.

WIJ WILLEM, ENZ.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Zoo is het, dat Wij, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het 71 artikel der Grondwet.

Art. 2. De tweede alinea van het 71 artikel der Grondwet, geplaatst in haar tweede hoofdstuk: *Van den Koning*, en wel in de zevende afdeeling: *Van den Raad van State en de Ministeriele departementen*, wordt veranderd als volgt:

« De Koning benoemt deszelfs leden, ten getale van niet meer » dan twaalf, zoo veel mogelijk uit de verschillende provincien van » het Rijk. Hij ontslaat dezelve naar welgevallen. »

Art. 3. Deze wet zal worden toegezonden, enz.

ONTWERP litt. D.

WIJ WILLEM, ENZ.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Zoo is het, dat Wij, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het 79 en van het 80 art. der Grondwet.

Art. 2. Het 79 art. der Grondwet, geplaatst in haar derde hoofdstuk: *Van de Staten-Generaal*, en wel in de eerste afdeeling: *Van de zamenstelling der Staten-Generaal*, wordt veranderd als volgt:

«Eene der Kamers bestaat uit 58 leden, benoemd door de »Staten der provincien; te weten: voor *Noord-Braband* 7, *Gelder-»land* 6, *Holland* 22, *Zeeland* 3, *Utrecht* 3, *Vriesland* 5, *Over-»ijssel* 4, *Groningen* 4, *Drenthe* 1 en Hertogdom *Limburg* 3.»

Art. 3. Het 80 artikel der Grondwet, in dezelfde afdeeling geplaatst, wordt veranderd als volgt:

«De andere Kamer, welke den naam van Eerste draagt, is »zamengesteld uit niet minder dan twintig en niet meer dan der-»tig leden, den vollen ouderdom van 40 jaren bereikt hebbende: »welke door den Koning voor hun leven benoemd worden, en »gekozen uit hen, die, door diensten aan den Staat bewezen, door »hunne geboorte of gegoedheid, onder de aanzienlijksten van den »lande behooren.»

Art. 4. Deze wet zal worden toegezonden, enz.

ONTWERP litt. E.

WIJ WILLEM, ENZ.

Alzoo wij in overweging hebben genomen, enz.

Zoo is het, dat Wij, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot het vervallen verklaren van het 98 art. der Grondwet.

Art. 2. Het 98 art. der Grondwet, geplaatst in haar derde hoofdstuk: *Van de Staten-Generaal*, en wel in de vierde afdeeling: *Beschikkingen aan beide Kamers gemeen*, niet langer van toepassing kunnende zijn, wordt verklaard te zijn vervallen.

Art. 3. Deze wet zal worden toegezonden, enz.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De Art. 1, 2, 52, 71, 79, 80 en 98 der Grondwet, zijn alle onmiddellijk verbonden met het grondgebied van het Koningrijk, zoodanig als hetzelve vroeger heeft bestaan.

Door de tractaten van 19 April 1839, is de territoriale uitgebreidheid van het Rijk aanmerkelijk veranderd, en zijn vele provincien onder eene andere heerschappij overgegaan; terwijl een deel van het oude grondgebied van het Groothertogdom *Luxemburg* wel voor den Koning Groothertog is behouden gebleven

maar reeds sedert den jare 1831 door Hoogstdenzelven onder een afzonderlijk bestuur is gebragt, en ook voortdurend, uit hoofde van deszelfs verwijdering van en gemis aan alle regtstreeksche verkeer met Nederland, mitsgaders uit hoofde van andere gewigtige omstandigheden, onder een geheel afzonderlijk bestuur blijven moet.

Het Groot-Hertogdom staat overigens onder dezelfde Souvereiniteit als het Kon. der *Nederlanden*, tot dat hetzelve, bij uitsterving van het mannelijk oir der Ottonische lijn, tot de Walramsche lijn van het huis van Nassau overgaat.

De bovengemelde artikelen der Grondwet behoeven, ten gevolge van een en ander, eene noodzakelijke wijziging.

De artikelen 1, 2 en 79, omdat vele der daarbij opgenoemde provincien niet langer tot het Koningrijk behooren.

Het 52 en 98 artikel, omdat de inhuldiging van den Koning, en de zittingen der Staten-Generaal, om het andere jaar, beurtelings in eene stad der voormalige zuidelijke provincien, om dezelfde reden, niet langer kunnen plaats hebben.

Het 71 en 80 artikel, omdat het getal leden voor den Raad van State en voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal, bij die artikelen vastgesteld, geëvenredigd was aan de toenmalige uitgebreidheid van het Rijk.

Volgens artikel 229 der Grondwet, moet de noodzakelijkheid van verandering bij eene wet verklaard, en de verandering of bijvoeging zelve duidelijk aangewezen en uitgedrukt worden.

De verklaring dier noodzakelijkheid wordt in het eerste artikel van alle de ontwerpen gevonden; zijnde het meest overeenkomstig met den tekst der Grondwet geacht, daartoe in elke wet een bijzonder artikel te bestemmen, en zich niet blootelijk te bepalen tot hetgeen dienaangaande in het hoofd der wet vermeld werd.

De veranderingen zijn voorts in het volgend of in de volgende artikelen der ontwerpen duidelijk aangewezen of uitgedrukt; terwijl tot de geregelde behandeling verkieslijk is geacht geene eenigermate onderling vreemdsoortige onderwerpen in die wetten op te nemen, maar integendeel elk der ontwerpen alleen te bepalen tot een artikel of artikelen, voorkomende in hetzelfde hoofdstuk en in dezelfde onder-afdeeling der Grondwet.

Het laatste artikel eindelijk van elk dier ontwerpen is dienende ter uitvoering van het voorschrift van artikel 230 der Grondwet.

Twee bijzonderheden vereischen ten slotte nog eenige toelichting.

De eerste betreft de qualificatie van Hertogdom, aan Limburg,

in artikel 2 van ontwerp A gegeven, en de rangschikking van dat Hertogdom achter de provincie Drenthe.

De Staten-Generaal zijn bekend gemaakt met den afloop der onderhandelingen te Wiesbaden en te Frankfort, en met den band, welke dien ten gevolge tusschen Limburg en het Duitsch Verbond bestaat; — die band, welke ook in het 2 art. van het ontwerp A heeft vermeld moeten worden, heeft dat Hertogdom eenigzins op een ander standpunt geplaatst dan de overige provincien, even gelijk dit voorheen het geval was met *Luxemburg*, en daarop is die rangschikking gegrond.

De tweede bijzonderheid betreft de toekenning van *drie* leden aan het Hertogdom *Limburg* voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in art. 2 van het ontwerp D vermeld, en welke toekenning van het getal van drie leden, in evenredigheid is met de bevolking van dat Hertogdom.

Werd besloten deze stukken te doen drukken, ronddeelen en te verzenden aan de afdeelingen voor de maand December.

De Voorzitter zeide, dat, daar er voor het oogenblik niets aan de orde was, de vergadering tot nadere bijeenroeping gescheiden werd.

Verscheidene leden vroegen te gelijker tijd het woord.

De heer de Jonge zeide op dit oogenblik het stilzwijgen niet te kunnen bewaren. Sinds zoo lang was van alle zijden op de herziening der Grondwet aangedrongen, en zelfs met nadruk in de Kamer. Nu eindelijk zijn daartoe voorstellen ingekomen. En thans vond hij, dat de Kamer eene zonderlinge houding zou aannemen, indien zij voor onbepaalden tijd uiteenging. Dit zou geen blijk opleveren, dat de Kamer groote belangstelling in deze gewigtige zaak betoont. Zeker zou er de afdoening niet door bevorderd worden. — Zelfs vond hij die vertraging strijdig met het belang der Regering. Een onbepaald uitstel der zaak kon zijne goedkeuring niet wegdragen.

De heer van Dam van Isselt ondersteunde dit gevoelen. Hij beschouwde de herziening der Grondwet als beslissende voor de toekomst van ons Vaderland, en zou uit dien hoofde zeer ongaarne zien, dat de Kamer voorloopig uiteenging.

De Voorzitter zeide, dat er op dit oogenblik, noch in de Kamer, noch in hare afdeelingen, iets te doen viel, en dat, zoo lang de stukken, die dezen dag waren ingekomen, niet zouden gedrukt zijn, er geen onderzoek der ontwerpen in de sectien kon plaats hebben. Hij voegde er bij, dat vele leden reeds naar hunne woonsteden waren terug gekeerd, en dat hij overigens met de Rege-

ring zou overwegen, wat er in het belang der zaak te doen stond.

De heer WARIN drong er op aan, dat de tijd bepaald wierd, waarop de Kamer hare werkzaamheden zou hervatten.

De VOORZITTER zeide, dat vele leden dikwerf geene geneigdheid hebben, om zaken van veel gewigt dadelijk in de afdeelingen te onderzoeken.

De heer VAN DAM gaf te kennen, dat het onverschillig was of vele leden reeds de residentie hadden verlaten; dat de aanwezige leden, wanneer zij in genoegzamen getale waren, in staat zijn om een wettig besluit te nemen; dat, wanneer dezelve beslisten, dat de ontwerpen onmiddellijk onderzocht en behandeld zouden worden, zij herwaarts konden terugkeeren; en dat hij het overigens betwijfelde, of de president het regt heeft, om met de regering te overleggen, of de Kamer al dan niet ontwerpen behandelen, of hare werkzaamheden al dan niet voortzetten zou.

De heer FRETS drong er almede op aan, dat de tijd bepaald wierd, waarop de vergadering hare werkzaamheden zou hervatten.

De VOORZITTER zeide, dat hij met de presidenten der afdeelingen zou overleggen, wat er op dit oogenblik te doen stond.

De heer SCHIMMELPENNINCK zag er geene de minste zwarigheid in, te bepalen, dat de Kamer over 14 dagen hare werkzaamheden hervatten zou.

De VOORZITTER bragt dit in omvraag: 33 leden verklaarden er zich *voor*, slechts een (de heer BODDAERT) *tegen*, zoo dat de Kamer werd gescheiden tot Maandag den 13 Januarij.

VOORSTEL VAN EENIGE LEDEN.

In de zitting der Tweede Kamer van Dingsdag den 14 Januarij heeft de Voorzitter medegedeeld, dat bij hem was ingekomen een voorstel tot wijziging der Grondwet, welk voorstel gedaan wordt door de HH. LUZAC, SCHIMMELPENNINCK, CORVER-HOOFT, VAN DAM VAN ISSELT en VAN RAPPARD. Op voorstel van laatstgemelden, wordt, met algemeene stemmen, besloten, dat dit voorstel in comité-generaal gedaan en ontwikkeld zal worden. Ten gevolge daarvan vormde de kamer zich in comité-generaal.

Het voorstel is van den volgenden inhoud:

« E. M. H.! Naardien de regering begrepen heeft, geene andere » wijzigingen der Grondwet te moeten voordragen, *dan die door de » verandering van zaken volstrekt noodzakelijk geworden waren*, maar » daarna van 's Konings *geneigdheid* wordt gewaagd, om al datgene » wat ter bevordering van het geluk der Natie mogt voorkomen in

»dit opzigt noodzakelijk te zijn, altijd tot een nader onderwerp »zijner zorg en overweging te maken, zoo blijkt hieruit, dat de »Regering het initiatief niet verder wil nemen, dan door het voor»dragen der ontvangen vijf wets-ontwerpen; en dat zij als het »ware aan de Kamer overlaat, om harerzijds de verdere voordrag»ten te doen.

»Om nu eenen geregelden gang aan onze aanstaande beraadsla»gingen en werkzaamheden over een zoo belangrijk en moeijelijk »onderwerp te geven; om de gelegenheid aan de Kamer te ver»schaffen, hare gedachten en haar verlangen in zoodanigen vorm »en wijze aan de Regering bekend te maken, dat deze met eenige »zekerheid kunne te weten komen, welke denkwijze de meerder»heid der vergadering koestert, over zoo vele punten als bij deze »gelegenheid in overweging zullen genomen worden; en om ein»delijk ten opzigte van toon en vorm, zoodanige voorzorgen te »beramen, als welke met de waardigheid der Kamer strooken, »en tevens van de zucht der vertegenwoordigers van het getrouwe »Nederlandsche Volk kunnen doen blijken, om het gemeen over»leg met de Regering te bevorderen, — zoo zijn uwe medeleden »Luzac, Schimmelpenninck van der Oije, Corver Hooft, van »Dam van Isselt en van Rappard, te rade geworden, om het vast»stellen der navolgende bepalingen aan de goedkeuring van UEdel »Mog. te onderwerpen. Worden dezelven in de eerste zitting der »afdeelingen, ten gevolge eener voorloopige beschouwing, door »de meerderheid der leden doelmatig gevonden, dan zoude men »dadelijk eene vergadering der Kamer in comité-generaal bepalen, »ten einde vast te stellen op welke wijze men het voorgestelde »doel, met inachtneming van den vereischten spoed en die orde, »kalmte en regelmatigheid, welke het kenmerk onzer beraadsla»gingen behoort te blijven uitmaken, het best zoude bereiken.

»De opgenoemde leden beamen volkomen, dat de door hen »voorgeslagen weg niet volkomen met den gebruikelijken loop, »welken men aan de gewone wets-ontwerpen of voordragten geeft, »overeenstemt; maar zij hebben begrepen, in de allerbijzonderste »omstandigheden, waarin de Kamer zich, èn door de bedoelde »vijf ontwerpen, èn door den brief des Konings, geplaatst ziet, »eenen met die omstandigheden overeenkomenden weg te moeten »bewandelen; zulks zal den geregelden loop der werkzaamheden »bevorderen, en in de toepassing geene met eenige wet, of zelfs met »het reglement van orde, strijdige handelingen ten gevolge hebben.

»Het denkbeeld zoude dan wezen, om de Kamer de navolgende bepalingen in comité-generaal te doen vaststellen:

Art. 1. Er zal eene commissie benoemd worden van tien leden, twee uit en door iedere afdeeling, aan welke de taak zal zijn opgedragen eene lijst te maken der hoofdpunten en quaestien, welke bij de herziening der Grondwet behooren in aanmerking te komen, alvorens men tot de revisie der artikelen zelven, met goed gevolg, zal kunnen overgaan.

Art. 2. Deze commissie zal de lijst, bevattende de bedoelde punten en quaestien, drie dagen na hare benoeming, aan den voorzitter der Kamer inleveren, die, dezelve in comité-generaal aan de vergadering mededeelende, door deze zal laten beslissen, of dezelve al dan niet, ter nader examen, aan de afdeelingen zal verzonden worden.

Art. 3. De vergadering, dit niet verlangende, zal onmiddellijk den dag bepalen, op welken zij de beraadslagingen over de voorgestelde vragen zal willen openstellen.

Art. 4. De vergadering het renvooi naar de afdeelingen bevolen hebbende, zal in dezelve over de wijze en de bewoordingen, waarin de vragen zullen moeten gesteld worden, of over de toevoeging van nog andere vragen, op de gewone wijze worden gedelibereerd.

Art. 5. De aanmerkingen der afdeelingen zullen dan onmiddellijk in handen der commissie worden gesteld en door deze overwogen.

Art. 6. Zij doet binnen een tijdsverloop van drie dagen een nader rapport aan de vergadering, en bijaldien daarna blijken mogt, dat eenig lid bij zijne gemaakte bedenking persisteerde, zal de vergadering dadelijk beslissen, hoe de vraag definitivelijk zal gesteld blijven. — Zij bepaalt tevens, wanneer de beraadslagingen op de quaestien zelve eenen aanvang zullen nemen, en of dezelve in het openbaar zullen gehouden worden.

Art. 7. Onmiddellijk nadat bij hoofdelijke stemming van het gevoelen der meerderheid zal zijn gebleken, zal de Kamer, op de wijze in art. 1 vermeld, overgaan tot het benoemen eener tweede commissie van vijf leden, aan welke het artikelsgewijze nazien der Grondwet, met inachtneming der denkbeelden door de Kamer op de hoofdquaestien geuit, zal worden opgedragen.

Art. 8. Deze commissie zal alle de bedenkingen, welke haar door de leden der Kamer, zoo mondeling als schriftelijk, gedurende 14 dagen na hare instelling, worden ingezonden of medegedeeld, overwegen, en binnen 14 dagen daarna haar rapport aan de Kamer uitbrengen; dit doende vergezeld gaan van even zoo vele wets-ontwerpen als er hoofdstukken of afdeelingen van dezelve in

de Grondwet voorkomen, waarin veranderingen zullen worden voorgesteld.

Art. 9. Dit rapport met de wets-ontwerpen bij de Kamer zijnde ingekomen, zal naar de afdeelingen worden verzonden, om aldaar door de leden te worden onderzocht.

Art. 10. De bedenkingen der afdeelingen zullen onmiddellijk weder aan de commissie worden verzonden, die gehouden zal zijn, dezelve in overweging te nemen, en omtrent dezelve binnen 10 dagen aan de Kamer rapport uit te brengen.

Art. 11. Deze bepaalt hierop den dag der beraadslagingen en stemming, welke over ieder ontwerp van wet zullen plaats hebben, met dien verstande echter, dat, na het sluiten der discussie, over ieder Artikel afzonderlijk zal gestemd worden.

Art. 12. Ook bij deze discussien zullen veranderingen en verbeteringen in de artikelen kunnen worden voorgesteld en aangenomen.

Art. 13. In geval eenig artikel niet mogt goedgekeurd worden, zal het wets-ontwerp, waarin het vervat is, ten fine eener nadere redactie van het afgekeurde artikel, aan de commissie verzonden worden, en deze gehouden zijn, deswege binnen drie dagen aan de vergadering te rapporteren, welke dan tevens den dag der discussien zal bepalen.

Art. 14. De aangenomen wets-ontwerpen worden op de gebruikelijke wijze aan de Eerste Kamer verzonden.

Onmiddellijk na den afloop van het comité, werd, overeenkomstig het daarin beslotene, het voorstel in de afdeelingen onderzocht. Zie hier de beraadslagingen derzelve:

EERSTE AFDEELING.

Zitting van Woensdag den 15den Januarij 1840.

Tegenwoordig de heeren: Cats, *Onder-Voorzitter*, van Nagell, Verweij Mejan, Repelaer, Druijvesteijn, Kniphorst, van de Poll, Gouverneur, Luzac, *Voorzitter*.

Het voorstel bij de Afdeeling zijnde overwogen, hebben *zeven leden*, onder dankbetuiging aan hunne vijf medeleden, onderteekenaren van hetzelve, voor de door hen genomene moeite, verklaard, dat de beoogde maatregel hun nu nog te voorbarig toeschijnt; zij waren van oordeel, dat het nemen van het initiatief ten deze door de Kamer, niet dan door den dringendsten en uitersten nood kon geregtvaardigd worden; dat de Kamer nog op

eene eerbiedige, doch tevens ernstige en duidelijke wijze aan de Regering hare billijke en regtmatige wenschen moest te kennen geven, haar nogmaals uitnoodigen aan het verlangen der Natie, door hare wettige vertegenwoordigers uitgedrukt, gehoor te willen geven; zij gelooven, dat, wanneer hierna de Regering mogt blijven vasthouden aan het ongelukkig denkbeeld van niets meer te kunnen noch te moeten voorstellen dan zij gedaan heeft, en hetgeen nog in haar eigen systema onvolledig is, — en zij hiervan, bij hare antwoorden op de bedenkingen der Afdeelingen over de vijf wets-ontwerpen, en door te vorderen dat zij bij de Kamer in deliberatie zouden gebragt worden, deed blijken, het alsdan zoude kunnen te pas komen tot eene deliberatie over te gaan over de beste wijze, waarop de Staten-Generaal alsdan het initiatief zullen behooren te nemen. Eenige dezer leden begrepen nog, dat de aanneming van het bedoelde voorstel geenszins bevorderlijk konde zijn tot het aankweeken der zoo wenschelijke en nuttige eendragt; maar in tegendeel zoude strekken tot het verwijden eener klove, welke door wederzijdsche toenadering behoort gedigt te worden.

Een lid had gedacht, dat de Kamer het gevoegelijkst met een eerbiedig adres tot den Troon had kunnen naderen, bij hetzelve opgevende alle die voorname verbeteringen, welke zij in de Grondwet zoude verlangen gebragt te zien; — doch hoe ook de wijze van kennisgeving mogt worden begrepen, zeker was dit lid tegen het nu reeds inslaan van dien weg, door de voorstellers afgebakend.

Twee leden betuigden het voorstel goed te keuren, en geheel overtuigd te zijn, dat het weinig goed effect hebben kan, de Regering, die nu negen jaren lang over dit onderwerp heeft kunnen nadenken, en die ten slotte van die overwegingen plegtig, en met bijvoeging der redenen waarom, verklaart, niets meer dan het voorgestelde te kunnen geven, — nog weder aan te sporen van dit denkbeeld af te stappen en het principe, waarop zij in dezen handelde, geheel te verlaten: zij oordeelen tevens, dat, hoe men nu ook de wenschen der leden van de Kamer, bij eene Afdeelingsgewijze beraadslaging, aan de Regering zal kenbaar maken, deze uiterst moeijelijk de gevestigde opinie der meerderheid van de Kamer zal leeren kennen, — en dat daarenboven het bewandelen van den door de Afdeeling beoogden weg een tijdverlies zal veroorzaken, veel langer dan wanneer de Kamer wilde gebruik maken, met inachtneming der bepalingen van het voorstel, van de uitnoodiging of vrijlating, welke zij, naar het oordeel dezer twee leden, als het ware van de Regering zelve ontvangen heeft. —

De Afdeeling heeft verder geoordeeld, dat, op grond van het gevoelen der groote meerderheid over het hoofd-principe des voorstels, het onderzoek der artikelen zelven nu ondoelmatig was.

De heer SANDBERG, bij de resumtie van dit proces-verbaal tegenwoordig, verklaarde het gevoelen der zeven leden te deelen.

TWEEDE AFDEELING.

Zitting van Woensdag den 15den Januarij 1840.

Tegenwoordig de heeren: BACKER, WARIN, VAN WELDEREN RENGERS, VAN DER GRONDEN, RÖELL, GEVERS, HAGENOUW BRONGERS en SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, *Voorzitter*.

Naar aanleiding van het voorstel der medeleden LUZAC, SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, CORVER HOOFT, VAN DAM VAN ISSELT en VAN RAPPARD, heeft de Afdeeling in opzettelijke overweging genomen:

a. Of de Kamer dadelijk het initiatief diende te nemen, opzigtelijk zoodanige wijzigingen der Grondwet, als welke dezelve, boven en behalve de door de Regering ingezonden vijf ontwerpen, dienstig zoude oordeelen;

b. Of der Vergadering, in stede van dien, moet worden voorgesteld, om het verlangen naar meer afdoende wijzigingen der Grondwet, door een adres aan Z. M. den Konings kennelijk te maken; en

c. Of men zich voor alsnog zoude bepalen, om, bij de behandeling der aangeboden vijf wets-ontwerpen, ernstig, maar officieus op voordragten van de zijde der Regering aan te dringen.

Twee leden waren van oordeel, dat, vermits de Regering harerzijds niets meer scheen te willen doen, de Staten-Generaal dadelijk de noodige maatregelen moesten beramen, om de betrekkelijke voorstellen te ontwerpen, en zulks te meer, omdat de tijd verloopt; omdat het wenschelijk is deze aangelegenheid af te handelen alvorens er nader over het finantiële wordt gehandeld, en omdat de vijf ter zake slaande ontwerpen, met zoo vele andere onderdeelen der Grondwet in verband moeten beschouwd worden.

De zes andere leden beaamden het doel wel; maar zij vonden het voorbarig, om de bedoelde voorstellen van de zijde der Kamer te doen uitgaan, alvorens men, redelijkerwijze, het verlangen van de meerderheid der leden van de Kamer ter kennis van den Koning had gebragt, en alvorens men op de gebruikelijke officieuse wijze beproefd had, of Z. M. de Koning niet zelf tot het doen der verlangde voorstellen zoude te bewegen zijn.

Dien ten gevolge werd besloten, om de Regering, door middel der processen-verbaal over de vijf betrekkelijke wets-ontwerpen, zoo wel instantelijk te vragen, als de gelegenheid te geven, om harerzijds in zoo vele gebreken en leemten, door het doen van voorstellen, te voorzien, en in afwachting der antwoorden, welke hierop worden te gemoet gezien, het voorstel der opgenoemde medeleden aan te houden.

De Afdeeling vermeent zich dus het regt en de gelegenheid voor te behouden, om, wanneer het pas geeft, dat voorstel zelf in opzettelijke overweging te nemen; terwijl eenige leden daaromtrent voorloopig het denkbeeld opperen, of het in allen geval niet beter en meer overeenkomende met den gebruikelijken vorm ware, wanneer de leden der Afdeelingen hunne wenschen en inzigten aan de respective presidenten der Afdeelingen mededeelden, ten einde door dezen in de Centrale Afdeeling te worden gebragt, en om alsdan, bij eene in comité-generaal gebleken genoegzame meerderheid der geuite denkbeelden, daarop gegronde afzonderlijke processen-verbaal in de verschillende Afdeelingen, ter mededeeling aan de Regering te doen opmaken.

Inmiddels wordt door de Afdeeling besloten, om de vijf ontwerpen van Regeringswege ingediend, in overweging te nemen, en voorts in overeenstemming met het laatst geopperde denkbeeld te handelen.

De heer Beelaerts van Blokland, bij de resumtie der notulen tegenwoordig, verklaart zich met het denkbeeld eener officieuse mededeeling van het verlangen te vereenigen.

DERDE AFDEELING.

Zitting van Woensdag den 15 Januarij 1840.

Tegenwoordig de heeren: Snouck Hurgronje, *Onder-voorzitter*, Hooft, Junius van Hemert, van Meeuwen, van Hoorn van Burgh, van Rappard, *Voorzitter*.

Op gisteren met meerderheid van stemmen besloten zijnde, dat eerst over het door de heeren Luzac c. s. gedaan voorstel en daarna over de vijf wets-ontwerpen, zou worden beraadslaagd, zoo is al dadelijk door den Voorzitter voorgelezen eene nota van aanmerkingen op het genoemde voorstel, ingezonden door een lid van deze Afdeeling, die verhinderd is de bijeenkomst van heden bij te wonen.

Vele der in die nota ontwikkelde denkbeelden vonden bij vele

leden dezer Afdeeling den meesten bijval. — Buitendien zijn nog de volgende bedenkingen in het midden gebragt:

1°. Dat, ofschoon ook onze wijze van beraadslaging voor veel verbetering vatbaar moge zijn, het voorstel te veel afwijkt van den bij het reglement aangewezen weg;

2°. Dat het voorstel op zich zelf is te gecompliceerd, zoodat hetzelve in de toepassing te veel moeijelijkheden zou kunnen opleveren;

3°. Dat het benoemen van *commissien*, zoo als in het voorstel, niet alleen bij het bestaande reglement is onbekend, maar dat dit zelfs strijdt met de denkbeelden van eenige leden;

4°. En vooral, dat men, alvorens de Kamer overga tot het doen van voorstellen van wet, verlangt, dat de Regering bekend worde gemaakt met de inzigten van de Kamer, en de wijzigingen of veranderingen die dezelve in de Grondwet zoude wenschen daargesteld te zien; dat, terwijl het voorstel strekt, om reeds dadelijk tot het ontwerpen van wetten over te gaan, men de vrees niet kan verbergen, dat dit nadeelig zou kunnen werken op de zoo wenschelijke eensgezindheid, ook te dezen aanzien, tusschen de Regering en de Vertegenwoording; men meende om die reden, dat men eerst moest afwachten het tijdstip dat de Regering, bekend met de verlangd wordende wijzigingen, hieromtrent zelve geene voordragt doet, om dan van wege de Kamer het initiatief te nemen.

De meerderheid van deze Afdeeling was, om alle deze redenen, van gevoelen, dat het gedaan voorstel voorloopig moest worden aangehouden; anderen verklaarden zich tegen het voorstel.

Een der onderteekenaren van het voorstel, in deze Afdeeling tegenwoordig, heeft op de gemaakte bedenkingen kortelijk geantwoord:

»dat het niet te ontkennen valt, dat de bij het voorstel aangewezen weg van den gewonen afwijkt; doch dat eene afwijking noodzakelijk is geworden, om de denkbeelden van de Kamer behoorlijk te leeren kennen; dat intusschen eenige wijziging van het voorstel, in den geest van de bij dit proces-verbaal gevoegde nota, de hieromtrent gemaakte bedenking zou kunnen opheffen;

»dat, wanneer al de voorgedragene wijze van behandeling omslagtig moge zijn, dit oplossing vindt in het belangrijke van het onderwerp, en in de overweging, dat dáár waar het veranderingen geldt in het staatsverdrag, de middelen om hiertoe te geraken eerder moeten worden bemoeijelijkt dan gemakkelijk gemaakt:

»dat hij eindelijk uit de boodschap des Konings, ten geleide van de

vijf wets-ontwerpen, voor zich de overtuiging heeft verkregen, dat door de Regering zelve geene meerdere wijzigingen zullen worden voorgedragen; zijnde het tweede gedeelte van het voorstel alleen op dit denkbeeld gegrond.»

Eindelijk in omvrage gebragt zijnde, of men, na de algemeene aanmerkingen, ook nog tot de behandeling der afzonderlijke artikelen zou overgaan, zoo is dit ontkennend beantwoord.

NOTA.

Ten gevolge van de Koninklijke boodschap, waarbij de ontwerpen van verandering in de Grondwet worden voorgedragen, en daarbij gevoegde verklaring, dat de Koning geneigd is in overweging te nemen de veranderingen welke, behalve de voorgedragene, aan Hoogstdeszelfs overweging zouden worden onderworpen, is het gewis van belang te achten, dat het duidelijk blijke, welke de stemming is van de Kamer, ten aanzien van de gewigtige vraagpunten welke zich kunnen voordoen. Het hoofddoel van het voorstel, door vijf leden der Vergadering gedaan, is dus allezins nuttig.

Het zoude echter in bedenking kunnen genomen worden, of de voorgestelde wijze om dit doel te bereiken, niet te zeer afwijkt van de gewone wijze van raadplegen, bij het reglement van orde vastgesteld; en of het niet mogelijk zoude zijn, dit doel te treffen, behoudens de bepalingen van dat reglement. Het denkbeeld toch van eene bijzondere commissie, is geheel nieuw: noch de Grondwet, noch het reglement, geven aanleiding tot het benoemen van bijzondere commissien. Het zoude, eenmaal ingevoerd wordende, ook in andere zaken kunnen worden nagevolgd, hetwelk zelfs met de Grondwet, art. 107, niet zoude strooken. De loop, welken de geachte voorstellers zelve aan deze wijze van beraadslagen hebben gemeend te moeten geven, strekt ten bewijze, hoe moeijelijk het hunzelven voorkwam, die commissie slechts eenigermate in verband te brengen met de bestaande wijze van behandeling: en hoezeer het dan ook ten volle blijkt, dat de geëerde voorstellers gepoogd hebben eenen regelmatigen gang der zaak te verzekeren, is het toch mogelijk, dat er zich nog niet voorziene moeijelijkheden, bij het in werking brengen van dit voorstel, zouden vertoonen.

Men waagt het dus, om, instemmende met de nuttigheid van het doel, in overweging te geven, of ook eenige wijziging in den gewonen vorm daartoe evenzeer zoude kunnen leiden.

Het reglement heeft eene Centrale Afdeeling, op het voetspoor

van art. 109 der Grondwet, georganiseerd. Aan deze is het opgedragen te verzamelen de bijzondere aanmerkingen der Afdeelingen, en die in een centraal verslag op te nemen. Deze Centrale Afdeeling is dus het wettige middelpunt, werwaarts de bijzondere aanmerkingen worden gerigt. Eigenlijk is zij het, welke het onderwerp der beraadslaging opmaakt, want over dit wordt, volgens art. 109 der Grondwet, geraadpleegd; het aannemen of verwerpen van ieder wets-ontwerp is het eigenlijke gevolg van die raadpleging. Zonder te treden in de wijze van beraadslagen welke thans veelal bestaat, en waarbij het ontwerp zelf, doch minder het centraal verslag, het onderwerp uitmaakt der deliberatien, is het toch blijkbaar, dat de voormelde grondwettige bepalingen *kunnen* te baat genomen worden, wanneer het aankomt op het belangrijke onderwerp thans in overweging. (NB. Men zie hierover VAN HOGENDORP, *Bijdragen*, VIII deel, bl. 271 en volgende).

De commissie, door de voorstellers bedoeld, zoude dus door de Centrale Afdeeling kunnen worden vervangen. In dezelve hebben de vice-presidenten, zoo men zich niet bedriegt, ook meer dan eens mede zitting genomen, gelijktijdig met de Voorzitters. Indien dit zoo is, kan het tiental leden door de voorstellers bedoeld, bestaan uit de presidenten en vice-presidenten der Afdeelingen.

Wanneer nu de Koninklijke boodschap bij de Afdeelingen in overweging komt, dan wordt van zelve de gelegenheid geboren voor ieder lid, om zijne wenschen van herziening van eenig gedeelte der Grondwet te uiten. — Men zoude dus de eerste en voorloopige beraadslaging kunnen bepalen *tot die Koninklijke boodschap*, zonder nog de wets-ontwerpen zelve te behandelen. — Hiervan zoude het gevolg kunnen zijn, een afzonderlijk voorloopig verslag der Centrale Afdeeling, bepaaldelijk ten opzigte van die boodschap zelve. — In hetzelve zouden de voorgestelde verbeteringen, hoofdstuks- en artikelsgewijze kunnen worden opgenomen, en alzoo bij de vergadering in comité-generaal overgebragt.

Niets schijnt te beletten, dat de vergadering alsdan een besluit neme, om dat verslag naar de Afdeelingen te verzenden, en dat iedere Afdeeling, alsdan kennis nemende van de vraagpunten of voorgestelde veranderingen, ook in andere Afdeelingen haar tweede proces-verbaal opmaakt, hetwelk, evenzeer als het eerste, weder in de Centrale Afdeeling, zamengesteld als hierboven gemeld, worde overgebragt. — Dezelve zoude dan, bij haar tweede verslag, de uitkomst der stemming in de Afdeelingen, met opgave van het getal der uitgebragte stemmen vóór of tegen, kunnen vervaardigen, en bij wijze van vraagpunten, over dit tweede verslag in de volle

vergadering kunnen worden geraadpleegd. Die raadpleging kan hoofdstuks- en artikels-gewijze geschieden, even als dit plaats heeft gehad met opzigt tot de vraagpunten van stellig regt, welker behandeling de bewerking van het Burgerlijk Wetboek is voorafgegaan, en den grond opleveren voor eene stemming, welker uitkomst een afzondelijk stuk kan uitmaken, hetwelk aan het hoofd van de bijzondere processen-verbaal der Afdeelingen over de wets-ontwerpen zelve, aan de Regering kan worden medegedeeld. Wilde men in alles den gewonen vorm behouden, zoude het resultaat der beraadslaging in de processen-verbaal van iedere Afdeeling kunnen worden opgenomen; of wel indien het in eene derzelve, bijv. in dat der *eerste*, wierd gebragt, zouden de *vier* andere zich hiertoe kunnen refereren.

Deze bedenkingen heeft men gemeend aan de aandacht der geëerde voorstellers te mogen onderwerpen.

H. M. A. J. van Asch van Wijck.

VIERDE AFDEELING.

Zitting van Dingsdag den 14 Januarij 1840.

Tegenwoordig de Heeren: van Dam van Isselt, *Onder-voorzitter*, van Akerlaken, Boddaert, van de Mortel, Hinlópen, Binkes, van den Velden, Wijnaendts, Bruce, de Jonge van Campens Nieuwland, *Voorzitter*.

De Afdeeling is overgegaan tot het onderzoek van het voorstel door den Heer Luzac en vier andere leden der Kamer gedaan, en in het comité-generaal ingebragt, betreffende de wijze van behandeling der veranderingen in de Grondwet, zonder dat de Afdeeling geacht wil worden, daardoor te beslissen, of aan dat voorstel de prioriteit van behandeling boven de vijf aanhangige wets-ontwerpen, tot dit onderwerp betrekkelijk, al dan niet toekomt, vermits de uitspraak daarover niet bij de Afd. als zoodanig schijnt te behooren.

Omtrent het voorstel is gebleken, na onderzoek, dat verdeeldheid van gevoelen in de Afdeeling bestond.

Drie leden hebben zich voor hetzelve verklaard. Zij meenden, dat, daar de vijf voorgestelde wetten voorzeker algemeen ontoereikende zullen geacht worden, het onmogelijk zal zijn op de gewone wijze, dat is door de verbalen der Afdeelingen en die aan de Regering mede te deelen, de Regering genoegzaam in te lichten ten aanzien van die veranderingen, welke de Kamer boven de voorgestelde in de vijf wets-ontwerpen nog zoude verlangen; alzoo die verbalen, bij een onderwerp dat tot zoo veel verschillende beschou-

wingen leidt, te veel individuele en uiteenloopende gevoelens zullen behelzen, om daaruit met eenige zekerheid te kunnen opmaken, welke de veranderingen eigenlijk zijn door de meerderheid, en dus door de Kamer, begeerd. Zij vereenigden zich alzoo met de gronden bij het voorstel opgegeven en in het algemeen met het voorstel zelf, dewijl zij bij dit belangrijk onderwerp tot de bereiking van het algemeen doel, — dat is de verkrijging ook van die veranderingen in de Grondwet, welke de ondervinding als nuttig en mitsdien niet minder dan de voorgestelde als noodzakelijk had leeren kennen, en tot de bevordering eener ordelijke en spoedige behandeling der zaak, — het onmisbaar rekenden eenen buitengewonen en meer doeltreffenden weg in te slaan, welke echter niet in strijd was met de Grondwet of het reglement der Kamer. Van de bestaande gewoonte belette niets af te wijken, en het stond aan de Kamer altijd haar reglement te veranderen. Een lid verklaarde ook daarom aan dit ontwerp de voorkeur te geven, vermits alsdan de behandeling dezer zaak geheel of grootendeels afgeloopen zou kunnen zijn, vóórdat de Kamer zich weder tot die van finantielen aard zou moeten begeven, hetgeen echter door andere leden werd betwijfeld, die meenden dat dit voorstel, hoe men anders daarover denken mogt, geen grooteren spoed zou bevorderen. Een ander der drie leden, die zich voor het voorstel verklaarden, vond het beter dan een adres aan den Koning, waaraan hij eerst had gedacht, en waarin de Kamer alsdan haar gevoelen bescheiden en rondborstig zou hebben opengelegd; doch nog meer zou hem zulk een voorstel bevallen, indien er mogelijkheid voor eene bepaling ware, om, alvorens de ontwerpen van wet op te maken, die volgens dit plan aan de Eerste Kamer zullen worden verzonden, de verbalen der Afdeelingen ter overweging aan de Regering aan te bieden; hetgeen echter, aan de meeste leden, bij voorstellen van wet onuitvoerlijk voorkwam.

De overige zeven tegenwoordige leden der Afdeeling beschouwden daarentegen het gedane voorstel als *voor alsnog ontijdig*, daar welligt dit voorstel, of eenig ander van zoodanigen aard, eerst dan hun gepast scheen te zullen zijn, wanneer, na de behandeling van de veranderingen in de Grondwet in de Afdeelingen, en de mededeeling daarvan aan de Regering, uit de antwoorden derzelve gebleken zoude zijn, dat de Regering niet deelen mogt in het begrip der Kamer, om nog, buiten de voorgestelde, eenige meerdere veranderingen in de Grondwet te brengen. Men kan nog niet zoo stellig als de geachte voorstellers aannemen, dat de zekerheid van het tegendeel reeds nu aan de zijde der Regering zou bestaan

voor het geval eener verklaring in de Kamer, bij groote meerderheid, bescheiden en met gematigdheid uitgebragt. In allen gevalle scheen het gepast en raadzaam, tot bereiking van het algemeen doel, hetwelk ook deze leden beoogden, zonder afwijking van den gewonen weg, aan de Regering de gelegenheid daartoe te geven. En dit te meer, na de uitnoodiging welke daartoe als het ware in 's Konings geleidende missive bij de vijf wets-ontwerpen wordt gevonden, op grond waarvan onderscheidene leden zich voor alsnog niet vereenigen kunnen met de beschouwing der geachte voorstellers, dat er *nu reeds* aanleiding voor de Kamer zou bestaan, om te dezer zake het initiatief te nemen, waarop het voorstel nederkomt; of dat de Regering *nu reeds* dat initiatief als het ware aan de Kamer zou hebben overgelaten. Op welke laatste aanmerking echter door een der leden, behoorende tot de onderteekenaars van het voorstel, werd in het midden gebragt, dat, indien dit al niet met zoo vele woorden geschied ware, het echter aangenomen kon worden, als blijkende zoo wel uit den inhoud der vijf wetten zelve, als uit de niet twijfelachtige gezindheid der Regering, om zich bij deze weinige en onvermijdelijke veranderingen te bepalen.

De bovengemelde zeven leden erkenden geheel dat het bij dit onderwerp van het hoogste belang zou zijn, dat aan de Regering bekend zal kunnen worden gemaakt, welke veranderingen in de Grondwet boven de voorgestelde, de meerderheid der Kamer nog als nuttig en noodzakelijk zal beschouwen. Maar zij ziet niet in, waarom ditzelfde niet zou bereikt kunnen worden bij het volgen van den eenvoudigen weg van reglement en gewoonte, indien slechts gezorgd worde (hetgeen zal afhangen van de voorzitters der Afdeelingen, waaronder vier der geachte voorstellers zijn) dat in de verbalen duidelijk en bestemd de opinien worden voorgesteld en vereenigd.

De bijzondere opinien zullen zich dan in elke Afdeeling van zelven van die der meerderheid onderscheiden, en omtrent de punten van aanbelang schijnt het ook voor de Regering, door eene vergelijking van alle de verbalen, niet zeer moeijelijk te zullen zijn, het gevoelen der meerderheid op te maken. Die gewone wijze van behandeling schijnt daarenboven betere kans tot slagen aan te bieden, dan eene buitengewone, welke terughouding zoude kunnen doen ontstaan of vermeerderen. De Regering moet alsdan op de verbalen antwoorden, en daaruit, en mitsdien daarna, zal van ieder lid en voor de Kamer de gelegenheid aanwezig zijn, om zich te beraden wat verder te doen. Tot dat tijdstip

zouden deze leden wenschen dat het gedane voorstel, en elk ander van denzelfden aard, mogt worden aangehouden. Ten overvloede is nog aangemerkt, dat indien, na de beraadslaging der Afdeelingen over de vijf wets-ontwerpen, eens tegen verwachting bevonden mogt worden, dat uit de verbalen derzelve niet met genoegzame zekerheid de opinie der meerderheid kon worden opgemaakt, er welligt wel een middel te vinden zou zijn, om daaraan alsdan te gemoet te komen. Nergens is voorgeschreven de tijd binnen welken, of de wijze waarop, deze beraadslagingen aan de Regering moeten worden medegedeeld. Misschien zou in zoodanig geval gevolgd kunnen worden eene wijze van behandeling eenigzins in den geest van de bepalingen omtrent het Burgerlijk Wetboek, in het jaar 1821, blijkens de notulen van den 22 Februarij, gemaakt, en welke toen de goedkeuring der Regering heeft weggedragen. In comité-generaal zouden alsdan, naar aanleiding van de verbalen, de punten geregeld kunnen worden waaromtrent *de meerderheid* der Kamer veranderingen nog raadzaam achtte, en dat gevoelen der meerderheid zou alsdan aan de Regering kunnen worden medegedeeld, voor alsnog niet bij vorm van voorstel van wet, maar als de uitkomst van de beraadslaging over de vijf wets-ontwerpen.

De heer Gockinga, bij de resumtie van dit verbaal tegenwoordig, verklaart zich met het gevoelen der zeven leden te vereenigen.

VIJFDE AFDEELING.

Zitting van Woensdag den 15 Januarij 1840.

Tegenwoordig de Heeren: Vijfhuis, *Onder-voorzitter*, Clifford, Romme, van Tuyll van Heeze, Collot d'Escury, Frets, van Sytzama, Tromp, Corver Hooft, *Voorzitter*.

De Afdeeling het voorstel onderzocht hebbende, hebben zeven leden zich tegen hetzelve verklaard, en twee hetzelve aangenomen.

De gronden van verwerping waren in het algemeen, dat het voorstel te voorbarig was; dat men eerst de voorgestelde wets-ontwerpen van het Gouvernement behoorde te onderzoeken; dat dit onderzoek gelegenheid zoude geven aan het Gouvernement den wensch der leden naar meerdere wijzigingen in de Grondwet, kenbaar te maken, en waarin die wijzigingen naar hun oordeel behoorden te bestaan; dat het altijd nog vroeg genoeg zoude zijn het initiatief te nemen, wanneer het uit de antwoorden der Regering zoude blijken, dat zij niet genegen ware voordragten dienaangaande te doen.

Andere leden vonden het daarenboven onvoeglijk, door de behandeling van eene later ingekomene propositie, het onderzoek van wets-ontwerpen van Gouvernementswege voorgedragen, te belemmeren.

Terwijl eindelijk sommigen verklaard hebben, dat zij het voorstel te omslagtig en ingewikkeld vonden, om zelfs in dien geest, waarin het was opgesteld, hunne goedkeuring daaraan te kunnen hechten.

Een lid heeft eene nota ingeleverd om zijne gronden tegen het voorstel te ontwikkelen, welke aan dit proces-verbaal is gehecht.

Tot verdediging van het ontwerp is daarentegen van de andere zijde ingebragt, dat, schoon men bekent, dat het wenschelijk ware, dat men het beoogde doel konde bereiken, zonder in het minst van den gewonen vorm af te wijken, en alzoo zelfs den schijn te vermijden van iets te doen, dat verkeerd mogt worden uitgelegd, men evenwel vermeende, dat eene opgave der artikelen, in welke eene wijziging verlangd wierd, door eene commissie opgesteld, en in comité-generaal aan het oordeel der vergadering onderworpen, beter het gevoelen der Kamer zoude uitdrukken, dan wat in de processen-verbaal der Afdeelingen over de uit elkander loopende opinien der onderscheiden leden konde opgenomen worden. Dat het te vreezen is, dat juist door de menigvuldige aanvragen van wijziging, het Gouvernement afgeschrikt zoude worden daaraan gehoor te geven, en dat, wanneer het zich éenmaal daartegen mogt hebben verklaard, de houding der Kamer veel moeijelijker tegenover hetzelve zoude wezen, dan nu, indien zij oordeelde, desniettegenstaande voordragten dienaangaande te moeten doen.

Ook is in consideratie gegeven het tijdverlies, dat het beantwoorden van zoo volumineuse processen-verbaal na zich slepen zoude, en de onzekerheid, waarin men zich zoude bevinden, omtrent de handelwijze der Kamer, indien de antwoorden niet gunstig uitvielen.

Om aan het een en ander te gemoet te komen, is men ten slotte overeen gekomen, voor te stellen, de Presidenten der Afdeelingen te magtigen, de processen-verbaal, alvorens dezelve op te zenden, onder elkander na te zien, en daaruit eene opgave te formeren der artikelen waarin eene wijziging verlangd werd, even als zulks aan de commissie, in art. 1 van het voorstel bedoeld, wierd opgedragen; en de daaruit opgemaakte lijst, na de bekomen antwoorden, in comité-generaal te laten bediscutieren.

NOTA.

Ik kan mij met geen voorstel vereenigen, welks aanneming het noodwendig gevolg zoude hebben dat 's Konings voorstellen, die vroeger gedaan zijn, buiten overweging zouden moeten blijven, immers tot dat eene commissie, uit de vergadering der Staten-Generaal, of wel uit en door de Afdeelingen te benoemen, die vroegere voorstellen tot de hare zoude hebben gemaakt. Mijne afkeuring van het laatstgedane voorstel, is veel meer nog op de bewaring van goede orde, dan op een punt van etiquette gegrond, en ik wilde mijne afkeuring te liever aan de geachte voorstellers kenbaar maken, omdat 's Konings boodschap, waarbij Hoogstdeszelfs vroegere voorstellen tot ons zijn overgebragt, de meeste aanleiding geeft, om bij onze bedenkingen zoodanige voorstellen te voegen, als wij in het belang van het Vaderland noodig zouden oordeelen; daargelaten nu, of de Tweede Kamer der Staten-Generaal immer aan eene commissie van tien of van vijf leden uit haar midden, de werkzaamheden kan opdragen, die tot alle hare leden behooren, en daargelaten nog, of bij het laatstgedane voorstel geene bepalingen van de bestaande Grondwet zijn voorbijgezien, betrekkelijk tot herziening derzelve of tot veranderingen daarin te maken. Ik zoude aan de geachte voorstellers in bedenking willen gegeven hebben, om het bedoelde voorstel alsnog buiten deliberatie te houden, en de prioriteit aan 's Konings voorstellen te laten, wanneer ook leden uit Limburg, voor zoo verre die provincie met ons Vaderland volgens het laatste traktaat is hereenigd, zullen tegenwoordig zijn, en die provincie alzoo, of wel het hereenigd gedeelte daarvan, niet zal kunnen worden gezegd een wingewest uit te maken; dat welligt zoude kunne plaats hebben, indien men alle territoriale quaestie op dit oogenblik onafgedaan liet, en zich bij de tegenwoordige representatie uitsluitend of grootendeels met theorien van staatsregt bezig hield, en daarvan een hereenigd territoir uitsloot. Ik voor mij althans, zie geen belangrijk tijdverlies in eene opvolgende raadpleging eerst over territoriale, en daarna over andere onderwerpen: maar vreeze veel meer een oponthoud bij het invoeren van artikelen en tijdsbepalingen, ook bij de engte aan deze voorgeschreven, zoo als die in het laatstgedane voorstel zijn vervat. Ik herhaal derhalve mijn verlangen, om, zonder verder oponthoud, 's Konings voorstellen in overweging te nemen, de bedenkingen daaruit middellijk of onmiddellijk te ontstaan, ter 'sKonings kennis te brengen en de antwoorden af te wachten, waarbij niets welligt dan eenige dagen verloren wordt, en waartegen

vruchtelooze weken en vruchtelooze deliberatien overstaan, wanneer eindelijk de goedkeuring elders niet volgen mogt, die toch alsdan nog in ruimer mate dan nu vereischt wordt. Na eene kostbare worsteling, tien jaren nagenoeg, en misschien wel ten gevolge van buitenlandsche afgunst, door velen onzer in onze tegenwoordige betrekking beleefd en met roem doorgestaan, behoede ons God voor binnenlandsche staatsgeschillen, waarvan wij toch vroeger genoeg hebben ondervonden, en die slechts aan buitenlandsche afgunst genoegen zouden geven!

FRETS.

Men ziet uit deze beraadslagingen, dat de groote meerderheid der Kamer voor alsnog het opgemelde voorstel niet konde beamen.

Dien overeenkomstig besloten de heeren voorstellers hetzelve voor als nog te laten rusten, blijkens de volgende

NOTA *aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, betrekkelijk het voorstel, door de Heeren* LUZAC, SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, CORVER HOOFT, VAN DAM VAN ISSELT *en* VAN RAPPARD *in comité-generaal, den* 14 *Januarij* 1840, *gedaan.*

»De processen-verbaal der beraadslagingen in de Afdeelingen, over het gedane voorstel zijnde ingekomen, is het aan de vijf onderteekenaars van hetzelve gebleken, dat zes en veertig leden der Kamer bij het onderzoek der propositie zijn tegenwoordig geweest, of hun gevoelen bepaaldelijk over hetzelve hebben geuit; dat zes en dertig leden vermeend hebben hunne goedkeuring, in de alsnog bestaande omstandigheden, aan hetzelve niet te kunnen geven; dat slechts vijf leden zich met het gevoelen der vijf voorstellers vereenigd hebben, en geoordeeld dat juist de positie, waarin de Kamer geplaatst was, het aannemen van het voorstel scheen aan te raden en te wettigen.

In dien stand der zaak is het aan de voorstellers geheel ondoeltreffend voorgekomen, met de behandeling der propositie op de gebruikelijke wijze, door het beantwoorden der bovenbedoelde processen-verbaal, en het hierdoor uitlokken van nadere deliberatien in de Afdeelingen, voort te gaan, en gelooven zij, aan het verlangen eener zoo aanzienlijke meerderheid hunner medeleden, te moeten toegeven, door hun voorstel voor alsnog te laten rusten. — Zij besloten hiertoe des te gereeder, omdat het hun, toevallig leden van vijf afzonderlijke Afdeelingen zijnde, en dus bekend met de werk-

zaamheden aldaar, gebleken is, dat de Kamer reeds voortwerkt op het principe, om de Regering, met opgave der bedenkingen van de leden der Kamer op de bestaande Grondwet, alsnog uit te noodigen, in dezen het initiatief te willen nemen.

» *'s Gravenhage, den* 17 *Januarij* 1840.

L. C. Luzac,
W. A. Schimmelpenninck van der Oije,
J. Corver Hooft,
E. W. van Dam van Isselt,
W. L. F. C. van Rappard.»

Ten gevolge van deze Nota, ging de Kamer over tot het onderzoek van de *Regerings-voordragten* in de afdeelingen, en de bedenkingen, daartegen geopperd, werden aan het Gouvernement medegedeeld. Het was in afwachting van de beantwoording daarop, dat de Kamer den 24 Januarij, hare werkzaamheden voorloopig schorste.

ONDERZOEK DER VIJF REGERINGS-VOORDRAGTEN IN DE AFDEELINGEN.

EERSTE AFDEELING.

Zitting van Dingsdag den 14den Januarij 1840.

Tegenwoordig de heeren: Cats, *Onder-voorzitter*, van Nagell, Verweij Mejan, Repelaer, Druivesteijn, Kniphorst, van de Poll, Gouverneur en Luzac, *Voorzitter*.

De Voorzitter, de vergadering der Afdeeling openende, geeft aan de leden in bedenking, het voorstel, waarvan heden de voorlezing in comité-generaal geschied is, en waarbij eene wijze wordt voorgedragen, om, naar het oordeel der voorstellers, op eene geleidelijke wijze tot eene herziening der geheele Gwt. te geraken, bij de Afdeeling in overweging te nemen, alvorens tot het onderzoek der vijf wets-ontwerpen, door de Regering ingezonden, over te gaan. Hij oordeelde dat het dadelijk examineren dier ontwerpen de beslissing der Kamer op het gedane, en bij haar *nu* aanhangige voorstel te veel vooruit liep en het praejudicieerde: hij stelde dienvolgens voor, vermits de bedoelde propositie reeds gedrukt was en dadelijk aan de leden zoude worden rondgedeeld, de deliberatien op heden te eindigen, om morgen de werkzaamheden der Afd. met het onderzoek van het voorstel aan te vangen.

Dit denkbeeld en voorstel in omvraag gebragt zijnde, hebben *vijf* leden verklaard, dat zij met het onderzoek der bij de Kamer aanhangige vijf wets-ontwerpen onmiddellijk verlangden voort te gaan; — dat zij niet konden zien, dat de gedane propositie, welker behandeling en afdoening toch zeker ook vele dagen zoude kosten, vertraging in de werkzaamheden der Kamer brengen moest; — dat zij tot het opvatten dier werkzaamheden geroepen waren, en hun verlangen, om daarmede nu voort te gaan, billijk en regtmatig was; — dat zij, zonder op hun oordeel over de propositie, welke zij bij eene vlugtig gedane voorlezing erkennen moesten niet geheel te kunnen waarderen, vooruit te loopen, echter niet konden toegeven, dat het nu behandelen der vijf ontwerpen hun gevoelen over het voorstel zelf zoude praejudicieren. — *Twee* leden moesten erkennen, door den spoed waarmede in dezen werd te werk gegaan, den noodigen tijd te missen, om hunne

denkbeelden ook over de nu voorgestelde vraag te fixeren, en betuigden zich niet bepaaldelijk te kunnen verklaren. Een lid was met den Voorzitter van oordeel, dat het onderzoek der gedane propositie alle deliberatien over de vijf wets-ontwerpen moest voorafgaan, en dat de zaak nu, door eene contrarie-handeling, aanmerkelijk uit haar geheel werd gebragt.

De meerderheid der Afd. alzoo beslist hebbende, dat de vijf ontwerpen, bij de Kamer aanhangig, *dadelijk* het onderwerp der beraadslagingen van deze Afd, zullen uitmaken, is hiertoe door de leden overgegaan.

Na de lecture der geleidende missive en der memorie van toelichting, door de leden genomen, hebben *vijf* leden verklaard, dat zij, zonder gehouden te willen worden, door hun stilzwijgen eenige der argumentatien of beweringen, in dien brief voorkomende, goed te keuren, echter moeten erkennen te vergeefs gezocht te hebben naar *die staatkundige proeven*, welke in *de laatste jaren bij anderen* zouden genomen zijn, met die uitkomst, *dat zij niet zeer gelukkige gevolgen zouden gehad hebben*. Zij hadden gaarne dit denkbeeld meer duidelijk voorgedragen gezien, en met eenige bewijzen gestaafd, bij mangel van welke de eenvoudige vermelding dier mislukking weinig overtuiging geven kan. — Deze leden willen gaarne erkennen de *bijzondere gezetheid der Nederlandsche Natie tot behoud harer instellingen*, doch zij gelooven, dat die gezetheid geenszins zoo blind en onvoorwaardelijk is, dat de Natie ook dat zoude willen behouden, wat haar overtuigend gebleken is niet goed te zijn; dat zij in tegendeel ernstig verlangt hare instellingen verbeterd te zien, en daarom niet zonder verbazing en leedwezen bij de vijf ontwerpen alleen die punten en artikelen der Gwt. heeft zien veranderen, welke door de omstandigheden zelve, en als het ware *facto*, gewijzigd zijn geworden. Gezegde leden gelooven het gevoelen der Natie zuiver uit te drukken, wanneer zij zich met het voorgedragene *niet voldaan* verklaren, hier bijvoegende, dat, bijaldien, tot hunne smart, geene andere wezenlijke veranderingen en verbeteringen wierden voorgesteld, en hierin door de Regering het initiatief genomen, zij zich verpligt zouden achten deze ontwerpen, als slechts eene geheel onvoldoende revisie der Gwt. kunnende daarstellen, niet te moeten aannemen. Een dezer leden betuigde nog hierbij, dat er, naar zijn gevoelen, in den bedoelden brief voorbedachtelijk sommige uitdrukkingen en woorden gebezigd zijn, welke op het denkend gedeelte der Natie eenen waarlijk treurigen indruk gemaakt hebben: hij had zoo gaarne, met de andere leden gezien, dat de voorstellen tot verbetering der

Gwt. van de Kroon waren uitgegaan, en zoude alsnog verlangen, dat de Kamer, bij een eerbiedig adres, Zijne Maj., herinnerende aan de toezegging in Januarij 1831 gedaan, alsmede aan het antwoord door de Staten-Generaal hierop toen gegeven, verzocht, dat de Regering van haar hoofddenkbeeld, in den brief nu uitgedrukt, terug kwame en tot het voorstellen van meerdere wijzigingen wilde besluiten.

Een lid verklaarde, dat hij, grootendeels de bedenkingen der vorige leden, op deze en gene uitdrukkingen des bewusten briefs deelende, echter moest erkennen, daarenboven met eenige bevreemding in denzelven de woorden gevonden te hebben van : *het goede volk, door de beschikking der Goddelijke Voorzienigheid aan Onze zorgen toevertrouwd*, vermits zij hem herinnerden aan die landen, waar zoodanige uitdrukkingen gebezigd worden, omdat de souvereiniteit dáár beschouwd wordt als uit een zeker goddelijk regt afkomstig te zijn, en hij toch niet gelooven wil, dat zij ook hier in dien zin zouden gebezigd zijn. In zóó verre als de Goddelijke Voorzienigheid alle de daden der menschen bestuurt, en dus ook die gebeurtenissen beschikte welke in 1813 Z. M. aan het hoofd dezer gewesten plaatsten, en de uitdrukking in dien geest genomen zijnde, kan hij haar volkomen beamen; doch zoude vermeenen alle andere uitlegging niet te kunnen, ook niet te mogen toegeven. — Wat overigens de voorgestelde ontwerpen en veranderingen betrof, was dit lid van oordeel, dat die veranderingen reeds door de traktaten zoodanig vastgesteld, of een uitvloeisel van dezelve waren, dat hem eene nadere sanctie overbodig scheen te zijn : altoos verlangde hij, dat de Regering zich nu stellig geliefde te verklaren, hoedanig toch die traktaten van 19 April jl. moesten beschouwd worden, 't zij als gesloten met partijen waarmede men *in oorlog* was, dan wel als gesloten met de daar voorkomende partijen *in vredestijd*, — daar hij, in het eerste geval, de bekrachtiging van 't geen reeds als een onmiddellijk gevolg der traktaten te beschouwen was, overbodig moest blijven oordeelen; en in het tweede geval zoude moeten vragen, waarom dan, ten opzigte dier traktaten, geen gevolg aan de stellige voorschriften van art. 58 der Grondwet gegeven wierd?

Een ander lid, zonder op de beschouwingen in den brief voorkomende eenige tegenspraak of bedenking in het midden te willen brengen, als vermeenende dat zijn oordeel hierover niet gevraagd wordt, is van gevoelen, dat deze vijf ontwerpen het gevolg zijn der omstandigheden waarin wij gewikkeld zijn geweest, en de bedoelde artikelen nu *moeten* veranderd worden; hij verklaart

niet te kunnen bevroeden, hoe men in het denkbeeld komen kan, eenige dezer ontwerpen niet aan te nemen, op grond dat meerdere veranderingen in de Gwt. zouden verlangd worden: — hij heeft uit de geleidende missive opgemaakt, dat Zijne Maj. na rijpe overweging begrepen heeft, zich bij het voorgestelde te moeten bepalen, terwijl aan de Kamer de volledige bevoegdheid is verbleven, al wat zij ter verdere verandering en verbetering noodig zal oordeelen aan de Regering kenbaar te maken. Hij is ten stelligste overtuigd, dat in de Gwt. verbeteringen moeten gebragt worden, doch gelooft dat deze nu nog niet directe van de Kamer kunnen noch moeten uitgaan, doch ten slotte harer deliberatien in de Afdeelingen en te gelijk met de bedenkingen over deze wets-ontwerpen, aan de Regering moeten overgegeven worden.

Twee leden eindelijk zijn van gevoelen, dat op de wijze door de meerderheid der Afdeeling bedoeld, de verbetering der Gwt., bij al de leden der Afdeeling noodig geacht, moeijelijk zal te verkrijgen zijn; — zij blijven nog hopen, dat de Kamer hiertoe eenen anderen en wel den voorgestelden weg zal inslaan; en kunnen dan ook, in afwachting hiervan, te dezer gelegenheid alleen verklaren, dat het door de Regering aangebodene hun allezins onvoldoende en daardoor niet aannemelijk voorkomt.

Na deze algemeene consideratien in het midden gebragt te hebben, is de Afdeeling tot het onderzoek der vijf wets-ontwerpen overgegaan, en is bij

ONTWERP litt. A, — dadelijk, door *een lid* opgemerkt, dat, naar zijn gevoelen, in het toelaten of het onopgemerkt voorbijgaan van den aanhef van den considerans, in deze woorden:

Alzoo *Wij in overweging hebben genomen*, *dat*, *ten gevolge der traktaten van den* 19*den April* 1839, enz. (welke considerans gelijkluidend bij alle deze vijf ontwerpen gevonden wordt), eene zekere ingewikkelde goedkeuring en homologatie van die traktaten lag opgesloten; dat hij zich hiertoe ongenegen en ook nu niet geroepen moest verklaren: — hij was daarenboven van oordeel, dat alle traktaten met vreemde mogendheden gesloten, zoodra dezelve op eenige wijze in de finantien en de wetgeving van den Staat ingrijpen, of eenigzins in verband staan met de uitgestrektheid van ons grondgebied, geen kracht noch gevolg kunnen hebben, alvorens zij door de Staten-Generaal zijn gehomologeerd geworden: hij houdt het er voor, dat de hier bedoelde traktaten als zoodanige moeten worden beschouwd; en dezelve dus nu als in transitu goed te keuren, kan hij niet!

Art. 1. Geene aanmerkingen.

Art. 2. Bij dit artikel hebben de beraadslagingen voornamelijk geloopen over *vier* punten:

1°. Over de bijvoeging van het *hertogdom Limburg*, zoodanig als dit geschiedt aan het slot der eerste periode van het nieuwe art. 1 der Gwt.;

2°. Over het vermelde omtrent het groot-hertogdom Luxemburg, in de tweede periode van dit artikel;

3.° Over de voorgestelde verdeeling van het Rijk in *negen* provincien en één hertogdom, of over eene verdeeling in een minder getal van districten of departementen, grooter van omvang; en

4°. Over de splitsing van Holland in twee geheel afzonderlijke provincien.

I. Wat het *eerste* punt aangaat, is de groote meerderheid der Afdeeling van gevoelen geweest, dat het zeer bedenkelijk is, over eenige verandering der Gwt. te beraadslagen en te beslissen, zonder hiertoe mede op te roepen de afgevaardigden eener provincie, welke slechts *facto* tijdelijk en gedeeltelijk van Nederland is afgescheiden geweest; dat het niet roepen dier afgevaardigden, in vervolg van tijd tot groote moeijelijkheden aanleiding kan geven. Zij gelooft, dat niets behoeft te beletten, de Staten van Limburg dadelijk op te roepen, om het *gewoon getal* leden voor de Tweede Kamer der St.-Gen., nu nog door de Gwt. gewild, te kiezen, ten einde die leden hier mede zullen delibereren, ook over de terugbrenging hunner representatie op een getal van *drie* leden, meer overeenkomstig met de tegenwoordige uitgestrektheid van gezegd hertogdom.

Eenige leden hadden gaarne gezien, dat dit landschap, *met betrekkingen ten opzigte van den Duitschen Bond* belast, niet aan Nederland ware toegevoegd geworden; zij vreezen en voorzien hieruit, bij volgende twisten tusschen de naburige Europesche mogendheden, nieuwe en uiterst moeijelijke verwikkelingen.

Een lid is van gevoelen, dat de zoogenaamde vijf groote mogendheden bij de bedoelde traktaten geheel over Limburg beschikt hebben, en wel ten voordeele van Z. M. den Koning, Hoogstdenzelven onverlet latende, dit grondgebied te doen strekken òf tot schadevergoeding aan den Duitschen Bond, voor het verlies van een gedeelte van Luxemburg, òf om het te voegen bij en aan Nederland; dat, vermits Z. M. tot het eerste is overgegaan, de toevoeging nu aan Nederland, naar zijne opinie, niet wel kan te passe komen, en deze landstreek of dit hertogdom, nu, met uit-

zondering der vestingen Venlo en Maastricht, welke niet tot den Duitschen Bond behooren, en aan Nederland moeten verblijven, ook geheel buiten de regeling der provincien in dit nieuw art. 1 der Gwt. vermeld, blijven moet.

II. Op het *tweede* punt, *Luxemburg* betreffende, is men algemeen van gevoelen geweest, dat deze tweede paragraaph van dit eerste artikel geheel uit de Gwt. blijven moet; dat het groot-hertogdom Luxemburg niet zullende geregeerd worden naar de voorschriften der gewijzigde Gwt. van Nederland, maar als een geheel afzonderlijk gebied aan den Koning toekomende, nu alleen behoort vermeld te worden in art. 29; en gezegd, dat de groot-hertogelijke kroon van Luxemburg eene uitzondering op den regel, bij dat artikel gesteld, maakt. Men oordeelde eindelijk, dat de hier voorkomende periode slechts een bloot factum enuncieert, eene kennisgeving als 't ware bevat, welke in eene Gwt. niet op hare plaats schijnt.

Nog eene andere bedenking en vraag is te dezer gelegenheid voorgebragt en bijna eenparig bevestigend beantwoord, namelijk deze: « of in billijkheid aan het groot-hert. Luxemburg ook niet »een gedeelte der schuld moet verblijven, welke tijdens de ver»eeniging van Nederland met Belgie gemaakt is: dit aandeel naar »redelijk vast te stellen principes berekend?» De Afd. zoude gaarne omtrent het gevoelen en de intentien der groothertogel. Regering deswege ingelicht worden.

III. Wat de *derde* quaestie betreft, heeft een lid, dat nader door *vijf* anderen is ondersteund geworden, in het midden gebragt, of het nu niet de gepaste gelegenheid ware, eenen grondslag te leggen tot het verwezenlijken van het zoo vaak en zoo luid aangegeven verlangen tot bezuiniging onzer uitgaven van Staat, tot vereenvoudiging van ons binnenlandsch bestuur, door de oude verdeeling van het Rijk in *provincien* ter zijde te schuiven, en door Nederland in vier of hoogstens vijf groote districten, departementen, of hoe men die deelen noemen wil, te splitsen. « Indien men,» zeiden deze leden, « nagaat, dat vele hooge ambtenaren met den »aankleve van dien, bij de diverse administratien, welke men nu »in *alle* de provincien aantreft, alsdan zouden kunnen vervallen; »zonder eenig gevaar voor den geregelden gang van de dienst, »beveelt zich deze verandering ten sterkste aan; welke daarenboven ook krachtig zoude kunnen strekken om de bepaalde »gehechtheid aan de belangen van deze of gene provincie, waartoe »men behoort, te verminderen. »

De leden aan wie dit denkbeeld bijzonder toelachte, verzoeken

der Regering ernstig, op dit onderwerp hare bijzondere aandacht te willen vestigen. *Een* lid heeft zich stellig tegen de verwezenlijking van dit denkbeeld verklaard; *een* ander zoude hetzelve kunnen deelen, indien in het verkiezingstelsel voor de leden der Tweede Kamer, dan tevens die verandering gebragt wierd, dat de keuze direct van zekere bepaalde kiezers uit de Natie zelve zoude uitgaan. *Een lid* eindelijk, gaarne erkennende, dat het hoofddenkbeeld tot bezuiniging schijnt te kunnen leiden, is echter nog in twijfel, of andere gewigtige bezwaren dit voordeel niet moeten overwegen.

IV. Omtrent de *vierde* en laatste quæstie, verklaarde hetzelfde lid, hetwelk tot de derde de eerste aanleiding gaf, dat, wanneer de Regering vermeent niet te moeten overgaan tot het vereenigen van de provincien tot weinige en grootere departementen, en zoo de nu bestaande verdeeling in provincien moet blijven stand houden, hij dan hierop moet aandringen, dat de provincie Holland, nu reeds in zoo vele opzigten gescheiden, op bijna alle onderwerpen twee afgezonderde administratien hebbende, geheel en finaal in twee deelen zal worden gesplitst, opdat ook, onder meer andere nuttige resultaten dier verdeeling, aan het noordelijk gedeelte niet langer zal kunnen betwist worden het regt, om hare civile zaken in appel, en hare criminele gedingen door één en hetzelfde regterlijk collegie beslist te zien. Vier leden verklaarden dit gevoelen en dit verlangen te deelen; een vond in hetzelve groot bezwaar, doch onthield zich nu eene bepaalde meening deswege te uiten; *drie* leden verklaarden zich tegen dit denkbeeld.

Art. 3. Bij dit artikel geeft de Afd. haar verlangen te kennen, van 1°. te mogen weten, waarom aan Limburg de naam van *provincie* niet wordt gegeven, en het met den titel van *hertogdom* moet prijken? alsmede 2°. of er geen onderscheid behoort gemaakt te worden tusschen het territoriale bezit van Limburg in het algemeen, met hare verpligting omtrent den Duitschen Bond en het bijzonder regt, hetwelk aan Nederland toekomt op de vestingen Venlo en Maastricht? Zoo als nu art. 2. der Gwt. in de 2de paragraaph van dit artikel gesteld is, heeft er eene dadelijke ineensmelting van twee soorten van grondgebied plaats, welke geenszins onder gelijke verpligtingen gesteld zijn, en waarvan de verpligtingen op het eene rustende, nu gemakkelijk op het andere zouden kunnen overgebragt en toegepast worden.

Art. 4. In den geest der meerderheid van de leden dezer Afd., betreffende de noodzakelijkheid van het roepen der vertegenwoordigers van Limburg tot het daarstellen eener verandering der Gwt.,

zouden aan de Staten van Limburg deze en de vier volgende wetten ook moeten toegezonden worden.

ONTWERP litt. B. — Art. 2. De beëediging en inhuldiging *onder den blooten hemel*, kan dikwijls in ons vaderland zeer bezwaarlijk zijn: zij schijnt ook min overeenkomstig met onze tegenwoordige zeden en gebruiken, volgens welke alle groote plegtigheden binnen gebouwen geschieden: de Afd. is daarom van oordeel, dat het laatste gedeelte van dit artikel moet wegvallen en hetzelve bij *Staten-Generaal* eindigen.

ONTWERP litt. C. — Art. 2. Eenige leden betuigen dadelijk, door hunne deelneming aan de deliberatien over dit artikel, niet te willen gehouden zijn, het principe goed te keuren, dat bij de herziening der Gwt. de Raad van State behoort te blijven bestaan. Ongepraejudicieerd hunne opinie deswege, deelen zij in het gevoelen der meerderheid van de Afd., dat, bij het behouden van eenen R. v. State, stellig in dit artikel moet bepaald worden, dat uit iedere provincie één lid voor dit collegie zal behooren gekozen te worden, en wel met dien verstande, dat Holland, ééne provincie blijvende, twee leden in dit collegie zal tellen; altoos zoodanig persoon die niet slechts in de provincie zal geboren zijn, maar die ook aldaar, op het oogenblik zijner benoeming, een geruim aantal jaren, des noods in het artikel te bepalen, zal gewoond hebben.

Een lid geeft zijn verlangen te kennen, dat ook te dezer gelegenheid aan den R. v. State het regt en de bevoegdheid zal gegeven worden, om van alle administrative contentieuse zaken kennis te nemen en dezelve te beslissen.

ONTWERP litt. D. — Art. 2. Ongepraejudicieerd het gevoelen der leden over de quaestie betreffende de verkiezingen, en bepaaldelijk over het vraagpunt betreffende de directe electien, verklaart de groote meerderheid der Afd. op de hier voorkomende verdeeling der leden voor de Tweede Kamer der Stat.-Gen., wegens iedere provincie, geene aanmerking te hebben.

Een lid, zich baserende op de berekening naar de bevolking, welke door de Regering, blijkens de memorie van toelichting, tot grondslag is genomen voor het getal van *drie* leden aan Limburg toegekend, is van oordeel, dat die grondslag algemeen moet worden toegepast, en alsdan Noord-Braband 8, Gelderland 7, maar daarentegen Holland slechts 20 leden, naar deze vergadering behooren te zenden.

Art. 3. Ook zonder praejudicie van het gevoelen der leden van deze Afd., omtrent het al of niet, of hoedanig, blijven bestaan der

Eerste Kamer, verklaren zij op de hier voorkomende bepaling geene aanmerking te hebben.

ONTWERP litt. E. — Geene aanmerkingen.

Zitting van Woensdag den 15den Januarij.

Tegenwoordig: dezelfde negen leden.

De Afd., na het bovenstaande proces-verbaal der deliberatien van gisteren gelezen en goedgekeurd te hebben, is van oordeel geweest, dat het nu doelmatig was, de propositie, in comité-generaal door de heeren LUZAC, SCHIMMELPENNINCK, CORVER HOOFT, VAN DAM VAN ISSELT en VAN RAPPARD gedaan, tot het onderwerp harer beraadslagingen te stellen, ten einde, naar het resultaat dier deliberatien, te beslissen, hoe en wat verder ten opzigte der gewenschte veranderingen in de Gwt., door haar aan de Regering zal behooren aangegeven te worden.

Tot dit onderzoek is de Afd. onmiddelijk overgegaan, en hare bedenkingen en gevoelens zijn in een afzonderlijk proces-verbaal opgenomen, hetwelk zij echter begrepen heeft hier te moeten inlasschen, en luidt als volgt:

« Het voorstel bij de Afd. zijnde overwogen, hebben *zeven* leden, onder dankbetuiging aan hunne vijf medeleden, onderteekenaren van hetzelve, voor de door hen genomene moeite, verklaard dat de beoogde maatregel hun nu nog te voorbarig toeschijnt. Zij waren van oordeel, dat het nemen van het initiatief ten deze door de Kamer niet dan door den dringendsten en uitersten nood kon geregtvaardigd worden; — dat de Kamer nog op eene eerbiedige, doch tevens ernstige en duidelijke wijze aan de Regering hare billijke en regtmatige wenschen moest te kennen geven, — haar nogmaals uitnoodigen aan het verlangen der Natie, door hare wettige vertegenwoordigers uitgedrukt, gehoor te geven. Zij gelooven, dat, wanneer hierna de Regering mogt blijven vasthouden aan het ongelukkig denkbeeld, van niets meer te kunnen noch te moeten voorstellen, dan zij gedaan heeft, — en hetgeen nog in haar eigen systema onvolledig is, — en zij hiervan, bij hare antwoorden op de bedenkingen der Afdeelingen over de vijf wetsontwerpen, en door te vorderen dat zij bij de Kamer in deliberatie zouden gebragt worden, — deed blijken, het alsdan zoude kunnen te passe komen tot eene deliberatie over te gaan over de beste wijze, waarop de Staten-Gen. alsdan het initiatief zullen behooren te nemen — Eenige dezer leden begrepen nog dat de aanneming van het bedoelde voorstel geenszins bevorderlijk kon zijn tot het aankweeken der zoo wenschelijke en nuttige eendragt, maar in tegen-

deel zoude strekken tot het verwijden eener klove welke door wederzijdsche toenadering behoort gedigt te worden.

« Een lid had gedacht, dat de Kamer het gevoegelijkst met een eerbiedig adres tot den troon had kunnen naderen; bij hetzelve opgevende alle die voorname verbeteringen welke zij in de Gwt. zoude verlangen gebragt te zien, doch hoe ook de wijze van kennisgeving mogt worden begrepen, zeker was dit lid tegen het nu reeds inslaan van den weg door de voorstellers afgebakend.

« Twee leden betuigden het voorstel goed te keuren en geheel overtuigd te zijn, dat het weinig goed effect hebben kan, de Regering, die nu negen jaren lang over dit onderwerp heeft kunnen nadenken, en die ten slotte van die overwegingen plegtig en met bijvoeging der redenen verklaart, niets meer dan het voorgestelde te kunnen geven, — nog weder aan te sporen, van dit denkbeeld af te stappen en het principe waarop zij in dezen handelde, geheel te verlaten: zij oordeelen tevens, dat, hoe men nu ook de wenschen der leden van de Kamer, bij eene sectiesgewijze beraadslaging, aan de Regering zal kenbaar maken, deze uiterst moeijelijk de gevestigde opinie der meerderheid van de Kamer zal leeren kennen, en dat daarenboven het bewandelen van den door de Afd. beoogden weg, een tijdverlies zal veroorzaken veel langer dan wanneer de Kamer wilde gebruik maken, met inachtneming der bepalingen van het voorstel, van de uitnoodiging of vrijlating, welke zij, naar het oordeel dezer *twee leden*, als het ware van de Regering zelve ontvangen heeft. De Afd. heeft verder geoordeeld dat, op grond van het gevoelen der groote meerderheid over het hoofdprincipe des voorstels, het onderzoek der artikelen zelve, nu ondoelmatig was.

« De heer Sandberg, bij de resumtie van het proces-verbaal tegenwoordig, verklaarde het gevoelen der zeven leden te deelen. » —

Het gevoelen der groote meerderheid van de Afd. nu die strekking gehad hebbende, dat het voorstel als te vroeg geschied en dus onaannemelijk moest beschouwd worden, hebben de leden der Afd. van consideratien gewisseld, over de beste wijze waarop zij hunne gedachten over de noodzakelijk gekeurde veranderingen der Gwt. aan de Regering zouden kunnen kenbaar maken. Alle de leden der Afd., met uitzondering van twee, zijn hierop van gedachten geworden, dat er geen betere weg in dezen te bewandelen was, dan het artikelsgewijze nazien der Gwt. zelve, en het bepaald aangeven der artikelen, waarvan men de verbetering

noodzakelijk zal achten, met aanduiding soms der redactie welke men verlangen zou aangenomen te zien.

De twee bedoelde leden, die van gevoelen zijn, dat op deze wijze nooit of zeker zeer moeijelijk het ware denkbeeld der meerderheid van de geheele vergadering aan de Regering blijken kan, en nog steeds de hoop koesteren, dat de Kamer het gedane voorstel zal aannemen, verklaren, aan deze deliberatien geen actief deel te kunnen nemen, zoo lang het gevoelen der Kamer over het gedane voorstel hun niet zal gebleken zijn.

De overige *zeven* leden hebben hierop de Gwt. in handen genomen, en gevoelen zich verpligt de navolgende bedenkingen, verbeteringen en wenschen in het midden te brengen, en der aandacht van de Regering aan te bevelen.

EERSTE HOOFDSTUK. — *Van het Rijk en deszelfs inwoners.*

Art. 1. Een lid is van oordeel, dat dit artikel bij de Gwt. kan gemist worden: hij ziet niet in, waartoe het noodig zij, juist eene optelling bij de Gwt. te geven der provincien waaruit het Rijk bestaat; deze vermelding, waarin politieke gebeurtenissen zoo gemakkelijk eene verandering kunnen brengen, is ook daarom eenigzins gevaarlijk.

Art. 2. Hetzelfde lid verlangt, dat aan het slot van dit artikel eene paragraaph gevoegd worde, houdende het *voorbehoud*, *om bij de wet de indeeling der gewesten anders te kunnen regelen.*

Art. 3. Bij het aannemen zijner aanmerking op art. 2, oordeelt bedoeld lid, dat dit artikel zal kunnen wegvallen.

Art. 4. *Zes* leden zijn van oordeel dat de nieuwe bepaling van dit artikel eenige modificatie vereischt, en geven in bedenking hierachter eene tweede periode te plaatsen, luidende aldus:

«De werking van dezen regel kan, met opzigt tot vreemdelin-»gen, in buitengewone omstandigheden, voor zekeren tijd worden »geschorst, door eene wet, die den Koning met zulk eene magt »over de vreemdelingen bekleedt, als noodig schijnt.»

Een ander lid zoude verlangen, dat het principe van wederkeerigheid omtrent de bescherming van den persoon en de goederen des vreemdelings, hier wierd opgenomen, met dien verstande, dat hem hier te lande dezelfde regten zouden toekomen, welke aan den Nederlander in des vreemdelings vaderland zouden toegekend zijn.

Art. 6 en 7. Deze beide artikels verlangen de *zeven* leden der Afdeeling vervangen te zien, door de navolgende meer doelmatige en stellige bepaling.

«Het stemregt in de steden en ten platten lande, zoo wel als »de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatse»lijke besturen, wordt door de wet geregeld.»

Art. 10. Het regt bij dit artikel aan den Koning gegeven sedert lang hebbende opgehouden, oordeelen *zeven* leden algemeen, dat het artikel moet wegvallen.

Art. 11. In overeenstemming met het aangemerkte op art. 6 en 7, verlangen *zeven* leden dat het slot van dit artikel zal gelezen worden: «behoudens hetgeen betrekkelijk de zamenstelling der »Provinciale Staten nader bij de wet is bepaald.»

TWEEDE HOOFDSTUK. — EERSTE AFDEELING.

Art. 13—28. Men geeft algemeen in bedenking, en verlangt dat deze Afd. naar de tegenwoordige omstandigheden gewijzigd, en met dezelve in overeenstemming zal gebragt worden.

Art. 29. *Zes* leden zijn van oordeel, dat, uit hoofde der geheele afscheiding van het groot-hert. Luxembourg (dit echter onder het gebied des Konings blijvende) van *Nederland*, de eerste alinea van dit artikel zal moeten gesteld zijn aldus:

«De Koning der *Nederlanden* kan geene vreemde kroon dragen, »met uitzondering van die van *Luxemburg*.»

Een lid, van oordeel zijnde dat het hertogdom *Limburg* ook niet tot *Nederland* behoort, gelooft dat deze uitzondering ook op *Limburg* moet toegepast worden.

TWEEDE AFDEELING.

Art. 30—37. De Afd. meent te mogen verwachten, dat de Regering, in aanmerking nemende de bekrompenheid onzer tegenwoordige geldmiddelen, en de terugkeering van *Nederland* tot haar vroeger beperkt grondgebied, dien overeenkomstig eene voordragt tot wijziging der bepalingen, in deze artikels voorkomende, doen zal.

Art. 53. Het geheel voorlezen der Gwt. bij de inhuldiging, komt der Afd. onnoodig voor; zij gelooft, dat het beter ware den aanhef van dit artikel aldus te stellen:

«In deze vergadering wordt door den Koning de volgende eed »op de Grondwet afgelegd:»

Zitting van Donderdag den 16den Januarij.

Tegenwoordig de heeren: Cats, *Onder-voorzitter*, van Nagell, Verweij Mejan, Sandberg, Repelaer, Druivesteijn, Kniphorst, van de Poll, Gouverneur en Luzac, *Voorzitter*.

ZESDE AFDEELING. — *Van de magt des Konings.*

Zeven leden zijn van oordeel, dat deze afdeeling behoort aan te vangen met een geheel nieuw artikel, luidende aldus:

« De Koning is niet verantwoordelijk voor de daden zijner »Regering. »

Een lid dit gevoelen deelende, is echter van gedachten, dat het artikel aldus beter gesteld ware:

De persoon van den Koning is niet verantwoordelijk voor de daden zijner Regering.

Een lid geeft in bedenking, hier nog eene andere bepaling bij te voegen, in deze bewoordingen:

De uitvoerende magt behoort aan den Koning,

Art. 56. *Acht* leden zijn van oordeel, dat, ter vermijding van verkeerde uitleggingen, het beter ware in de artt. 56, 60 en 61 steeds dezelfde uitdrukking van *bestuur* of *opperbestuur* te bezigen; zij zouden aan het eerste de voorkeur geven, en *bestuur* willen lezen.

Art. 58. *Zeven* der bedoelde leden verlangen uit de laatste paragraaph van dit art. de woorden te zien wegvallen: *in tijd van vrede gesloten*, en daarentegen achter de woorden: *of van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen*, nog deze te zien volgen: *of eenige veranderingen in bestaande wetten inhouden. Een* lid deelt niet in het eerste verlangen, en oordeelt de laatste bijvoeging overtollig, als zijnde dit denkbeeld reeds genoegzaam in de Gwt. uitgedrukt.

Art. 60. *Zes* leden verlangen de woorden *bij uitsluiting* uit dit artikel te zien wegvallen, en, naar aanleiding der bedenking bij art. 56 aangegeven, hier te lezen:

De Koning heeft het bestuur over de volkplantingen, enz.

Vier dezer leden oordeelen verder, dat bij dit artikel eene bepaling moet gevoegd zijn, hierop nederkomende: « dat de baten »van deze bezittingen van het Rijk, op eene voldoende wijze »geregtvaardigd, zullen uitmaken een gedeelte der inkomsten van »den Staat, over welke niet dan ten gevolge eener wet zal kunnen »en mogen beschikt worden. »

Een ander lid verlangde hier uitdrukkelijk bij dit artikel bepaald te zien: « dat de begrootingen der uitgaven en ontvangsten der »overzeesche bezittingen bij de wet zullen worden vastgesteld. »

Een ander, die deze opinie en dit verlangen mede deelde, was van gevoelen, dat dit punt bij het onderhavige artikel niet behoeft beslist te worden, en bij de 6de afdeeling van het III hoofdstuk beter ter sprake komen zal.

Een lid verklaarde zich tegen het wegvallen der woorden : *bij uitsluiting*, oordeelende hij, dat dezelve hier eene nuttige kracht hebben; hij zoude alleen aan het einde des artikels willen bijgevoegd hebben : « dat de baten der Overzeesche bezittingen jaarlijks » op de begrooting zullen gebragt worden. »

Art. 61. De bedoelde *acht* leden geven alle hun verlangen te kennen, dat de bezoldiging der leden van de Rekenkamer ook door de wet zal worden geregeld, en dit in de 2de paragraaph van dit artikel stellig uitgedrukt.

Achter dit 61ste artikel wenschten die acht leden een nieuw artikel geplaatst te zien, het volgende inhoudende :

« De Koning verleent zoowel aan militaire personen, als aan » burgerlijke ambtenaren, pensioenen, volgens de bepalingen daar- » omtrent bij de wet vast te stellen. »

Art. 63. De bepaling van hetgeen hij doen moet, die door den Koning in den adelstand verheven is, schijnt geheel reglementair, en niet in de Grwt. te behooren; de acht leden stellen dus voor, het artikel kortelijk aldus te lezen:

De Koning verheft in den adelstand.

Art. 67. Algemeen wordt verlangd dit artikel te verduidelijken, door het aldus te stellen :

« *De Koning heeft het regt van geheele of gedeeltelijke kwijtschelding van straffen bij regterlijk vonnis opgelegd, na ingenomen advies van den Hoogen Raad der Nederlanden.* »

Art. 68. *Acht* leden zijn van gevoelen dat dit artikel eene wijziging behoeft, en het beter ware eenvoudig het navolgende vast te stellen : « De Koning verleent dispensatie in de gevallen bij de wet bepaald.

» De overige dispensatien, niet bij de wetten zelve voorzien, » blijven aan de wetgevende magt. »

Art. 69. *Zeven* leden oordeelen dat, duidelijkheidshalve, achter de woorden : *alle geschillen*, die *van bestuur* behooren geplaatst te worden : alleen zoodanige administrative twisten kunnen nimmer hier bedoeld zijn. Een lid verlangt dat het artikel niet zal veranderd worden.

Zitting van Vrijdag den 17den Januarij.

Tegenwoordig dezelfde tien leden.

De twee leden, die zich vóór het herzien der Gwt., op de wijze bij het voorstel der heeren LUZAC, SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, CORVER HOOFT, VAN DAM VAN ISSELT en VAN RAPPARD bedoeld, hadden uitgelaten, nu vernomen hebbende, dat de hoop

hiervan vooreerst moet worden opgegeven, hebben verklaard, bij de volgende deliberatiën der Afd. een werkzaam deel te kunnen en te willen nemen; en, terugkomende op hetgeen reeds door de Afd. is behandeld, voegen deze twee leden zich, ten opzigte van art. 1, bij de opinie aldaar vermeld, en oordeelen, dat de art. 2 en 3 min noodzakelijk zijn.

Zij omhelzen ook het gevoelen der zes leden op art. 4; doch zouden nog eene bijvoeging noodig achten, over de uitlevering van vreemdelingen, in den geest: «dat de Koning verdragen kan »sluiten over de uitlevering van vreemdelingen, opgeëischt van »wege geregtelijke vervolging, edoch dat de wet de algemeene »voorwaarden zal bepalen, op welke die verdragen zullen mogen »worden aangegaan, en vooral de misdrijven, wier vervolging tot »die uitlevering kan verpligten.»

Het art. 9 oordeelden zij, dat, èn uit hoofde van den wijden omvang van het woord *ingezetenen* èn ter verduidelijking, aldus behoort veranderd te worden:

«Tot alle andere publieke bedieningen zijn alle Nederlanders, »zonder onderscheid, benoembaar.»

«Eene bijzondere wet verklaart wie Nederlanders zijn, welke »vreemdelingen als ingezetenen, of, in het Rijk gevestigd, worden »beschouwd en regelt de naturalisatie.»

De overige leden der Afd. voegen zich bij deze aanmerking. Op art. 60 deelen zij het gevoelen der zes leden omtrent de woorden *bij uitsluiting*, en zullen over de begrootingen dezer bezittingen, bij hoofdst. III, afd. 6, hun gevoelen zeggen.

Op de art. 10, 13—28, 29, 30—37, 53, Hoofdst. II. afd. 6, art. 56, 58, 61, 63, 67, 68, 69, voegen zij zich bij de groote meerderheid der afd. Ook betreffende de aanmerking op art. 6 en 7, in dien zin, dat directe verkiezing ten grondslag der wet zal moeten liggen.

Art. 71. *Zeven* leden zijn van gevoelen, dat zoodanig collegie als de Raad van State hier te lande is, behoort behouden te blijven en dit artikel dus geene andere verandering behoeft, dan die vroeger door de meerderheid der Afd. is aangegeven, bij het onderzoek van ontwerp litt. *c*, waartoe zij refereren. *Een* lid, die dezen Raad ook verlangt behouden te zien, met toevoeging eener judicature over administrative contentieuse zaken, is echter van oordeel dat de keuze des Konings omtrent de leden niet moet beperkt worden en hem de faculteit verblijven, in dien Raad te roepen wien hij daarvoor geschikt zal oordeelen.

Twee leden zijn niet overtuigd van de noodzakelijkheid van dit

collegie, hetwelk, naar hun gevoelen, door de bezoldiging, welke, naar evenredigheid van den hoogen rang dezer ambtenaren, niet gering zijn kan, zeer kostbaar is, en door de noodzakelijke assessoria nog tot vele uitgaven aanleiding geeft; zij oordeelen vooral, dat het in den vorm, waarin het thans bestaat, geen evenredig nut kan doen. Zij gelooven, dat, wanneer de ministers zich werkelijk en uitsluitend met de belangrijke zaken hunner departementen zouden bezig houden, zonder te veel in details te behoeven te treden, een ministersraad zeer gevoegelijk die werkzaamheden zoude kunnen vervullen, thans aan den Raad v. State te beurt vallende: in bijzondere omstandigheden zoude zoodanige raad door buitengewone leden kunnen aangevuld worden.

In de laatste paragraaph van dit artikel zoude de Afd. de doorhaling der woorden *Secretaris van Staat* verlangen; eenige leden vinden alsnu de keuze des Konings te veel beperkt; andere gelooven die woorden ten eenemale noodeloos.

Art. 75. Ter gelegenheid van dit artikel is het vraagpunt der *ministeriële verantwoordelijkheid* bij de Afd. overwogen. Zij heeft begrepen haar gevoelen omtrent hetzelve kortelijk, doch duidelijk bij dit proces-verbaal te moeten aangeven, zonder in bijzondere ontwikkeling te treden der redenen welke door de leden, voor het eene of andere gevoelen, in het breede zijn in het midden gebragt.

Voor DIE *ministeriële verantwoordelijkheid*, volgens welke de ministers de zaken en belangen van den Staat met den Koning beramen, en collective wegens alle de daden der Regering rekenschap verschuldigd zijn, in den geest zoo als dit in Engeland, Frankrijk en andere, bij vertegenwoordiging geregeerde landen begrepen wordt, en welk systema van *verantwoordelijkheid van het ministerie* als noodzakelijke corollaria het *regt van ontbinding* der Tweede Kamer van de Stat.-Gen. aan den Koning geven moet, en de invoering van *directe verkiezingen* medebrengt, hebben zich *drie* leden verklaard.

De *zeven* overige leden verlangen zoodanige *kabinets-verantwoordelijkheid niet*, vermits het, naar hun inzien, volkomen voldoende; doch ook noodzakelijk is, dat de ministers *individueel verantwoordelijk gesteld* worden voor de daden, welke van hun departement uitgaan, terwijl de *acta* deswege door hen mede *moeten onderteekend* worden.

Een dezer leden erkende gaarne, dat in thesi de verantwoordelijkheid *van het ministerie* met het zuivere principe van eenen constitutionelen representativen regeringsvorm overeenkwam; doch hij vermeende de invoering van hetzelve met de noodzakelijke

gevolgen bij de Nederlandsche Natie nog niet te mogen aanraden.

Hierna het denkbeeld geopperd zijnde, om de *verantwoordelijkheid der ministers*, in dien geest waarin de *zeven* leden dezelve verlangen in de Gwt. opgenomen te zien, bepaaldelijk bij de redactie van eenige artikelen der Regering aan te geven, is hetzelve door zes leden toestemmend beantwoord; terwijl de *vier* andere leden het voldoende achtten, indien het hoofddenkbeeld aan de Regering wierd kenbaar gemaakt: een dezer leden zeide, dat, zijns bedunkens, het 75ste artikel duidelijk het voorschrift moest bevatten, « dat de ministers verantwoordelijk zijn voor de getrouwe hand- » having en de uitvoering der Gwt. en andere algemeene wetten » van den Staat, en zulks op zoodanige wijze als bij de wet zal » bepaald zijn. »

De zes eerstbedoelde leden vermeenen de navolgende redactie aan de aandacht der Regering te mogen aanbevelen:

« Art. ... De ministers en de hoofden van algemeen bestuur zijn » als zoodanig, behalve wegens gewone misdrijven, verantwoor- » delijk wegens alle daden of acten van bestuur, tot welker daar- » stelling of uitvoering zij zullen hebben medegewerkt, door welke » de Gwt. of algemeene wetten niet worden opgevolgd, geschonden » of vernietigd. »

« Art. ... Ten einde een blijk van die medewerking te doen » ontstaan, zullen alle maatregelen van bestuur moeten voorzien » zijn van de mede-onderteekening van eenen minister of hoofd van » departement van algemeen bestuur. »

« Art. ... Over de aanklagten van dezen aard tegen de ministers » of hoofden van departementen van algemeen bestuur, oordeelt de » hooge raad. »

« Art. ... De wijze van beschuldiging, de aanleg en de instructie » van zoodanig regtsgeding, gelijk ook de straf op de overtredingen » van dien aard te bepalen, zal bij de wet geregeld worden. »

Art. 76. De Afd. verlangt eenparig, dat de personen in dit artikel genoemd niet slechts getrouwheid zullen zweren *aan de Grondwet*, maar ook aan de *andere algemeene wetten*, en dat deze woorden dus achter *Grondwet* zullen worden gevoegd.

Zitting van Zaturdag den 18den Januarij.

Tegenwoordig dezelfde tien leden.

Art. 78. Bij dit artikel is over het blijven bestaan eener *Eerste Kamer* gesproken, en hebben *vijf* leden verklaard, dat hun het nut van zoodanige instelling geenszins gebleken was; dat, naar hun oordeel, in ons beperkt Vaderland, het beginsel waarop zoodanige

4

Kamer in andere landen berust en het karakteristieke er van uitmaakt, niet is in te voeren; dat daarenboven, bij het gering getal van leden dezer Kamer, en dus bij het zeer klein getal van stemmen, tot het nemen van een besluit noodzakelijk (nu, volgens *ontwerp litt.* D, niet meer dan zes) aan deze Kamer eene te exorbitante kracht is toegekend, en zij dus zouden verlangen de Eerste Kamer te zien wegvallen. — Twee dezer leden wenschen haar echter behouden te zien, indien het systema van directe electien voor de leden der Tweede Kamer wierd aangenomen, voegende een hunner hierbij, dat in zoodanig geval deze hooge waardigheid, door de edelsten, aanzienlijksten en gegoedsten van den lande te vervullen, zonder eenige bezoldiging zoude behooren te blijven, en de zittingen dezer Kamer ook in het openbaar moeten worden gehouden.

Twee leden waren minder stellig op deze quaestie bepaald; zij erkenden wel de bezwaren, tegen eene instelling als deze in Nederland, aangevoerd; edoch zij geloofden dat er eene noodzakelijkheid bestond tot het behouden dezer Kamer, tusschen de Tweede Kamer en den Koning geplaatst, als eene tweede instantie voor hetgeen dezelve aanvankelijk zal beslist of voorgedragen hebben.

Drie leden deelden geenszins in het gevoelen der vijf eerstgenoemde leden; zij houden de Eerste Kamer voor nuttig en noodzakelijk, en oordeelen, dat, al moge men van gedachte zijn, dat zij niet in alles beantwoordde aan hetgeen men van deze instelling verwachtte, dit wel eene beweegreden moet zijn, om hare werking te verbeteren, niet om haar te vernietigen.

Een dezer leden erkende dat de tegenwerping, dat zes leden van deze Kamer nu soms konden tegenhouden en weigeren, wat de Regering kon hebben voorgedragen en 55 (of 58) leden der Tweede Kamer konden hebben goedgekeurd, veel kracht had, en wenschte daarom, dat hieraan kon te gemoet worden gekomen, door bij voorbeeld voor sommige onderwerpen eene grootere meerderheid, dan eene absolute, voor het nemen van een besluit te vorderen.

Art. 79. De benoeming der leden voor de Tweede Kamer der Staten-Gen. *door de Staten der provincien*, werd door *zeven* leden in het algemeen goedgekeurd; *drie* gaven te kennen, dat zij deze keus niet door de Staten, maar door directe kies-kollegien uit stemgeregtigden, bij de wet aan te wijzen, zouden verlangen te doen plaats hebben. Een der drie leden zegt, dat zijne opinie omtrent de zamenstelling der Staten hiermede ongepraejudicieerd blijft.

Acht leden, zich refererende aan het proces-verbaal over *Ont-*

werp litt. D, hebben op de getalverdeeling der leden voor de Tweede Kamer over de verschillende provincien, geene aanmerking; een van hen acht het getal van vijf en vijftig wel gering, doch gelooft dat hierin moeijelijk eene verandering te brengen is; een lid blijft bij zijn gevoelen, vroeger vermeld. *Twee* leden zouden, bij het invoeren der directe electien, het getal der leden van de Tweede Kamer willen vergroot zien, en wel één hunner tot het getal van een lid voor 25,000 of 30,000 zielen; het andere lid, het gevoelen aanklevende, dat Limburg niet tot het grondgebied van Nederland kan gerekend worden te behooren, begrijpt, dat bij het behouden der verdeeling, in dit artikel voorkomende, het finale getal slechts vijf en vijftig blijven moet.

Art. 80. Indien het denkbeeld werd aangenomen, dat de leden der Eerste Kamer geene andere geldelijke remuneratie zullen genieten dan de reiskosten, zouden *acht* leden van oordeel zijn, dat het *minimum* der leden van deze Kamer op dertig moest worden bepaald, aan den Koning overlatende zoo vele leden tot deze hooge waardigheid te roepen, als hij noodig zal oordeelen; *twee* leden oordeelden het beter, dat ook in dezen geen *minimum* wierd vastgesteld.

Art. 81, § 1. *Zeven* leden verlangen geene verandering in deze paragraaph; *een* lid, die eene andere inrigting van verkiezing, waarbij het Rijk in eenige groote kies-districten zoude verdeeld zijn, beter acht, zoude de keuze, in dat geval, tot de ingezetenen van ieder kies-district willen bepalen. *Twee* leden gelooven, dat het beter ware, ook zelfs bij het behouden van het bestaande kies-systema, aan de Staten der provincien vrij te laten, ook ingezetenen uit andere provincien tot de vertegenwoordiging te roepen.

§ 2. *Drie* leden kunnen voor de uitsluiting wegens het *zwagerschap*, hier vermeld, voor de leden uit dezelfde provincie gekozen, geen redelijken grond vinden, indien het zwagerschap, bij keuze door verschillende provincien gedaan, geen beletsel te weeg brengt; zij verlangen dus, òf het beletsel algemeen aangenomen te zien, òf de beperking, hier voorkomende in de woorden: *uit dezelfde provincie gekozen*, weggenomen. Een dezer leden is altoos van gevoelen, dat deze alinea hier niet op hare plaats is, en te huis behoort bij de *Beschikkingen aan de beide Kamers gemeen. Zeven* leden begrepen, dat de beperkingen van deze alinea behooren te blijven; een hunner voegde hierbij, dat dit zijn gevoelen subordinaat aan zijne denkbeelden over de verkiezings-wet bleef.

Art. 84. De *tien* leden der Afd. geven in bedenking, de eeden hier vermeld, niet te doen afleggen dan *na* het onderzoek en de

goedkeuring der geloofsbrieven. In de werkzaamheden der Kamer kan zulks geene vertraging van eenig belang te weeg brengen, en in de zeldzame gevallen eener gecontesteerde keuze, kan het definitief toegelaten lid den eed afleggen op de wijze aan het einde van dit artikel vermeld.

Art. 86. Bij de beraadslaging over de *verblijfkosten*, hier aan de leden der Tweede Kamer toegelegd, zijn de leden *eenparig* van oordeel geweest, dat, wil men het personeel der vertegenwoordiging niet eene geheele, en zoo de Afd. vermeent nadeelige verandering doen ondergaan, de leden der Tweede Kamer eene tegemoetkoming behooren te ontvangen voor de opofferingen van velerlei aard, welke zij zich door hunne verplaatsing naar den zetel der Regering getroosten, en voor het tijdverlies hetwelk zij in andere betrekkingen, dikwijls te hunnen nadeele, ondervinden. — *Twee* leden waren stellig van oordeel dat die vergoeding niet beneden de bestaande som moest afdalen; dat die toelage de beste waarborg is voor de onafhankelijkheid en integriteit der leden van de Kamer, en eene vermindering nadeelig zoude kunnen werken.

De overige acht leden, zonder de juistheid van deze opinie te willen tegenspreken, gevoelen echter dat de Tweede Kamer, uit welke zoo vaak en zoo ernstig de wensch tot het invoeren van bezuiniging is opgegaan, in dezen niet achterlijk blijven moet. Deswege nogtans een bepaald en algemeen gevoelen of verlangen te kennen te geven, vinden deze leden daarom zoo moeijelijk, omdat zij hier als in hunne eigene zaak eene beslissing moeten nemen.

Een dezer leden wilde daarom liever de vaststelling eener verminderde som aan de Regering overlaten; een ander lachtte het denkbeeld van een *honorarium* op eenen nieuwen voet, bij voorbeeld van *f* 2000, voor alle leden te bepalen, meer toe, dan dat van *verblijfkosten*, hetwelk toch ook minder direct op de leden in de residentie woonachtig, kan slaan.

De overige zes leden eindelijk, indien zij eene som zullen aangeven, gelooven dat de indemniteit voor de leden der Tweede Kamer op *f* 2000 konde bepaald worden, zonder het gevaar, door de twee eerstbedoelde leden gevreesd, uit te lokken.

Art. 87. Ten opzigte van de *reis- en verblijfkosten* voor de leden der Eerste Kamer (deze blijvende), waren de opinien der leden zeer uiteenloopend; *drie* leden wilden hierin geene verandering voorgesteld hebben; *een* lid oordeelde dat hun *honorarium* niet boven dat der leden van de Tweede Kamer moest klimmen, en dus op *f* 2000 worden gebragt; *twee* anderen vermeenden dat hun goede reiskosten moesten worden toegekend, met een nieuw dag-

geld, gedurende den tijd dat de leden in hunne betrekking bij de vergadering werkzaam zullen zijn; *vier* leden gelooven dat eene indemniteit, door het uitbetalen van ruime reiskosten, aan de leden der Eerste Kamer kan te passe komen, doch dat het genieten eener som, nu niet in evenredigheid staande met de kosten van een soms kort verblijf, aan de hooge consideratie, welke deze Kamer behoort te genieten, schadelijk is, en dus beter zal weggelaten worden.

Art. 91. In stede van het bepaalde bij de tweede alinea van dit artikel, verlangen alle de tien leden der Afd. het navolgende aangenomen te zien.

«Zij hebben eene raadgevende stem en geven aan de beide »Kamers, het zij mondeling, het zij schriftelijk, de verlangde »inlichtingen waarvan het verleenen niet, in gevolge art. 57 en 58, »strijdig kan geoordeeld worden met het belang en de zekerheid »van het Rijk.»

Art. 92. Onder de personen die hunne betrekking niet zullen mogen cumuleren met die van lid der Staten-Gen., verlangen de leden der Afd. nog gesteld te zien de hoofden der departementen van algemeen bestuur; hoewel een hunner dezelven nu reeds in den geest der Gwt. uitgesloten acht; de raden en generaalmeesters van de munt, de leden van den hoogen raad, alsmede de procureur-generaal, advocaten-generaal en griffier bij denzelven. *Zes* leden zouden de werkelijke leden van den Raad v. State hierbij willen voegen; *zeven* leden ook alle geestelijke personen.

Daar de juiste bepaling van hetgeen *aan den lande comptabele posten* zijn, soms veel moeijelijkheid geven kan, zagen *drie* leden der Afd. deze exclusie of incompatibiliteit liever vervallen.

Art. 102. Hier verlangde de Afd. het geval te voorzien wanneer de stemmen staken, en hieromtrent bepaald, dat het voorstel alsdan zal worden gehouden *niet* te zijn aangenomen.

De leden der Afd. zagen gaarne hier nog een artikel opgenomen van dezen inhoud:

«De leden der Kamers zijn, uit hoofde van de adviezen in de »vergadering door hen uitgebragt, niet geregtelijk vervolgbaar.»

Zitting van Maandag den 20sten Januarij.

Tegenwoordig dezelfde tien leden.

Art. 108. Alle de leden oordeelen dat de zittingen der Eerste Kamer, in den regel, mede in het openbaar moeten gehouden worden. Zij vermeenen dat het raadplegen met gesloten deuren

voortaan door één vijfde gedeelte der tegenwoordige leden moet kunnen worden gevorderd.

Aan het slot van deze eerste alinea, achter het woord *oordeelt*, verlangt de Afd. deze bijvoeging: « zij (de Kamer) besluit alsdan »bij meerderheid van stemmen of de Vergadering op die wijze al »of niet zal worden voortgezet. »

Art. 109. De vraag, over het regt, aan de Kamer te geven, tot het brengen van *wijzigingen* in de voorgestelde wets-ontwerpen, bij dit artikel behandeld zijnde, hebben *vijf* leden verklaard, het soms wenschelijke van zoodanig regt niet te willen betwisten, echter aan den anderen kant zoo veel bezwaar hierin te vinden, dat zij geheel tot het denkbeeld overhellen hierin geene verandering voor te stellen. *Vijf* leden oordeelen de zaak niet alleen nuttig, maar zeer noodzakelijk: een hunner voegde hierbij, dat hij niet verlangde het voorbeeld van Frankrijk te zien volgen, waar gedurende de discussien wijzigingen worden voorgesteld, en soms zeer overhaast aangenomen of verworpen; hij oordeelde dat over de wijzigingen niet moest gestemd worden, dan na een onderzoek door de Kamer in de Afdeelingen gedaan. Drie dezer leden wilden alleen het principe in de Gwt. doen opnemen; om nader *de wijze*, waarop met de bedoelde wijzigingen zal moeten worden gehandeld, bij een nieuw in te voeren reglement van orde te regelen. Het vijfde lid merkte op, dat het principe zeer gemakkelijk in dit art. 109 was in te lasschen, door achter het woord *voorstel* te voegen: « *zoo als het is gedaan, of zoo als het ten gevolge* »*der deliberatien in de Afdeelingen is gewijzigd.* »

Art. 111. De Afd. merkt op, dat, bij het aannemen van het regt tot wijziging, dit artikel en anderen, met dit nieuw principe in verband zoude moeten gebragt worden.

Art. 120. *Negen* leden der Afd. verlangen dat de eerste alinea van dit artikel aangevuld worde met *den tijd binnen welken de afkondiging der wetten moet geschieden: een* lid verklaarde zich hiertegen, — doch stelde voor, dat het formulier van afkondiging zoude worden aangevuld met het gebruikelijke mandement van executie, achter de wetten nu te vinden: *Lasten en bevelen* enz. *Drie* leden ondersteunden dit denkbeeld. *Zes* waren tegen hetzelve.

Een lid stelde voor, hier bij een nieuw artikel aan te geven, « dat, ten aanzien van algemeene maatregelen van inwendig be»stuur, de wet insgelijks zoude bepalen *en* de wijze van afkondi»ging, *en* het tijdstip waarna zij kunnen werken; » doch geen der andere leden ondersteunde dit gevoelen.

Slechts twee leden uiten hun verlangen, dat aan het einde dezer

afdeeling een artikel voorkome, houdende: *dat de Overzeesche bezittingen door bijzondere wetten zullen worden geregeld.*

Zitting van Dingsdag den 21sten Januarij.

Tegenwoordig de heeren: CATS, *Onder-voorzitter*, VAN NAGELL, VERWEIJ MEJAN, SANDBERG, DRUIJVESTEIJN, KNIPHORST, VAN DE POLL, GOUVERNEUR, LUZAC, *Voorzitter.*

Art. 121. *Drie* leden oordeelen het noodzakelijk en geven hun verlangen te kennen, dat de begrootingen van uitgaven en ontvangsten, betreffende 's Rijks Overzeesche bezittingen op Java, mede bij eene wet zullen worden vastgesteld: de *zes* overige leden deelen dit gevoelen niet.

Art. 122. *Zeven* leden verklaren zich tegen het principe der splitsing van de begrooting in twee afdeelingen, en verlangen dat, met weglating der zoogenoemde tienjarige begrooting, voortaan *alle de uitgaven voor ieder jaar* bijeen zullen worden voorgedragen. *Twee* leden, zonder juist aan het denkbeeld eener zoodanige tienjarige begrooting te hechten, als wij tot nog toe gekend hebben, konden echter niet ontveinzen dat het vaststellen voor een zeker bepaald aantal jaren, b. v. voor vijf jaren, van *zekere en onveranderlijke* posten, als b. v. het inkomen van de Kroon, de renten der schuld, bezoldigingen van ambtenaren en hooge collegien, bij de Gwt. of andere wetten verzekerd, hun zeer nuttig en doelmatig voorkwam.

Bij het verwezenlijken van den wensch der meerderheid van de Afd., zouden de artikelen 122, 123, 125, 126 moeten wegvallen, en

Art. 124 aldus gelezen worden:

« Voor gelijken tijd van een jaar worden ook vastgesteld de »middelen tot vinding dier uitgaven bestemd. »

Terwijl voorts *alle* de leden der Afd. zouden verlangen, dat hier een nieuw artikel wierd ingelascht, de bepaling inhoudende: « dat »het ontwerp dezer begrootingen jaarlijks aan de vergadering der »Tweede Kamer minstens twaalf maanden vóór den aanvang »van het jaar, waarvoor zij zullen dienen, moeten aangeboden »worden. »

Art. 127. *Alle* de leden der Afd. oordeelen het noodzakelijk de eerste alinea van dit artikel aldus te veranderen:

« De uitgaven voor elk hoofdonderwerp van ieder departement »van algemeen bestuur maken een afzonderlijk hoofdstuk der »algemeene begrooting uit; »

en zouden verlangen aan het einde des artikels deze bepaling te zien voegen:

« Ieder hoofdstuk wordt bij een afzonderlijk ontwerp van wet »voorgedragen. »

Art. 128. *Acht* leden verlangen dit artikel in den geest van den Franschen tekst onzer Gwt. verduidelijkt te zien, en aldus gesteld :

« De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Gen. eene uitvoerige »rekening en verslag geven van het gebruik der geldmiddelen, »welke rekening zoo wel de ontvangsten als de uitgaven zal be»vatten. »

Een lid oordeelt deze verandering en bijvoeging onnoodig.

VIERDE HOOFDSTUK. — *Van de Staten der Provincien.*

EERSTE AFDEELING.

Art. 129. *Twee* leden waren van gevoelen dat op dit artikel geene verandering moest worden voorgesteld. *Drie* leden daarentegen verklaren de verdeeling in drie standen niet te kunnen goedkeuren, en zouden verlangen dit artikel eenvoudig aldus te lezen :

« De Staten der Provincien worden gekozen door kies-kollegièn.»

Vier leden waren van gedachten dat de bepalingen, hier in de 1ste, 2de en 3de afdeelingen van dit hoofdstuk voorkomende, *Over de zamenstelling der Staten van de Provincien, Over de magt van de Staten Provinciaal*, en *Over de plaatselijke besturen*, beter uit de Gwt. waren weggelaten, om, met de noodige wijzigingen, in eene wet, het inwendig bestaan en beheer der provincien en plaatselijke besturen regelende, opgenomen te worden. Zij oordeelen dat zoodanige bepalingen als hier worden gevonden, niet geschikt zijn om bij eene Gwt. als het ware voor altoos en op eene uiterst moeijelijk te herroepen wijze, vastgesteld te worden. — Subordinatelijk voegen drie dezer leden zich bij het gevoelen dier leden, die zich *tegen* het behouden der drie standen verklaarden, terwijl een hunner zich, bij het overwegen der drie eerste afdeelingen van dit hoofdstuk, verder buiten de deliberatien verlangt te houden, en twee, bij het vervallen der standen, de benoeming der leden van de Provinciale Staten van onmiddellijke keuze door directe kiezers willen doen afhangen. Het vierde lid, eindelijk, deelt het gevoelen der afschaffing van de standen slechts gedeeltelijk, daar hij het nut van den stand der edelen wel niet geheel inziet, edoch er naar zijn oordeel bij de provinciale representatie eene verdeeling tusschen de steden en het platte land altoos behoort te blijven bestaan. Doch in het algemeen is hij meer genegen de drie standen te behouden dan toe te stemmen dat er geene zouden zijn.

Art. 130. *Drie* leden verlangen geene verandering in dit artikel gebragt te zien; een hunner subordinaat aan zijne opinie over de drie afdeelingen van dit hoofdstuk, bij art. 129 aangegeven.

Drie leden oordeelen, dat het artikel aldus behoort gesteld te worden:

« De uitoefening van het stemregt, de wijze van verkiezing, » het getal der leden van de Provinciale Staten en de bevoegdheid » tot het lidmaatschap daarvan; worden bij de wet geregeld. »

De *twee* laatste leden voegen zich hierbij, indien het principe der directe verkiezingen aan die wet tot grondslag zal liggen.

Art. 131. *Drie* leden waren van oordeel dat het geheele artikel kon gemist worden: *twee* leden deelden dit gevoelen niet, terwijl *drie* van meening waren, dat het altoos hier verkeerdelijk geplaatst is, en eerder bij art. 63 zoude te huis behooren.

Art. 132, 133 en 134. *Acht* leden der Afd. stellen voor, in stede dezer drie artikelen, slechts deze bepaling in de Gwt. te brengen:

« De stedelijke regeringen zijn zamengesteld en worden verkozen op zoodanige wijze en voor zoodanigen tijd als bij de wet zal » worden bepaald. »

Subordinaat verlangen *zeven* leden, dat voortaan de stedelijke raden slechts voor een bepaald aantal jaren, bij voorbeeld voor zes jaren, behoudens weder-verkiesbaarheid, zullen zitting nemen.

Art. 135. *Drie* leden verlangen dit artikel te behouden zoo als het nu gelezen wordt: een hunner bepaaldelijk omdat hij oordeelt dat de landelijke stand moet behouden blijven.

Vijf leden zouden, in verband met hun vroeger gevoelen over art. 129, hier verlangen te lezen:

« Tot de verkiezing voor de Provinciale Staten wordt elke pro- » vincie verdeeld in districten. »

Art. 137. Bij dit artikel is gesproken over de quaestie, of, en zoo ja, bij welke gelegenheden, de commissarissen des Konings in de vergadering, aan welker hoofd zij staan, behooren te kunnen mede stemmen.

Twee leden waren van gedachte dat zij alléén met het beleid der vergadering behooren belast te blijven, zonder immer mêe te stemmen. — *Een* lid verklaarde zich op dit onderwerp niet bepaald, doch verlangde altoos dat een vraagpunt, reeds zoo dikwijls behandeld, eindelijk voor goed mogt beslist worden. — *Vier* leden waren van oordeel dat de commissarissen des Konings, als voorzitters der vergadering, in alle voorkomende zaken behoorden te kunnen medestemmen, met uitzondering wanneer het de keuzen

zal betreffen in de art. 144, 153 en 182 der Gwt. vermeld. — *Een* lid eindelijk was stellig tegen deze uitzondering, oordeelende hij dat deze ambtenaren nooit of altoos hun gevoelen en stem zouden moeten kunnen uitbrengen; hij zoude het laatste beter keuren.

Art. 139. *Vijf* leden verlangen dat de vergaderingen der Staten van de provincien ook *in het openbaar* zullen gehouden worden, onder hetzelfde voorbehoud als ten aanzien van de vergadering der Kamers van de Staten-Gen. bij art. 108 der Gwt. is gesteld. *Vier* leden zijn tegen deze openbaarheid en verlangen geene verandering in dit artikel.

Art. 148. In overeenstemming met het aangemerkte op art. 69, verlangen dezelfde leden, achter het woord *geschillen* die *van bestuur* tusschen gevoegd te zien.

Art. 154. *Zes* leden der Afd. oordeelen, dat de aanhef van dit artikel moet verduidelijkt worden, door eenvoudig te bepalen « *de* » *besturen ten platten lande worden ingerigt* » enz.

Twee leden keuren dit mede goed, doch gelooven in het algemeen dat het beter ware, in plaats der bepalingen van dit artikel, te stellen, dat de algemeene beginselen, waarop de besturen ten platten lande zullen ingerigt worden, met dezelver attributen, bij de wet worden geregeld.

Art. 155. *Zeven* leden der Afd. vermeenen, dat de laatste alinea van dit artikel eene verbetering zoude ondervinden, indien zij aldus wierd gesteld:

« Zij zenden afschriften van dezelven ter bekrachtiging aan de »Staten der provincien. De Koning vordert, des goedvindende, »inzage, en schorst of stelt buiten werking, de verordeningen »welke met het algemeen belang mogen strijden. »

Twee leden verklaren zich met deze redactie te kunnen vereenigen, indien de woorden: *ter bekrachtiging*, weggelaten wierden.

Zitting van Woensdag den 22sten Januarij.

Tegenwoordig de tien leden der Afdeeling.

Het aangeteekende wegens de deliberatien van gisteren zijnde gelezen en goedgekeurd, heeft het toen afwezige lid aanteekening verzocht, dat hij zich ten opzigte van art. 122 vereenigde met het gevoelen der twee laatst bedoelde leden; ten opzigte van art. 124 met dat der meerderheid, en van art. 127 met dat van alle de leden der Afd.; dat hij eindelijk op art. 129 het denkbeeld aankleefde der twee eerst bedoelde leden.

VIJFDE HOOFDSTUK. — *Van de Justitie.*

Art. 164. Alle de leden der Afd. geven hun verlangen te kennen, dat het slot van dit artikel voortaan zal luiden:

« en tegen voorafgaande behoorlijke schadevergoeding. »

Art. 165. Ter gelegenheid van dit artikel, is over de nuttigheid van het opnemen eener bepaling betreffende *de conflicten*, gesproken. Alle de leden beaamden deze nuttigheid. *Zeven* leden waren nu van oordeel dat dit onderwerp bij de Gwt. moest bepaald worden aldus:

« De wijze van beslissing der conflicten van attributien tusschen » de administrative en regterlijke autoriteiten zal bij de wet worden » geregeld. »

Twee leden konden hunne goedkeuring aan deze redactie geven, mits altoos op den voorgrond bleef staan, « dat de beslissing der » vraag, waar de zaak zal behooren, aan den Koning moet » verblijven. »

Een lid was van oordeel dat de zaak eenvoudiger en beter op deze wijze moet vastgesteld worden:

« De geschillen over de bevoegdheid van de administrative of » regterlijke magt worden door den Koning beslist. »

Art. 169. *Een* lid oordeelt het woord: *ingezetenen*, in den eersten regel voorkomende, te restrictief, en gelooft, dat, wanneer de uitdrukking: *iemand*, ook in art. 168 te vinden, gebezigd wierd, alle twijfel zoude moeten ophouden.

Twee leden, veel bezwaar vindende in de wijde en onbestemde uitdrukking van: *buitengewone omstandigheden*, en oordeelende dat voor het politiek gezag in art. 168 de noodige kracht te vinden is, zagen het geheele artikel liever wegvallen.

TWEEDE AFDEELING. — *Van den Hoogen Raad*, enz.

Een lid is van gedachte, dat de artikelen dezer afdeeling 175–189, mitsgaders art. 163, niet behoorden in de Gwt. te zijn opgenomen, maar voorwerpen van bijzondere wetten uit te maken.

Art. 176. *Een* lid is van oordeel, als een gevolg zijner opinie over de ministeriele verantwoordelijkheid, dat het beter ware, de keuze der leden voor den Hoogen Raad aan den Koning te laten.

Art. 177. *Alle* de leden zouden verlangen, ter wegneming van allen twijfel over de beteekenis der woorden: *vergadering der Staten-Generaal*, hier den laatsten regel des artikels te lezen: *daartoe in vereenigde zitting uitdrukkelijk verlof is verleend.*

Art. 178. Daar het woord: *misdrijven*, in het vorige artikel,

voor de daar genoemde personen, gebezigd is, gelooven *alle* de leden der Afdeeling dat ook hier *misdrijven* voor *misdaden* zal moeten gelezen worden.

Art. 182. *Acht* leden verlangen, dat, conform het systema omtrent de collegien van Gedeputeerde Staten voor de provincie *Holland*, bij artikel 153 gevolgd, hier zal bepaald worden dat in de provincie *Holland*, wegens de uitgestrektheid en bevolking, twee Hoven zullen worden gesteld, wanneer van zelve de Criminele Regtbank aldaar moet vervallen. Een dezer leden voegde hierbij, dat hij dit gevoelen vooral wilde omhelzen, indien het tot het behouden der provincie *Holland*, als éene provincie kan dienen. — *Een* lid bragt zijn verlangen, tot het vestigen van twee hoven in *Holland*, in verband, en stelde het afhankelijk van de vervulling van zijnen wensch, dat deze provincie geheel en in alles in twee deelen zal gescheiden worden.

Een lid zag hier liever zoodanige bepaling opgenomen, waaruit niet kon afgeleid worden, dàt in iedere provincie Grondwettig een Hof moet worden gesteld; over de vervulling der vacatures bij de Hoven dacht hij even als bij art. 176 voor den Hoogen Raad is vermeld.

Art. 185 en 186. Het niet bestaan van *hoofd-officieren en baljuwen*, doet de Afd. voorstellen, in art. 185, te lezen: *procureurs-generaal en andere ambtenaren van het publiek ministerie* en in art. 186, in plaats van: *hoofd-officieren*, te stellen: *officieren*; terwijl zij voorts van oordeel is, dat alleen de *leden* en niet de ministers, procureurs-generaal en officieren bij de hier genoemde collegien voor hun leven moeten aangesteld worden; twee leden echter gelooven dat de *ministers*, hieronder verstaande de griffiers, wel voor hun leven moeten worden benoemd.

Art. 188. *Negen* leden zijn van gevoelen dat dit artikel eene uitbreiding behoeft, en zouden verlangen over de beregting der delicten van militairen het volgende bij de Gwt. bepaald te zien:

Art. ... « Het krijgsvolk te water en te lande wordt, wegens »de delicten door hen gepleegd, te regt gesteld voor zoodanigen »militairen regter, en met zoodanige vormen als bij de wet zal »worden bepaald.»

Art. ... «De wet regelt de gevallen waarin, het zij uit hoofde »der daad zelve, het zij uit hoofde van medepligtigheid van niet »militaire personen, de kennisneming der zaak bij den burgerlij- »ken regter zal behooren.»

Een lid deelde dit gevoelen niet, en oordeelt dat het artikel geene verandering noodig heeft.

ZESDE HOOFDSTUK. — *Van de Godsdienst.*

Art. 190. *Zes* leden verlangen dit artikel te behouden zoo als het is. *Vier* leden zijn van oordeel, dat het behoort veranderd te worden, en aldus gelezen:

« Ieder belijdt zijne godsdienstige meeningen met volkomen »vrijheid.»

Zitting van Donderdag den 23sten Januarij.

Tegenwoordig alle de tien leden.

Zes leden verklaren, in de volgende artikelen van dit hoofdstuk, 191—196, geene verandering te verlangen.

Art. 191. *Vier* leden oordeelen, dat dit artikel eene noodzakelijke verduidelijking zoude bekomen, indien het aldus gelezen wierd:

« Aan alle kerkgenootschappen in het Koningrijk wordt gelijke »bescherming verleend.»

Art. 192. *Drie* leden vermeenen, dat de bepalingen van dit artikel vroeger genoegzaam in de Gwt. zijn uitgedrukt, en gelooven dat het alhier kan wegvallen.

Art. 193. *Drie* leden zijn van gevoelen, dat dit artikel onnoodig wordt, indien bij art. 191 voor *godsdienstige gezindheden*, *kerkgenootschappen* wierd gelezen.

Een lid zoude verlangen dit artikel aldus te lezen:

« Geene kerkelijke oefening van godsdienst kan worden belemmerd, dan in gevalle zij kan geacht worden eenige stoornis aan »de publieke orde en rust te zullen toebrengen.»

Art. 194. Om verschillende redenen oordeelen *vier* leden, dat dit artikel hier beter wierd weggelaten.

Art. 195. Deze vier leden houden de bepaling van dit artikel, als van zelve sprekende, onnoodig, en gelooven dat het kan wegvallen.

Art. 196. *Twee* leden oordeelen, dat in de 2de paragraaph van dit artikel, in plaats van: *godsdienstige gezindheden*, ook *kerkgenootschappen* zoude behooren gelezen te worden. Een hunner zag echter liever het geheele artikel weggenomen.

Een lid acht wel het eerste gedeelte des artikels onnoodig, doch is voor het behouden der laatste alinea gestemd.

ZEVENDE HOOFDSTUK. — *Van de Finantien.*

Art. 202. De Afd. is van gevoelen, dat de bepalingen omtrent de Algemeene Rekenkamer, hier bij dit artikel ingesteld, behooren uitgebreid te worden, in dien geest, dat zij jaarlijks, ten

opzigte *van 's Rijks uitgaven*, de rekeningen der verschillende departementen van algemeen bestuur zal opnemen en vereffenen; — dat zij, ten opzigte *van 's Rijks ontvangsten*, door middel van maandstaten, eene volledige rekening en verantwoording van alle 's lands comptabele ambtenaren zal vorderen: — dat zij zal worden belast met de staving van de rekening en het verslag, welke volgens art. 128 jaarlijks aan de Staten-Gen. worden voorgelegd, — en dat de leden voor hun leven zullen worden aangesteld, met behoud der twee laatste alinea's van dit artikel 202.

ACHTSTE HOOFDSTUK. — *Van de Defensie.*

Art. 203. De Afd. oordeelt, dat het beter ware dit artikel aldus te stellen: « Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en beveiliging van deszelfs grondgebied, blijft een der eerste pligten van alle ingezetenen. »

Art. 204. *Drie* leden vermeenen, dat het artikel, als wezenlijk onuitvoerbaar, behoort weg te vallen.

Art. 207 en 208. *Zeven* leden zouden gelooven, dat deze twee artikelen ineengesmolten en aldus behoorden gesteld te worden:

« De militie wordt zoo veel mogelijk genomen uit vrijwilligers, op de wijze als bij de wet bepaald wordt.

« Bij gebrek van genoegzame vrijwilligers, wordt de militie voltallig gemaakt bij loting. Voorts wordt de zamenstelling, inrigting en oefening derzelve, zoo voor tijden van vrede als van oorlog, door de wet geregeld.

» Zij die hun ontslag bekomen hebben, kunnen onder geen voorwendsel tot eenige andere dienst, dan de hierna te melden schutterijen, worden opgeroepen. »

Twee leden oordeelden deze verandering niet noodzakelijk, verlangende alleen, dat de jaarsbepalingen, in art. 207 voorkomende, van 19 en 23 op 20 en 24 gesteld wierden.

Art. 209. *Twee* leden zijn van gevoelen, dat bij het begin van dit artikel de regel moet worden voorop gezet en het dus luiden:

« Indien in geval van oorlog of andere buitengewone » enz.

Art. 211. *Zes* leden zouden gaarne bij dit artikel eene alinea gevoegd zien, waarbij gezegd wierd, « dat bij de wet zal worden bepaald, op welke wijze aan de lotelingen der militie de keuze zal gelaten worden tusschen de land- of zeedienst, en tot welke verpligting zij, bij de keuze van de laatste, gehouden zullen zijn, zoo ten aanzien van den dienstijd, als van het gebruik buiten de grenzen en naar de kolonien. «

Twee leden, die van oordeel waren dat art. 204, als onuitvoer-

lijk moest vervallen, gelooven dien ten gevolge, dat dit art. 211 niet kan behouden worden. De voorgestelde bijvoeging als eene op zich zelve staande bepaling, kunnen zij goedkeuren.

Een lid verlangt deze bijvoeging aan het artikel niet.

NEGENDE HOOFDSTUK. — *Van den Waterstaat.*

Art. 215—225. *Zeven* leden verlangen geene verandering in de artikelen van dit hoofdst. *Twee* leden zijn van oordeel, dat de bepalingen van art. 216 en volgende niet in de Gwt. moesten voorkomen, en deswege hier alleen gezegd zijn:

« De wet regelt het algemeene en het bijzondere bestuur van »den waterstaat. »

TIENDE HOOFDSTUK. — *Van het Onderwijs en het Armbestuur.*

Art. 226. *Twee* leden oordeelen het beter, in den aanhef van dit artikel te bepalen, « dat de inrigting van het publiek onderwijs door de wet wordt geregeld. » *Een* ander lid vermeent, dat het onderwijs in den regel vrij moet zijn, en alleen het openbaar onderwijs door den Staat te verleenen, aan de directe zorg der Regering moet verblijven.

ELFDE HOOFDSTUK. — *Van veranderingen en bijvoegselen.*

Art. 230. *Een* lid is van oordeel dat dit artikel kan wegvallen. *Twee* leden, in verband met hunne opinie over de wijze van verkiezing der leden voor de Tweede Kamer, gelooven dat, in geval van verandering of bijvoeging in de Gwt., altoos eene ontbinding der Kamer, en de verkiezing eener nieuwe, zoude behooren plaats te hebben, ten einde op de voorgestelde veranderingen te besluiten.

Additionele artikelen.

Art. 1 en 3. *Alle* de leden oordeelen, dat deze artikelen, waarvan de werking geheel heeft opgehouden, konden wegvallen.

Art. 2. *Alle* de leden verlangen, dat bij dit artikel eene tweede alinea gevoegd worde, houdende de bepaling: « dat binnen een tijdsverloop van vijf jaren bij wet zal geregeld worden, welke wettelijke bepalingen van vroegere Regeringen dezer landen, tot November 1813, afkomstig, alsnog moeten beschouwd worden derzelver verbindende kracht te hebben behouden. »

Onder de additionele artikelen verlangt de geheele Afdeeling een *nieuw* artikel opgenomen te zien; houdende: « dat de Fran-

sche tekst der bestaande Gwt. voortaan geene verbindende kracht hebben zal. »

Zitting van Vrijdag den 24sten Januarij.

Tegenwoordig de tien leden der Afdeeling.

Na het lezen en goedkeuren van het proces-verbaal der vorige zitting, hebben *zes* leden nog hun verlangen te kennen gegeven, dat definitivelijk alle de veranderingen in de Gwt. te brengen, in één ontwerp van wet te zamen gevoegd, aan de Kamer zullen worden aangeboden, en door een votum bekrachtigd. *Drie* leden kunnen zich met dezen wensch nog niet vereenigen; *een* lid verklaarde zich hierop niet bepaald te kunnen uiten.

Twee leden verlangden hier aangeteekend te zien, dat, naar hun oordeel, ambten, voor het leven opgedragen, herroepbaar behoorden te zijn bij arrest van den Hoogen Raad; wanneer de ambtenaren, wegens ouderdom, achteloosheid of gedrag, niet meer bekwaam of waardig moesten geacht worden hunne betrekkingen waar te nemen.

Twee leden, zonder het voorgestelde geheel te deelen, verlangen ook, dat ambtenaren voor hun leven aangesteld, in bijzonder gewigtige omstandigheden, volgens bepalingen bij eene wet vast te stellen, herroepbaar zullen zijn.

De Afd. oordeelt haar proces-verbaal met de volgende opmerkingen te moeten sluiten:

dat zij bij hare aanmerkingen en bij het eerbiedig uiten van haar verlangen, zich in den regel en voornamelijk met het zakelijke heeft bezig gehouden, en vele artikelen, die nu, door eene soms zeer onnaauwkeurige vertaling van den Franschen tekst, weinig juist gesteld zijn, en wat de redactie aangaat, ook verbeterd zouden kunnen worden, niet heeft aangeroerd, in de overtuiging, dat, wanneer de Regering in het denkbeeld komen zal om de Gwt. geheel door te zien en te verbeteren, ook deze goede veranderingen in de redactie te brengen, haar niet zullen ontsnappen;

dat bij het vorenstaand proces-verbaal, ook kortheidshalve niet telke reize door de soms op eenige punten dissentierende leden herhaald is, dat zij zich over het behandelde artikel uitlieten, voorbehoudens hun gevoelen vroeger geuit of nader zullende worden ontwikkeld, en zij dit hier opmerkt, ten einde den blaam van onvolledigheid dezer aanteekeningen of van inconsequentie voor zoodanige leden, af te weren:

dat zij eindelijk, door het aangeven van hare bedenkingen en wenschen, geenszins wil gehouden zijn, van haar denkbeeld te

hebben afgezien, dat geene veranderingen in de Gwt. kunnen noch mogen bediscutieerd worden, zonder dat *vooraf* de gedeputeerden van Limburg weder zitting zullen genomen hebben. *Een* lid echter blijft zijn gevoelen omtrent Limburg aankleven.

L. C. Luzac.

TWEEDE AFDEELING.

Zitting van Woensdag den 15den Januarij 1840.

Tegenwoordig de Heeren: Backer, Warin, van Welderen Rengers, van der Gronden, Gevers, Hagenouw Brongers en Schimmelpenninck van der Oije, *Voorzitter.*

Alvorens tot het onderzoek der vijf ontwerpen van wet betrekkelijk eene dusgenaamde herziening der Gwt. over te gaan, gelooven de leden hun grievend leedwezen te moeten betuigen, dat men daarbij zoo weinig aan het meest gematigd verlangen is te gemoet gekomen.

Nadat de Minister van Buitenlandsche zaken, thans negen jaren geleden, te kennen had gegeven, dat het oogenblik gekomen was, niet alleen om doode vormen te veranderen, maar tevens om (als het ware) te onderzoeken, of eenige der beginselen van het Nederlandsche Staatsregt soms in betere overeenstemming met de behoefte van tijd en omstandigheden moesten gebragt worden; nadat te dien tijde desaangaande van de stemming der Kamer was gebleken, en nadat Zijne Majesteit hierop nog vóór drie maanden persoonlijk zinspeelde, had men grond te vertrouwen, dat dienovereenkomstig zoude worden gehandeld.

Sedert de afscheiding van Belgie verhieven zich gestadig stemmen in de Kamer, die eene herziening der gebreken, en eene aanvulling der leemten onzer tegenwoordige Gwt. verlangden. Maar de meerderheid was steeds van oordeel, dat de omstandigheden niet gunstig noch de gebeurtenissen rijp waren; naardien men de bestanddeelen waaruit, en de voorwaarden waarop, eenige gedeelten van het Koningrijk zouden bestaan, niet kende, en de onzekerheid van hetgeen de groote mogendheden toen beoogden, gevoegd bij de spanning, welke de voet van oorlog veroorzaakte, de vooruitzigten tot het volvoeren van zulk een werk te wisselvallig maakten.

Thans echter, nu er alom, zoo binnen als buiten de grenzen des Rijks, vrede bestaat, nu een bepaald vredestraktaat de Belgische provincien regterlijk, als een zelfstandig Rijk van ons afscheidt, en nu er, zoo wel buiten als binnen de Kamer, door schier allen, naar wijzigingen van de grondslagen waarop ons Staatsregt rust,

word verlangd, — nu is het oogenblik gekomen, om, zonder verder verwijl, de hand aan dit belangrijk werk te slaan.

Het verlangen van zoo vele leden, zoo niet van de Kamer zelve, is reeds bij de jongste discussien over de finantiële wetten ten overvloede gebleken, en tevens, hoe vastberaden, ernstig en kalm men de opgelegde taak wilde volbrengen. De Kamer is diep doordrongen van de dure verpligting welke op haar rust. Zij zal voor geene der moeijelijkheden terugdeinzen, welke onverhoopt mogten voorkomen; maar zij wenscht vurig, dat er, tot gemeenschappelijk heil des Lands en der koninklijke Dynastie, overeenstemming van beginselen tusschen Haar en de Regering moge plaats vinden.

Ter bevordering dezer overeenstemming, achten de leden der Afd. het, zoo al niet noodzakelijk, dan toch wenschelijk, om, bij eene aangelegenheid van zoo overwegend belang als de herziening der Gwt., het initiatief niet van de Kamer, maar van den Koning te doen uitgaan. Zij zelve, hoewel de Natie vertegenwoordigende, zoude gelooven, het door haar verlangde doel voorbij te streven, wanneer zij dadelijk harerzijds den best-geachten weg afbakende. Zij wenscht, dat al het goede en der Natie welgevallige, van den Koning, als het algemeen vereenigingspunt van aller belangen, voortkome. Zij wenscht het oog der Natie op Hoogstdenzelven gevestigd te houden, zoo dikwijls het geldt om milde beginselen te verspreiden, en datgene te bewerkstelligen, hetwelk, naar het oordeel der meesten, als heilzaam voor de belangen des Vaderlands wordt beschouwd. Alle voorstellen tot verbetering zag zij derhalve liefst van den Koning zelf uitgaan. Geschiedt zulks niet, zal de Kamer de grondslagen aanwijzen, naar welke de Natie verlangt bestuurd te worden; verlangt men daadwerkelijk haar initiatief ten opzigte der Gwt. te zien nemen, dan wordt haar daarmede tevens eene magt en eene populariteit gegeven, welke het Koningschap, en, in de gevolgen, der Natie zelve, noodlottig konden worden.

De Regering kan toch, na al het gebeurde, bezwaarlijk in den van allen grond ontblooten waan verkeeren, als of de Kamer, als of de Natie zich met de thans voorgestelde vijf ontwerpen zoude laten tevreden stellen. Immers worden daarbij geene dier beginselen, geene dier bijzondere bepalingen, aan de discussie, of aan een nader onderzoek onderworpen, als waarvan, òf wel meermalen, door verscheidene leden gewag is gemaakt, òf wel thans, bij het slot van dit proces-verbaal, bij name opgave aan de Regering zal worden gedaan.

De Afd. wil een vernieuwd bewijs van hare zucht tot eendragt

en gematigdheid geven, door, voor alsnog, geene voorstellen hoegenaamd harerzijds te doen; zij smeekt der Regering nogmaals, om, in haar eigen belang, zoo wel als in dat der Natie, de voordragten, welke hieronder zullen blijken verlangd te worden, der Kamer aan te bieden. Maar zij is verpligt er bij te voegen, dat, indien hieraan onverhoopt geen gevolg wierd gegeven, de leden zich in de verpligting zouden gesteld vinden, zelve zoodanige voorstellen van de zijde der Kamer te provoceren, als welke zij zouden oordeelen overeenkomstig de behoeften van tijd en omstandigheden te zijn.

Voor het overige zal de vrees om een verkeerden toon aan te slaan, de leden dezer Afd. weêrhouden, om in eene wederlegging of beoordeeling hoegenaamd te treden van den opmerkelijken brief, welke de vijf ontwerpen vergezelt. Zij zal (omdat het gebruik zulks medebrengt) deze ontwerpen alsnu op zich zelve, en dus afgescheiden van alle andere daarmede vermaagschapte onderwerpen, in overweging nemen; maar zij moet de opmerking doen voorafgaan, dat men dezelve wenscht aan te houden, tot aan de gelijktijdige behandeling van de verdere voorstellen, die, naar luid van den aanhef en van hetgeen lager zal gesteld worden, in aanmerking dienen te komen.

ONTWERP litt. A. Op den aanhef, alsmede op art. 1, zijn geene bedenkingen in het midden gebragt.

Tegen den inhoud van art. 2 werden drie zwarigheden door *al* de leden gedeeld:

1°. werd verlangd om de tegenwoordige provincie Holland te splitsen in twee afzonderlijke gewesten, op den grondslag der thans bestaande administrative scheiding van Noord-Holland en Zuid-Holland; daarvoor pleitte: dat deze provincie, bij vergelijking met alle anderen, te groot was in uitgestrektheid, bevolking, rijkdom en opbrengst; dat die twee onderdeelen, tot beider ongerief, toch niet dan in naam, en ten opzigte der Provinciale Staten en Ridderschap, vereenigd waren; dat zulks geene noemenswaardige vermeerdering van kosten ten gevolge zoude hebben, vermits er reeds twee Gouverneurs, twee collegien van Gedeputeerden, twee afzonderlijke administratien, bestonden; dat de zonderlinge anomalie, om kleine provinciale hoofdsteden elk een Hof te geven, en slechts eene Crimineele Regtbank in en voor de hoofdstad van het Rijk te bezitten, alsdan zoude kunnen ophouden te bestaan, enz.;

2°. werd aangedrongen om de derde alinea, betrekkelijk Luxemburg, geheel weg te laten, en in stede van dien, den Koning bij art. 29 der Gwt., het regt toe te kennen, om tevens Groot-Hertog

van Luxemburg te zijn. Men kan niet nagaan welk verband hoegenaamd er voortaan tusschen ons Rijk en het daarvan afgescheiden Luxemburg mogelijk zoude zijn; men besefte het nut der bijvoeging niet, en men vreesde dat dezelve vroeg of laat het Koningrijk in moeijelijkheden zoude wikkelen, waarvan het nimmer met eenige mogelijkheid vruchten konde plukken;

3°. werd gevraagd, of men veranderingen in de Gwt. zoude maken, of men daarbij mede over de belangen van Limburg zoude handelen, zonder medewerking van de vertegenwoordiging dier provincie? Men gelooft bekend te zijn met de zwarigheden, welke er tegen eene onmiddellijke of voorafgaande regeling der aangelegenheden van dat gewest bestaan, maar acht dezelve van ondergeschikt belang, bij vergelijking van het onwettige der handelwijze, om land en ingezetenen als een wingewest te beschouwen, om zonder het gewest over het gewest te handelen. De Regering wordt des verzocht om middelen te beramen, ten einde te zorgen, dat de gedeputeerden van Limburg zitting in de Kamer kunnen nemen, alvorens de Gwt. in eenig opzigt herzien wordt.

Zes der acht leden hebben voorts het verlangen geuit, om, tot vereenvoudiging en bezuiniging, de provincie Drenthe, als weinig bevolkt en min vermogend, het zij met Groningen of met Overijssel te vereenigen.

Op art. 3 slaat mede de boven gemaakte aanmerking ten opzigte eener afscheiding der twee gedeelten van Holland, en van het supprimeren der provincie Drenthe.

ONTWERP litt. B. Art. 2. *Alle* leden oordeelen, dat in de tweede alinea de zin moest eindigen met het woord *Staten-Generaal*, en mitsdien moeten wegvallen de woorden: *welke te dien einde onder den blooten hemel gehouden wordt.* Bij winterdag of slecht weder, is de bepaling schier onuitvoerlijk, en door het weglaten is de bevoegdheid om dien overeenkomstig te handelen geenszins afgesneden.

ONTWERP litt. C. Hierop worden geene aanmerkingen gemaakt.

ONTWERP litt. D. Art. 2. Alhier wordt herhaald hetgeen in het ontwerp litt. A, nopens de splitsing van Holland en nopens Drenthe, werd gezegd; terwijl men van gedachte is, dat de verhouding der vertegenwoordiging van de twee provincien Holland, alsdan zoude wezen gelijk 10 voor het Noorden tot 12 voor het Zuiden.

De meeste leden verlangden de vertegenwoordiging van de provincien in een meer juist verband met de bevolking te zien gesteld, welke zij, ingevolge de laatste telling, bezitten. Zij beamen niet, waarom de voor- of achteruitgang gedurende vijf en twintig jaren

hier niet in aanmerking is genomen, en vinden het onbillijk, bij eene herziening van dit artikel, geen voor allen gelijkmatigen grondslag voor de representatie te nemen. Vreesde men echter om alsdan ten nadeele van de meest belangrijke provincie Holland te handelen, dan zoude er welligt te dien opzigte alleen eene uitzondering kunnen gemaakt worden, om reden eene vermindering reeds op zich zelve moeijelijk is, gindsche provincie, zelfs naar verhouding van het zielental, het meest in de belastingen betaalt, en men niet vergeten mag, dat de kolonien bovenal aan haar te danken zijn.

Een lid wilde elke provincie het regt voorbehouden, om aan te toonen dat hare bevolking, alsmede het bedrag van zekere bepaalde belastingen, zijn toegenomen, ten einde daaruit aanleiding en regt tot meerdere representatie te krijgen.

Art. 3. De leden wenschen dit artikel in advies te houden, ten einde het onderwerp in verband te kunnen beschouwen met de wijzigingen, welke het verkiezing-stelsel eventueel zoude kunnen ondergaan.

ONTWERP litt. E. Er wordt niets tegen dit ontw. aangemerkt.

De heer BEELAERTS VAN BLOKLAND, bij de resumtie der notulen aanwezig, verklaart zich, ten opzigte van het ontwerp A, tegen eene met de geschiedenis strijdende splitsing van Holland, alsmede tegen het insmelten van Drenthe; en zou dan liever alle provincien zien vervallen, en het Rijk in eenige departementen verdeeld hebben.

Zitting van Donderdag den 16den Januarij.

Tegenwoordig de heeren: BACKER, VAN DER GRONDEN, BEELAERS VAN BLOKLAND, GEVERS, RÖELL, VAN WELDEREN RENGERS, HAGENOUW BRONGERS en SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, *Voorzitter.*

Nadat de voorgestelde vijf ontwerpen aldus in het afgetrokkene waren behandeld, ging de Afd. over, om, met de Gwt. in de hand, alle zoodanige veranderingen derzelve, summier in dit procesverbaal te doen opnemen, als welke, naar haar oordeel, bovendien moesten worden voorgedragen, namelijk:

Art. 4. Ofschoon men volkomen in het liberale beginsel van dit artikel berust, heeft de ondervinding niettemin het onvoldoende van hetzelve bewezen. Wel is waar heeft art. 8 van het Burgerlijk Wetb. de quaestie door bepaalde voorschriften grootendeels beslist, maar behalve dat zulke bepalingen in onmiddellijke overeenstemming met de woorden der Gwt. dienen gesteld te worden, acht men het noodig bij dit artikel der Gwt. te voegen: dat de Koning in speciale gevallen bij de wet kan worden gemagtigd, om de bepaling ten opzigte van vreemdelingen te schorsen, alsmede om deze

of gene verdragen tot wederkeerige uitlevering van boosdoeners of deserteurs te sluiten.

Art. 6 en 7. Allen oordeelen dat de hier vervatte bepalingen voortaan bij de wet moeten worden geregeld, en men daardoor aanleiding kan vinden, om het gebrekkige en verkeerde der bestaande reglementen, *binnen eenen bepaalden tijd*, te veranderen; als voorbeelden van hetgeen daarbij in nadere overweging zal dienen te komen, haalt men aan, de benoemingen *ad vitam* der leden van de stedelijke raden en de verpligting der kiezers ten platten lande om binnen het kies–district te wonen.

Art. 8. Ten gevolge der afscheiding van de Belgische gewesten, is het noodzakelijk om nader te bepalen, in welken zin men de woorden: *geboren binnen het rijk*, dient op te nemen. Nederlanders in Belgie geboren, kan men bezwaarlijk uitsluiten. Belgen, tijdens de vereeniging geboren, kan men bezwaarlijk onvoorwaardelijk toelaten. Eene tijdsbepaling is hier niet afdoende. De zaak *in vago* te laten, moet aanleiding tot twistgedingen of onzekerheden geven. Zij zal dus eene opzettelijke voorziening vereischen.

Art. 9. De woorden: *door wetduiding*, kunnen wel in verband of in overeenstemming met art. 8 van het Burgerl. Wetb. worden gebragt; maar zij dienen, zonder verwijs naar eene wet, op zich zelven het denkbeeld juist en duidelijk uit te drukken, en eischen dus eene nadere bepaling in de Gwt.

Art. 29. Met een verwijs naar hetgeen bij de behandeling van het ontwerp *litt.* A, *sub* n.° 2, werd gezegd, zal men hier eene uitzondering ten opzigte der groot-hertogelijke kroon van Luxemburg dienen op te nemen.

Art. 30. Z. M. de Koning wordt eerbiedig verzocht dienaangaande eene nadere voordragt te doen; hetgeen sedert het besluit van den 16den Januarij 1831 daadwerkelijk bestaat, kan, sedert de wettige splitsing van het voormalige Koningrijk der Nederlanden, als strijdig met dit artikel der Gwt., niet langer wettig worden nageleefd. Zal men terugkeeren tot de bepaling der Gwt. van 1814? zal de finantiele druk des lands het wenschelijk maken om een lager cijfer vast te stellen? De Afd. acht het onderwerp te kiesch, om niet te wenschen dat het den Koning goedgunstig moge behagen, deswege zelf een voorstel te doen.

Art. 32. Als art. 30.

Art. 33. Behalve dat het woord *verponding* door *grondbelasting* dient vervangen te worden, opperen eenigen het denkbeeld om de hier genoemde vrijstellingen niet verder dan tot de personen des Konings en van den Troon-opvolger uit te strekken; behoudens de

uitzondering ten behoeve der Prinsen of Prinsessen die reeds in het genot zijn.

Art. 35. Men vraagt of de Gemalin des Konings, ook dan wanneer geen gevolg was gegeven aan art. 13, in de hier bedoelde bepaling ten behoeve eener Koningin-weduwe zoude kunnen vallen? Ofschoon verscheidene leden deze vraag niet deelen, verlangen toch allen het geheele artikel te zien vervallen, en daarentegen het douairie voor elk bijzonder geval door de wetgeving te zien vaststellen.

Art. 37. Als art. 30, met het oog op art. 18 der Gwt. van 1814.

Zitting van Vrijdag den 17den Januarij 1840.

Tegenwoordig de heeren: Dijckmeester, *onder-voorzitter*, Beelaerts van Blokland, Backer, Hagenouw Brongers, van Welderen Rengers, van der Gronden, Gevers en Schimmelpenninck van der Oije, *voorzitter*.

Art. 53. *Vijf* leden wilden het voorlezen der Gwt., wegens het langdurige en weinig indruk makende dier ceremonie, afschaffen, of door eene kortere plegtigheid doen vervangen. *Twee* leden daarentegen, vonden het voorschrift zeer doeltreffend.

Bij den aanhef der zesde afdeeling verlangen *allen* het 56ste artikel te zien voorafgaan door de bepaling, dat de persoon van den Koning *onschendbaar* is.

Art. 58. *Twee* leden willen de woorden der derde alinea: *in tijd van vrede gesloten*, doen wegvallen, als te onbepaald, en zonder een met het gevaar geëvenredigd nut. De andere leden beamen dit niet, mits er bedoeld of gezegd worde, dat de afstand nooit dan jegens de oorlogvoerende partij, en nimmer aan een derde, kan plaats vinden.

Art. 60. *Al* de leden wenschen het woord *uitsluitend* te zien wegvallen. Zij achten het op zich-zelven vrij onverschillig, in den zin welken de ontwerpers er aan gaven; dan, vermits niet alleen de omstandigheden, die de bepaling vroeger wenschelijk maakten, vervielen, maar er bovendien eene uitlegging aan werd gegeven, die men lijnregt strijdig oordeelt èn met de bedoeling èn met den aard der zaak, zoo eischt de redactie de opgenoemde wijziging.

Bijaldien er voorts geene veranderingen in de 5de en 6de afdeelingen van het 3de hoofdstuk der Gwt., nopens de wetgevende en finantiële aangelegenheden, worden gemaakt, dan zou dit art. 60 door twee alinea's dienen aangevuld te worden:

De eene, bevattende het voorschrift hoedanig met opzigt der wetgeving in of voor de Overzeesche bezittingen zal worden gehandeld.

De andere, in deze of gene woorden zeggende: « de geldelijke toestand (van 's Rijks Overzeesche bezittingen) zal jaarlijks aan de Staten-Generaal worden kenbaar gemaakt; men zal daarbij de laatstgeslotene jaarlijksche rekening van ontvang en uitgaaf overleggen, tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo, en men zal tevens opgaaf doen van hetgeen voor het volgende jaar kan gerekend worden beschikbaar te zullen zijn, of een te kort te zullen opleveren. »

Een lid verwijst naar art. 2 der constitutionele wetten van Koning Lodewijk, zeggende: « de regering der Hollandsche kolo»nien wordt door bijzondere wetten bepaald; de ontvangst en uit»gave der kolonien zullen beschouwd worden, als uitmakende een »gedeelte der ontvangsten en uitgaven van den Staat. »

Twee leden vonden dit laatste gevaarlijk, door de verpligting voor het moederland, om alsdan steeds in de te korten te moeten voorzien.

Art. 67. Eenige leden achten het noodig de bepaling naauwkeuriger en beter te omschrijven, naardien de gratie veelal in commutatie bestaat, zonder dat de bevoegdheid daartoe bij de Gwt. is uitgedrukt; en terwijl de commutatie soms naar het oordeel van den quasi-gegratieerde, zwaardere straf dan de oorspronkelijke kan bevatten. Andere leden vonden het artikel voldoende.

Art. 68. *Vier* leden verlangen om de dispensatien nader door speciale wetten te doen regelen, en zulks alhier voor te schrijven. Zij beseffen het onmisbare der zaak wel, maar kunnen door tallooze voorbeelden staven, hoedanig de dispensatien de wetten thans beperken, en derzelve soms allen klem doen verliezen. *Drie* leden konden zich hiermede, uit hoofde van de moeijelijkheid der omschrijving van hetgeen al dan niet in de termen zoude vallen, niet vereenigen.

Art. 75. Men vindt het noodig om dit artikel aan te vullen door de voorschriften: *dat* de ministers verantwoordelijk zijn voor het niet-naleven of overtreden van de Gwt. en andere wetten, zonder zich deswege op eenige lastgeving hoegenaamd te kunnen beroepen; *dat* zij het dus zijn, niet *collegialiter*, maar *individueel*, wegens de daden en verrigtingen in het departement aan welks hoofd zij geplaatst zijn, en *dat* geene vervolging van dezelve door de uitvoerende magt kan belet of geschorst worden.

Als eene sequele van het gezegde, wordt er aangedrongen op het contre-seing van den minister, tot wiens departement een besluit of een bevel behoort.

Eindelijk zouden eenige leden het noodig vinden om het middel,

door hetwelk eene vervolging zoude plaats hebben, nader en beter aangewezen te zien, dan bij de wet op de regterlijke organisatie plaats vindt.

Art. 78. Twee leden vinden ééne Kamer verkieslijk, omdat eene Eerste Kamer gelijk de onze schier doelloos is, en het aristocratisch beginsel, door de wijze van verkiezing der standen, reeds in de Tweede Kamer is opgenomen. De anderen zouden zich hiermede slechts dan vereenigen, wanneer den Koning het regt van ontbinding toegekend, en het verkiezing-stelsel meer onmiddellijk gemaakt wierd; zoo niet, dringen zij er wel op aan, om de Eerste Kamer tot iets wezenlijks te verheffen, maar achten eene amotie te moeijelijk.

Art. 81. Twee leden wilden de woorden: *der provincie, waaruit zij genoemd worden*, vervangen zien door die: *van het Rijk*. Zij vonden het bestaande strijdig met den eed, en bovendien bekrompen provinciaal, om de keus niet vrij te laten. De andere leden daarentegen, vonden het een heilzamen waarborg, dat men leden uit alle oorden des Rijks zoude zenden, en er minder van buiten af op de keus der Provinciale Staten zoude gewerkt worden.

Art. 82. Een lid wilde de geheele Kamer alle vijf jaren vernieuwen, om het *esprit de corps* voor te komen; de andere leden vereenigden zich noch met dit voorstel, noch met het motief. Zij vonden het bestaande juist verkieslijk, omdat de geest der Kamer elk jaar $\frac{1}{3}$ voor aan den toets eener herkiezing werd onderworpen.

Art. 84. Eenige leden wilden eerst de credentialen onderzoeken en dan beëedigen, om niemand bloot te stellen (vid[t]. mr. BRUGMANS) aan het voorbarig afleggen van den eed, ofschoon het eer eene reglementaire bijzonderheid behelsde, dan een onderwerp voor de Gwt. geschikt. Andere leden vonden het minbeduidend, omdat de keus der Provinciale Staten de deugdzaamheid der verkiezing presumptief maakt.

Art. 86. Twee leden oordeelden, dat de verblijfkosten, over niet meer dan drie à vier maanden geslagen, ten hoogste *f* 1,500 moesten bedragen, en deze vergoeding gedeeltelijk als presentiegeld diende uitbetaald te worden. Bij den kreet naar bezuiniging, diende de vergadering wel met zich zelve te beginnen. Twee andere leden zouden er zich niet tegen verzetten; een hunner, wanneer de reiskosten dan verhoogd wierden. Vier leden waren bepaaldelijk tegen eene vermindering: zij vonden, dat men het eerste Collegie van Staat niets, of het nu toegekende, moest geven; dat die betaling den vertegenwoordigden meer vrijheid liet naar welgevallen te kiezen; dat men, zonder geld, niet dan rijke lieden, ambtenaren en

intriganten, maar weinig bekwame minvermogende leden zoude krijgen, naardien velen tot het waarnemen der betrekking ander belangrijk werk verzuimden; dat eindelijk het getal leden dadelijk na den opstand, met de grootte van het Rijk afnam.

Art. 87. Twee zouden de som, even als bij art. 86, verminderen. De meeste leden vinden, dat het tegenstrijdig is, en tevens vernederend, om de Eerste Kamer tot een pensioen-fonds te maken voor de aanzienlijksten en gegoedsten. Grooten verdiensten, zonder fortuin, in deze Kamer geplaatst, kan men immers een afzonderlijk pensioen toekennen. In stede van het beginsel om deze Kamer te betalen, ware het beter de reiskosten aanzienlijk hooger te stellen. Voor de bestaande leden diende alsdan billijkerwijze te gelden: *beati sunt possedentes.*

Zitting van Maandag den 20sten Januarij.

Tegenwoordig de heeren: DIJCKMEESTER, *Onder-voorzitter*, BACKER, HAGENOUW BRONGERS, RENGERS, RÖELL, VAN DER GRONDEN, GEVERS, SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, *Voorzitter*.

Art. 91. Allen zijn van oordeel, dat, bij de wijze van zamenstelling en bij het gering getal der leden onzer Kamer, geen Minister er als lid een deel van moet kunnen uitmaken. De inleiding tot onze Gwt. zegt zelve, dat hunne tegenwoordigheid slechts gelegenheid moet geven tot het daarstellen van doelmatige wijzigingen; dat zij slechts de bevoegdheid noodig hebben om de Kamer voor te lichten, maar zij geen regt van stemming hebben; en de Afd. dringt er op aan, om de Ministers eensdeels het lidmaatschap bij de Gwt. te ontzeggen, en anderdeels er het voorschrift bij te voegen, dat zij zullen verpligt zijn om beide de Kamers, het zij schriftelijk of mondeling, zoodanige door hen verlangde inlichtingen te geven, als welke niet kunnen geacht worden met de veiligheid des lands te strijden.

Art. 92. Als boven gezegd, dient men hier de hoofden der ministeriele departementen te noemen onder diegenen welke zijn uitgesloten; terwijl daaronder almede geestelijken moesten worden opgenomen.

Art. 108. Allen vinden het noodig, om de zittingen van beide de Kamers op dezelfde wijze in het openbaar te houden.

Art. 119 en 120. Naardien de wet van den 2den Aug. 1822 wel voorschrijft binnen welk tijdsgewricht eene wet na de afkondiging executoir is, maar nergens wordt vastgesteld hoe lang of kort eene wet na de aanneming (door beide de Kamers en den Koning) moet worden afgekondigd, dat is wanneer dezelve, ten gevolge èn van de aanneming èn van de afkondiging in werking zal komen,

zoo acht men het noodig eene tijdsbepaling in de Gwt. op te nemen.

Art. 122—126. Alle de leden waren bepaaldelijk van oordeel, dat eene tienjarige begrooting, als niet aan het gestelde doel beantwoordende, moest vervallen. Twee leden wilden niets dan eene enkele, de jarige begrooting; zes leden wilden daarentegen alle uitgaven, welke men als een uitvloeisel der Gwt. of van speciale wetten kan beschouwen, onbepaald lang en dus tot wederopzeggens toe bestendigen, zoo als bij voorbeeld het inkomen van den Koning, dat van den Prins van Oranje, de Rentebetaling der schuld, de reis- en verblijfkosten voor de leden der Staten-Gen., de traktementen der leden van de Regterlijke-magt, van de Algem. Rekenkamer, van de generaalmeesters der Munt, en wat dies meer zij. Zij zouden er de hoofdsom der meest onveranderlijke belastingen, zoo als de grondbelasting, eveneens onbepaald lang tegenover stellen; — maar behoudens deze bijzonder bestendigde artikelen, al het overige op eene jarige begrooting brengen. Naar hun inzien zoude dit de uitvoering van de wetten waarborgen, en aan geene schokken om de tien jaren blootstellen.

Art. 127. De Afd. vond de bijvoeging noodig, dat ieder hoofdstuk door eene bijzondere wet moest worden geregeld, of wel bij een afzonderlijk ontwerp van wet moest worden vastgesteld. Men zoude het ongelijksoortige alsdan niet meer dooreen mengen, of somwijlen de verpligting opleggen, het eene onderdeel ten gevalle van het andere aan te nemen of te verwerpen.

Art. 128. Zes leden wilden de afrekening der geldelijke aangelegenheden door eene jaarlijksche afrekenings-wet regulariseren; terwijl het verslag alsdan de ontvangsten en uitgaven zoude bevatten, en daarover, even als ten opzigte van andere wets-ontwerpen, zoude worden gestemd. Een lid verlangde dit mede op de geldelijke aangelegenheden der kolonien toe te passen. Allen wenschten om, bij gelegenheid der begrootings-wet, over de koloniale saldo's te beschikken, zonder dat daarvan ooit iets ten behoeve van bijzondere kassen kon worden uitgegeven.

Zitting van Dingsdag den 21sten Januarij.

Tegenwoordig de heeren DIJCKMEESTER, *Onder-voorzitter*, VAN DER GRONDEN, RÖELL, RENGERS, HAGENOUW BRONGERS, BACKER, GEVERS, SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, *Voorzitter*.

Art. 129. Een lid verklaart zich tegen de standen en het bestaande verkiezingstelsel, als ongelijkmatig en beginselloos, naardien de verdeeling der vertegenwoordiging willekeurig is, en de edelen, behoudens het honorifieke, niets meer dan andere staatsburgers zijn. De zeven andere leden waren voor het bijbehouden

der drie standen, en tegen directe verkiezingen. Het eerste wegens het langdurige bestaan en om reden de ondervinding het niet wraakte; het laatste wegens het gevaar om kleine gebreken door groote verkeerdheden te zien vervangen. Zij drongen niet te min aan op eene herziening en vereenvoudiging van zoo vele specialiteiten, als waarvan eenige lager genoemd worden, en wilden hier uitdrukkelijk gezegd hebben, dat de keuzen, bij alle drie standen, niet dan door gesloten en ondergeteekende briefjes moesten plaats hebben.

Art. 130. Een lid wilde het behouden zoo als het is. De zeven andere leden verlangden, zoo wel het getal der leden van de verschillende Provinciale Staten, als dat door iederen stand te kiezen, en almede de wijze van verkiezing door de wet te regelen; met bijvoeging der tijdsbepaling binnen welke zulks diende te geschieden. Zij houden de wet alleen voor eene onpartijdige magt, hoog genoeg geplaatst om geene provinciale belangen te doen predomineren, en tevens tegen alle misbruik van invloed of magt te vrijwaren.

Art. 132. De laatste alinea wilde men doen vervallen, en bij de eerste eene alom gelijkmatig werkende tijdsbepaling opnemen. Het laatste omdat eene benoeming *ad vitam* lijnregt strijdt met het beginsel van vertegenwoordiging.

Art. 133. Men herinnerde hoe volstrekt noodig het in allen geval was, om alle kiezers te doen stemmen, en de stemming niet van eene loterij te doen afhangen. Een lid was alsdan voor het behoud der kiezers; de andere zeven leden slechts dan wanneer de stedelijke raden niet meer levenslang maar tijdelijk wierden gekozen.

Art. 131—135. Behoudens de bij a. 129 aangeduide beginselen vond men het beter, om de specialiteiten provinciesgewijze bij de wet te doen regelen.

Art. 137. Allen vonden de bijvoeging onmisbaar, dat deze commissarissen in de vergadering der Provinciale Staten geene stem mogten uitbrengen tot het nemen van eenig besluit, tot het doen van eene voordragt, of tot het treffen eener persoonlijke keus. De reden hiertoe was eenvoudig dat deze ambtenaren de werkzaamheden onpartijdig moesten leiden, maar dat zij tot geen der drie standen behoorden, en door niemand gekozen, dus geen lid der vergadering, konden zijn.

Art. 139. Een lid wilde deze vergaderingen tweemaal in het jaar doen plaats vinden, om de leden een meer werkdadig aandeel in het beheer te doen nemen en het werk minder afhankelijk van weinige gedeputeerden te maken. De andere 7 leden vreesden, dat

men alsdan de belangstelling en deelneming juist zoude uitdoven.

Art. 140. Zie art. 137. — Art. 144. Zie art. 81. — Art. 153. Zie het gezegde bij de beoordeeling van het ontwerp litt. A, sub § 1.

Art. 154. Behalve de burgemeesters, moesten de leden van den gemeente-raad ten platten lande, even als de stedelijke raden, het zij door stemgeregtigden of althans door kiescollegien, voor een bepaald aantal jaren worden gekozen.

(De heer Beelaerts komt deel nemen aan de discussie).

Art. 161. Men vraagt of het niet noodig ware om de petitien eenig waarmerk te geven, dat zij werkelijk van den genoemden belanghebbende zijn, bij voorbeeld door dezelven aan het voor *gezien* teekenen van den burgemeester te onderwerpen. Anderen vreesden hierdoor eene stremming te veroorzaken. De meesten verlangden de bijvoeging, dat petitien, aan de Kamer gerigt, door deze aan het betrokken hoofd van een departement konden worden verzonden, om berigt of inlichting. Een lid achtte dit eene daad van regering, waar iets op moest kunnen volgen. De anderen vonden het juist eene gepaste gelegenheid om inlichting te erlangen en daardoor geschillen voor te komen, of daartegen met grond aanleiding tot het doen van voordragten te geven. Eenigen zouden er zelfs bijvoegen: dat, indien het verzoekschrift eene klagte inhoudt tegen eenen minister of anderen ambtenaar, welke voor den Hoogen Raad te regt staat, men hetzelve aan den procureur-generaal bij den H. Raad kan zenden.

Art. 176. Eenigen wilden de ambtenaren van het publiek ministerie revocabel gesteld zien; anderen oordeelden, dat, al was dit het geval met alle andere ambtenaren van het publiek ministerie, dat bij den H. Raad dan nog, tot waarborg, irrevocabel moest zijn. Ook verlangde men duidelijkheidshalve te zeggen: dat de president uit de raadsheeren (en dus niet uit de leden) zoude worden gekozen.

Even als bij andere voordragten, wordt het denkbeeld geopperd, om den Koning het drietal te doen opmaken, en de Kamer de keus uit hetzelve toe te kennen.

Art. 177. Men verhaalt hetgeen bij art. 75 werd gezegd, en vindt dat de klem der vervolging ontbreekt, naardien de procureur-generaal zich, ingevolge art. 5 der wet op de Regterlijke Organisatie, om bijzondere redenen, of ten gevolge van bijzondere, hoogere bevelen, kan onthouden iets hoegenaamd te doen. Voor het overige keurden zes leden dit artikel, met het oog op art. 92 der Regterlijke Organisatie, voldoende, terwijl drie leden aandrongen, om de woorden: *gedurende den tijd*, te vervangen door: *bij de uitoefening*,

of wel den volzin te eindigen als volgt: *door hen ten aanzien hunner bedieningen gepleegd.*

Art. 182. Vier leden wilden het *sub* art. 177 gezegde herhaald hebben; vier vonden het onnoodig.

Art. 188. Allen verlangden dit artikel te zien vervangen door het volgende: *de wet regelt de judicature voor het krijgswezen te water en te lande.*

Deze gelegenheid wordt te baat genomen, om te vragen:

1°. Of er alnog eenige regtsmagt bij de Dijks collegien bestaat, en of daaromtrent niets bij de Gwt. moet bepaald worden, ten einde de bestaande onzekerheid te doen ophouden?

2°. Of men niet oorbaar zoude vinden, te dezer plaatse eene bepaling in te lasschen nopens de conflicten; het zij dan, dat men de aangelegenheden ter beslissing onderwerpe aan eene vereenigde commissie van leden van den Hoogen Raad en van den Raad van State, of anderzins.

Zitting van Woensdag den 22sten Januarij 1840.

Tegenwoordig de heeren: Dijckmeester, *Onder-voorzitter*, Gevers, Röell, Backer, van der Gronden, Rengers, Hagenouw Brongers, Warin, Schimmelpenninck van der Oije, *Voorzitter.*

Art. 190. Een lid vraagt, of er afdoende zwarigheid zoude bestaan om art. 133 der Gwt. van 1814 te herstellen, luidende: dat de Christelijke Hervormde Godsdienst is die van den Vorst. Hiervoor pleitte, dat het van ouds her bestond; dat het velen nog meer aan den persoon van den Vorst zoude hechten, en zulks tot aan de vereeniging met Belgie werkelijk plaats greep. De andere leden waren echter tegen zoodanig voorschrift, omdat het de gezindheden, tot nadeel van den Staat, nog scherper zoude scheiden, omdat men dan eerst diende uit te maken wat opzigtelijk eenige belangrijke onderdeelen, de Gereformeerde godsdienst was, en omdat de Vorst ten deze dezelfde vrijheid als elk ingezeten moet hebben, zoo lang hij er niet vrijwillig van afziet. Een lid verlangde de navolgende redactie: « Ieder belijdt zijne godsdienstige meenin-»gen met volkomene vrijheid. »

Art. 191. Allen wilden het woord *bestaande* geschrapt zien. Het streed met de art. 190 en 192; terwijl art. 193 alle noodigen waarborg tegen misbruik opleverde.

Men nam deze aanleiding te baat, om eens te herinneren hoe verkeerd de voorschriften zijn op het ontheiligen van den Zondag. Trouwens konden zij niet dan ongelijkmatig worden toegepast;

veronderstellen zij als het ware, even als vóór 1795, eene godsdienst van Staat; is het bij name strijdig, en met zoo vele heilige dagen der Roomschen, en met den Sabbath en de feestdagen der Joden, enz.

(De heer BEELAERTS komt binnen).

Art. 200. Eenigen houden het voor onmogelijk, en dus verkeerd, om voor te schrijven, dat de wet de waarde zal vaststellen. Beter ware het dan nog, om te zeggen: de nominale waarde welke de schatkist of de wet aan de muntspecien geeft. Andere leden berusten in het artikel, omdat de waarde niet op het metaal, maar op de muntspecien doelt.

Art. 201. Vijf leden zouden de verkiezing aan den Koning overlaten, als daartoe beter bevoegd; drie leden verlangen dit niet. Men herhaalt het denkbeeld, om de benoeming van het drietal aan den Koning en de keus uit hetzelve aan de Tweede Kamer op te dragen.

Art. 202. Naardien de ondervinding bewees, hoe onvoldoende òf wel de wet òf wel de inrigting was, en dit onderwerp tot de belangrijkste der geheele Gwt. behoort, zoo wordt het denkbeeld geuit, om het voorgestelde doel door de navolgende bepalingen te erlangen: »Er zal eene Algemeene Rekenkamer zijn. Zij zal jaarlijks:

a. Ten opzigte van 's Rijks uitgaven, de rekeningen der verschillende departementen van algemeen bestuur in alle bijzonderheden opnemen, en voorts vereffenen.

b. Ten opzigte van 's Rijks ontvangsten, door middel van maandstaten, eene volledige rekening en verantwoording vorderen van alle lands comptabele ambtenaren hoegenaamd.

c. Een uitvoerig verslag over haar bewind van zaken, met bijvoeging van hare bijzondere aanmerkingen of consideratien, bij de Staten-Generaal inleveren.

De wet zal de ten deze betrekkelijke instructien vaststellen.

De leden dezer Rekenkamer worden zoo veel mogelijk uit de verschillende gedeelten van het Rijk gekozen.»

Men herhaalde voorts het gezegde bij art. 201, en allen vonden dat de Gwt. de benoeming der leden *ad vitam*, en de speciale wet het bedrag van het tractement, moest bevatten.

Art. 206. Een lid wilde dit artikel, als eene noodelooze belemmering, doen wegvallen. Zeven wilden de bijvoeging, dat, met bijbehoud van het beginsel eener vijfjarige dienstpligtigheid, de toepassing op de zeedienst nader door de wet zoude worden geregeld; met dien verstande, dat niemand tot de dienst bij de zeemili-

lie kon gedwongen worden, en men daarbij met eenen korteren diensttijd dan te lande, zoude kunnen volstaan.

Art. 207. Allen houden het voor noodzakelijk, om de dienstpligtigheid eerst met het 20ste jaar te doen beginnen, omdat de lotelingen hier te lande eerst dan, ten opzigte der ligchaamskrachten, genoegzaam ontwikkeld zijn. Het verband met de bestaande wet op de schutterijen zoude alsdan ongeschonden blijven, en zelfs inniger dan thans worden. Ingevolge het bij art. 206 gezegde, moest het woord *militie* alsdan, zoo wel hier als in de artikelen 208, 209, 210 en 211, veranderd worden in *landmilitie*, of beter nog in *militie te lande*, uit hoofde der tegenstelling met, en het niet toepasselijke van het voorschrift op de zeemilitie.

Art. 213. Allen keuren het beter, om dit artikel door het algemeen voorschrift te vervangen: dat er in alle gemeenten schutterijen tot behoud der inwendige rust worden opgerigt, welke in tijd van oorlog dienen tot verdediging des Vaderlands tegen de aanvallen van den vijand. — Het onderscheid wegens de zielentallen der gemeenten wordt, behalve het ongelijkmatige der toepassing, ook daarom afgekeurd, dat de gelijktijdige behoefte aan zuinigheid en aan verdedigingsmiddelen, zal verpligten om op de schutterijen te steunen.

Art. 216. Vier leden maken geene aanmerking op dit artikel. Vier anderen wenschten hetzelve door het voorschrift te vervangen: dat de wet het algemeen en het bijzonder bestuur in den bovengemelden omvang regelt.

Art. 217—222. Eenigen zijn van gedachte, dat deze zes artikelen hier niet behooren, maar dat zij het onderwerp eener bijzondere wet moesten uitmaken.

Art. 226. Zeven leden bleven er in berusten; maar drie leden drongen er op aan, om, in stede van den eersten zin, te zeggen: dat de inrigting van het publiek onderwijs door de wet zoude worden vastgesteld. Allen vroegen of het woord *Regering*, in de eerste zinsnede voorkomende, soms opzettelijk tegenover het woord *Koning*, in de tweede zinsnede voorkomende, was geplaatst, — en of alsdan het eerstgenoemde woord welligt de wetgevende magt moest beteekenen; zoo neen, zoude dit art. in weêrspraak staan met art. 145, hetwelk bepaaldelijk van *wetten*, en niet van besluiten of reglementen, spreekt.

W. A. Schimmelpenninck van der Oije.

DERDE AFDEELING.

Zitting van Vrijdag den 17den Januarij 1840.

Tegenwoordig de heeren: SNOUCK HURGRONJE, *Onder-voorzitter*, HOOFT, VAN ASCH VAN WIJCK, JUNIUS VAN HEMERT, VAN MEEUWEN, VAN HOORN VAN BURGH, VAN RAPPARD, *Voorzitter*.

Na voorlezing van de Koninklijke boodschap van den 28sten Dec. 1839, ten geleide van de vijf wets-ontwerpen, houdende wijzigingen in de Gwt., besluit de Afdeeling, om in de eerste plaats over te gaan tot het onderzoek van de vijf wets-ontwerpen, ten einde dan later te overwegen, welke wijzigingen en veranderingen bovendien in de Gwt. doelmatig zouden kunnen geoordeeld worden.

ONTWERP litt. A. Op de redactie van art. 2 wordt algemeen aangemerkt, dat de woorden *eerste hoofdstuk* tweemaal in het begin van dit artikel voorkomen. Men stelt voor, om, even als in de overige ontwerpen, alleen te zeggen: *Het eerste artikel der Grondwet van het koningrijk der Nederlanden, geplaatst* enz.

Door een lid wordt aangegeven, dat, door ineensmelting en mitsdien door vermindering van gewesten, bezuiniging in het bestuur zou kunnen worden daargesteld; de overige leden meenen dat dit zoo veel tegenkanting zoude ontmoeten en ongerief voor de ingezetenen veroorzaken, dat de hieruit voortspruitende nadeelen verre het voordeel van de bezuiniging zouden overtreffen.

In beraadslaging wordt gebragt, of niet bij deze gelegenheid de provincie *Holland* in *twee gewesten* zoude moeten gesplitst worden: *Noord-Holland* en *Zuid-Holland*.

Voor de splitsing wordt aangevoerd dat de provincie *Holland* op dit oogenblik in verhouding tot andere gewesten te groot is; dat om die redenen in datzelfde gewest *twee gewestelijke besturen*, twee collegies van Gedeputeerde Staten hebben moeten daargesteld worden; dat ten aanzien van de militie en finantien de beide gedeelten reeds zijn gescheiden; dat de ingezetenen van *Noord-Holland* thans in eenen exceptionelen staat verkeeren ten opzigte van de criminele justitie, vermits zij het voorregt missen, dat hunne regters in criminele zaken uit een door de Provinciale Staten op te maken voordragt worden gekozen: — op grond hiervan, verklaren zich vier leden voor de splitsing; terwijl drie leden zich hiertegen verklaren, ook op grond dat dan in Noord-Holland *Amsterdam* te

veel overwigt zoude hebben; later zal men ten aanzien van de regterlijke indeeling hierop welligt nog terugkomen.

Ten opzigte van het *hertogdom Limburg* wordt als wenschelijk opgegeven, dat de geheele herziening van de Gwt. zou kunnen plaats hebben in overeenstemming met afgevaardigden uit die landstreek; de Afdeeling zou wenschen, dat een middel hiertoe kon gevonden worden. Zij vindt evenwel geene vrijheid, om die reden, het onderzoek te staken.

Terwijl in art. 2 van het wets-ontwerp wordt melding gemaakt van de *betrekkingen van het hertogdom Limburg tot het Duitsch Verbond*, werd in de Afd. ter sprake gebragt, of dit niet aan de kennisneming der Staten-Generaal had moeten onderworpen worden; men was van gevoelen, dat, terwijl die landen, die vroeger nimmer tot Holland hebben behoord, maar door het tractaat van 19 April 1839, in ruiling met *Luxemburg*, aan den Koning zijn toegekend, ook zonder toestemming van de Staten-Generaal in betrekking tot het *Duitsch Verbond* konden gebragt worden, zulks het geval niet was met de landen welke reeds in vorige eeuwen een gedeelte van dit Rijk hebben uitgemaakt. Men meende toch dat het brengen van landen onder het *Duitsche Bondgenootschap* eenigermate kan gerangschikt worden onder afstand van territoir, naardien uit de betrekkingen tot dat Bondgenootschap bijzondere verpligtingen ook voor de ingezetenen voortvloeiden. Men was van gevoelen dat de schikkingen te dezen aanzien met het Duitsche Bondgen. gemaakt, als *in tijd van vrede gesloten* moesten worden aangemerkt. Men wenschte ingelicht te worden of de woorden: *behoudens de betrekkingen van dat hertogdom tot het Duitsch Verbond*, ook soms in het wets-ontwerp waren opgenomen, ten einde het te dezen opzigte met dien Bond aangegaan verdrag te doen bekrachtigen; in welk geval men hierin wilde berusten.

Wat het *groot-hertogdom Luxemburg* betreft, zoo was de meerderheid van de Afd. van gevoelen, dat hiervan geene andere melding in de Gwt. van het koningrijk der Nederlanden moest gemaakt worden, dan alleen in zoo verre ten aanzien van dat groot-hertogdom eene uitzondering moest worden toegelaten op de verbodsbepaling in art. 29 der Gwt. voorkomende.

Terwijl nu, volgens de voordragt van de Regering, een afzonderlijk bestaan aan het groot-hertogd. *Luxemburg* wordt toegekend, deden zich twee vragen op; de eerste: welke invloed moet dit uitoefenen op de overdragt der domeinen aan Z. K. H. den Prins Frederik der Nederlanden, bij de wet van 25 Mei 1816 (Staatsblad n°26)? de tweede: welk gedeelte in de Staatsschuld, gemaakt

tijdens de vereeniging, zal worden gedragen door het gr.-hertogd. *Luxemburg*, in de grenzen bepaald bij de traktaten, gesloten te Londen den 19den April 1839?

Naardien er nog steeds verschil van gevoelen en ongelegenheid bestaat over en ten aanzien van de grensscheiding van de provincien *Utrecht en Gelderland* en *Gelderland en Noord-Braband*, en in ieder geval hieromtrent eene verbetering zou kunnen daargesteld worden, neemt men deze gelegenheid te baat, hierop de aandacht van de Hooge Regering te vestigen.

Bijzonder gewigt wordt evenwel gehecht aan eene verandering in de grensscheiding tusschen het hertogdom *Limburg* en de provincien *Gelderland* en *Noord-Braband*. Volgens het ontwerp litt. A, in verband met art. 3 der Grondwet, zou in het vervolg hierin geene verandering kunnen gemaakt worden, omdat art. 3 wel van provincien, maar niet van een *hertogdom*, gewag maakt, en wordt zulks evenwel door de belangen van de ingezetenen grootelijks aangeraden; men wenschte namelijk *Mook* bij *Gelderland* en de landstreek tusschen *Wiel* en *Mook* bij *Noord-Braband* gevoegd te zien; vroeger, toen *Noord-Braband* midden in het Rijk was gelegen, en er mitsdien geen onvrij territoir of linie van toezigt in dat gewest was te vinden, bestond er eene gewigtige reden, om dat gedeelte bij *Limburg* te voegen; die reden is opgehouden, nu Noord-Braband bijna geheel eene grensprovincie is geworden.

ONTWERP B. Drie leden verlangen de weglating van de woorden *onder den blooten hemel*, in art. 52 van de Gwt. voorkomende; *vier* leden vereenigen zich hiermede niet.

ONTWERP C. Behoudens de nadere aanmerkingen op de Gwt., wordt tegen dit wets-ontwerp geene bedenking in het midden gebragt.

ONTWERP D. Ten aanzien van het getal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zijn eenige leden van gevoelen, dat hetzelve naar de bevolking moet worden geregeld; indien deze nu tot maatstaf genomen wordt, dan is er thans:

in Noord-Brab.,	bij eene bevolking van	366,160,	één lid voor 52,300
» Gelderland,	» » » »	336,400,	» » » 56,000
» Holland,	» » » »	923,000,	» » » 41,900
» Zeeland,	» » » »	145,542,	» » » 48,500

in Utrecht,	bij eene bevolking van			140,574,	één lid voor				46,800
» Vriesland,	»	»	»	»	227,415,	»	»	»	45,500
» Overijssel,	»	»	»	»	191,062,	»	»	»	47,000
» Groningen,	»	»	»	»	172,437,	»	»	»	43,100
» Drenthe,	»	»	»	»	70,000,	»	»	»	70,000.

Zoodat èn *Noord-Braband* èn *Gelderland* ieder één lid te weinig en *Holland* daarentegen twee leden te veel zouden hebben. Ten gevolge hiervan, werd aanvankelijk voorgesteld om het getal leden voor *Noord-Braband* en *Gelderland* met één te vermeerderen en dat voor *Holland* met twee te verminderen; het denkbeeld werd ook aangegeven, om in de Gwt. te bepalen, dat het getal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal uit elk gewest zoude bedragen één van de 50,000 zielen; tot dat eindelijk *drie* leden dezer Afdeeling zich hebben verklaard voor de vermeerdering van het getal leden in *Noord-Braband* en *Gelderland* met één lid voor elk der gewesten, en dat dan het getal leden uit *Holland* op *twee en twintig* zoude bepaald blijven.

De overige leden wenschen het getal behouden te zien.

Ten aanzien van het getal van de leden der Eerste Kamer van de Staten-Generaal, zoo wenscht men hierop, ter gelegenheid van art. 80, terug te komen.

ONTWERP E. Onder de heilzame bepalingen in de Gwt. voorkomende, wordt die van art. 97 gerangschikt, waarbij is voorgeschreven dat de Staten-Generaal ten minste eenmaal 's jaars op een bepaald tijdstip bijeen komen. Naar het gevoelen van de Afd., moet evenwel in de Gwt. ook de plaats der bijeenkomst worden vermeld, en wordt dien ten gevolge voorgesteld, om, op het voetspoor van het bepaalde bij art. 46 en 99 van de Gwt., art. 98 te wijzigen als volgt: *De zittingen der Staten-Generaal worden gehouden op de plaats waar de zetel van het Gouvernement gevestigd is.*

Nadat hiermede het onderzoek van de ingezondene vijf wetsontwerpen was afgeloopen, heeft de Afd., naar aanleiding van het slot der Koninklijke boodschap van den 28sten Dec. 1839, besloten te overwegen, welke veranderingen en wijzigingen in de Gwt. zouden kunnen gebragt worden. Terwijl, buiten de nu door de Regering voorgedragene, nog andere door de vermindering van grondgebied en door de ondervinding noodzakelijk zijn geworden, vleit zich de Afd. dat de Regering eerlang eene voordragt zal inzenden van verdere wijzigingen; zullende de nu volgende beraad-

slagingen kunnen strekken, om de Regering bekend te maken met de gevoelens van de leden dezer Afd.

De Afd. besluit, om, de orde van de Gwt. volgende, hare denkbeelden mede te deelen omtrent die artikelen, welke de bijzondere aandacht hebben tot zich getrokken, om later meer bepaaldelijk op te geven de veranderingen waarop bijzonder wordt aangedrongen.

Art. 4. Indien dit artikel moest leiden tot de gevolgtrekking, dat de Regering in geen geval bevoegd zoude zijn om vreemdelingen van 's Rijks grondgebied te weren, of ook om een bijzonder toezigt op vreemdelingen uit te oefenen, of eindelijk om traktaten aan te gaan tot uitlevering van misdadigers en deserteurs, zoude men dat artikel wenschen gewijzigd te zien; de Afd. is intusschen van gevoelen, dat noch de woorden, noch de bedoeling van art. 4 zoo verre kunnen strekken, dat, aan vreemdelingen gelijke aanspraak op bescherming van personen en goederen verleend wordende, die maatregelen zoude uitsluiten, welke tot behoud van rust in iederen wèl-geordenden Staat noodzakelijk zijn.

Art. 6 en 7. Men is van gevoelen, dat de bepaling van art. 7, houdende, dat de provinciale en plaatselijke reglementen, ten aanzien van het regt en de bevoegdheid, om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, *beschouwd worden* een *deel van de Gwt.* uit te maken, veel zwarigheden oplevert, omdat hieruit volgt, dat de veranderingen en bijvoegingen in die reglementen ook alleen kunnen worden daargesteld op de wijze bij art. 229 der Gwt. voorgeschreven. Men stemt volkomen toe, dat de zaak van te veelomvattend belang is, om door *reglementen* te worden veranderd: maar meent, dat dit in ieder geval aan de gewone wetgeving moet worden overgelaten; op grond hiervan, stellen *vijf* leden voor, om de woorden in art. 7: *zullen worden beschouwd een deel van deze Gwt. uit te maken*, te veranderen als volgt: *zullen worden beschouwd als door de wet daargesteld.*

Art. 8. Terwijl volgens art. 74 *buitengewone Staatsraden* in den Raad van State kunnen geroepen worden, wordt de bedenking in het midden gebragt, of de vereischten in art. 8 van de Gwt. ook niet toepasselijk zijn op *buitengewone Staatsraden*, of daarop moeten toepasselijk gemaakt worden?

Ten einde allen twijfel weg te nemen, verlangen *vier* leden, in plaats van *buitenlandsche bezittingen*, te lezen: *overzeesche bezittingen* of *kolonien;* men zie den Franschen tekst der Gwt.

Art. 29. In verband met de aanmerkingen, gemaakt op het wets-

ontwerp *A*, wenscht men in dat artikel eene uitzondering te zien opgenomen voor het *groot-hertogdom Luxemburg*.

Art. 30, 32—37. Alle de leden dezer Afd. nemen de vrijheid de Regering te verzoeken, om, uit aanmerking, van het verkleinde grondgebied en den ongunstigen toestand van 's Rijks finantien, eerlang de noodige wijzigingen in de zoo even genoemde artikelen voor te dragen ten aanzien van art. 30, in verband met het daarop volgende artikel en met de wet van 2 Augustus 1822 (Staatsblad n.° 16); zullende het der Afd. aangenaam zijn wanneer hierdoor alle twijfel voor het vervolg met betrekking tot art. 31 zou kunnen worden weggenomen, indien zulks nog twijfelachtig zou kunnen wezen.

Art. 35. De Afd. is van gevoelen dat het jaarlijksch inkomen van de Koningin-weduwe, gedurende haren weduwelijken staat, telkens bij de wet behoort te worden geregeld; en dat dit artikel in dien geest behoort gewijzigd te worden.

Art. 53. Twee leden verklaren zich tegen de voorlezing van de *geheele* Gwt., vooral indien dit, volgens art. 52, onder den blooten hemel zoude worden gedaan.

Zitting van Zaturdag den 18*den Januarij.*

Tegenwoordig de heeren: Snouck Hurgronje, *Onder-voorzitter*, van Asch van Wijck, Hooft, Junius van Hemert, van Meeuwen, van Hoorn van Burgh, van Rappard, *Voorzitter*.

De Afd. voortgegaan zijnde met het beraadslagen over de veranderingen, die in de Gwt. zouden kunnen gebragt worden, zoo is de aandacht gevallen op de woorden: in *tijd van vrede gesloten*, voorkomende in art. 58 der Gwt.; vijf leden hebben zich verklaard voor de weglating van die woorden, vermits *afstand* of *ruiling van een gedeelte van het grondgebied des Rijks* zelfs eene verandering van de Gwt. in zich bevat, naardien dat grondgebied bij art. 1 der Gwt. is omschreven; twee leden kunnen zich met dat gevoelen niet vereenigen, omdat in tijden van oorlog de nood zoodanig kan dringen, dat er geen tijd is om de goedkeuring van de Staten-Gen. in te roepen, omdat voorts de openbaarheid der beraadslagingen over het al of niet verleenen van de goedkeuring, gevaarlijk zou kunnen zijn.

Alle de leden van de Afd. verlangen eene bepaling dat de han-

deelstraktaten in ieder geval aan de goedkeuring der Staten-Generaal moeten worden onderworpen, omdat door soortgelijke traktaten als van zelven veranderingen of wijzigingen in bestaande wetten worden daargesteld.

Eindelijk wenschen *vier leden*, achter de woorden: *andere werelddeelen*, geplaatst te zien de woorden: *of eenige andere verandering van wettige regten.*

Art. 59. Ten opzigte van de *pensioenen*, zoo zal men hierop nader bij art. 61 terugkomen.

Art. 60. Alle de leden van de Afd. zijn van oordeel, dat de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen zijn eigendommen van den Staat; dat mitsdien het overschot van de geldmiddelen uit de Overzeesche bezittingen behoort onder de *inkomsten van het moederland*; de leden meenen dat art. 60 dit duidelijk uitdrukt, door gewag te maken van *bezittingen van het Rijk.* Uit dit oogpunt beschouwd, zou de Afd. geene wijziging of verandering van art. 60 verlangen. Dan door een lid wordt aangemerkt, dat art. 60 toch in ieder geval tot verschillende beschouwingen aanleiding geeft; terwijl door anderen wordt in het midden gebragt, dat wanneer al vroeger (ter gelegenheid van de beraadslagingen over de wet van den 23sten Maart 1826) de Hooge Regering moge kenbaar gemaakt hebben, dat zij instemt met het gevoelen van de leden dezer Afd., in de laatste jaren geen bepaald gevoelen te dezen aanzien door haar is geuit.

De Afd. stelt er hoogen prijs op, dat deze gelegenheid niet voorbij ga, zonder dat eene volledige overeenstemming tusschen de Regering en de Vertegenwoordiging op dit punt worde daargesteld; mogt de Regering onverhoopt thans het gevoelen dezer Afd. ten aanzien van de *uitlegging* van art. 60 niet deelen, dan dringt men eenstemmig er op aan, dat art. 60 zoodanig worde gewijzigd, dat daaruit ten duidelijkste blijkt, dat de schatkist van het Rijk regtmatige aanspraak heeft op de baten van de Overzeesche bezittingen.

Nog uit een ander oogpunt heeft dat artikel stof tot beraadslaging opgeleverd: het betreft de *wetgeving in de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen*; alle de leden dezer Afd. zijn eenstemmig van gevoelen dat ook de wetgevende magt in de Kolonien uitsluitend aan den Koning moet worden opgedragen, omdat de Staten-Gen. niet genoeg bekend zijn met de zeden, gewoonten, behoeften van de inwoners van de Overzeesche volkplantingen, en omdat deze onderling zoodanig verschillen, dat eene algemeene wetgeving voor dezelven onmogelijk schijnt; dan bij eenige leden is de bedenking gerezen of de *wetgevende magt* in de

kolonien wel door de Gwt. uitdrukkelijk aan den Koning is opgedragen? De redenen van twijfel zijn gelegen in de woorden: *opperbestuur*, hetwelk in den regel geen wetgeving in zich bevat, in verband met de woorden: *algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen*, voorkomende in art. 73 der Gwt.; hiertegen werd intusschen de opmerking gemaakt, dat daar waar geene vertegenwoordiging bestaat of werkzaam is, het onderscheid tusschen *wetgeving* en *bestuur*, tusschen wet, besluit en reglement, verdwijnt.

Onafhankelijk van de geldmiddelen, wordt door vier leden verlangd, dat bij art. 60 eene bepaling zal worden gevoegd, luidende: *dat de Koning jaarlijks aan de Staten-Gen. een uitvoerig verslag doet van den staat der volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.*

Art. 61. Vier leden van de Afd. verlangen eene uitdrukkelijke bepaling, dat de regelen ten aanzien van *aanspraak op de burgerlijke en militaire pensioenen*, *en de hoegrootheid van dezelven*, *door de wet zullen worden vastgesteld.* Zij beschouwen zulks noodzakelijk èn uit aanmerking van den kommervollen toestand van 's Rijks finantien, èn in het belang van de Kroon.

Art. 67. De leden van deze Afd., van gevoelen zijnde dat *gratie* ook *abolitie* en *commutatie* in zich bevat, achten eene wijziging van dit artikel onnoodig.

Art. 68. Vijf leden verlangen dit artikel door de navolgende bepaling vervangen te zien:

Bij de wet worden de gevallen geregeld waarin door den Koning dispensatie kan worden toegekend.

Uit de bewoordingen van art. 68 volgt, dat de dispensatien, indien de Staten-Gen. vergaderd zijn, door de drie deelen van de wetgeving *moeten verleend* worden, en dat alléén dan, *wanneer de Staten-Gen. niet vergaderd zijn en de zaken niet gevoegelijk uitstel kunnen lijden*, het regt van dispensatie aan den Koning alleen is toegekend. Raadpleegt men nu de ondervinding van 25 jaren, dan is, niettegenstaande de Staten-Gen. jaarlijks door elkander meer dan *zeven maanden zijn vergaderd geweest*, gedurende die 25 jaren nimmer eenig voorstel tot het verleenen van dispensatie in een bepaald geval door de Regering gedaan, en is gedurende hetzelfde tijdsbestek slechts *viermaal* dispensatie van wettelijke bepalingen aan de Staten-Gen. gevraagd, en zulks nog alleen betreffende een punt van wetgeving, waaromtrent het regt van dispensatie later uitdrukkelijk aan den Koning is opgedragen, zoodat art. 68 slechts zeer zeldzaam heeft behoeven toegepast te worden;

om zulke enkele gevallen schijnt het minder gepast eene bepaling in de Gwt. op te nemen, waardoor de wetgevende magt geheel *illusoir* kan worden gemaakt, en die dan ook in geene enkele andere constitutie wordt gevonden.

De twee overige leden deelen niet in dat gevoelen.

Art. 70. In de tweede alinea van art. 70 wordt door vijf leden verlangd de bijvoeging van de woorden: *of voorstellen*, achter: *voordragt*.

De ondervinding geleerd hebbende hoe te dikwerf de Staten-Gen., bij vermenging van verschillende onderwerpen in hetzelfde wetsontwerp, in de onaangename stelling hebben verkeerd, om òf wel het goede om het bijgevoegde minder goede te moeten verwerpen, òf wel het minder goede om het bijgevoegde goede te moeten aannemen, wordt door vijf leden dezer Afdeeling eene bijvoeging bij het eerste gedeelte van dit artikel voorgesteld, luidende: *dat onderwerpen van verschillenden aard bij afzonderlijke wetten zullen worden voorgedragen*.

Art. 71 en volgende. Alvorens tot eene nadere beschouwing van deze artikelen over te gaan, besluit de Afd. te beraadslagen over het al of niet opnemen van de *ministeriele verantwoordelijkheid in de Gwt.*

Hieromtrent wordt door sommigen opgemerkt, dat, ofschoon in de Gwt. de woorden *ministeriele verantwoordelijkheid* niet mogen voorkomen, dezelven in der daad volgens de Gwt. bestaat; tot staving van dat gevoelen wordt bijgebragt, dat het bestaan van ministeriele departementen niet van de Kroon afhangt, maar uitdrukkelijk bij art. 75 van de Gwt. wordt voorgeschreven; dat de hoofden van de ministeriele departementen niet alleen den door den Koning voorgeschreven eed moeten afleggen, maar ook *getrouwheid* aan de Gwt. moeten zweren; dat volgens art. 177 van de Gwt. de hoofden der departementen van algemeen bestuur, op door de Staten-Gen. verleend verlof, wegens misdrijven in het uitoefenen van hunne functien begaan, voor den Hoogen Raad kunnen worden betrokken; dat, volgens art. 114, 115 en 116 van het alsnog in kracht zijnde Strafwetboek, onder misdrijven worden gerangschikt, alle *willekeurige daden*, *waardoor inbreuk gemaakt wordt op de individuele vrijheid der burgerlijke regten van de ingezetenen of de Staatsregeling van den Staat*, ook dan wanneer die daad door eenen minister wordt gepleegd of is gelast of toegelaten; dat eindelijk, volgens art. 202 van de Gwt., de verschillende departementen van algemeen bestuur gehouden zijn, jaarlijks hunne rekeningen aan de opneming en liquidatie van de Algem. Rekenkamer te

onderwerpen, meenende men in dit alles eene bevestiging te vinden van hetgeen door den voorzitter van de vergadering van notabelen, na de aanneming der Gwt. van 1814, ook ten deze in deszelfs grondbeginselen zoo veel overeenkomende met de Gwt. van 1815, is gezegd: *dat wij door den thans bestaanden regeringsvorm van onzen Souverein alle bescherming te wachten hebben; dat de Vorst in zijne betrekkingen tot zijn Volk nimmer verdacht kan worden*; EN DAT DE MINISTERS VOOR ALLE HUNNE VERRIGTINGEN VERANTWOORDELIJK BLIJVEN.

Na beraadslaging verklaren zich alle de leden eenstemmig tegen de instelling van een verantwoordelijk ministerie, gelijk dat in de meeste constitutionele Staten bestaat; twee leden verlangen volstrekt geene verandering of bijvoeging in de Gwt. ten aanzien van de ministeriële verantwoordelijkheid, terwijl de vijf andere leden dezelve *uitdrukkelijk* in de Gwt. wenschen opgenoemd te zien, ten effecte dat ieder minister op zich zelf en persoonlijk verantwoordelijk is voor de nakoming der Gwt. of andere wetten, en voor het rigtig beheer van de gelden aan ieder departement bij de begrooting toegestaan; terwijl een lid, die de ministeriële verantwoordelijkheid zelfs tot eene morele verantwoordelijkheid wil uitgestrekt zien, het *contreseing* minder noodzakelijk acht; zijnde vier andere leden van begrip, dat hetzelve uitdrukkelijk moet worden voorgeschreven.

Zitting van Maandag den 20sten Januarij.

Tegenwoordig de heeren: SNOUCK HURGRONJE, *Onder-Voorzitter*, VAN MEEUWEN, VAN HOORN VAN BURGH, HOOFT, JUNIUS VAN HEMERT, VAN ASCH VAN WIJCK, VAN RAPPARD, *Voorzitter*.

Art. 71, 72 en 73. Men stelt zich voor nader op den werkkring van den Staatsraad terug te komen, bij de behandeling van art. 165 en 166 der Gwt.

Art. 75, eerste gedeelte. Vijf leden wenschen dit artikel aldus te lezen:

»Er zijn ministeriële departementen. De Koning benoemt derzelver hoofden en ontslaat die naar welgevallen.»

Art. 78. De geheele Afd. verklaart zich voor het behoud van twee Kamers. Terwijl intusschen de Eerste Kamer is ingesteld niet alleen om in moeijelijke tijden aan de driften heilzame palen te stellen, den troon te omringen door een bolwerk, waartegen alle partijen afstuiten, enz.; maar ook . . . . is het van belang dat zulks bij de benoeming van de leden dier Kamer worde in aanmerking genomen.

Art. 79. De geheele Afd. verklaart zich voor het behoud van de wijze van verkiezing, in zooverre voor het minst de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal door de Staten der Provincie worden benoemd.

Art. 80. Volgens dit artikel, in verband met artikel 101 van de Gwt., kan de Eerste Kamer (indien dezelve slechts uit twintig leden bestaat) eene zaak beslissen zoodra elf leden tegenwoordig zijn; slechts *zes* stemmen worden gevorderd om uitspraak te doen over de belangrijkste aangelegenheden van het Rijk (men roept hier in het geheugen terug de wet tot opbeuring van den landbouw en die betrekkelijk de regterlijke organisatie): dit getal komt te gering voor. Sommige leden wenschen alzoo het getal van ten minste *dertig* en ten hoogste *vijftig* bepaald te zien; terwijl in dienzelfde evenredigheid de reis-, presentie- en verblijfkosten zouden kunnen verminderd worden.

Art. 84. Men geeft in bedenking, of dit artikel niet zoodanig zou kunnen gewijzigd worden, dat in het vervolg de leden van de Staten-Generaal den eed niet afleggen voor en aleer hunne geloofsbrieven zijn onderzocht en deze in behoorlijke orde zijn bevonden.

Art. 86. Twee leden van de Afd. wenschen dat door de Hooge Regering, uit aanmerking van den toestand van 's Rijks schatkist, eene voordragt worde gedaan tot vermindering van de verblijfkosten van de leden, zoo wel van de Eerste als van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Vier leden zouden wenschen dat een gedeelte van de verblijfkosten konden worden afgezonderd, om daaruit presentie-gelden te voldoen.

Art. 91. Ten opzigte van het eerste gedeelte van dit artikel, zoo wenschen *zes* leden, dat, tot bevordering van het gemeen overleg den hoofden van departementen van algemeen bestuur, de verpligting worde opgelegd om, des verzocht, in de centrale sectie te verschijnen, en dat in één woord meerdere uitbreiding worde gegeven aan 's Konings besluit van den 20sten Jan. 1830, ten aanzien van overwegingen over al hetgeen, op eene grondwettige wijze, het onderwerp van beraadslagingen voor de Kamer kan uitmaken.

Vier leden wenschten bij de Gwt. bepaald te zien, dat de hoofden van de departementen van algemeen bestuur verpligt zouden zijn om, des verzocht, ook in de vergadering van de Kamer te verschijnen, ten einde de noodige ophelderingen te geven.

Vier leden verlangen de laatste woorden van art. 91: *ten ware* enz., vervallen te zien; zij meenen dat, terwijl volgens art. 202

der Gwt., de hoofden van de departementen van algemeen bestuur, de rekeningen van hunne departementen, aan de opneming en liquidatie van de Rekenkamer moeten onderwerpen, zij als rekenpligtig moeten worden aangemerkt.

Art. 92. Twee leden verlangen eene bepaling, houdende, dat Raden en Rekenmeesters van de Munt niet kunnen zijn leden der Stat.-Gen. Een lid verlangt die uitsluiting voor de leden van den R. v. State in werkelijke dienst. Vijf leden wenschen de bepaling van art. 9 van de wet op de regterlijke organisatie, met inbegrip van de ambtenaren voor het openbaar ministerie bij den H. Raad, in de Gwt. opgenomen te zien.

Drie leden wenschen dat de geestelijken van alle gezindheden van het lidmaatschap der Kamer worden uitgesloten.

Art. 102. Terwijl drie leden van oordeel zijn, dat geene bepaling in de Gwt. noodig is voor het geval de *stemmen* mogten staken, is men algemeen van gevoelen, dat in dit geval de wet als niet aangenomen moet worden aangemerkt.

Art. 104. Ter gelegenheid van dit artikel heeft zich de vraag voorgedaan, of ook bij vereenigde zittingen, als in art. 27 en 44, enz., de vereenigde Kamer zich in Afdeelingen moeten verdeelen?

Art. 122. Dit artikel heeft aanleiding gegeven om te beraadslagen over de vraag, of in het vervolg de begrooting weder in twee afdeelingen zou moeten gesplitst worden? *Drie leden* verklaren zich stellig tegen eene tienjarige begrooting; zij verlangen dat *alle* de *uitgaven* van het Rijk jaarlijks aan de inwilliging van de Stat.-Gen. worden onderworpen; vier leden hellen meer over tot eene splitsing van de uitgaven in *gewoon* en *buitengewoon*, zoodanig dat de eerste voor een langer tijdsbestek, als bij voorbeeld *tien*, *vijf* of zelfs *drie* jaren, zoude kunnen vastgesteld worden; zij meenen, dat met ieder jaar over de voldoening van de renten van de openbare schuld en over andere zaken en onbetwistbare uitgaven moet worden beraadslaagd; zij zouden bij voorbeeld onder de gewone uitgaven wenschen gerangschikt te zien alle de bij de wet geregelde uitgaven, als: de schuld, het inkomen des Konings, de tractementen van de regterlijke ambtenaren, enz. Bedenking blijft er altijd bestaan in de mogelijkheid eener schuldvermindering en hieruit voortvloeijende vermindering van jaarlijks te betalen renten: dan het slot van art. 123 der Gwt. schijnt deze bedenking te verminderen.

Ook wordt melding gemaakt van de mogelijkheid, om nu reeds eene tienjarige begrooting te ontwerpen, terwijl in de uitgaven nog zeer veel moet geregeld worden en de middelen om in die

uitgaven te voorzien, nog zeer veel te wenschen overig laten; mogt men die onder eene tienjarige begrooting verlangen, dan geeft men in bedenking hiertoe niet al te spoedig over te gaan.

In verband met art. 127 der Gwt., verlangen vijf leden van de Afd., dat de begrooting in het vervolg in zoo veel wetsontwerpen worde gesplitst, als er departementen van algemeen bestuur en mitsdien afzonderlijke hoofdstukken zijn. Reeds bij art. 70 heeft de meerderheid van de Afd. zich voor dit systema verklaard; de ondervinding heeft het meermalen doen zien, dat de reden van niet-goedkeuring der begrooting slechts in een of ander hoofdstuk was gelegen. Veilig durft men vaststellen, dat met hoofdstukken, de met bijna eenparigheid van stemmen verworpen begrooting over 1840 zoude zijn aangenomen. De verdeeling van de begrooting in zoo veel wets-ontwerpen zoude het gemeen overleg bevorderen, omdat de Regering hierdoor meer bepaaldelijk bekend wordt met de hoofdstukken waartegen bedenkingen mogten zijn gerezen; diezelfde verdeeling zou credietwetten noodeloos maken, omdat men zich ligtelijk nog tijdig genoeg zoude kunnen verstaan over niet goedgekeurde hoofdstukken; diezelfde splitsing zoude eindelijk voorkomen, dat afkeurende stemmen tegen verschillende hoofdstukken zich vereenigden, om het geheel te doen verwerpen.

Drie leden van deze Afd. voegen evenwel hierbij, dat het belangrijk zoude wezen bij de Gwt. zelve te regelen, in hoe veel en welke hoofdstukken de begrooting zoude worden verdeeld; zij achten dit zelfs noodig, indien art. 127 van de Gwt. eenigzins doeltreffende zal zijn.

Indien toch departementen van algemeen bestuur van geheel verschillenden aard, als Justitie en Oorlog of Finantien en Buitenlandsche zaken, konden vereenigd worden, zoodanig dat dezelve gezamenlijk één hoofdstuk der algemeene begrooting uitmaakten, en dus vereenigde departementen hebben kunnen worden afgescheiden om weder vereenigd te worden, dan is de bepaling in het tweede gedeelte van art. 127 geheel doelloos.

Mogt men besluiten om bij de Gwt. te bepalen uit welke afzonderlijke hoofdstukken de algemeene begrooting zal bestaan, dan wenschte men de *eeredienstens* onder een en hetzelfde hoofdstuk gebragt te zien.

Art. 126. Drie leden verlangen in art. 126, in plaats van: *die uitgaven*, te lezen: ALLE DIE UITGAVEN (zie art. 123 en 212).

Art. 127. Drie leden verlangen, dat ook geene overschrijving van de eene afdeeling op de andere zal mogen plaats hebben zonder toestemming van de Stat.-Gen., omdat veel objecten van

geheel verschillenden aard, onder hetzelfde departement van algemeen bestuur zijn vereenigd, waaromtrent als voorbeelden worden aangevoerd de departementen van *Buitenlandsche* en *Binnenlandsche zaken*.

Art. 128. De Afd. stelt hoogen prijs op de bepaling in dit artikel voorkomende. In verband met hetgeen ter gelegenheid van art. 60 is overwogen, zal het naauwelijks noodig zijn op te merken, dat men aan de woorden, in art. 128 voorkomende, de beteekenis geeft, dat niet alleen van het gebruik der geldmiddelen die uit 's Rijks schattingen voortvloeijen, verslag moet worden gedaan; maar vooral ook van het overschot van de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen, indien zulks mogt aanwezig zijn. Mogt de Regering van oordeel zijn, dat dit laatste niet ligt opgesloten in art. 128, gelijk hetzelve thans is geredigeerd, dan dringt de Afdeeling er op aan, dat hetzelve zoodanig worde gewijzigd, dat hieromtrent in het vervolg geen twijfel meer kan ontstaan.

Zitting van Woensdag den 22sten Januarij.

Tegenwoordig de heeren: SNOUCK HURGRONJE, *Onder-Voorzitter*, HOOFT, VAN MEEUWEN, VAN HOORN VAN BURGH, JUNIUS VAN HEMERT, LUYBEN, VAN RAPPARD, *Voorzitter*.

Art. 129 en 131. Een lid wil aan de edelen of ridderschappen de bevoegdheid niet toegekend zien, om de Staten der provincien te kiezen; mogt men intusschen hiermede niet instemmen, dan verlangt hij eene bepaling, dat dus de ridderschappen alleen de zoodanige mogen verkiezen, die niet tot den stand der edelen behooren.

Eenige leden wenschten overeenstemming tusschen den tijd, waarvoor de leden van de Stat.-Gen. en de Provinciale Staten gekozen worden; een lid wenschte den tijd van zitting op *drie*, een ander voor *zes jaren* bepaald te zien.

Art. 132. Vijf leden verklaren zich voor eene tijdelijke aftreding van de leden der stedelijke regeringen; zij beschouwen dit als geheel overeenstemmende met de tijdelijke aftreding van de leden der Stat.-Gen. en Provinciale Staten; zij meenen, dat eene benoeming *ad vitam* met eene keuze door *kiezers-collegien*, die regelmatig worden vernieuwd, onvereenigbaar is, en dat, vermits de stedelijke regeringen te gelijker tijd zijn kies-collegien voor de leden van de Provinciale Staten *voor de steden*, die tijdelijke aftreding, ook uit dit oogpunt, door den aard der zaak wordt geboden. Indien men bij voortduring de raadsleden *ad vitam* wil

aangesteld zien, dan wordt het denkbeeld geopperd, of niet door de kies-collegien een dubbeltal *buitengewone leden* van den Raad zoude kunnen benoemd worden, uitsluitend om, met de overige leden van den Raad, de leden der Provinciale Staten te verkiezen.

Art. 133. Eenige leden zijn van oordeel, dat de leden van den Raad niet te gelijker tijd moeten zijn leden van de kiezers-collegien.

Art. 137. Ter gelegenheid van dit artikel, kwam de vraag ter sprake: of de Commissarissen des Konings in de provincien ook stem hebben in de benoeming van de leden der Staten-Generaal? Terwijl men deze vraag wenschte beslist te zien, waren vijf leden van oordeel, dat aan de Provinciale Gouverneurs, op grond van art. 129, geen deel in de verkiezingen moest worden toegekend.

Art. 153. Voor het geval de provincie Holland in twee gedeelten mogt worden gesplitst, zou de tweede zinsnede van art. 153 moeten vervallen.

Art. 164. Door eenige leden werd in het midden gebragt, dat art. 164 aanleiding tot eenigen twijfel zoude kunnen geven, tot de vraag namelijk, of *in het algemeen* door de wet de gevallen moeten worden aangegeven, waarin onteigening kan plaats hebben, of dat voor *iedere onteigening* eene afzonderlijke wet noodig is; ofschoon die leden van gevoelen waren, dat dit laatste onuitvoerlijk moest worden beschouwd, meenden zij, dat die twijfel behoort weggenomen te worden, vooral ook om hetgeen te dezen aanzien in andere constitutionele Staten plaats grijpt; de overige leden zagen geene noodzakelijkheid om art. 164 te wijzigen, vermits hetzelve, in verband met de nog van kracht zijnde wet van 8 Maart 1816, geene moeijelijkheid in de uitvoering oplevert. Vijf leden der Afd. wenschten te lezen: *tegen behoorlijke en* VOORAFGAANDE *schadeloosstelling.*

Art. 165 en 166. Ter gelegenheid van deze artikelen, heeft de Afd. beraadslaagd over de zoogenaamde *conflicten.* Alle de leden van de Afd. zijn van gevoelen, dat er twistgedingen zijn, die, ofschoon betrekking hebbende tot eigendom of daaruit voortspruitende regten, evenwel niet tot de kennis der regterlijke magt behooren; dat er eene afscheiding moet bestaan tusschen de administratieve en regterlijke magt; dat het evenmin aan de eerste als aan de tweede moet vrijstaan, inbreuk te maken op de andere magt; dat daar, waar het administratief gezag beweert dat eene zaak, voor den regter gebragt, is van eenen administratieven aard, hetzelve moet kunnen tusschen beiden treden, en dat dan de beoordeeling over de gegrondheid van dat beweren, niet aan de regterlijke magt kan worden overgelaten, omdat deze dan regter

zou zijn in hare eigene zaak: alle de leden van de Afd. zijn dan van gevoelen dat *conflicten* onmisbaar zijn. Zij beschouwen het intusschen gebiedend noodzakelijk, dat er bepalingen worden daargesteld waardoor aan den eenen kant de onbelemmerde gang van het administratief bestuur worde verzekerd, maar ook aan den anderen kant voor niemand der ingezetenen de toevlugt tot de regtbanken noodeloos bemoeijelijkt worde; die bepalingen ontbreken thans; indien door het administratief gezag conflict wordt opgeworpen, wordt de wederpartij niet behoorlijk in de gelegenheid gesteld, om zijne belangen hiertegen voor te dragen; er dient eene geheel onzijdige magt te bestaan die, na de partijen gehoord te hebben, beslist, of eene zaak al of niet behoort tot de attributen der regterlijke magt, en die, voor het geval de zaak is van eenen administratieven aard, dezelve ten einde brengt; de vormen van het onderzoek en de beslissing dienen te worden voorgeschreven. Men heeft gemeend deze opmerkingen hier ter plaatse te moeten ontwikkelen, omdat wel eens is beweerd dat de conflicten zouden strijden met art. 165 der Gwt.

Art. 166. Vijf leden wenschten wel te weten, hoe de bepaling in dit artikel is overeen te brengen met de tweede zinsnede van art. 222 der Gwt.; zij hebben ten deze bijzonder het oog op de regtsmagt der heemraadschappen, waaromtrent de bestaande twijfel voor velen hoogst nadeelig is.

Art. 176 en 182. Zes leden zouden verlangen, dat de Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad en bij de Provinciale Hoven door den Koning tot presidenten van diezelfde collegien zouden kunnen benoemd worden; zij meenen dat de eerste ambtenaren van het openbaar ministerie eenige aanspraak op die onderscheiding kunnen maken, en dat dit in veel gevallen bevorderlijk zoude kunnen zijn voor eene goede administratie van de justitie.

Een lid verklaart zich stellig tegen deze bepaling.

Art. 182 en 183. Vier leden betreuren het in een opzigt dat de organisatie van de regterlijke magt de herziening van de Gwt. is voorafgegaan, daarin namelijk dat er thans in elk gewest een *Geregtshof* is ingesteld; zonder de redenen te ontwikkelen, die vroeger tegen de vermenigvuldiging van de Hoven zijn aangevoerd, blijven zij bij het gevoelen, dat dit niet alleen kostbaar is voor de schatkist, maar ook nadeelig voor eene goede bedeeling van het regt; zij zien evenwel de moeijelijkheid in, om hierop thans reeds terug te komen; ware dit het geval niet, dan zouden zij wenschen dat art. 182 in dier voege wierd veranderd, dat de eerste zinsnede luidde:

Er is een Geregtshof voor een of meer gewesten.

Mogt de provincie Holland niet in twee gewesten worden gesplitst, dan dringen *vier* leden er op aan, dat bij art. 182 eene bepaling worde gevoegd, in overeenstemming met de tweede zinsnede van art. 153, houdende, dat in de provincie Holland, wegens derzelver uitgestrektheid en bevolking, *twee Geregtshoven mogen worden daargesteld*, waardoor dan als van zelve *de Criminele Regtbank* te *Amsterdam* zou vervallen.

Art. 186. *Vier* leden stellen voor, om de woorden *benevens de procureurs-generaal en hoofd-officieren bij dezelve*, in de eerste zinsnede van art 186, te doen wegvallen.

Zitting van Vrijdag den 24sten Januarij.

Tegenwoordig de heeren: Snouck Hurgronje, *Onder-voorzitter*, van Hoorn van Burgh, Luyben, van Meeuwen, Junius van Hemert, Hooft, van Rappard, *Voorzitter*.

Genaderd tot het zesde hoofdstuk, zoo herinnerden zich eenige leden de bepaling die hieromtrent in de Gwt. van 1814 voorkwam; zij riepen in hun geheugen terug, hoe de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden in 1815 verklaarden, *dat zij ongaarne vermisten art.* 133 *van de gezegde Grondwet, waarbij bepaald werd, dat de Christelijke Hervormde Godsdienst die van den Souvereinen Vorst is*: hoe in dien tijd de Staten-Generaal *hunne gehechtheid verkondigden aan eene leer, om welker vrije uitoefening onze vaders eenen moeijelijken strijd van tachtig jaren hebben volgehouden, die aan onze landen veel nijvere vreemdelingen tot nuttige ingezetenen bezorgde en die ontegenzeggelijk veel tot den bloei en luister onzes Vaderlands heeft bijgedragen.* Ofschoon nu geen der leden eene heerschende Godsdienst wenschte ingesteld te zien, meenden drie leden dat, vermits alléén ten gevolge van de vereeniging met Belgie het voorzegde 133ste artikel niet in de Gwt. van 1815 is opgenomen, hetzelve thans weder zou kunnen worden hersteld.

Twee leden, ofschoon dezen wensch deelende, waren van gevoelen dat de tijden zoodanig veranderd waren, dat het welligt niet raadzaam zou kunnen geacht worden die bepaling weder in de Gwt. op te nemen. Twee leden verzetteden zich zeer stellig hiertegen; de eerste zou de gronden voor zijn gevoelen kortelijk uiteen zetten in eene nota sub n°. 1 bij dit proces-verbaal gevoegd; de tweede verklaarde dat hij, zich bij plegtigen eede verbonden hebbende de volkomen vrijheid van Godsdienstige begrippen aan een elk te waarborgen, het voor zich zelf onvoegzaam achtte de beraadslagingen eener Afdeeling te blijven bijwonen, waarin het voorstel

om het hoofd van den Staat van deze vrijheid te berooven bijval vindt, en een onderwerp van het proces-verbaal zal uitmaken; hebbende zich dat lid dan ook verwijderd.

Art. 202. Het is vooral in eene goede inrigting van de Rekenkamer, dat, naar het gevoelen van het meerendeel der Afd., de noodige waarborg kan gevonden worden voor de rigtige administratie van 's Rijks finantien. Terwijl hieromtrent veel door de wet kan worden geregeld, wenschen *vier*, leden reeds bij de Gwt. het *getal leden* en derzelver bezoldiging bepaald, gelijk mede dat deze voor hun leven worden benoemd.

Art. 206. Door vijf leden wordt in bedenking gegeven, om, met behoud van art. 206, de twee volgende artikelen uit de Gwt. te doen wegvallen, om dan later de noodige bepalingen krachtens art. 214 bij de wet daar te stellen.

Door vijf leden wordt de aandacht van de Regering gevestigd op het belang van de zeevaart; zij meenden dat het eene opzettelijke overweging verdiende, of niet de militie ook dienstbaar zou kunnen gemaakt worden voor de zeemagt, vooral in die oorden van het Vaderland, alwaar de ingezetenen enkel zeevarenden zijn; in dat geval evenwel zouden art. 210 en 211 eene wijziging moeten ondergaan.

Art. 226. Een lid verlangt algeheele vrijheid van onderwijs en voegt hieromtrent eene nota bij dit proces-verbaal sub n.° 2; twee andere leden uiten bij deze gelegenheid den wensch, dat door de Regering *wettelijke* verordeningen op dit onderwerp mogten worden voorgedragen.

Art. 229 en volgende. Men is van gevoelen dat deze artikels ten opzigte van de duidelijkheid veel te wenschen overig laten.

Enkelen zijn van begrip, dat, terwijl over de wet waarbij de noodzakelijkheid eener verandering wordt verklaard en deze verandering aangenomen, op de gewone wijze moet worden geraadpleegd, met dat onderscheid alleen dat in de Tweede Kamer twee derden der leden moeten tegenwoordig zijn, en dat de besluiten alleen bij eene meerderheid van drie vierde gedeelten der tegenwoordige leden worden opgemaakt, later de leden van de Tweede Kamer *in dubbelen getale* zich vereenigen met de leden van de Eerste Kamer, even als zulks bij art. 24 der Gwt. is voorgeschreven, om als constituerende Vergadering de zaak te beslissen.

Men meent dat de verwisseling van art. 232 met art. 231 dit duidelijker zou doen uitkomen, en dat, ten gevolge van die uitlegging, zoude worden voorgekomen, dat de Eerste Kamer twee maal over hetzelfde ontwerp zou moeten beraadslagen.

Andere leden meenen dat, volgens de woorden van de Gwt., de leden van de Tweede Kamer in dubbelen getale opkomende, op de gewone wijze over de wet moeten beraadslagen, zonder zich te dien einde met de leden van de Eerste Kamer te vereenigen; in ieder geval acht men het niet ondienstig, tot wegneming van den twijfel, deze verschillende meeningen aan de Regering kenbaar te maken.

Tweede additioneel artikel. Ofschoon het steeds als gevaarlijk kan worden geacht, om in eens en onvoorwaardelijk kracht van wet te ontnemen aan de bestaande wetten en verordeningen, en men om die reden het niet kan misprijzen dat bij het tweede additioneel artikel aan de in werking zijnde wetten voortdurende kracht is toegekend, betreurt men het niettemin, dat sedert vijf en twintig jaren, zoo weinig is gedaan, om de van kracht verklaarde Fransche wetten, besluiten en verordeningen te vervangen; zoodat onze wetgeving schier een chaos van verwarring oplevert. De wensch verlevendigt zich dan ook thans weder bij de meeste leden dezer Afd., dat pogingen worden in het werk gesteld, ten einde die oude wetten te kunnen afschaffen. Wordende door drie leden in bedenking gegeven, of niet aan de in 1815 in werking zijnde wetten nog gedurende de tien eerstvolgende jaren kracht van wet zoude kunnen toegekend worden, zoodanig dat dezelve daarmede als vervallen moesten worden aangemerkt, ten ware de wet aan dezelve op nieuw voortdurende kracht mogt toekennen. De overige leden hebben hiertegen groote bedenkingen.

De Afd. besluit hiermede hare beschouwingen over verschillende punten van ons Staatsregt; de Hooge Regering zal zich hierdoor kunnen overtuigen hoe verre de leden dezer Afd. verwijderd zijn van het denkbeeld, dat ter gelegenheid van de noodzakelijke herziening der Gwt. alles weder in twijfel zoude behooren getrokken te worden. — Zij beseffen hoe gevaarlijk het is, in een Staatsverdrag belangrijke veranderingen te maken, en hoe zeer hierin steeds met de meeste omzigtigheid moet gehandeld worden.

De Hooge Regering zal uit de opgeteekende bedenkingen kunnen opmaken, dat de leden dezer Afd. er verre af zijn om de grondzuilen van ons Staatsgebouw te willen doen wankelen; om de hoogste Staatsmagt bij uitsluiting bij de Vertegenwoordiging te willen overbrengen; om door verandering van het verkiezingstelsel eene Volkssouvereiniteit te vestigen. De leden dezer Afd. zijn van oordeel, dat het waar geluk van Nederland hierdoor niet zoude worden bevorderd; zij verlangen geen voedsel te geven aan onrust en kuiperij.

De Hooge Regering zal zich eindelijk door de medegedeelde beschouwingen kunnen overtuigen, dat slechts weinige wijzigingen door de leden dezer Afd. worden verlangd en dat deze wijzigingen, naar het gevoelen van de groote meerderheid der Afd., wel verre van in strijd te zijn met de bestaande Gwt., juist met den daarin heerschenden geest overeenstemmen.

Zijn de Overzeesche bezittingen en volkplantingen eigendommen van den Staat, — *komen de overschietende baten ten voordeele van het Rijk*, — (Beantwoordingen der Regering van 1825—1826) dan behoort de beschikking over die baten niet aan de kennisneming van de Staten-Generaal te worden onttrokken; dan moet aan deze jaarlijks een uitvoerig verslag worden gedaan, ook van de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen en volkplantingen. . . .

Zal er steeds *gemeen overleg* tusschen Koning en Vertegenwoordiging plaats vinden, gelijk dit door de Gwt. wordt bedoeld, dan is afscheiding van verschillende onderwerpen in hetzelfde wets-ontwerp gebiedend noodzakelijk, opdat de leden van de Staten-Gen., ieder naar hunne meening, het algemeen belang met al hun vermogen zouden kunnen bevorderen.

Wordt door de Gwt. de inwilliging van de Staten-Gen. op de uitgaven voor het Rijk gevorderd, dan moeten deze in hunne oordeelvellingen geheel vrij zijn; dan moeten zij over ieder afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting hunne stem kunnen uitbrengen.

Mogen er geen Rijks-uitgaven worden gedaan, waarin de Vertegenwoordiging niet heeft toegestemd, dan moeten de noodige waarborgen worden gegeven voor de nakoming van dit voorschrift. . . . .

Zijn eindelijk 's Konings Ministers gehouden getrouwheid aan de Gwt. te zweren; — is ieder ambtenaar, en dus ook ieder hoofd van een departement van algemeen bestuur, verantwoordelijk voor de nakoming van Gwt. en andere wetten; — kan ieder Minister, voor misdrijven in de uitoefening zijner functien begaan, in regten worden achtervolgd, — dan moet hij zich niet kunnen beroepen op eene magt die boven alle vervolging, ja boven alle verantwoording, moet verheven blijven; dan moet hij door onderteekening doen blijken van zijne bereidvaardigheid om de verantwoordelijkheid van alle zijne daden, in verband met de bestaande wetten, op zich te nemen. . .

De leden dezer Afd. wenschen de gelegenheid, dat er, ten gevolge van vermindering van territoir, veranderingen in de Gwt. moeten gemaakt worden, te zien te baat genomen, om eene ge-

heele en volledige uitvoering van dezelve te verzekeren: het is uit dit oogpunt, dat de groote meerderheid der Afd. meer bijzonder er op aandringt, dat, buiten de noodzakelijke wijziging in art. 30 en volgende der Gwt., de navolgende onderwerpen door de Regering worden overwogen:—

1.° De beschikking over het zuiver overschot der Overzeesche bezittingen;—2.° De afscheiding van verschillende onderwerpen in hetzelfde wets-ontwerp;—3.° De verdeeling van de Staatsbegrooting in zoo veel hoofdstukken als er departementen zijn van algemeen bestuur;—4.° De behoorlijke inrigting van de Rekenkamer, ten einde dezelve als volledige waarborg verstrekke, dat geene uitgaven van het Rijk buiten bewilliging van de Staten-Gen. worden gedaan;—5.° De uitdrukkelijke vermelding van de verantwoordelijkheid van iederen minister voor overtredingen van de Gwt. en andere wetten, en voor het gebruik van de gelden door de begrooting aan ieder departement toegestaan; alles in verband met het daartoe vereischt wordende contreseing.

Mogten ook andere punten, door deze Afd. aangegeven, bij andere Afdeelingen bijval hebben gevonden, dan vleit men zich dat de Regering ook deze opzettelijk in overweging zal willen nemen.

W. L. F. C. VAN RAPPARD.

NOTA I.

De ondergeteekende heeft met leedwezen gezien, dat de meerderheid dezer Afd. art. 133 der Gwt. voor de Vereenigde Nederlanden van het jaar 1814, luidende: «De Christelijke Hervormde »Godsdienst is die van den Souvereinen Vorst,» in de te wijzigen Gwt. voor het Koningrijk der Nederlanden wil hebben opgenomen. Hij beweert al aanstonds, dat daardoor Z. M. de Koning aan banden wordt gelegd, van welke de geringste van Hoogstdezelfs onderdanen is bevrijd; dat de vrijheid van Godsdienst, dat dierbaar kleinood in Nederland, waarvoor men zich steeds beroemt *tachtig jaren* te hebben gestreden, aan allen, behalve aan het geëerbiedigd Hoofd van den Staat, zoude zijn gewaarborgd. Hij beschouwt dit onregtvaardig, onstaatkundig en onverdraagzaam.

Onregtvaardig, omdat daardoor aan den Vorst een regt wordt ontnomen, hetwelk alle Nederlanders ingevolge de Gwt. bezitten, en waarop Hij als Nederlander evenveel regt heeft; waarvan Hij dus, zonder dat te Zijnen opzigte onregt wordt gepleegd, niet kan worden beroofd.

Onstaatkundig, omdat thans ruim een millioen Nederlanders de

Roomsch-Katholijke Godsdienst belijden en deze van zulk in de Gwt. op te nemen voorschrift het gevolg zullen afleiden, dat de tijden van de hun of hunnen vaderen zoo gevoelig gekneld hebbende godsdienstige prædominatie daardoor kunnen terugkeeren; omdat dit onrust bij Zr. Ms. talrijke onderdanen, die der Roomsch-Katholijke Kerkleer zijn toegedaan en dezelve belijden, zal verwekken; omdat deze bepaling, gevoegd bij het in het oog loopende voorregt, hetwelk den Protestantschen Nederlanders alom in het Koningrijk, maar vooral in de provincie Noord-Braband, bij de begeving van winst-opleverende ambten te beurt valt, een ongenoegen kan en moet verwekken, waarvan de gevolgen onberekenbaar kunnen worden. Dat men zich wel doordringe van de mogelijkheid, dat menschen, die nu lijdzaam het even aangehaald voorregt hunner landgenooten aanzien, hunne toegenegenheid voor eene Regering moeten verliezen, welke zij beschouwen, dat, onder de bescherming van dergelijke bepaling in de Gwt., tot eene wijze van beheer zal terugkomen, waarvan zij of hunne vaderen vóór 1795 de wrange vruchten hebben gesmaakt. Men verlieze niet uit het oog, dat de Staten-Gen. de Nederlanders van *alle* geloofsbelijdenissen vertegenwoordigen en het alzoo niet alleen *onstaatkundig*, maar zelfs *ongeoorloofd* is, eenige van de vertegenwoordigden in het dierbaarste wat zij bezitten, en waaraan zij alle hechten, te stooten.

Eindelijk *onverdraagzaam*, omdat het verlangen, om die bepaling in de Gwt. in te lasschen, aanduidt, dat men, door den Vorst de mogelijkheid te benemen om immer tot eene andere godsdienstige geloofsbelijdenis, dan de Hervormde, over te gaan, aan de niet-Protestantsche Nederlanders den steun wil ontnemen, welken dezen, in den tegenwoordigen stand van zaken, nu de Vorst aan geene speciale geloofsbelijdenis is gebonden, bij Hoogstdenzelve aantreffen; omdat de R.-Kath. Nederlanders daaruit het gevolg moeten trekken, dat de Protestanten, door den Koning aan hunne geloofsbelijdenis grondwettig te binden, de voorregten, thans zoo ruimschoots door hen genoten, ten nadeele van hunne R.-Kath. landgenooten, in de toekomst willen bestendigen, omdat daarvan de noodzakelijke consequentie worden *moet*, dat eenmaal alle R.-Kath. van de eer en de voordeelen der ambten in den Staat, voor zoo veel dit in de magt der Protestanten ligt, zullen zijn uitgesloten.

De ondergeteekende moet, op de bovenstaande gronden, verklaren, dat hij de opneming van het bovenaangehaald art. 133 der Gwt. van 1814 in de te wijzigen Gwt. niet alleen niet verlangt,

maar zich op de ernstigste en uitdrukkelijkste wijze daartegen verzet. Hij voegt daarbij nog den wensch, dat de Regering, in haar wèlbegrepen belang, aan het verlangen der meerderheid van deze Afd. niet toegeve; ten einde de zoo gelukkig bestaande rust, eensgezindheid en gehechtheid aan den Koning en Hoogstdeszelfs doorluchtig Stamhuis bij het *geheele* Nederlandsche Volk ongestoord te bewaren en duurzaam te bevorderen.

LUIJBEN.

NOTA II.

Het onderwijs moet vrij zijn. Het onderwijs, waarvan de kosten door 's Rijks schatkist worden gedragen, wordt geregeld door de wet.

Het Nederlandsche Volk is, door zijne grondwettige instellingen, een vrij Volk. Die instellingen waarborgen alle burgerlijke en godsdienstige vrijheden, als zijn: de vrijheid van personen, de vrijheid van denkwijzen, de vrijheid der eerediensten, de vrijheid der drukpers, en wat dies meer zij; dus behooren zij ook te waarborgen de vrijheid van het onderwijs. Trouwens, zoo men dit laatste niet vrijlaat, dan zijn de eerst opgenoemde vrijheden slechts denkbeeldig, slechts hersenschimmig. Bijaldien de vrijheid van onderwijs aan banden wordt gelegd, en dit laatste in handen der Regering is, heeft deze het in hare magt om onderwijzers aan te stellen, die der jeugd beginselen zullen inboezemen, welke tot despotismus kunnen leiden en bij het aankomend geslacht denkbeelden doen geboren worden, welke, in gevorderden leeftijd in werking gebragt, tot onderdrukking der burgerlijke vrijheid en vernietiging van die maatschappelijke instellingen, welke de geest des tijds voor het belang der volken vereischt, moeten strekken. De Regering krijgt daardoor ook later de magt, om de godsdienstige vrijheid te belemmeren, zelfs te vernietigen. Ook de vrijheid der drukpers, dat *palladium* van het behoud van alle andere vrijheden, moet daarvan het slagtoffer worden. Zoo slechts aan het aankomend geslacht een donker tafereel van de misbruiken der drukpers wordt voorgesteld, zonder dat het uitgestrekte nut van dezelve gelijktijdig voor dat geslacht wordt ontwikkeld, zullen daardoor stellingen en beginselen aan hetzelve worden ingeprent, tegen welke naderhand de pogingen van alles wat naar verlichting en vrijheid van denken en schrijven streeft, schipbreuk zullen lijden. Met een woord, opvoeding der jeugd, staat in zulk een naauw verband met het *moreel* en *materieel* volksgeluk, hetwelk in Nederland op Vrijheid steunt, dat het onderwijs, als de hoofdzaak van de opvoeding vrij wezen moet, indien men voor de duurzaamheid van dat geluk zal zijn gewaarborgd.

Het moet ieder huisvader, uit kracht der vaderlijke magt, vrijstaan zijne kinderen op te voeden, zoo als hij het voor derzelver welzijn doelmatig oordeelt, zoo als hij zich daartoe voor God en voor de maatschappij verpligt rekent. Indien hij *zelf* dat onderwijs niet geven kan, moet hij het kunnen toevertrouwen aan meesters van zijne keus. De vader immers is in den regel de beste beoordeelaar van datgene, wat zijnen kinderen kan nuttig zijn, wat dezelve kan gelukkig maken. Indien de vader, uit kracht der vaderlijke magt, de bevoegdheid heeft om zijne kinderen *zelf* op te voeden (en dit zal toch wel niemand betwisten), moet hij, zoo hem daartoe òf de noodige kennis, òf de gelegenheid, òf slechts de gezindheid ontbreekt, die bevoegdheid aan een ander, in wien hij vertrouwen stelt, kunnen overdragen.

Alle volken hebben steeds dit beginsel geëerbiedigd, behalve de omtrent de jeugd zoo wreedaardige republiek van *Sparta*, behalve de heethoofden en onmenschen der *Fransche* republiek, in het laatste tijdstip der achttiende eeuw. Het vrije, het bezadigde, het zedige *Nederland* zal de republikeinen van den te strengen Lycurgus, noch die van het Fransche Schrikbewind, ten voorbeeld willen nemen, veel minder navolgen.

De bron van het onderwijs aan zich alleen en uitsluitend te willen toeëigenen is zoo verachtelijk, dat, bij ernstig nadenken, de vrijgevige Nederlandsche Regering die hebbelijkheid, als ik het zoo noemen mag, wel zal laten varen. Die bron moet men zoeken in de Fransche omwenteling. Van hetzelfde spreekgestoelte, waarvan, zonder legale vormen, doodvonnissen tegen al wat goed, standvastig en braaf was, afdaalden, daalde ook het revolutionnair beginsel af: « De kinderen behooren aan de republiek, vóórdat zij aan hunne ouders behooren. » De bloeddorstige Robespierre, de verfoeijelijke Nationale Conventie juichten dat denkbeeld toe; doch durfden het niet uitvoeren. En zullen wij, vrije Nederlanders, door het onderwijs niet vrij te laten, stilzwijgende doen wat aan den onmensch Robespierre, wat aan de nooit genoeg verachte koningsmoordenares, de van bloed rokende Fransche Nationale Conventie, welgevallig was? Uit zulke onedele, walgelijke en vergiftige bron wordt door eene zedige, beschaafde en vrijgevige Natie niet geput!

Het *laissez faire*, het vrije stelsel van onderwijs, is het eenige, wat het vrije Nederland betaamt; is het eenige, wat der Natie den heilstaat kan aanbrengen, waarop zij regtmatige aanspraak heeft.

In hare gevolgen voor verlichting en ontwikkeling van kennis, is de vrijheid van onderwijs onschatbaar. Uit deze moet mededin-

ging tusschen de onderwijzers, om, door betere mededeeling van de vruchten hunner studien aan de leerlingen, hunne scholen in aanzien en vertrouwen te doen toenemen, geboren worden; welke mededinging altijd ten voordeele der zedelijkheid en kennis van die leerlingen uitloopt.

Leggen wij het onderwijs aan banden, dan volgt daaruit eenmaal datgene, wat een beroemd Franschman (CHAPTAL) in een officieel rapport ten tijde van het Consulaat voorspelde: « Le gouvernement, maître absolu de l'instruction, la pourrait tôt ou »tard diriger au gré de son ambition. Ce levier, le plus puissant »de tous, deviendrait peut-être dans ses mains le premier mobile »de la servitude. *Toute émulation serait éteinte;* toute pensée libre »serait un crime, et peu-à-peu l'instruction, qui par sa nature »doit éclairer, bientôt dégénérée dans la main de quelques institu»teurs timides, façonnerait toute une génération à l'esclavage.»

Wij stammen af van voorvaders die alle slaafsche ketenen verbrijzelden! Wachten wij ons derhalve voor de mogelijkheid, om, door eene grondwettige beperking van de vrijheid van onderwijs, het toekomende geslacht wederom in ketenen te doen klinken! Benemen wij daartoe de magt aan allen, wien het naderhand gelusten mogt, dat ongeluk aan de Natie te berokkenen! Waken wij alzoo voor het heil van tijdgenooten en van het nageslacht: en wij maken ons verdienstelijk aan het geliefde Vaderland!

LUIJBEN.

VIERDE AFDEELING.

Zitting van Donderdag den 16den Januarij 1840.

Tegenwoordig de heeren: VAN DAM VAN ISSELT, *Onder-voorzitter*, GOCKINGA, WIJNAENDTS, HINLÓPEN, VAN AKERLAKEN, VAN DEN VELDEN, BINKES, VAN DE MORTEL, BRUCE en de JONGE VAN CAMPENS-NIEUWLAND, *Voorzitter*.

De Afd., zich zullende begeven tot de vervulling harer gewigtige taak, betreffende de veranderingen welke in de Gwt. zullen moeten worden gemaakt, heeft al dadelijk besloten in haar verbaal de twee navolgende aanmerkingen op te nemen.

Indachtig aan het door den Minister van Buitenlandsche Zaken namens den Koning voorgedragene in de zitting der Kamer van den 20sten Januarij 1831, mag de Afd. hare verwondering en tevens haar leedwezen niet verbergen, dat de Regering, nu eindelijk na zoo vele jaren de hand zullende slaan aan het gewigtig werk der verandering van de Gwt., na het gesloten tractaat met

Belgie, zich uitsluitend bepaald heeft tot het voordragen van die weinige veranderingen welke de regtstreeksche onvermijdelijke gevolgen zijn geworden van den veranderden toestand der Rijks, zonder daarbij eenig ander punt, van welken aard ook, in overweging te brengen, of zelfs het minste, op grond der ervaring van bijna vijf en twintig jaren, als voor verandering vatbaar te beschouwen. Gelijk dit laatste zich reeds van zelf uit den aard der zaak niet liet denken, zoo verklaart de geheele Afd. eenstemmig niet in het gevoelen der Regering te deelen, bij de voordragt der vijf wetten geopenbaard, dat het thans niet raadzaam zou zijn, buiten de daarbij voorgestelde veranderingen, alle eenvoudige gevolgen van eene afscheiding van grondgebied, eenige andere daarbij te voegen, om op die wijze eenige gebreken te herstellen, of twijfelingen bij uitlegging weg te nemen, welke de toepassing der Gwt. heeft leeren kennen. De Afd. is in tegendeel overtuigd, dat de ervaring van alle de jaren sedert hare invoering, en ook die van den laatsten tijd, de nuttigheid en noodzakelijkheid van nog eenige andere wijzigingen heeft doen uitkomen, en dat het raadzaam is, bij de tegenwoordige stemming der Natie, en nu toch de Gwt. veranderd moet worden, die wijzigingen daarin aan te brengen. Zij betreurt het zeer dat de Regering in dit denkbeeld niet heeft gedeeld, en die veranderingen niet te gelijk met de thans voorgestelde heeft voorgedragen. Zij koestert de overtuiging, dat het belang der Regering zelve het zou hebben gevorderd hier van hare zijde het initiatief te nemen, daar zij, bij eene andere aanneming van veranderingen, gevaar loopt langzamerhand die te zien toenemen, en eindelijk er meerdere te zullen daarstellen, dan aanvankelijk verlangd en noodig geweest zouden zijn.

De Afd. betuigt eenparig, dat zij de thans voorgedragene wijzigingen in de Gwt. ongenoegzaam keurt. Zeven leden verklaren nu reeds stellig de vijf voorgestelde ontwerpen, alleen uit dien hoofde, dat is om derzelver onvolledigheid, niet te kunnen aannemen. En terwijl de drie overige leden zich te dien aanzien hunne stem voorbehouden, zal men gezamenlijk de vijf ontwerpen onderzoeken, doch met de uitdrukkelijke verklaring, dat de geheele Afd. de gedane voordragt beschouwt als onvoldoende en onvolledig; en zal men tevens de aandacht der Regering vestigen op die bepalingen der Gwt. welke, naar het inzien der Afd., ten gevolge der ervaring, nuttige en noodige wijzigingen vereischen, in de hoop dat de Regering, bewogen door de eenstemmige gevoelens der Kamer wegens onderscheidene punten, *simul et semel* met deze wetten zoodanige veranderingen zal voordragen, en dus ook te dien aan-

zien, in het belang der zaak en van haar zelve, het initiatief alsnog zal op zich nemen.

De tweede algemeene aanmerking betreft de omstandigheid, dat nu, ten gevolge van de gesloten tractaten, en volgens de gedane voorstellen, Limburg, zoo als dit nu bestaan zal onder den naam van hertogdom, tot het Rijk zal behooren, en in de Vertegenwoordiging met drie leden bij de Staten-Gen. deel nemen. De Afd. erkent nu wel, dat, met uitzondering van Maastricht, welke stad altijd Nederlandsch is gebleven, het overige van Limburg eigenlijk weder door cessie en ruiling met het Rijk zal worden vereenigd, en dat dit hertogdom Limburg niet is de oude provincie van dien naam, noch zich bevindt tegenwoordig in het genot der grondwettige instellingen; doch desniettegenstaande kon de geheele Afd. niet tot het besluit komen, dat daarom aan Limburg de Gwt., zoo als zij veranderd zal zijn, en met de daarin gemaakte, vooral meerdere, veranderingen (indien deze komen mogten), eenvoudig gegeven zou kunnen worden.

Men meende in tegendeel, dat Limburg daarin zou behooren te worden gekend, en, weder de ervaring gedachtig, oordeelde men dit noodig en raadzaam, ten einde niet uit de nalating daarvan te eeniger tijd redenen of voorwendselen ontleend zouden kunnen worden, nadeelig van gevolgen.

Men gevoelt echter zeer wel, dat de toepassing van dit denkbeeld aan zwarigheden onderworpen is, en dat het zelfs niet mogelijk schijnt alle zwarigheden en bedenkingen, ja zelfs alle onregelmatigheden, uit den bijzonderen toestand der zaak voortvloeijende, weg te nemen. Negen leden gaven in overweging, of alles niet met de meeste eenvoudigheid in dezer voege behandeld zou kunnen worden, dat allereerst, en daartoe aanleiding nemende uit art. 58 der Gwt.: bij eene gewone wet bepaald zou worden dat Limburg in den Staat zou worden opgenomen, zonder iets meer; dat dan Limburg, wordende beschouwd als weder onder de Gwt. terug gebragt, zou worden georganiseerd met het collegie der Staten tot het kiezen van afgevaardigden in de Tweede Kamer; dat men (overstappende over de bedenking welke men wel gevoelt, dat op dit getal te maken is) vier afgevaardigden volgens de bestaande Gwt. zou laten benoemen, en dat dan eindelijk daarna met deze afgevaardigden, en die alzoo ook vervolgens verdubbeld, alle de veranderingen welke de Gwt. noodig mogt hebben, zullen worden daargesteld, en daaronder ook die omtrent de vertegenwoordiging van Limburg, overeenkomstig de bevolking. Een lid kon zich bezwaarlijk met dit denkbeeld vereenigen. Hij kon het opgestane

en weder teruggebragte gedeelte van Limburg niet weder gelijkstellen, in welk opzigt ook, met het oude Limburg, waaraan in de Gwt. vier afgevaardigden worden toegekend, en zou het vreemd vinden daaraan, bij de behandeling der Gwt., naar evenredigheid eene grootere vertegenwoordiging te geven dán aan de andere gewesten. Indien dus Limburg gekend zal worden, zou hij meenen dat dit eerst zou moeten geschieden nadat bij eene wet deszelfs vereeniging met het Rijk, en tevens zijne representatie b. v. door drie leden, bepaald zal zijn. Hij gelooft echter dat dit dan, als reeds eene verandering in de Gwt. zijnde, volgens derzelver laatste hoofdstuk en niet bij eenvoudige wet, behandeld zou moeten worden.

Na deze twee aanmerkingen is de Afd. overgegaan, echter alleen subsidiair en zonder zich zelve in haar geuit gevoelen bij die aanmerkingen, eenigzins te verkorten, om

I. Op zich zelve en hypothetisch in den geest der Regering, de vijf wets-ontwerpen te onderzoeken. En al dadelijk heeft zij ten aanzien van het ontwerp A gemaakt de navolgende bedenkingen:

De vereeniging van Limburg met den Staat, behoudens deszelfs verpligtingen aan het Duitsche Verbond, schijnt nog al zwarigheden op te leveren. Niet slechts door de moeijelijkheden, welke kunnen ontstaan, indien een strijd van belangen en staatkunde tusschen ons en dat Duitsche Verbond mogt geboren worden; maar ook bepaaldelijk doordat de vestingen Maastricht en Venlo te midden van het hertogdom zich in eenen bijzonderen toestand, dat is zuiver Nederlandsch, zullen bevinden. Er zouden tijden kunnen komen, schijnt het, waarin de communicatie tusschen ons Rijk en onze troepen in die vestingen, uit Duitschland bemoeijelijkt zouden kunnen worden. Daaromtrent verlangt men ingelicht te worden, en vraagt men, of dit punt niet alsnog behoorde bij tractaat geregeld te worden.

Dit niet behooren van Maastricht en Venlo onder het Duitsche Verbond, heeft wijders aan de Afd. de opmerking doen maken, of het wel juist is in art. 3 der wet A aan het hertogdom Limburg de omschrijving te geven, als te bestaan uit dat gedeelte der provincie van dien naam, hetwelk daarvan door het tractaat niet is afgescheiden, waaronder dus ook Maastricht en Venlo behooren; terwijl in art. 2 dat hertogdom gezegd wordt betrekkingen te hebben tot het Duitsch Verbond?

Het zou aan de Afd. beter toeschijnen van Luxemburg in art. 2 niet te gewagen, al ware het slechts omdat de Kamer niet ten volle bekend is met het aldaar te dien opzigte gestelde, en omdat

het niet noodig is, hier ook over dat groot-hertogdom te doen beschikken. Destellige opnoeming der provincien, waaruit het Rijk bestaan zal, sluit stilzwijgend Luxemburg genoegzaam uit, en laat dit aan de tractaten en overeenkomsten over. Bij deze gelegenheid neemt de Afd. de vrijheid de aandacht der Regering in deze omstandigheden te bepalen op de wet van 25 Mei 1816 (Stb. n.° 21), met dit onderwerp zamenhangende.

Op de artt. 2 en 3 van dit ontwerp A is eindelijk nog door negen leden aangemerkt, dat zij het beter keuren zouden, Holland in twee geheel afgescheidene provincien te verdeelen, en dus hier *Noord-* en *Zuid-*Holland te lezen. Zij meenden dat dit allezins gevorderd werd door de betrekkelijke grootte van Holland tot alle de andere gewesten, waarom het ook wel aanspraak op eene Staatsvergadering voor elk deel mogt maken; terwijl de daarstelling der splitsing weinig moeite of kosten zou veroorzaken, en zelfs des noods gemakkelijk aan Noord-Holland een afzonderlijk Hof, in plaats der Criminele Regtbank, gegeven zou kunnen worden. Hierdoor zou dan noodwendig moeten volgen, dat bij dit wetsontwerp het laatste gedeelte van het art. 153 der Gwt. zou moeten worden ingetrokken.

De Afd. had op het ontwerp B geene aanmerkingen, en evenmin op de ontwerpen C en D, dan voor zoo ver zij hierna ontwikkeld zullen worden, wanneer van den Raad van State en van de verkiezingen en vertegenwoordiging de rede zal zijn, en voor zoo ver het hierboven opgemerkte omtrent Limburg daarop noodzakelijk invloed zal moeten hebben; het ontwerp E is van ontwijfelbare noodzakelijkheid.

Eindelijk is de Afd. van oordeel, dat zelfs, indien de geheele zaak der verandering van de Gwt. uit het oogpunt der Regering wordt gezien, dat is alleen voorgesteld die veranderingen welke een regtstreeksch gevolg zijn van de verkleining van het Rijk, dan nog te verwachten ware geweest, met de voorgestelde ontwerpen, eene voordragt ten aanzien van het art. 30 en eenige daarop volgende, te ontvangen. De Afd. verzoekt ingelicht te worden omtrent de reden welke zoodanige voordragt heeft doen achterblijven.

Bij deze aanmerkingen op de vijf wets-ontwerpen zal de Afd. zich bepalen, zonder de toepassing daarvan in het bijzonder op de beweeggronden dier ontwerpen reeds hier te maken. Zij keurt dat onnoodig, daar zij niet genoeg kan herhalen, dat zij deze ontwerpen, hoe ook ten gevolge dier bijzondere aanwijzingen veranderd, altijd als onvoldoende en onvolledig zou blijven achten, en niet

genoeg bij herhaling aan de Regering haren wensch te kennen kan geven, om, nadat zij met de beschouwingen der Kamer bekend zal zijn geworden, die aan te vullen met eene voordragt van zoodanige veranderingen, waarvan het nut uit de ondervinding is gebleken, en welke mitsdien evenzeer als de nu voorgestelde, als noodige veranderingen zijn aan te zien.

Zitting van Vrijdag den 17den Januarij.

Tegenwoordig dezelfde leden.

De Afd., overgegaan zijnde om nu in de tweede plaats te verzamelen de artikelen der Gwt., welke naar haar inzien veranderingen zouden vorderen, neemt daartoe aanleiding niet slechts uit de reeds opgenoemde verklaring des Ministers van Buitenlandsche Zaken van den jare 1831, maar vooral ook uit die van Z. M. zelve, te vinden in de geleidende missive van de vijf wets-ontwerpen, waarbij Hoogstdezelve zich geneigd heeft betuigd al datgene wat ter bevordering van het geluk der Natie mogt voorkomen noodzakelijk te zijn, tot een nader onderwerp van overweging te maken. Het is op deze verklaring des Konings inzonderheid dat de hoop der Afd. rust, dat de Hooge Regering, bekend geworden met de bedenkingen door de Kamer dien ten gevolge opgegeven, de gelegenheid niet zal laten ongebruikt voorbijgaan, om op eene voor haar niet bezwaarlijke en voor de Kamer en de Natie voorzeker aangename en nuttige wijze, de tegenwoordige behandeling der Gwt. tot een goed einde te brengen.

De veranderingen welke deze Afd., als ten gevolge der ervaring, meer of minder nuttig en noodig zou beschouwen, en welke zij alleen zal aanwijzen zonder daarbij in breede ontwikkelingen te treden, betreffen de navolgende artikelen:

EERSTE HOOFDSTUK.

Art. 4. Eenparig verlangden alle de leden, zich herinnerende tot welke moeijelijkheden dit artikel in de jaren 1818 en 1829, aanleiding had gegeven, door deszelfs niet bestemden inhoud, dat, om de werking daarvan te verzekeren, en in moeijelijke tijden de nadeelen, daaruit te vreezen, voor te komen, er bij zal gevoegd worden:

« dat in buitengewone omstandigheden bij eene wet dit ten »aanzien van vreemdelingen voor eenen bepaalden tijd kan worden »geschorst en gewijzigd. » Terwijl het tevens noodig schijnt hier aan den Koning de magt op te dragen, om wegens de uitlevering

van vreemdelingen, opgeëischt ter zake van regterlijke vervolgingen, verdragen te kunnen sluiten.

Art. 6 en 7. Eenparig meenen de leden der Afd. dat „ bij de natuurlijke veranderlijkheid van omstandigheden en fortuinen, de beschikkingen in het 7de artikel bedoeld, niet als deelen der Gwt. beschouwd, en dus onveranderlijk moeten blijven. Allen zouden dus artikel 7 willen doen wegvallen.

Acht der leden zouden art. 6 in dien geest willen veranderd zien, dat de regeling niet meer bij reglementen, maar *bij de wet* zal plaats hebben, in welke, naar hun oordeel, dan voor iedere provincie het beloop der gevorderde lasten tot de bevoegdheid voor het stemregt zou kunnen worden bepaald. Dit denkbeeld aangenomen wordende, zou op de redactie van het 11de art. noodzakelijk van invloed moeten zijn, waarin ook van reglementen gewaagd wordt.

Twee leden houden zich aan de bepaling van art. 6, edoch stemmen in zoo verre met de overige leden in, dat de reglementen in het algemeen en in alle derzelver bijzonderheden eene herziening vorderen.

Art. 9. Bij dit artikel vraagt de geheele Afd. of het niet noodig zal zijn, dat, het zij in de Gwt. zelve, het zij bij eene wet, uitgemaakt worde:

1°. Wie voor Nederlanders in den staatkundigen zin zijn te houden, dat is, bevoegd tot het stemregt en verkiesbaar; de reglementen spreken van *wetduiding*, die nergens bestaat dan in het Burg. Wetb., en van welke het twijfelachtig is of zij niet de burgerlijke regten alleen betreft;

2°. Op welke wijze en voorwaarden de naturalisatien plaats zullen hebben, waarvoor ook bepalingen schijnen te ontbreken.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Art. 29. De geheele Afd. gaf in overweging, ten aanzien van dit artikel:

1°. Of in hetzelve niet eene uitzondering behoort gevoegd te worden ten aanzien van de groot-hertogelijke kroon van Luxemburg; en

2°. Of de eerste zinsnede niet behoort uitgestrekt te worden tot het geval dat een Koning van dit Rijk eene vreemde regerende Koningin zou huwen, zonder daarom zelf aldaar de kroon te dragen. Het is twijfelachtig of dit onder de uitsluiting in het artikel is begrepen, en gelijke beweeggronden schijnen echter daarvoor te bestaan.

Art. 30 en eenige volgenden. Zeven leden der Afd. nemen de vrijheid hier met bescheidenheid hunne verwachting te herhalen, dat van wege den Koning eene nadere voordragt ten aanzien der art. 30, in verband met 31, 32 en 35, zal worden gedaan, waardoor deze inkomsten, of kosten van onderstand, in eene billijke evenredigheid gebragt zullen worden met de verminderde uitgestrektheid der hulpbronnen en den benarden toestand van de geldmiddelen des Rijks. Drie leden gaven de voorkeur aan het denkbeeld, om der Regering bekend te maken, dat, naar hunne meening, in art. 30 de som van een millioen, in art. 32 vijftig duizend gulden, en in art. 35 een honderd duizend gulden, zou kunnen worden gesteld.

Art. 33. Drie leden zouden verlangen den vrijdom van personele lasten en beschreven middelen alleen en uitsluitend tot den Koning bepaald te zien.

Art. 46. Eenige leden verklaarden zich hier voor te behouden hun nader op te geven gevoelen omtrent den Raad van State.

Art. 52. Vier leden wilden uit dit artikel de bepaling weggenomen hebben, dat deze plegtigheid *onder den blooten hemel* zal moeten plaats hebben; jaargetijde en weder kunnen dit onuitvoerlijk maken.

Art. 56. Aan dit artikel voorafgaande, begeerde de geheele Afd. het beginsel in een afzonderlijk artikel uitgedrukt te zien, hetwelk met den aard der constitutionele monarchie in verband staat, en daaruit van zelve voortvloeit:

»*De Koning is niet verantwoordelijk voor de daden van zijne regering.*»

Art. 58. De geheele Afd. zou verlangen alle verbonden en verdragen, welke mogten inhouden eenigen afstand of ruiling van grondgebied, *onder welke omstandigheden ook aangegaan*, aan de goedkeuring der Staten-Generaal te zien onderwerpen. Bij zulke bedingen, al worden zij ook aangegaan in tijd van oorlog of bij een tractaat van vrede, heeft de Natie een te onmiddellijk belang, dan dat zij daarover niet hier, gelijk overal elders, gehoord zou worden. De woorden »*in tijd van vrede gesloten*» zouden slechts behoeven weggenomen te worden.

Vier leden waren ook van oordeel, dat aan diezelfde goedkeuring behoorden onderworpen te worden, *alle handelsverdragen welke op bestaande wetten van invloed mogten zijn*, vermits zij daarvan eene intrekking of verandering daarstellen, en dus de medewerking der wetgevende magt vereischen.

Art. 60. Het is overbodig omtrent dit artikel in ontwikkeling

te treden nopens het reeds gebleken algemeen begrip der Tweede Kamer, dat het excedent der kolonien als bate van den Staat behoort te worden beschouwd, en dat het gebruik daarvan, gelijk van alle de overige baten, bij de wet dient te worden geregeld. Dit artikel heeft tot dusverre tot onderscheidene opvattingen aanleiding gegeven, en vordert mitsdien volstrekt eene verklarende bijvoeging, ten einde in de toekomst botsingen voor te komen. De geheele Afd. hecht hieraan bijzonderlijk. Zij vraagt hier niets, dat gezegd zou kunnen worden tot eenig uiterste over te slaan; alleen wil zij in de Gwt. opgenomen hebben, wat in substantie reeds door de Hooge Regering, bij het ontwerp van wet op de leening van 56 millioen, is voorgedragen geweest. De Afd. durft zich dus vleijen met de aanneming van hare voordragt, omdat die eigenlijk niets anders behelst dan de reeds uitgedrukte opinie der Hooge Regering zelve, en eenparig stelt zij dus, voor dit 60ste artikel, deze redactie voor:

« De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volk-
» plantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.
» Jaarlijks wordt aan de Staten-Generaal de staat van den gelde-
» lijken toestand dier volkplantingen en bezittingen opengelegd.
» Het beschikbaar saldo wordt daarbij aangetoond, en het gebruik
» daarvan bij de wet geregeld. »

Zitting van Zaturdag den 18den Januarij.

Tegenwoordig dezelfde leden, en de heer BODDAERT, tot dusverre afwezig door ongesteldheid.

Art. 61. Men verlangt hier, dat de *pensioenen* der burgerlijke ambtenaren *bij eene wet* zullen worden geregeld, en dat mede de *tractementen* voor de Rekenkamer en de Munt, evenzeer als die der ambtenaren van de regterlijke magt, *bij de wet* zullen worden bepaald.

Art. 63. Vijf leden zouden de laatste woorden van het artikel: *bijzonderlijk* enz., willen laten wegvallen.

Art. 67. Eenparig zou men dit artikel willen lezen: » De Koning heeft het regt van gratie, te verleenen van straffen bij regterlijke vonnissen uitgesproken. Hij oefent dit regt uit na ingenomen advies van den Hoogen Raad der Nederlanden.

Art. 68. Twee leden verlangen aan het einde van het artikel de bijvoeging, dat tevens zullen worden overgelegd de adviesen van Justitie, van den Raad van State en van den Hoogen Raad.

Art. 71. Een lid verklaart zich tegen den Raad van State, en oordeelt vooral dat collegie overbodig, indien, naar zijn gevoe-

len, een raad van verantwoordelijke ministers moest worden daargesteld.

Behalve de vermindering van het getal, overeenkomstig het ontwerp C, zouden alle de leden begeeren, dat uit het artikel de bepaling verviel, dat de vice-president den titel van *Secretaris van Staat* zou moeten bezitten; en voorts nog twee leden, dat in het artikel de bepaling *meer stellig* zou worden gevoegd, dat de leden *uit allé de provinciën* genomen zouden *moeten* worden.

Art. 73. De Afd. geeft in bedenking, of niet aan den Raad van State tevens opgedragen zou kunnen worden de beslissing van administrative quaestien, welke eene eind-beslissing vorderen, en de uitspraak op de al dan niet handhaving van opgeworpen conflicten, het zij op zich-zelven, het zij door een bepaald getal leden met eene commissie uit den Hoogen Raad. In groote trekken zou dit dan in de Gwt. moeten worden opgenomen, om nader bij de wet te worden ontwikkeld en geregeld.

Art. 75 en 76. Op deze artikelen zouden twee leden willen doen volgen een artikel, houdende de daarstelling van een *verantwoordelijk ministerie*, zoo als dit in de meeste constitutionele rijken is gevestigd, waarvan dan *passim* in de Gwt. de gevolgen vastgesteld zouden moeten worden, zoo als b.v. de bevoegdheid des Konings om de Tweede Kamer te ontbinden, enz.

De overige negen leden vonden deze inrigting noch noodig noch geschikt vóor onzen Staat, en wachtten daarvan niet die goede gevolgen, welke de beide gedachte leden zich daarvan schenen te beloven. Maar zij meenden dat de ervaring, in overeenstemming met den aard der zaak, en de stemming van het algemeen, zoo als die van vele zijden was gebleken, het onvermijdelijk-noodzakelijk maakten in de Gwt. bepalingen vast te stellen ten aanzien *van de verantwoordelijkheid der Ministers*. En zij geloofden hunne denkbeelden niet duidelijker te kunnen doen kennen, dan door die op te geven bij wijze van redactie, welke aller goedkeuring heeft weggedragen, en zelfs van de twee eerstgemelde leden, voor het geval dat hun denkbeeld van een verantwoordelijk ministerie geen ingang mogt vinden.

Na art. 76 zou dan in vier artikelen volgen:

a. « De Ministers en hoofden van departementen van algemeen » bestuur zijn, als zoodanig, verantwoordelijk voor alle daden tot » welker daarstelling of uitvoering zij zullen hebben medegewerkt, » waardoor de Gwt. of de algemeene wetten mogten worden ge-» schonden of niet opgevolgd. »

b. « Alle verordeningen van bestuur zullen tot dat einde voor-

»zien zijn van de mede-onderteekening van den Minister, of van »het hoofd van het departement, waartoe dezelve behooren.

c. »Over aanklagten ter zake van die verantwoordelijkheid »oordeelt uitsluitend de Hooge Raad der Nederlanden.

d. »De wijze van beschuldiging, de aanleg en de instructie van »het regtsgeding, alsmede de straf op de overtredingen van dezen »aard, worden bij de wet bepaald.»

DERDE HOOFDSTUK.

Art. 78 en 80. Ten aanzien van de Eerste Kamer der Stat.-Gen., heerschte verdeeldheid van gevoelen in de Afdeeling.

Drie leden verlangden, dat de vertegenwoordiging weder tot éène Kamer terug gebragt zou worden, gelijk onder de Gwt. van 1814. Zij oordeelden eene Eerste Kamer bij ons, nu het Rijk weder tot deszelfs voormalige grootte is terug gebragt, te kostbaar. Men vond daaraan bij ons geene behoefte, vermits hier niet bestaat, als in Engeland, eene hooge aristocratie, en waar daarenboven eene gematigde zamenstelling der Tweede Kamer, en des noods hare ontbinding, de redenen zouden kunnen doen vervallen, welke eene Eerste Kamer in 1815 heeft doen invoeren. Juist hare onveranderlijkheid en hare zamenstelling uit een klein getal leden, ten gevolge waarvan eenige zeer weinige stemmen ook de beste maatregelen zouden kunnen belemmeren, maakten het bestaan van zulk eene Kamer niet boven bedenking verheven. Alleen bij regtstreeksche verkiezingen voor de Tweede Kamer, zou eene Eerste onvermijdelijk zijn, maar dan nog altijd anders te zamengesteld en raadplegende dan de tegenwoordige.

Hieruit is ontstaan, dat onder de andere leden, welke de Eerste Kamer wilden behouden, er eenigen waren, die dit vereenigen wilden met ettelijke andere inrigtingen. Zoo wilden zes leden dan de Eerste Kamer hebben, talrijker bezet van leden, mits dan zonder appointementen, en alleen als een eerepost, en vier leden begeerden bij dezelve openbare beraadslagingen, en aftreding voor een derde telken jare.

Art. 79. Tien leden der Afd. verklaarden zich voor de benoeming der Tweede Kamer *door de Provinciale Staten*, doch zij deden dit, immers vele derzelven, alleen hypothetisch, dat is afhankelijk van de zamenstelling dier Provinciale Staten, waaromtrent zij zich hun gevoelen voorbehielden, als behandeld zullende worden bij art. 129 der Gwt. Een lid wilde de benoemingen voor de Tweede Kamer opdragen voor de helft aan de Provinciale Staten, en voor de helft aan kiezers zoo in de steden als op het

land, en dit bij beurte, waar en voor zoo ver geene deeling kon plaats hebben, als bij ongelijk getal of in Drenthe.

Drie leden wilden de evenredigheid in de Vertegenwoordiging tusschen de provincien hersteld hebben naar de bevolking, en verzochten daarom met den uitslag der volkstelling te worden bekend gemaakt. De overige leden gedroegen zich aan het wetsontwerp litt. D.

Zitting van Maandag den 20sten Januarij.

Tegenwoordig dezelfde leden.

Art. 81. Drie leden zouden verlangen de keuze niet tot ingezetenen der provincie bepaald, maar algemeener en dus vrijer gemaakt te zien, waaruit eene verandering in art. 144 zou ontstaan.

Algemeen, op één lid na, oordeelde de Afd. dat de uitsluiting ter zake van verwantschap, enz. niet beperkt moest zijn tusschen de afgevaardigden van dezelfde provincie, *maar algemeen tusschen alle de leden* van eene niet talrijke vergadering; en eenstemmig begreep men dat dit voorschrift gemeen moest zijn *aan de beide Kamers*, en in art. 80 worden opgenomen.

Art. 82. Vier leden drongen aan, in het belang des Konings, vooral indien een verantwoordelijk ministerie of verantwoordelijkheid der ministers aangenomen mogt worden, op eene bepaling, waarbij aan den Koning de bevoegdheid toegekend zou worden, om de *Tweede Kamer te ontbinden.* Zij meenden dat deze anders te veel gezag en te groote onafhankelijkheid zich in tijden van onrust zou kunnen aanmatigen. Zij wilden dan, na eene ontbinding, de nieuwe keuze laten doen bij *verdubbeling ad hoc van de Staten der provincien.* De overige leden keurden dit alles minder noodig met eene Eerste Kamer, en in het algemeen niet raadzaam voor rust en vrijheid, gelijk ook niet gelegen in de beginselen van onze Gwt.

Art. 87. Hier gedraagt men zich aan het reeds opgemerkte omtrent de Eerste Kamer, bij de art. 78 en 80. Zes leden wilden deze betrekking alleen honorabel gemaakt hebben, en meenden dat alzoo deze Kamer in consideratie bij het publiek winnen zou. Zij oordeelden dat alsdan het zaak zou zijn het maximum der leden hooger te stellen, ten einde de oppositie door weinigen voor te komen. Een lid wilde wel de reis- en verblijfkosten behouden hebben, doch daar ook hij, op den zoo even aangevoerden grond, eene vermeerdering dier Kamer raadzaam achtte, zou hij in overweging geven, om de uitgetrokken som voor 20 à 30 leden alsdan over het grooter geworden getal, bijv. van 30 à 40, om te slaan,

ten einde alzoo het doel, zonder vermeerdering van uitgaven, te bereiken.

Art. 91. Eenparig meent de Afd., dat in eene vergadering zoo weinig talrijk als de Tweede Kamer, geene ministers of hoofden van departementen *als afgevaardigden* moeten zitten; de bijvoeging: *ten ware* enz., zou alsdan moeten wegvallen, *en hunne uitsluiting in art.* 92 *worden opgenomen.*

Twee leden wilden hier aan de Kamers de bevoegdheid hebben toegekend, om, zoo dikwijls dit collegialiter noodig geacht mogt worden, van 's Konings ministers, het zij mondeling, het zij schriftelijk, inlichtingen te vragen, als zijnde gebleken dat deze dikwijls der Kamer hebben ontbroken, en dat hierdoor de beraadslagingen moeijelijk of onmogelijk zijn geworden; en dit alles onverminderd de bijvoeging, welke hierna bij art. 161 ten aanzien der verzoekschriften zal worden gevraagd.

Twee andere leden verlangden alleen dat in de Gwt. als beginsel zou worden opgenomen de regtstreeksche communicatie tusschen de Kamers en 's Konings ministers, en dat dit beginsel nader in eene wet deszelfs ontwikkeling zou bekomen.

Art. 92. De Afd. geeft eenparig in overweging, om in dit artikel als uitgesloten op te nemen: *a.* uit de wet op de organisatie der justitie, de leden, enz. van den Hoogen Raad; en *b.* die van het collegie van de munt, onverminderd het reeds opgemerkte bij art. 91.

Vijf leden meenden dat ook geen lid van den Raad v. State zitting in de Stat.-Gen. moest kunnen hebben; en terwijl de overige leden in dit gevoelen niet deelden, verklaarde een lid zich op dit punt buiten stemming te houden.

Art. 94. Hier wenschte de geheele Afd., dat bepaald zou worden dat het onderzoek der geloofsbrieven aan de beëediging zou voorafgaan: indachtig aan het te dien aanzien gebeurde in 1829.

Art. 95. Men zag gaarne hier omtrent den griffier bepaald: »*welke geen lid tevens kan zijn van eene der beide Kamers.* »

Art. 98. Omtrent dit artikel vereenigt zich de Afd. met het wets-ontwerp E en wil hetzelve doen wegvallen.

Art. 101. Hier zijn algemeen gemaakt twee opmerkingen:

1°. Dat hetzelfde dient bepaald te worden omtrent de vereenigde zitting der beide kamers.

2°. Of het niet raadzaam zou zijn bij de Eerste Kamer, vooral wanneer die in leden niet vermeerderd mogt worden, de tegenwoordigheid van twee derden der leden tot eenige beslissing te vorderen. Men gevoelt wel dat dit bezwaren in de uitvoering kan

opleveren; doch bij de Afd. weegt de bedenking zeer, dat zoo slechts twintig leden de Eerste Kamer bij voorbeeld uitmaken, elf voldoende zullen zijn om te vergaderen, en het lot van de belangrijkste maatregelen zich mitsdien in de handen van zes leden zal kunnen bevinden. Deze consideratie bevestigde onderscheidene leden der Afd. in hun gevoelen, om het *minimum* der Eerste Kamer niet op twintig te verminderen, en weder andere leden in hun begrip, dat de Eerste Kamer behoort te worden gesupprimeerd, of dat deze in allen gevalle derzelver zittingen in het openbaar zoude moeten houden.

Art. 102. Hier wenschte men algemeen de beslissing, dat bij staking van stemmen het voorstel zal worden gehouden *niet aangenomen* te zijn, omdat te dien aanzien eenige onzekerheid van begrip pleeg te bestaan.

Art. 104. Algemeen beschouwt men het als een gebrek in de Gwt., dat in dezelve niets bepaald is wegens de wijze van beraadslaging voor *de beide Kamers in vereenigde zitting.* Indien eens dit mogt plaats hebben, bij voorbeeld in de gevallen van de art. 24, 41 en anderen, zou men zich in eenen moeijelijken toestand kunnen bevinden. Welligt is het voldoende voor de vereenigde zittingen de verordeningen omtrent de wijze van beraadslaging in de Tweede Kamer toepasselijk te verklaren, waardoor dan uitgemaakt zal worden, bij voorbeeld, of ook in de vereenigde zittingen zal gelden de verordening van art. 108.

Op één lid na, meende de afdeeling dat nog in de Gwt. eene bepaling behoorde opgenomen te worden dat geen lid der Kamers in regten vervolgbaar zou zijn ter zake van zijne uitgebragte advijzen. Het niet toestemmende lid meende dat dit te ver zou leiden, en het misbruik van de vrijheid van spreken, met de vrijheid zelve daartoe, doen verwarren.

Art. 119. *Twee* leden zijn van oordeel, dat, na de aanneming door beide Kamers van eene wet, *door den Koning voorgesteld*, de afkondiging derzelve binnen zekeren tijd, b. v. van eene maand, behoort te geschieden, en dat de Koning, dit of in het geheel, of voor alsnog ongeraden oordeelende, b. v. om nader opgekomene omstandigheden, daarvan alsdan aan de Kamers kennis zou moeten geven. In dien zin verlangden zij in de Gwt. eene bepaling te zien opnemen.

Drie leden zouden nog in de Gwt. bepaald willen zien, dat in de Tweede Kamer amendementen zullen toegelaten worden, mits dezelve schriftelijk en onderteekend worden voorgesteld. Op de formulieren van art. 189 enz. zou dit alsdan van invloed zijn.

Zitting van Dingsdag den 21sten Januarij 1840.

Tegenwoordig dezelfde leden, behalve den heer WIJNAENDS (uit hoofde van ongesteldheid).

Art. 122 en 126. *Acht* leden verklaren zich tegen de splitsing der begrooting in eene tien- en éénjarige; het levert te veel bezwaren op, om die splitsing naar goede regelen vast te stellen: de uitgaven niet slechts, maar vooral de middelen, zijn te veel aan verandering en aan den invloed des tijds blootgesteld, om die, behoudens een Koninklijk voorstel alleen, door de Kamers voor tien jaren te bepalen. Dat, wat zeker en eerste behoefte is, gelijk de schuld, enz. zal toch jaarlijks nooit gevaar loopen geweigerd te worden, vooral niet indien over de begrooting bij hoofdstukken zal worden gestemd. Door eene afschaffing der tienjarige begrooting zouden vele artikelen van deze 6e afdeeling van het 8e hoofdstuk der Gwt. veranderingen moeten ondergaan.

Twee leden willen de tienjarige begrooting behouden; doch in eenen anderen zin, te weten, dat daarop alleen gebragt zou worden de schuld, en alles wat, als uit de wet, enz. voortkomende, onmogelijk aan verandering onderworpen, of altoos tot zeker beloop onmisbaar zal zijn.

Drie leden geven in overweging of de begrooting, geheel jaarlijks voortaan blijvende, niet beter in het voorjaar zou worden aangeboden, om de bezwaren te ontgaan, welke nu telken jare in December uit den drang des tijds ontstaan?

Art. 127. Eenparig wordt de bepaling verlangd, om over ieder hoofdstuk der begrooting afzonderlijk te stemmen. Niets slechts om het bezwaar van over alles in eens zijn gevoelen uit te brengen, maar ook in het belang der Regering en tot voorkoming van botsingen, die uit eene geheele verwerping der begrooting altijd ontstaan.

Art. 128. De geheele Afd. keurt dit artikel onvolledig en ongenoegzaam. Men stelt voor deze redactie: « De Koning doet jaarlijks » aan de Staten-Generaal een uitvoerig verslag geven van de ont- » vangsten en uitgaven van het laatste door de Rekenkamer opge- » nomen en afgesloten dienstjaar. Die afsluiting wordt bij eene » wet bekrachtigd. »

VIERDE HOOFDSTUK.

Art. 129 en 130. Omtrent het al dan niet behouden dier artikelen heeft verdeeldheid van gevoelens in de Afd. bestaan.

Twee leden verklaren zich stellig daartegen, en geheel tegen de-

zamenstelling der Provinciale Staten, uit de daarin opgenoemde drie standen. Eene keuze voor de Staten door de ridderschappen en door de stedelijke regeringen, oordeelen zij geheel en al zonder noodzaak of nut, en privilegien gevende waar zij niet behooren; bovenal dit aan den adel, die in onderscheidene provincien als zoodanig een derde gedeelte heeft in de vertegenwoordiging, en daarenboven nog in die van den landelijken stand deelt. Ook aan de steden is, naar hun inzien, in allen gevalle, een te groot getal vertegenwoordigers, naar evenredigheid, toegekend; en beide standen zijn, in hun oog, als kies-collegien verwerpelijk, al ware het alleen om derzelver onveranderlijkheid. Wierd eene ontbinding der Kamer aangenomen, dan is daarmede, naar hun begrip, deze zamenstelling der Staten uit drie standen, volstrekt onvereenigbaar. Naar hunne wijze van zien, behoorden de Provinciale Staten, zonder onderscheid van standen, eenvoudig te worden zamengesteld uit personen *daartoe*, op het land en in de steden gelijkelijk, *gekozen door alle ingezetenen*, *welke de bevoegdheid thans hebben om kiezer te zijn.* Bij de wet zou dan geregeld moeten worden, wat vereischt zòu worden tot die bevoegdheid, bepaaldelijk ook welken *cens electoral*, al mogt die des noods iets hooger dan tegenwoordig gesteld worden, en op wat wijze die verkiezingen zouden plaats hebben, enz.

Drie leden willen in de Gwt. niets bepaalds vaststellen omtrent de zamenstelling der Provinciale Staten uit drie standen; maar zouden alleen daarin plaatsen een algemeen artikel: « *De zamenstelling van de Staten der provincien*, *en de wijze der keuze van derzelver leden wordt geregeld bij de wet.* » Waaruit dan *passim* de wegvalling of verandering van onderscheidene artikelen der Gwt. zou moeten volgen.

Vijf leden, in het midden latende of, bij de oprigting van den Staat, zij wel de voorkeur gegeven zouden hebben aan de zamenstelling der Provinciale Staten uit de drie standen, en dit zelfs, des noods, willende ontkennen, vinden het bedenkelijk, daarop terug te komen, en vooral om in sommige provincien aan den eersten stand in het artikel genoemd, thans de uitoefening van regten te ontnemen, waarvan deze sedert jaren in het bezit is. Zij zouden dus het art. 129, dat is de drie standen, behouden: maar in de plaats van art. 130 wilden zij de bepaling: *dat door de wet het getal van de leden der provinciale Staten-vergadering*, *en de evenredigheid der verschillende standen voor elke provincie zou worden geregeld.* Door de herstelling op die wijze eener billijke verhouding, welke nu in onderscheidene provincien te veel verbroken is,

zouden, naar hun oordeel, vele der thans bestaande zwarigheden verdwijnen, immers zeer verminderen.

Art. 132. Op dit artikel zijn gemaakt twee aanmerkingen:

1°. Op de beide eerste zinsneden. Vier leden, namelijk, wilden dit onderwerp liever bij de wet geregeld zien; in dien zin, dat daarbij de algemeene grondbeginselen, dat is, de zamenstelling der stedelijke regeringen, de magt en het gezag derzelven, en de tijd van duur voor die betrekkingen, voor alle steden in groote trekken zouden worden bepaald, en dat het vorige bij reglementen daarna zou worden geregeld. De overige leden betwijfelden het uitvoerlijke van dit denkbeeld, en hielden zich aan het artikel, behalve een lid, hetwelk alles te dezen aanzien aan wettelijke bepalingen wilde overlaten.

2°. Tegen de laatste zinsnede van dit artikel. De twee leden, die de provinciale Staten niet mede door de steden willen doen zamenstellen, staan natuurlijk op de geheele verwerping. Alleen indien dit denkbeeld geen ingang mogt kunnen vinden, vereenigen zij zich met de volgende hier gevraagde veranderingen.

Drie leden meenden, namelijk, dat de verkiezingen in *de steden* evenzeer door de kiezers plaats moesten hebben als op het platte land, dewijl hierdoor grootere gelijkheid in de verkiezingen zoude ontstaan. Dit beginsel wilde men in de Gwt. hebben opgenomen.

Indien echter de keuze der Provinciale Staten mede aan de Regeringen bleef, zouden negen leden verlangen: *a.*) dat alsdan de Stedelijke Raad slechts tijdelijk en bij periodieke afwisseling van leden wierd benoemd, ten einde als kies-collegie niet een onveranderlijk ligchaam te zijn; en *b.*) dat geen der leden van den Stedelijken Raad onder de kiezers zou mogen behooren, om den raad zelven te helpen zamenstellen.

Art. 142. Vermits de Gouverneurs der provincien niet zijn leden der Staten, zou de geheele Afd. verlangen, dat in de Gwt. bepaald wierd, dat zij zouden zijn uitgesloten van de medestemming bij de keuze in de Staten der provincien van de Afgevaardigden in de Staten-Generaal en van de Gedeputeerde Staten, en van de voordragt voor de Provinciale Hoven.

Zitting van Woensdag den 22sten Januarij.

Tegenwoordig alle de leden.

Art. 143. Drie leden zouden bij dit artikel gevoegd willen zien: « dat de verantwoording daarvan in de rekening gebragt zou wor- » den, vermeld in art 128. »

Art. 152 en 153. Acht leden wilden dit een en ander *niet bij reglement* bepaald hebben, maar bij de wet, en stonden zeer, in allen gevalle, op de herziening der thans bestaande reglementen.

Art. 154. Acht leden maakten dezelfde aanmerking. Zij wilden bij de wet de beginselen in groote trekken gevestigd hebben, om bij reglement ontwikkeling en uitvoering te bekomen, even als dit is voorgesteld bij art. 132 omtrent de steden.

Art. 161. Vermits zij het regt van petitie van weinig nut beschouwden, zoo lang aan een verzoekschrift geen ander lot wedervaart, dan eene nederlegging ter griffie, verlangden zes leden, dat in dit artikel nog geplaatst mogt worden, ten slotte:

« Het staat der Kamer vrij, om deze verzoekschriften tot het »verkrijgen der noodige inlichtingen te verzenden aan het hoofd »van het departement waartoe hetzelve betrekking heeft. »

De overige leden vonden daarin zwarigheid, de attributen onzer Kamers in het oog gehouden.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Art. 165. Om eene schijnbare tegenstrijdigheid weg te nemen met art. 148, waarin *alle* geschillen tusschen gemeenten ter beslissing aan den Koning worden opgedragen, zou men hierin gevoegd willen zien: « alle twistgedingen, *die tusschen provinciën en »gemeenten, daaronder begrepen*, » enz.

Art. 182. Vier leden zouden hier aan den Franschen tekst de voorkeur geven: « *Er is een geregtshof voor eene of meer provinciën.* »

Art. 186. Acht leden oordeelden, dat het algemeen belang en de éénheid in het Openbaar Ministerie de bepaling vorderde, dat de ambtenaren van het Openbaar Ministerie bij de Provinciale Hoven en bij de Criminele Regtbank niet onherroepelijk aangesteld zouden moeten worden; en indien zij dit niet uitstrekken tot het Openbaar Ministerie bij den Hoogen Raad, dan is dit alleen, omdat derzelver onafhankelijkheid daardoor te veel lijden zoude.

Overigens hebben onderscheidene leden zich van aanmerkingen op dit hoofdstuk *van de justitie* onthouden, ter zake van de onlangs ingevoerde geregtelijke organisatie en wetgeving.

Art. 188. Zeven leden nemen de vrijheid te vragen, of in ons Rijk en voor ons leger het eene volstrekte noodzakelijkheid is, eene zoo kostbare inrigting te behouden als het Hoog Militair Geregtshof, welke in de meeste, en zelfs in groote Rijken niet gevonden wordt. Een lid gaf in overweging voor het appel in militaire zaken bij den Hoogen Raad eenige hoofd-officieren te voegen. Welligt ware het

beste, in de grondwet zich eenvoudig te bepalen tot eene verwijzing *naar de wet*, daar boven alles toch zeker de militaire justitie eene herziening behoeft.

De uitdrukking *wegens alle delicten* in dit artikel is zeker niet juist, daar er te dien aanzien meer dan eene uitzondering bestaat. Men gaf algemeen in overweging hierbij te voegen: « *behoudens de* »*uitzonderingen bij wet vast te stellen.* »

Zitting van Donderdag den 23sten Januarij 1840.

Tegenwoordig alle de leden.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Art. 202. Niet minder dan de leden der Eerste Kamer en der magistratuur, schijnt er reden voor te bestaan, om de leden der Rekenkamer geheel onafhankelijk te maken door eene onherroepelijke aanstelling. Men stelt dus voor aan het slot van dit artikel te laten volgen: « *en stelt die aan voor hun leven.* »

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Art. 203. De Afdeeling stelt eenparig voor, om uit dit artikel weg te nemen de zinsnede: «*overeenkomstig — aangenomen* » als zijnde hier overbodig, en welligt, bij onderzoek, uit de oudheid, leidende tot verkeerde of nadeelige gevolgen. Men leze het artikel alzoo: « Het dragen der wapenen, tot handhaving der onafhanke- »lijkheid van den Staat, en de beveiliging van deszelfs grondge- »bied, is een der eerste pligten van alle ingezetenen van het Rijk. »

Art. 207—211. Daar de ervaring geleerd heeft, dat de bepalingen, hier te vinden, aangaande de militie, niet geheel aan de verwachting voldoen, al ware het slechts doordat de leeftijd voor de dienst te jong is genomen, schijnen deze artikelen verandering in het algemeen belang te vorderen. En daar toch de wet op de militie eene herziening sedert lang vereischt, en het beter is dit gewigtig punt bij de wet te laten regelen, dewijl de omstandigheden te dien aanzien, na zekeren tijd, op de ondervinding gegronde veranderingen nader zouden kunnen vorderen, neemt men de vrijheid de navolgende redactie voor te dragen:

Art. 207. « De militie wordt, zoo veel mogelijk, genomen uit »vrijwilligers, op de wijze als bij wet wordt bepaald.

»Bij gebrek van genoegzame vrijwilligers, wordt de militie vol- »tallig gemaakt, bij loting uit de ingezetenen van en tot zoodanigen »leeftijd als bij de wet wordt bepaald.

»Zij die hun ontslag bekomen hebben, kunnen onder geen voor-

»wendsel tot eenige andere dienst dan de hier na te melden schut-
»terijen worden opgeroepen.»

De Art. 208, 209, 210 en 211 blijven bestaan, doch na art. 211 zou men voorstellen een artikel te plaatsen van dezen inhoud:

«Bij de wet kan worden bepaald, dat aan lotelingen voor de »militie, de keuze worde gelaten om deel te nemen in de zeedienst, »en tot welken diensttijd en verpligtingen zij alsdan gehouden »zullen zijn, ook buiten de grenzen van het Rijk of in de Overzee-»sche bezittingen.»

Hetgeen de Afd. tot deze of dergelijke bepaling bewegen zou, komt hierop neder. Het is overbekend, dat er een groot gebrek bestaat aan zeelieden voor 's Rijks marine, en dat de militie, met hare tegenwoordige bepalingen, daarin niet kan voorzien. Nu wilde men trachten op deze wijze daaraan te gemoet te komen. Eene gedwongene loting voor de zeedienst, het zij in de loting begrepen, het zij nog daarenboven, scheen aan te groote zwarigheden onderworpen te zijn, en uit dien hoofde heeft men zich tot eene vrijwillige keuze bepaald, in het denkbeeld, dat men hiertoe vele jonge lieden, vooral die aan zee– of binnenvaart gewoon zijn, zou kunnen bewegen, het zij door het toekennen van premien of eenige verkorting van diensttijd; het zij, en welligt het beste, door aan hen *vrijstelling van de schutterlijke dienst te verleenen*, hetgeen niet een zoo groot verlies zal opleveren, daar velen, die eenmaal in de zeedienst overgegaan zijn, wel daarin blijven zullen. Natuurlijk zal dan dit onderwerp bijzondere wettelijke bepalingen vorderen, ook ten aanzien van de aanwending dier lotelingen buiten het Rijk en in de Kolonien.

Niettegenstaande deze opmerking en dit voorstel, waarvan alle de leden der Afd. het niet geheel voldoende voor de behoeften der zeedienst voorzien, nemen zes leden der Afd. de vrijheid aan de Hooge Regering te vragen, of aan deze ook eenig beter middel tot tegemoetkoming der marine bekend zij, daar dit onderwerp, zoo aangelegen voor het land, allen zeer ter harte gaat, en of zij ook het raadzaam, voorzigtig en mogelijk zou achten, daar toch zeedienst evenzeer pligt en behoefte is, daartoe op de eene of andere wijze eene loting, of ook eene aanwijzing uit de militie, daar te stellen, des noods met vergunning van eenige der reeds opgenoemde faveuren, bij voorbeeld van vrijstelling van de schutterlijke dienst. Alleen het gewigt der zaak doet hier eene vraag opnemen, welke men zelf niet beantwoorden durft.

Art. 213. Men geeft in overweging, om alles wat de schutterijen betreft, eenvoudig aan de bepalingen der wet te verwijzen.

En algemeen werd verlangd, indien dit artikel mogt blijven, om daaruit, aan het einde, de woorden te ligten: « *als een landstorm*, » vermits er altijd verschil zal bestaan tusschen de rustende schutterijen en den landstorm. Zij geven aanleiding tot verwarring van geheel verschillende zaken.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Art. 222. Wanneer op het tweede gedeelte van dit artikel geene aanmerkingen worden gemaakt, dan is dit in het vertrouwen, dat bij de wet spoedig het zoo moeijelijk punt der regtsmagt van de heemraadschappen zal worden uitgemaakt. Hieraan bestaat eene zeer dringende behoefde.

ELFDE HOOFDSTUK.

Alleen twee aanmerkingen zijn te dien aanzien gemaakt, die natuurlijk slechts voor de toekomst zullen kunnen dienen:

1.° Of niet in art. 229 alle twijfel behoort weggenomen te worden, of de Tweede Kamer over de *hier* bedoelde wet, in gewonen getale beraadslagen en bij gewone meerderheid beslissen zal, dan wel volgens het voorschrift van art. 232? Enkele leden vonden dit laatste met de thans bestaande redactie twijfelachtig.

2.° Of niet in art. 230 dient uitgemaakt te worden, of de leden der Provinciale Staten, welke tot deze dubbele Vergadering gezonden mogten worden, daardoor al dan niet, of ook slechts tijdelijk, hun lidmaatschap in de Provinciale Staten verliezen zullen.

Additionele artikelen.

De art. 1 en 3 meent men dat behooren te vervallen.

En men geeft nog in overweging, of niet bij deze gelegenheid aan den even officielen Franschen tekst der Gwt. alle verbindende kracht moet ontnomen worden.

De vierde Afd. alzoo de geheele Gwt. hebbende doorgeloopen, zou hare aanmerkingen nog met vele andere, bij voorbeeld betreffende de redactie, hebben kunnen vermeerderen; doch zij heeft gemeend, zich daarvan, in het belang der zaak, te moeten onthouden. Zij neemt eerbiedig de vrijheid, alle de aanmerkingen, in haar verbaal voorkomende, aan de overweging der Hooge Regering aan te bevelen. En ten slotte voegt zij hier alleen nog bij, dat zij dit bijzonderlijk eerbiedig doet, omtrent die aanmerkingen welke gevonden worden bij de navolgende artikelen:

bij art. 4. Over de vreemdelingen enz.;
» » 6 en 7. Over de reglementen, betreffende het stemregt.

bij art. 30 *seqq.* Over het inkomen der Kroon;
» » 58. Over verdragen, inhoudende afstand van grondgebied;
» » 60. Over de koloniën;
» » 61. Over de pensioenen;
na art. 56 en 57. Over de verantwoordelijkheid der Ministers;
die over de Kamers en de verkiezingen, *passim* bij de art. 78—80, 87 en 129—132;
die over de begrooting bij art. 122, 126 en 127;
art. 128. Over het jaarlijksch verslag;
» 202. Over de Rekenkamer; en
» 203. *seqq.* Over de militie, enz., enz.

M. W. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND.

VIJFDE AFDEELING.

Zitting van Vrijdag den 17den Januarij.

Tegenwoordig de heeren: VIJFHUIS, *Vice-President*, VAN SYTZAMA, TROMP, CLIFFORD, VAN TUIJLL VAN HEEZE, ROMME, COLLOT D'ESCURY, FRETS, CORVER HOOFT, *President.*

De zitting begonnen zijnde met de lezing van de Koninklijke boodschap, waarbij deze vijf wets-ontwerpen aan de Stat.-Gen. worden aangeboden en waarbij tevens de redenen ontwikkeld worden, waarom Z. M., na ernstige overweging, heeft gemeend deze voorstellen te moeten beperken tot hetgeen onvermijdelijk in de Gwt. moet veranderd worden, zoo heeft de Afd. vermeend, alvorens tot het onderzoek der wets-ontwerpen zelve over te gaan, voorloopig haar leedwezen te moeten betuigen, dat de daarin geuite bedenkingen de Regering wederhouden hebben, gebruik te maken van deze gelegenheid om ook tevens zoodanige veranderingen en verbeteringen in de Gwt. voor te dragen, als eene ondervinding van 25 jaren geleerd heeft wenschelijk, ja zelfs noodzakelijk te zijn.

Overtuigd van 's Konings zucht, om volgens milde beginselen het geluk van het trouwe Nederlandsche volk te bevorderen, twijfelt de Afd. geen oogenblik aan de bereidwilligheid der Regering, om meerdere wijzigingen voor te dragen, indien zij de overtuiging mogt erlangen, dat de redenen, die haar daarvan terug gehouden hebben, niet op genoegzame gronden berusten. De Afd. neemt dus eerbiedig de vrijheid eenige bedenkingen tegen dezelve in tebrengen.

De gezetheid der Nederlandsche Natie op het behoud harer instellingen is niet te ontkennen en strekt haar tot eer; de Afd. acht het dan ook onraadzaam, ja ten hoogste gevaarlijk, de eigen-

lijke grondvesten dier instellingen aan te raken en daarin veranderingen voor te stellen; maar men moet in het oog houden, dat de tegenwoordige Gwt. voor de Natie, waaruit het Rijk sedert de tractaten van 19 April 1839 bestaat, niet is ingesteld; — dat het Nederlandsche volk zijne grondwettelijke instellingen bezat vóór de vereeniging der Belgische provincien; — dat men het bij, en uit hoofde van die vereeniging en zamenvoeging met de Belgische provincien, noodzakelijk heeft geoordeeld, die Gwt. te herzien en te wijzigen, ten einde de grondwettelijke instellingen in overeenstemming te brengen met de zeden en behoeften der geheele Natie. (Zie het besluit van 22 April 1815).

De tegenwoordige Gwt. wordt dus door de Natie beschouwd te vervatten, niet *hare* instellingen, maar die welke op grond der vereeniging met Belgie zijn daargesteld geworden. — Na de geheele en volkomene scheiding nu van diezelfde landen, bestaat er gelijke reden tot eene geheele herziening; men zoude den geest der Natie miskennen, door die alleen tot het territoriale te beperken; en algemeen zoude de klagt aangeheven worden, dat wel ten gevalle der Belgische ingezetenen de Gwt. van Nederland had moeten worden gewijzigd, en eene Belgisch-Nederlandsche Gwt. had moeten worden ingevoerd, maar dat na den opstand, afval, en eindelijk volkomene afscheiding dier provincien, ten gevalle van het getrouwe Nederlandsche Volk, die herziening *virtualiter* geene plaats zoude hebben. — Juist om geen algemeen misnoegen bij de Natie te verwekken, die eerst door de vereeniging met en sedert door de afscheiding van Belgie, zoo zwaar heeft geleden en zich onder Staatsschulden als het ware heeft bedolven, is het gebiedend noodzakelijk, de herziening en wijziging der Gwt. verder uit te strekken, en zoodanige instellingen te vestigen of te doen herleven, als van welke men met regt kan verwachten, dat zij tot het geluk des volks zullen dienstig zijn.

De Koninklijke boodschap maakt voorts gewag van niet zeer gelukkige gevolgen, welke eenige staatkundige proeven van wijziging der Gwt. bij anderen in de laatste jaren zouden gehad hebben. Zonder in de redenen te willen treden, welke tot het mislukken dier proeven in Hannover of eenige andere Duitsche Staten, mogen aanleiding gegeven hebben, vermeent de Afd. te mogen doen opmerken, dat Nederland in dit opzigt in een geheel op zich-zelven staanden toestand verkeerd, waarvan geen voorbeeld, eenigzins daaraan gelijkende, na den val van het Fransche Keizerrijk aanwezig is. — Er kan dus nergens eene proeve zijn genomen van wijziging van grondwettige instellingen, ter oorzake van opstand;

oorlog en daarop volgende scheiding van en tusschen twee deelen van een en hetzelfde Rijk. — De ondervinding gedurende de laatste jaren, kan ook moeijelijk geraadpleegd worden, om te beoordeelen of volgens de bestaande Gwt. de algemeene belangen van Nederland voor het vervolg genoegzaam verzekerd zijn. — Die laatste jaren zal men dan wel moeten tellen van af 1830; want uit het toen en vroeger gebeurde, zal men die bevredigende uitkomsten niet willen of kunnen afleiden; maar van 1830 tot 19 April 1839 bestond deze Gwt. slechts voor een denkbeeldig Rijk, dat *facto* in zijn geheel niet meer aanwezig was, en welks beide groote afdeelingen onderling in eenen staat van oorlog verkeerden. Deze toestand heeft opgehouden; de vrede is gesloten; het Rijk is gescheiden; eene geheel nieuwe orde van zaken is aangevangen, en uit de ondervinding der laatste jaren zoude bezwaarlijk met eenigen grond afgeleid kunnen worden, wat er tot verzekering van de algemeene belangen noodig zij.

Wat nu het verschil van meeningen aangaat, dat omtrent de verdere wijzigingen zoude kunnen ontstaan, en hetwelk als eene vierde reden wordt opgegeven, waarom de Regering zich onthouden heeft daartoe over te gaan, zoo zij het geoorloofd daarop te antwoorden, dat er, naar het oordeel der Afdeeling, verscheidene middelen zouden kunnen worden uitgedacht, om tot eene gewenschte eenstemmingheid te geraken. Zeer doelmatig zoude het onder anderen voorkomen, even als in den jare 1815, eene commissie te benoemen, om der Regering te dienen van advies omtrent de daar te stellen wijzigingen en bijvoegselen, op grond waarvan alsdan de noodige wetsontwerpen zouden kunnen worden aangeboden. Dit zoude met des te meer vrucht kunnen geschieden, indien de Afdeelingen, bij het onderzoek der voorgedragene wetten, zich niet slechts tot dezelve bepaalden, maar de individuele meeningen der onderscheidene leden nopens de artikelen der Gwt., die naar hun inzien eene herziening behoeven, in de processen-verbaal opnamen, en deze processen-verbaal in handen dier commissie konden worden gesteld, om binnen eenen bepaalden tijd haar rapport dienaangaande uit te brengen. — Ook zoude daartoe dienstig kunnen wezen het rapport der Staatscommissie in het jaar 1830 door de Regering tot herziening der Grondwet benoemd, en dat, zoo verre men weet, nog niet publiek gemaakt is, in handen der boven bedoelde commissie te stellen.

De zinsnede, waarmede de Koninklijke boodschap eindigt, en waarbij Zijne Maj. betuigt: « geneigd te blijven, al wat in dit op» zigt ter bevordering van het geluk der Natie mogt voorkomen

»noodzakelijk te zijn, altijd tot een nader onderwerp van Hoogst-»deszelfs zorg en overweging te maken.» Dit gezegde, beschouwd in verband met de boven opgeteekende bedenkingen, geeft der Afdeeling aanleiding om te gelooven, dat zij overeenkomstig met 's Konings geuit verlangen zal handelen, door zich niet uitsluitend tot het onderzoek der aangebodene wets-ontwerpen te beperken; maar, het onvolledige derzelve in het oog houdende, in vergelijking van het aantal punten waarvan de herziening als eene wezenlijke behoefte wordt beschouwd, zal zij in dit proces-verbaal, boven en behalve hare bedenking op de voorgestelde wetten, alle zoodanige aanmerkingen opnemen, als de leden mogten goedvinden over andere artikelen der Grondwet te maken, ten einde de Regering in staat te stellen, dezelve te overwegen, en *casu quo* tot het onderwerp van wijzigingen te maken.

De Afdeeling alsnu overgaande tot het onderzoek der wet A, zoo is haar al aanstonds in het oog gevallen dat de considerans der wet, als alleenlijk betrekking hebbende tot territoriale wijzigingen, voortspruitende uit den afstand der Belgische provincien door het tractaat van 19 April 1839, niet beantwoordt aan het bij de algemeene aanmerkingen geuite gevoelen. — Zij zoude derhalve voorstellen daarvoor in plaats te zeggen: « Alzoo Wij in overwe-»ging hebben genomen dat alle de Zuidelijke provincien, welke bij »het Weener Congres (gesloten en geteekend op den 9den Junij »1815) aan het Koningrijk der Nederlanden zijn toegevoegd, bij »het tractaat van 19 April 1839 daarvan zijn afgescheiden, en een »afzonderlijk Rijk uitmaken:

« Overwegende voorts dat, even gelijk in het jaar 1815 bij de »vereeniging heeft plaats gehad, thans ook bij de ontbinding, »eene herziening en wijziging der Grondwet behoort plaats te hebben.

« Zoo is het », enz.

Art. 1. Geene aanmerking.

Art. 2. Bij de overweging van dit artikel verzoekt een lid zijn gevoelen op te teekenen dat hij reeds bij de algemeene aanmerkingen had ingebragt, doch waarvan hij alstoen had afgezien, om reden het meer bijzonder de provincie Limburg gold, waarvan eerst in deze wet de vereeniging met het Koningrijk der Nederlanden wordt voorgedragen. Hij meent namelijk, dat de staatsregtelijke betrekkingen van Limburg tot het Koningrijk der Nederlanden door eene wet moeten worden geregeld, voorafgaande de herziening der Gwt., ten einde deze provincie in staat te stellen, door hare vertegenwoordigers mede te werken tot het daarstellen

der inrigtingen onder welke zij in het vervolg zal moeten leven. Hierdoor zal men voorkomen, dat de ingezetenen zich, als niet geraadpleegd zijnde, ook minder verbonden beschouwen om de verpligtingen na te komen, die hun door de Gwt. worden opgelegd. Soortgelijke onaangename discussien hebben vroeger met de vertegenwoordigers der Zuidelijke gewesten plaats gehad, en hebben tot verkeerde gevolgen aanleiding gegeven. Terwijl men, door hun regt te doen wedervaren, en dadelijk tot de herziening toe te laten, men hun eene heuschheid bewijst, die boven de billijkheid der zaak zelve, die daarvoor pleit, niet anders dan eene goede uitwerking kan te weeg brengen.

Dit gevoelen, door de meerderheid der leden overgenomen, zal alsdan ten gevolge hebben, dat alle de volgende beraadslagingen over deze vijf wetten slechts als voorloopig moeten beschouwd worden, en hervat zullen moeten worden na het aannemen eener wet, waarbij Limburg met het Rijk wordt vereenigd, en de afgevaardigden dier provincie in de Vergadering zullen zijn geadmitteerd.

Eenige leden waren ook van gevoelen, dat de afscheiding van Luxemburg insgelijks door eene wet, of in dezelfde wet, moest vastgesteld worden, aangezien Luxemburg volgens de Gwt. een integrerend deel van het Koningrijk der Nederlanden uitmaakt, en wij wel door eene mededeeling, van 's Konings wege door den Minister van Buitenlandsche Zaken gedaan, geïnformeerd zijn geworden, dat door het traktaat van 19 April de betrekkingen van het Groot-Hertogdom tot het Koningrijk zijn veranderd, doch dat die afstand van eene getrouw geblevene stad bij traktaat, volgens art. 58 der Gwt., door de Staten-Generaal had moeten worden geratificeerd. — Andere leden vermeenden dat het traktaat van 19 April een vredes-traktaat was, dat einde aan eenen oorlog gemaakt had, en dus niet in de termen van art. 58 viel, en dat de afscheiding van Luxemburg genoegzaam door het onderhavig artikel werd gewettigd. Terwijl *een* lid eindelijk beweerde, dat, dewijl de provincie Luxemburg bij Koninklijk besluit aan het Koningrijk der Nederlanden was geannexeerd, en ten gevolge daarvan door de Commissie voor de Gwt. in 1815 in deze betrekking in de Gwt. was opgenomen, nu bij Koninklijk besluit dezelve ook weder konde worden daarvan uitgesloten.

Ook waren eenige leden van meening, dat in dit artikel niet behoorde gesproken te worden van Luxemburg, maar dat bij art. 29 gevoegd moest worden: «De Koning der Nederlanden kan «geene vreemde kroon dragen, behalve nogtans die van Luxem-

»burg.» Aangezien zulks geene andere bedoeling schijnt te hebben dan het uitsluiten van het dragen eener andere kroon, te gelijk met die van Nederland.

Eindelijk wordt nog door eenige leden ten opzigte van Luxemburg gevraagd, of het niet billijk zoude zijn, dat deze provincie een gedeelte der schuld, gedurende de vereeniging gemaakt, ten haren laste behield, in evenredigheid met hetgeen zij in vergelijking van het geheel in de lasten pleeg te dragen.

Voorts wordt voorgesteld door de geheele Afdeeling, behalve een lid, om de redactie van art. 2 te veranderen op de volgende wijze:

« Het grondgebied van het Koningrijk der Nederlanden in »Europa, bestaat uit de volgende provincien, » enz.

Eindelijk is voorgesteld, of het niet raadzaam zoude wezen, de provincie Holland in twee onderscheidene provincien te verdeelen, ten einde meer gelijkmatigheid in de uitgestrektheid en bevolking der provincien onderling daar te stellen, en beide de onderdeelen dezer belangrijke provincie die voordeelen te laten genieten, welke ten opzigte van regtspleging, aanspraak tot zitting in de hooge staatscollegien, en anderzins, aan den staat van provincien zijn verbonden. — Zeven leden hebben zich voor de splitsing verklaard, en twee daartegen; schoon een der twee laatsten verklaard heeft, gaarne te zullen zien, dat door wijziging van art. 182 een tweede geregtshof aan de provincie Holland, voor het noordelijk gedeelte mogt worden toegestaan.

Art. 3. Algemeen is de Afdeeling van gevoelen dat het beter ware, de redactie van dit artikel aldus te stellen:

« De negen eerstgenoemde provincien behouden hunne tegen»woordige grenzen;

« Het hertogdom Limburg. » enz.

Art. 4. Overeenkomstig het geuit verlangen van eene voorloopige wet tot inlijving van de provincie Limburg, zoude deze wet, even als alle de volgende, ook aan de Staten van Limburg toegezonden moeten worden.

Wet B.

De considerans voor deze wet, even als voor alle de volgende, te veranderen als boven bij wet A.

Op deze wet is anders geene aanmerking gevallen, dan alleen, dat de geheele Afd. eenparig het verlangen heeft te kennen gegeven van de laatste woorden te laten wegvallen, namelijk: *welke te dien einde onder den blooten Hemel gehouden wordt.* Deze bijzondere bepa-

ling, die in de Gwt. van 1814 niet gevonden wordt, is ten gevalle der Belgische ingezetenen, in wier zeden de smaak voor openbare vertooning meer dan bij ons doorstraalt, daarbij gevoegd; en kan, nu wij weder tot onze eigene gewoonten terug kunnen komen, zeer gevoegelijk gemist worden.

Wet C.

Behalve over den considerans als boven, zijn nog over de wet zelve de volgende aanmerkingen gevallen:

Ongeprejudicieerd het behoud van het collegie van den Raad van State, waarvoor de groote meerderheid der Afd. evenwel scheen over te hellen, verklaarde een lid zich tegen de slotbepaling van art. 2: *Hij ontslaat dezelve naar welgevallen.* Naar zijn oordeel kon zoodanige bepaling eene gevaarlijke strekking hebben, door de vrijmoedigheid der leden van den Raad van State in het uitbrengen hunner adviezen te belemmeren, en nadeelig op de onafhankelijkheid hunner gevoelens werken.

Naar het oordeel der leden welke dit gevoelen deelen, bestaat er geene reden om meer bepaaldelijk van de bevoegdheid der Regering te gewagen, om de leden van den Raad van State te ontslaan, dan van alle andere ambtenaren.

Wat het getal der leden aangaat, oordeelde de meerderheid dat, behalve het maximum van twaalf, hier voorgedragen, ook een minimum behoorde vastgesteld te worden, om den te grooten invloed van een klein getal personen, op de gewigtige onderwerpen, welke zij te behandelen hebben, te keer te gaan; en ook aan den hier voorkomenden stelregel te kunnen beantwoorden, dat dezelve zoo veel mogelijk uit de verschillende provincien des Rijks genomen moeten worden.

Deze stelregel kwam echter aan eenige leden minder noodzakelijk voor, en zij twijfelen of dezelve wel ooit in het oog gehouden zoude worden, zich grondende op hetgeen tot heden toe is voorgevallen.

De meerderheid verklaarde zich voor een getal gelijk staande met dat der provincien; echter verlangt *een* lid, dat daarbij gevoegd worde: « uit elke provincie een lid te benoemen. »

Een lid heeft verzocht ten opzigte van deze wet buiten deliberatie te blijven.

Wet D.

Men vraagt, welke berekening tot grond heeft verstrekt van het vaststellen van het aantal leden, door elke provincie in de

Tweede Kamer der Staten-Generaal te benoemen. Indien dat getal gebaseerd is op de bevolking der provincien onderling, vraagt men op hoe veel duizend leden één lid wordt toegestaan? Eenige leden zijn van gedachten, dat er te dien opzigte misstelling heeft plaats gehad; en dat de Vertegenwoordiging behoorde opgemaakt te worden volgens de laatst plaats gehad hebbende volkstelling.

Vijf leden hebben zich met dat gevoelen vereenigd. Vier oordeelen het beter hierin geene verandering voor te dragen. Allen keuren het voorgestelde getal van 58 goed.

Ten opzigte van art. 3 heerscht groot verschil van gevoelen. Vijf leden meenen dat het bestaan van de Eerste Kamer, bij de veranderde omstandigheden waarin het Rijk zich bevindt, niet gebiedend gevorderd wordt; dat hier te lande aan geen permanente aristocratie gedacht kan worden, welke als zoodanig eenen geregelden invloed zoude kunnen uitoefenen; dat de Eerste Kamer, bij onze instellingen ongekend, ten behoeve van Belgie in onze Gwt. was opgenomen, en nu gevoegelijk konde worden gemist; dat dezelve, wel is waar, een waarborg tegen de aanmatigingen en buitensporigheden der Tweede Kamer opleverde, maar daarentegen ook eene gevaarlijke stremming kon veroorzaken, wanneer zij zich tegen het overeenstemmend gevoelen der Regering en der Vertegenwoordiging mogt verzetten.

Een lid wilde derzelver werkzaamheden bepalen tot het onderzoek, met magt van verwerping, van alle de voorstellen door de Tweede Kamer voorgedragen; maar haar de magt ontzeggen van te verwerpen, wat door de Regering was voorgesteld, en door de Tweede Kamer aangenomen.

De vier andere leden verklaarden zich voor het aanhouden van de Eerste Kamer; hetwelk een lid als hoogst noodzakelijk beschouwde, voornamelijk in verband met de onontbindbaarheid der Kamer.

Wat het getal aangaat, zoo oordeelden de meeste leden, dat hetzelve zich moest bepalen tot een minimum, gelijk aan het getal van de provincien, dat eenigen tot 15 of 20 wilden uitstrekken. Het maximum moest naar het oordeel van drie leden zijn 20, van drie anderen 25, en de overigen, zoo als hier voorgesteld wordt, van 30.

Een lid verzoekt aan te teekenen dat hij wel tot het vaststellen van een minimum van 15 en een maximum van 20 leden heeft geadviseerd, echter onverminderd de noodzakelijkheid van het instandhouden van dezelve, welke hij in verband met andere grondwettige instellingen beschouwd wil hebben.

Voorts moest de keuze, door de Regering te doen, als eene belooning voor aan den lande gepresteerde diensten worden toegepast; en de toelating tot de Eerste Kamer alle cumulatie van andere posten uitsluiten; en moest hunne bezoldiging in mindering van de hun toekomende pensioenen strekken.

Zitting van Zaturdag den 18 Januarij.

Tegenwoordig de heeren: Vijfhuis, *Onder-Voorzitter*, van Sytzama, Tromp, Clifford, van Tuijll van Heeze, Romme, Collot d'Escury, Frets, Corver Hooft, *Voorzitter.*

De Afdeeling overgaande tot het onderzoek der punten, welke bij gelegenheid van eene herziening der Gwt. verder in aanmerking zouden behooren te komen, als eenige wijziging behoevende, zoo heeft zij besloten de geheele Gwt. door te loopen, en in elk der elf hoofdstukken die artikelen aan te wijzen welke daarvoor vatbaar zouden schijnen, en tevens op te geven in welken zin zij dezelve gewijzigd wenschte te hebben.

EERSTE HOOFDSTUK.

Art. 1 en 2 zijn reeds uitvoerig behandeld bij het onderzoek van wet A.

Art. 4. De geheele Afdeeling is van gevoelen, dat dit artikel eenige uitbreiding noodig heeft; dat aan den Koning ruimte gelaten moet worden ten aanzien van de uitlevering van deserteurs en andere misdadigers; en dat Hij in buitengewone omstandigheden door eene wet moet kunnen gemagtigd worden, voor eenen bepaalden tijd de uitwerking van dit artikel te schorsen. (Zie *Proeve tot Herziening*, door professor Thorbecke, art. 4.)

Art. 6. De regeling van het stemregt aan de plaatselijke en provinciale reglementen overgelaten zijnde, zoude als zoodanig door de wet kunnen geregeld worden. Het zoude dan ook bij de herziening der Gwt. niet ter sprake hebben behooren te komen, ware het niet, dat art. 7 bepaald heeft, dat hetgeen deze reglementen, na verloop van tien jaren na de invoering der Gwt., ten opzigte van het kiesregt zouden inhouden, geacht moest worden een deel der Gwt. uit te maken; de Afd. verlangt met de verordeningen dier reglementen in elke provincie bekend gemaakt te worden, ten einde te kunnen oordeelen, in hoe verre daarin eenige wijziging kan vereischt worden.

Vier leden verlangen het stemregt in het vervolg door de wet te laten regelen; vijf willen het een bestanddeel der constitutie laten uitmaken. Twee leden willen alle de ingezetenen, uit welke, als

de hoogst belasten, thans door de stemgeregtigden de kiezers benoemd worden, in iedere stad, of in ieder kanton ten platten lande, *ipso jure*, het kiescollegie laten uitmaken. De *census*, vereischt om daartoe bevoegd te wezen, moet uit het onderzoek der thans bestaande reglementen blijken. Aan dit kiescollegie zoude de verkiezing der leden tot de Provinciale Staten, zoowel als de plaatselijke besturen in de steden, worden overgelaten, welke laatste niet meer *ad vitam* zouden benoemd worden; — de ridderschappen als zoodanig niet meer eenig aandeel in de benoeming van leden der Provinciale Staten laten genieten, maar dezelve in de klasse der grondbezitters, waartoe de leden der ridderschap meestal behooren, laten ineensmelten, ten einde het aristocratisch beginsel niet tweemaal te laten vertegenwoordigen, daar de leden van de ridderschap, wegens hunnen rang in de maatschappij en meestal door hun vermogen, toch reeds meer kans dan anderen hebben om in het kanton of de stad hunner inwoning in aanmerking te komen.

Drie leden wenschen alles te laten bestaan zoo als het nu is, waaronder echter een slechts voorloopig, tot dat hij nader zal zijn ingelicht omtrent de reglementen. Twee leden willen de eerste instantie van verkiezing door stemgeregtigden uit eene lijst van hoogst contribuabelen behouden, die alsdan het kies-collegie zouden uitmaken; welk collegie in de steden de benoeming zoude doen van de leden voor de Provinciale Staten en voor de stedelijke besturen, doch deze laatste niet *ad vitam;* voorts op het platte land alles behouden zoo als het is, ook de ridderschap. Een lid wenscht het stemregt door eene bijzondere wet geregeld te zien, die na de herziening der reglementen kracht van Gwt. zoude hebben. Een lid, het stemregt in verband brengende met de onschendbaarheid des Konings, de verantwoordelijkheid der ministers, en de ontbindbaarheid der Tweede Kamer, wilde het artikel beschreven zien in den volgenden geest:

»Het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen in de provinciale en plaatselijke besturen, zal directelijk geschieden. De wijze en de grond, waarop een en ander zal worden uitgeoefend, zullen bij de wet worden bepaald.»

De keuze, bij de tegenwoordige Gwt. aan de ridderschap gelaten, alzoo vervallende, zoo wilde dat lid den adelstand in eene bepaalde verhouding in de Eerste Kamer vertegenwoordigd zien.

Art. 7. Dit artikel, eenen tijdelijken maatregel voorschrijvende

welke reeds zijne uitwerking gehad heeft, behoort te vervallen. Algemeen gevoelen.

Art. 8 behouden zonder verandering: zes leden; — twee willen bijgevoegd hebben, achter de woorden: « Nederlandsche ingezetenen: » *gedurende de laatste vijftien jaren vóór de benoeming hier te lande woonachtig en;* en ten slotte deze zinsnede: « Hun schaadt » ook niet afwezigheid ter oorzake van 's lands dienst, invallende in » de laatste vijftien jaren vóór de benoeming. »

Art. 9 zoude geheel kunnen vervallen, volgens het oordeel van vier leden. Indien het behouden blijft, stemt de geheele Afd. daarin overeen, dat door de wet moet worden bepaald, wie Nederlanders zijn; welke vreemdelingen als in het Rijk gevestigd of als ingezetenen moeten beschouwd worden, en wat door *naturalisatie* verstaan wordt.

Art. 10 vervalt, als zijnde de termijn van deszelfs werking reeds verstreken; echter geeft men in bedenking om het te laten blijven met bijvoeging van de woorden: *na de herziening der Grondwet*, ten einde het toepasselijk te maken op hetgeen door het tractaat van 19 April 1839 ten aanzien van de Belgen is bedongen, die zouden mogen verkiezen zich hier te lande te vestigen.

Art. 11. Het tweede gedeelte van dit artikel zoude in den geest zoo als het door de twee leden verstaan wordt, die zich tegen het behoud van de ridderschappen verklaard hebben, moeten vervallen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Art. 13. Vijf leden oordeelen dat aan dit artikel niets veranderd moet worden; twee wenschen door eene andere redactie de bepaling beter te doen uitkomen, dat het gemeen overleg der Staten Generaal altijd gevorderd wordt voor een huwelijk van de leden van het Vorstelijk Huis, om aan de kinderen of afstammelingen, daaruit geboren, regt op de kroon te geven. Zij stellen deze redactie voor: « De wettige nakomelingen van den regerenden » Koning, zijn altijd de kinderen of afstammelingen, welke gebo» ren zijn of geboren zullen worden uit een huwelijk door dien » Koning met gemeen overleg van de Staten-Generaal aangegaan. »

Art. 15. Een lid zoude vermeenen, dat, in verband met hetgeen in art. 17 en 18 gezegd wordt van den overgang der kroon op de vrouwen, bij ontstentenis van mannelijk oir uit *den laatsten* Koning, in dit artikel achter het woord *broeders*, ingelascht moest worden: *of verdere bloedverwanten.*

De andere leden oordeelen, dat door art. 16 genoegzaam wordt

aangeduid, dat het mannelijk oir van het regerend huis altijd bij voorkeur boven de dochters des laatsten Konings voor de opvolging in aanmerking moet komen.

Art. 22. Als doelloos vervallen, door het kinderloos afsterven van de daarin vermelde Vorstin.

Art. 25 en 27. Bij deze twee artikelen wordt van eene vereenigde zitting der beide kamers der Staten-Generaal gesproken, de tweede opgeroepen in dubbelen getale. Eenige leden doen opmerken, dat nergens in de Gwt. gevonden wordt, op welke wijze de twee kamers in eene vereenigde zitting hunne deliberatien moeten inrigten, om tot een besluit te komen. Sommige leden zijn van oordeel dat, aangezien de Gwt. wel voorschrijft hoe zij afzonderlijk moeten handelen in de gewone gevallen, wanneer de Tweede Kamer ook in dubbelen getale opgeroepen wordt, ook in deze buitengewone gevallen door de Gwt. daarin moet worden voorzien.

Anderen willen het aan de aldus geconstitueerde vergadering overlaten haar reglement van orde dienaangaande te beramen, alvorens die werkzaamheden te beginnen, waartoe zij in de aangewezene gevallen zal zijn te zamen geroepen.

Art. 29. Aan het slot van de eerste zinsnede bij te voegen eene uitzondering ten behoeve van het Groot-Hertogdom Luxemburg. (Zie wat hier door eenige leden is verlangd bij gelegenheid van de wet A).

Zitting van Maandag den 20 Januarij.

Present dezelfde leden.

TWEEDE AFDEELING.

Art. 30. Vier leden zijn beschroomd het initiatief ten opzigte van eene verandering in het cijfer, hier voorkomende, op zich te nemen. Zij uiten den wensch, dat het Zijner Maj. moge behagen, in navolging van hetgeen, sedert het besluit van 16 Januarij 1831, jaarlijks op de begrooting is gebragt, en in verband met hetgeen vóór de vereeniging met Belgie bestond, eene voordragt dienaangaande te doen.

Twee leden wilden verwijzen op art. 12 der Gwt. van 1815; een lid het inkomen bepalen op een millioen boven hetgeen uit de domeinen, vermeld in het volgend artikel, nog beschikbaar is. Een lid heeft de volgende bedenkingen in het midden gebragt;

Dat het gebleken is dat Zijne Maj., bij besluit van 16 Januarij 1831, n°. 53, voorloopig bepaald heeft, dat een gedeelte van het inkomen voor Hoogstdenzelven bestemd, uit de Staats-inkomsten

der noordelijke gewesten, ten beloope van *f* 1,225,000, zoude worden voldaan; terwijl *f* 275,000 uit de domeinen aan de Algemeene Maatschappij van Volksvlijt overgedragen, zouden gevonden worden; waardoor dan alzoo de bij de Gwt. van 1814 art. 12 bepaalde *f* 1,500,000 verzekerd waren. Het verdient dus overweging, welke bepalingen men nu voor het vervolg zal daarstellen, om aan te wijzen op welken voet de kwijting der verpligting jegens de Kroon te dezen opzigte zal plaats hebben. In het midden latende of de bedoelde *f* 275,000 kunnen gevonden worden uit de inkomsten der domeinen in Oud-Nederland, zoo zoude dit niet behoeven te beletten dat wierd vastgesteld, om, het zij uit de overgegeven domeinen, het zij uit de begrooting, aan den Koning het inkomen van *f* 1,500,000 te verzekeren; met dien verstande, dat, bijaldien, na een nader overzigt en opneming der domaniale inkomsten, blijken zal, dat uit dezelve de gelden niet meer gevonden kunnen worden, welke vereischt worden, om de bij Koninklijk besluit aangegeven som van *f* 275,000 te voldoen, het daaraan ontbrekende alsdan uit de begrooting zal worden aangevuld. Leveren echter deze uitkomsten een bedrag op, grooter dan de aangeduide som, dan zoude met de hoeveelheid van hetzelve, het op de begrooting als inkomen der Kroon voorkomende, moeten worden verminderd.

Men gaat van het denkbeeld uit, dat de krachtens art. 31 als kroongoederen in den jare 1822 overgedragen domeinen, het daarbij bedoelde bedrag van *f* 500,000 moeten opleveren, en dat, zoo daarin, uit de met Belgie plaats gehad hebbende omstandigheden, vermindering van opbrengst is ontstaan, het als eene natuurlijke verpligting, op den Staat berustende, moet beschouwd worden, aan den tegenwoordigen Koning en zijne opvolgers, als zoodanig, het daaruit ontstane verlies of vermindering van inkomen van de Kroon, door middel van de begrooting te vergoeden.

Deze bedenking wordt door de geheele Afd. overgenomen.

Art. 31. Aangezien door de gedane keuze des Konings in het jaar 1822 aan de bedoeling van dit artikel is voldaan, behoort het geheele artikel te vervallen, naar het gevoelen van de meerderheid, en des te meer in geval het vorig artikel in den zin van de zoo even voorgedragene consideratien gewijzigd wierd.

Drie leden wenschen echter het te behouden, en daarbij duidelijk te verklaren, dat de inkomsten daarvan altijd in mindering van de inkomsten der Kroon zullen komen.

Art. 32. De paleizen, thans voor zomer- en winter-verblijf voor den Koning aangewezen, zijn dat van 's Gravenhage, Amsterdam,

Leeuwarden, het Loo en het Huis in het Bosch. Het onderhoud van dezelve is sedert het jaar 1831 op de jaarlijksche begrooting telkens voor *f* 50,000 gebragt. — Men wenschte deze som daarvoor in de Gwt. opgenomen.

Art. 33. Ten slotte van de eerste zinsnede bijvoegen: « De ge»bouwen van Staatswege aan den Koning voor winter- en zomer»residentie aangewezen, zijn vrij van verponding. De Prins van »*Oranje* zal vrijdom van verponding genieten voor een zomer- en »een winter-paleis. De overige Prinsen en Prinsessen, van het »Koninklijk Huis, slechts voor een winter-paleis. »

Zitting van Dingsdag den 21sten Januarij.

Tegenwoordig dezelfde leden, met uitzondering van den heer Frets. (Acht leden).

Art. 35. Laten zoo als het is: vijf leden; drie zouden voorstellen het douairie der Koningin telkens naar de omstandigheden door dezelfde wet te laten bepalen, waarbij het consent der Stat.-Gen. tot het huwelijk wordt verleend, of door eene bijzondere wet bij het overlijden van den Koning. Dit zoude geene verandering moeten te weeg brengen in de regten, welke dit artikel aan de Prinses van Oranje heeft verzekerd.

DERDE AFDEELING.

Geene aanmerking.

VIERDE AFDEELING.

Bij art. 51 is verzuimd het geval, vermeld in art. 46, mede op te nemen.

VIJFDE AFDEELING.

Het voorlezen van de geheele Gwt. komt der Afd. langwijlig en ondoelmatig voor. Zij zoude voorstellen den eed, op een te dien einde aan den Koning op een kussen aangeboden pracht-exemplaar van de Gwt., te laten afleggen.

ZESDE AFDEELING.

Twee leden willen aan het hoofd van deze afdeeling een nieuw artikel geplaatst hebben, van dezen inhoud:

»De persoon van den Koning is van alle verantwoordelijkheid voor de daden van zijn bestuur ontheven.»

Art. 57. Over het regt van oorlog te verklaren, geeft de Afd. in bedenking, of het niet, in het welbegrepen belang des Konings,

zoowel als van den Staat zoude wezen, dat de Regering aan de wetgeving voorloopig daarvan moet kennis geven, ten einde te voorkomen, dat door eene eventuele weigering van de daartoe benoodigde gelden, het Rijk niet aan gevaren blootgesteld worde.

Art. 58. Twee leden oordeelen, dat, wanneer een tractaat ten gevolg kan hebben, dat daardoor verandering kan veroorzaakt worden in de bestaande wet hier te lande, de ratificatie daarvan aan de Stat.-Gen. behoort te worden onderworpen.

Zes leden zijn van gevoelen, de woorden: *in tijd van vrede*, te laten wegvallen in de derde zinsnede van dit artikel. Een lid wil daarvoor gesteld hebben: »traktaten die geen vredes-traktaten zijn.»

Een lid wil het onveranderd laten.

Art. 59. Een lid wil ten slotte bijvoegen:

»De pensioenen worden bij de wet geregeld.»

Eenige leden vermeenen, dat dit reeds door de wet geregeld is; anderen gelooven, dat de regeling van de pensioenen door een Koninklijk besluit is vastgesteld. In allen gevalle oordeelen zij, dat de bevoegdheid om tot pensioen te worden toegelaten, wel door eene wet geregeld kan worden, maar dat de toepassing van het pensioen te verleenen, altijd aan den Koning moet worden overgelaten.

Art. 60. Aan het slot van dit artikel te voegen: »behoudens »rekening en verantwoording van alle de baten en lasten, in »verband met art. 128 over het beheer der finantien.» (Drie leden). Het woord *uitsluitend* te doen wegvallen: vijf leden, waarvan twee zijn voor het eenvoudig doen wegvallen van dat woord, en drie eene andere zinsnede willen bijgevoegd hebben, om aan te duiden dat de wetgeving in het moederland niet toepasselijk is op de kolonien. Een lid stelt de volgende redactie voor: »De Koning »heeft het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van »het Rijk in andere werelddeelen, en oefent aldaar, zonder mede- »werking der Stat.-Gen., de wetgevende magt uit.» — Drie leden voegen zich bij deze redactie.

Art. 61. Een lid bijvoegen: »De pensioenen dier ambtenaren »worden door de wet geregeld.» (Zie boven art. 59).

Art. 62. Naar het gevoelen van eenige leden, behoorde dit te luiden: »Het regt van muntslag behoort aan den Koning. Hij »vermag» enz. (Drie leden).

Art. 63. De geheele Afd. stelt voor, al het reglementaire in dit artikel te laten wegvallen, en slechts te zeggen:

»De Koning verheft in den adelstand.» De twee leden die zich

voor het afschaffen der ridderschap als kiescollegien voor de Provinciale Staten hebben verklaard, dringen voornamelijk aan op het weglaten van de slotbepalingen.

Art. 67. Bijvoegen de woorden: *van straffen bij regterlijke vonnissen opgelegd*, achter het woord *gratie*.

Art. 68. De dispensatien, door de wet voorzien, worden verleend door den Koning, na ingenomen advies van den Hoogen Raad. (Zes leden). Een lid wilde gezegd hebben: »Behalve de gevallen »waarin het regt van dispensatie door de wet aan den Koning »wordt toegekend, verleent Dezelve ook dispensatie in de gevallen »niet door de wet voorzien, overeenkomstig met een ingewonnen »advies van den Hoogen Raad.»

Ook dan de laatste zinsnede te laten wegvallen.

Art. 69. De Koning beslist alle geschillen tusschen twee of meerdere provincien, ontstaan omtrent zaken betreffende derzelver administratief bestuur. Algemeen gevoelen.

ZEVENDE AFDEELING.

Art. 71. Behandeld bij het onderzoek der wet C.

Art. 75. Bij te voegen aan het slot, of in een nieuw artikel:

»De hoofden der ministeriele departementen zijn belast met de »uitvoering der wetten en verordeningen van algemeen bestuur en »de Koninklijke besluiten en beschikkingen, welke het departe»ment van ieder van hen betreffen, en ter uitvoering aan hen »worden opgedragen. Dezelven worden, ter waarborging van den »Koning en van de Natie, dat bij dezelven geene wet wordt ver»onachtzaamd of geschonden, door hen mede onderteekend. Zij »zijn hiervoor verantwoordelijk volgens de wet.»

Anders:

»De hoofden van ministeriele departementen zijn verantwoorde»lijk voor de uitvoering der Gwt. en andere wetten, voor zoo verre »die van de Kroon afhangt, mitsgaders voor de verordeningen van »algemeen bestuur, besluiten en beschikkingen welke het depar»tement van ieder betreffen, of aan hen worden opgedragen. Zij »voorzien te dien effecte deze stukken met hunne onderteekening »als contreseing.»

Deze twee redactien, door twee leden voorgedragen, voldoen beide aan het oogmerk der vijf leden, welke deze bijvoeging verlangen, waarvan een zijne motiven in eene hierbij gevoegde nota heeft ontwikkeld. Twee leden verlangen geene wijziging in het artikel. Een lid wenscht den Raad van Ministers solidair verantwoordelijk te zien voor de handelingen van het bestuur; ieder

Minister in het bijzonder verantwoordelijk voor de besluiten door hem onderteekend; daarentegen den Koning de bevoegdheid te verleenen, de Kamer te ontbinden, en den Raad van State afgeschaft te zien; de aanklagten en vervolgingen aan de Tweede Kamer overlatende, wilde hij de wijze waarop, en de gevallen waarin die worden uitgeoefend, door de wet zien geregeld.

Zitting van Woensdag den 22sten Januarij.

Present dezelfde acht leden.

DERDE HOOFDSTUK.

EERSTE AFDEELING.

Art. 78. Refereren tot hetgeen bij de behandeling van wet C daarover gezegd is.

TWEEDE AFDEELING.

Art. 81. Twee leden willen de ingezetenen van andere provincien ook verkiesbaar stellen. Een wenscht geene verandering. Vier wenschen den derden graad, in de tweede alinea vermeld, tot den vierden uit te strekken. De geheele Afdeeling verlangt dat deze reden van uitsluiting op de Eerste Kamer ook worde toegepast. Een lid wil de benoembaarheid der militairen tot op den rang van kapitein bij de land-armee, en eersten luitenant bij de marine uitstrekken.

DERDE AFDEELING.

Art. 89. Een lid vindt geene genoegzame reden waarom niet aan de Eerste Kamer, even zoo goed als aan de Tweede, de bevoegdheid wordt gegeven een drietal op te geven, om daaruit de keuze van een voorzitter aan den Koning over te laten.

VIERDE AFDEELING.

Art. 91. Laten wegvallen de slotbepaling: *ten ware zij tot leden dér vergadering mogten benoemd zijn.*

Art. 92. Hierbij te voegen: »de hoofden van ministeriele departementen.» Ook vindt men minder voegzaam, dat leden van den Raad van State te gelijk leden van de Tweede Kamer zijn. De Hooge Raad is thans door de wet uitgesloten; dit behoorde in de Gwt. overgebragt te worden.

Art. 94. Ten slotte bijvoegen: »alvorens de nieuwe leden tot »het afleggen van den eed worden toegelaten.»

Art. 97, in verband met art. 121, waarbij voorgesteld werdt

dat de begrooting altijd een jaar vooruit zal gearresteerd worden, stellende de leden voor, den dag der opening op den derden Dingsdag van Januarij te bepalen, in plaats van den derden Maandag in October. En dat de begrooting van het volgend jaar alsdan dadelijk ingeleverd en gearresteerd zal moeten worden.

Art. 98 vervalt. Zie wet E.

Art. 100. Het lid dat zich verklaard heeft voor de ontbindbaarheid der Kamer, meent dat hier eene bepaling nopens de wijze, waarop zulks geschieden moet, kon gevoegd worden.

Art. 102. Men verlangt hier een voorschrift, hoe bij de staking der stemmen moet gehandeld worden. (Drie leden).

VIJFDE AFDEELING.

Art. 105. De interpretatie der wet mag in geen geval door de administrative magt worden uitgeoefend, maar indien zij bij de executie eenige moeijelijkheid ontmoet, zoo moet daarin door de wetgevende magt door eene nieuwe wet voorzien worden.

Art. 107. Drie leden stellen voor, hier de verpligting te laten wegvallen om de Kamer in onderscheidene Afdeelingen te verdeelen, en de wijze van beraadslaging aan het reglement van orde over te laten, mits behoudende tot grondregel, dat bij de volle Kamer niet mag geraadpleegd worden over eenig ingekomen voorstel, voor en aleer dat hetzelve voorloopig onderzocht zal zijn, en rapport aan de Kamer daarover zal gedaan zijn geworden. (Vijf leden tegen).

Algemeen wordt hier een nieuw artikel verlangd, om vast te stellen, dat geene ongelijksoortige onderwerpen door dezelfde voordragt aan de deliberatien der Kamer worden onderworpen, of door gelijktijdige stemming worden beslist.

Art. 109 veranderen in den zin, dat de raadpleging niet over het rapport, maar over de wet zelve, moet loopen. (Een lid.) De drie straks gemelden herhalen hunnen wensch, van niet juist aan een rapport, uit naam van Afdeelingen uitgebragt, gebonden te zijn.

Art. 112. Men refereert zich aan hetgeen bij het onderzoek der wet C gezegd is over het gevaar, van aan de Eerste Kamer de bevoegdheid toe te kennen, om voorstellen door den Koning voorgedragen, en door de Tweede Kamer aangenomen, te mogen verwerpen.

Art. 113 aldus te veranderen: »De Staten-Generaal hebben »het regt om aan den Koning voorstellen van wet en andere »voorstellen te doen, mitsgaders om veranderingen in aangebodene

»wets-ontwerpen voor te dragen, met inachtneming der volgende »voorschriften.»

Art. 114. Twee leden willen de bevoegdheid daartoe ook aan de Eerste Kamer verleenen. In geval dit bijval mogt vinden, moet de wijze hoe die voorstellen ter goed- of afkeuring aan den Koning en aan de Tweede Kamer aangeboden moeten worden, bij een volgend artikel bepaald worden. Twee leden wenschen de verpligting tot afkondiging, dadelijk na het aannemen eener wet, in de Gwt. uitgedrukt te zien.

ZESDE AFDEELING.

Men wenscht dat in het opschrift van deze afdeeling ook melding van de middelen gemaakt worde, met bijvoeging der woorden: *En van de middelen om dezelve te bestrijden.*

Art. 121 te veranderen aldus: « De begrooting van alle de uit»gaven des Rijks, en de middelen om dezelve te bestrijden, wordt »door de wet geregeld. Dezelve wordt 's jaarlijks door den Koning »aan de Tweede Kamer in gewone vergadering, zoo spoedig moge»lijk na de opening der zitting, ingezonden.» — NB. In verband met hetgeen dienaangaande is aangemerkt bij art. 97, zoude daardoor de begrooting van het volgend jaar, altijd vooruit in Januarij van het loopend ingediend worden.

Naar het gevoelen van de geheele Afd., behoorde art. 122 tot en met 126, betreffende de tienjarige begrooting, geheel te vervallen.

Art. 127. Aan het slot bij te voegen: « Elk hoofdstuk wordt »door eene afzonderlijke wet voorgedragen, en daarover afzonder»lijk gestemd.» (Zes leden.)

Een van dezen wilde dit uitstrekken tot de onderscheidene onderdeelen van elk hoofdstuk.

Art. 128. Ten slotte bij te voegen: « door den Minister van »Financien van wege den Koning aangeboden, door hem onder»teekend, en door de Rekenkamer geverifieerd.»

Twee leden willen hier nog bijvoegen: « de afsluiting van ieder »dienstjaar door eene wet te regelen.»

In verband met hetgeen bij gelegenheid van art. 60, ten aanzien der financien van de Overzeesche bezittingen, gezegd is, verlangt de geheele Afd. aan het einde van dit hoofdstuk nog te plaatsen een artikel, luidende aldus:

« Jaarlijks, gelijktijdig met de begrooting, zal de geldelijke »toestand van 's Rijks Overzeesche bezittingen aan de Staten-Gen. »worden kenbaar gemaakt. De laatst geslotene rekening van ont-

»vangst en uitgaven aldaar, zal telkens daarbij worden overge- »legd, ter regtvaardiging van het beschikbaar saldo, en tevens »opgaaf worden gedaan van hetgeen voor het volgend jaar kan »gerekend worden beschikbaar te zullen zijn. De bestemming van »deze beschikbare gelden zal telkens door eene wet worden gere- »geld.»

VIERDE HOOFDSTUK. — *Van de Staten der Provincien.*

Art. 129. De twee leden, die zich reeds bij gelegenheid van art. 6 hebben verklaard tegen het bestaan der ridderschappen, doen opmerken dat, volgens hun gevoelen, hier maar van twee standen moet melding gemaakt worden. Het lid dat zich verklaard heeft voor de directe verkiezingen, wenscht alhier te lezen: « De Staten »der provincien zijn zamengesteld uit leden directelijk door alle »stemgeregtigden te benoemen.» Een lid stelt voor, in dit artikel bij te voegen: « benevens den Commissaris des Konings.»

Art. 130. De bepalingen van dit artikel van tijdelijke toepassing zijnde, en hare vervulling in der tijd hebbende plaats gehad, zoo behoort dit artikel te vervallen, en vervangen te worden door de reglementen door de wet bekrachtigd, waarvan de revisie gevraagd is bij art. 6, of slechts te zeggen: « Het getal van de leden enz. »wordt door de wet geregeld.»

Art. 131. De vrijheid hier verleend, om in elke provincie naar welgevallen ridderschappen al dan niet aan te stellen, geeft aan de twee bovengenoemde leden nieuwen grond om hun gevoelen omtrent het afschaffen van dezelve te regtvaardigen.

Art. 132. Refereren tot de geuite gevoelens over de stemgeregtigdheid en het kiesregt, *ad* art. 6 en art. 129.

Art. 133 en 134. Hetzelfde.

Art. 137. Zeven leden wenschen dit artikel aldus te wijzigen:

« De Koning stelt in alle provincien commissarissen aan, onder »zulke benaming als hij goedvindt. Deze zorgen van wege den »Koning voor de rigtige uitvoering der algemeene wetten, en »houden toezigt op de naleving der provinciale verordeningen, »die door de Staten worden gemaakt. Hij zit in de vergadering »der Provinciale Staten voor, waarin hij steeds eene adviserende »stem heeft, en neemt geen deel in de verkiezingen aan het kollegie »van Staten Provinciaal opgedragen, anders dan om de beraadsla- »ging te leiden.»

Het lid dat den Gouverneur onder het getal der Provinciale Staten opgenomen wil hebben (zie art. 129) deelt niet in het gevoelen door de overige leden der Afd. zoo even opgeteekend; ook

achten de laatstgemelde leden, dat het aldus gewijzigd artikel beter geplaatst ware in het slot van hoofdstuk II, achter art. 76.

Art. 139. De Staten der provinciën vergaderen ten minste *twee maal 's jaars*; ook uit hoofde van de benoeming der leden van de Provinciale hoven, waarin de vacaturen geen geheel jaar behooren open te blijven.

Art. 144. komt niet te pas bij de regtstreeksche verkiezingen. (Een lid.)

Art. 148. Even als in art. 69 ten opzigte van de provincie gezegd is, bijvoegen achter het woord *geschillen*, « ontstaan omtrent »zaken betreffende derzelver administratief bestuur. »

Art. 149. Het vermogen hierbij aan den Koning toegekend om de besluiten der Provinciale Staten te schorsen en buiten effect te stellen; bevestigt de zeven leden die zich tegen de beslissende stem van den Gouverneur verklaard hebben, in hun gevoelen, aangezien deze een besluit tegen zijnen zin gevallen, altijd uit naam des Konings schorsen kan; tot dat hij daarvan rapport gedaan zal hebben, en den wil des Konings zal hebben vernomen. (Zie art. 137.)

Art. 150. Ten slotte bij te voegen: « zonder hunne toestemming »zullen geene werken, tot hunne provincie uitsluitend betrekking »hebbende, mogen worden ondernomen. »

Art. 151. Dit artikel, in verband met art. 161, schijnt eer het regt van petitie te beperken dan uit te breiden, en behoort te vervallen.

Zitting van Donderdag den 23sten Januarij.

Art. 152. Te zeggen: *door de wet*, in plaats van: « zoodanige »reglementen als » enz.

DERDE AFDEELING.

In deze Afd. behooren de artikelen 132 en 133, over de zamenstelling der stedelijke besturen. (Vier leden.) De overige deelen niet in dat gevoelen, en beschouwen dezelve als betrekking hebbende op het kiesregt.

Art. 154. *Door de wet*, even als is art. 152. Een lid zag liever de redactie voorgesteld in de *Proeve van* Thorbecke, sub art. 137 tot en met 148 overgenomen, in plaats van dit en het volgend artikel. Hetzelfde lid wenscht, indien de redactie behouden wordt, dat er geene melding van heerlijkheden gemaakt worde. Dit gevoelen wordt door vier leden gedeeld. Een lid wil de plaatselijke besturen alle drie jaren vernieuwd hebben.

Art. 155. Bij te voegen ten slotte, in plaats van de tweede paragraaph: « Zij zenden afschriften van dezelve aan de Staten der »provincie, ten einde deze dezulken schorsen of buiten effect »stellen, welke zij mogten oordeelen strijdig met het algemeen »belang te zijn. » (Drie leden.)

Art. 156. Bij te voegen: « doch mogen deze geene posten op »de begrooting plaatsen, welke door den gemeenteraad niet zijn »voorgedragen, noch de voorgedragene verzwaren.» — (Algemeen gevoelen.)

Ook verlangt men, dat in de reglementen of wetten tot regeling van de plaatselijke besturen, eenig onderscheid gemaakt worde tusschen de gemeenten ten platten lande en die van groote steden.

Zitting van Vrijdag den 24sten Januarij.

Tegenwoordig dezelfde acht leden.

VIJFDE HOOFDSTUK. — *Van de Justitie.*

EERSTE AFDEELING.

Art. 164. Ten slotte bijvoegen, tusschen de woorden «behoorlijke» en « schadeloosstelling »: *en vooraf te regelen.* (Algemeen.)

Bij inundatien of andere opofferingen in tijd van oorlog of van andere dringende gevaren, tegemoetkoming in de schade voor zoodanige gebouwde en ongebouwde eigendommen, als niet met eenig bezwaar dienaangaande worden bezeten. (Vier leden.)

De Afd. geeft bij deze gelegenheid het verlangen te kennen, waarmede eene wet op de onteigening te gemoet wordt gezien, waarbij tevens de gevallen zullen moeten worden aangewezen, waarin het algemeen nut kan worden voorgewend, en door wie het moet worden beslist, dat hetzelve bestaat; kunnende dit veelmaals botsingen doen ontstaan tusschen de administrative en regterlijke magt.

Art. 165. Ook naar aanleiding van dit artikel, zoo wel als van het zoo evengemelde, stelt de geheele Afd. voor, door de wet te laten bepalen, dat, in geval van verschil van gevoelen, of eene zaak tot de bemoeijenis van de administrative of judiciele magt behoort, de uitspraak daarover aan den Hoogen Raad wordt opgedragen.

Art. 171. Eenige leden brengen in consideratie hier te zeggen: «*algemeene* verbeurdverklaring van goederen.» De overige leden zouden liever eene uitzondering alhier opnemen voor zoodanige goederen of materialen, welke in het geding als *corpus delicti* voorkomen; of daarmede in verband staan.

Art. 172. Hierbij te voegen de bepaling, voorkomende in het Wetboek van Strafvordering: *met gronden bekleed.*

TWEEDE AFDEELING.

Art. 182. Door de wet wordt thans bepaald, dat de Provinciale Staten een drietal moeten formeren, uit eene voordragt van zes personen, door het hof aangeboden. Een lid verlangt dit in de Gwt. opgenomen te zien.

ZESDE HOOFDSTUK. — *Van de Godsdienst.*

Een lid stelt voor, om hier uit de Gwt. van het jaar 1814 het daarin geplaatste art. 33 over te nemen, ten einde blijken zoude, dat de Christelijke Hervormde geloofsbelijdenis hier te lande niet slechts beschermd, maar ook beleden wordt; een ander lid voegt zich hierbij; de overige verklaren zich hier stellig tegen, uit verschillende motiven.

Art. 191. Achter het woord *bestaande*, invoegen: *of die later zullen worden toegelaten.* — (Algemeen.)

ZEVENDE HOOFDSTUK. — *Financien.*

Art. 197. Zie art. 121 over de begrooting.

Art. 198. Een lid verklaart zich tegen de restitutien van belasting ten behoeve van sommige fabrikanten, als strijdig met dit artikel, en tegen alle zoogenaamd beschermende regten voor de nijverheid; een ander vraagt of bij het sluiten van tractaten met vreemde mogendheden dit beginsel wel altijd op het oog wordt gehouden, en herinnert aan de gemaakte aanmerking bij art. 58. (Twee leden voor.)

Art. 202. Bij deze gelegenheid meent de Afd. te mogen aandringen op de herziening van het reglement van de Rekenkamer door eene wet, en daarin te doen opnemen, dat bij haar ook contrôle van de ontvangsten zal gehouden worden, en dat zij dit jaarlijksch verslag over de geldmiddelen moet contrasigneren. (Zie art. 128.) Een lid verwijst voor de redactie van dit art. naar art. 179 van de *Proeve* van Professor THORBECKE.

ACHTSTE HOOFDSTUK. — *Defensie.*

Art. 203 aldus te redigeren: « Het dragen der wapenen tot »handhaving der onafhankelijkheid van den Staat, en de beveili»ging van deszelfs grondgebied blijft, als van ouds, een der eerste »verpligtingen van alle de ingezetenen van het Rijk. »

Art. 207. De geheele Afd. stelt voor de loting te laten loopen

over jongelingen van een jaar ouder, en bij de hernieuwing der wet, die in allen deele herziening behoeft, minder verpligtingen aan de militie, en meerder aan de schutterijen op te leggen.

Art. 211. De geheele Afd. geeft in bedenking, om in de bepaling van dit artikel, ten opzigte van het buiten de grenzen van het Rijk zenden van de militie, eene uitzondering te maken, ten behoeve van zoodanige welke in de Marine zouden willen geplaatst worden, en door de wet vast te stellen, dat jaarlijks een bepaald getal lotelingen in 's lands marine zouden kunnen dienst nemen, en deze in mindering van het contingent van hunne gemeenten zouden komen.

NEGENDE HOOFDSTUK. — *Waterstaat.*

Art. 216. De Afd. gelooft, dat, door de werkzaamheden van den Waterstaat meer door plaatselijke en provinciale beambten te doen waarnemen, groote bezuinigingen zouden kunnen worden verkregen.

Art. 217. Men wenscht het oppertoezigt van het algemeen bestuur van den waterstaat, in dit artikel vermeld, hier te doen wegvallen, ten opzigte van werken voor plaatselijk belang ondernomen op kosten van de daarbij geïnteresseerde autoriteiten, associatien of particulieren.

Art. 218 in verband brengen met het besluit van Z. M. van 1830.

Art. 224. Alle de baten, hieruit voortvloeijende, te storten in 's Lands schatkist, en de onkosten door dezelve te laten betalen. (Zie begrooting.)

TIENDE HOOFDSTUK.

Art. 226. Een lid wenscht het onderwijs geheel vrij.

De overigen, dat het door de wet zal worden geregeld. Zij herinneren dat in het jaar 1828 eene commissie te dien einde is benoemd; doch dat het gevolg daarvan nog te gemoet gezien wordt.

Art. 227. De geheele Afd. is van gevoelen dat dit artikel beter op zijne plaats zoude staan aan het slot van het hoofdstuk 1, achter art. 11, bij de algemeene regten aan de ingezetenen van Nederland toegekend.

Art. 228. Invoegen achter: « aan de zorg der regering bevolen: » *en wordt door de wet geregeld.*

De Afd. alsnu de geheele Grondwet doorgeloopen en op elk arti-

[illegible] aangewezen hebbende, of zij in hetzelve eenige wijziging wilde hebben en welke die zoude wezen, vermeent, alvorens dit proces-verbaal te sluiten, nog te moeten aanmerken, dat, schoon men zich beijverd heeft zoo veel mogelijk het algemeen gevoelen, zoowel als de individuele gevoelens van elk lid, en het getal dergenen welke hetzelfde gevoelen deelden, te doen kennen, het evenwel verre daarvan af is, dat juist die punten waar de meeste leden eenstemmig over denken, die zouden wezen, waaraan de Afd. het meeste gewigt hecht.

Integendeel zijn somtijds over de gewigtigste onderwerpen de gevoelens zeer verdeeld geweest, en over andere van minder belang eenparig. De Afd. acht het dus haren pligt ten slotte der Regering bekend te maken met die punten welke het meest bij haar in aanmerking zouden komen, en waarop zij voornamelijk eene voordragt van wet zoude verlangen.

I. Vooreerst eene wet tot regeling van de vereeniging van Limburg, en afscheiding van Luxemburg, voorafgaande de discussie der voorgedragene vijf wetten, aan welke discussie de afgevaardigden van Limburg zouden moeten deel nemen, even als aan alle de andere wetten tot wijziging der Gwt., die hier dus slechts voorloopig zijn aangewezen geworden.

II. Art. 4 over de vreemdelingen.

III. Art. 6 en 7 over het stemregt, in verband met reglementen voor het provinciaal en plaatselijk bestuur, welke laatste door de wet zouden worden geregeld; art. 129, 132, 133, 144 en 154.

IV. De regeling van de inkomsten van de kroon, in art. 30, 31 en 32.

V. De ratificatie in eenige gevallen van traktaten door de Staten-Generaal; art. 58—198.

VI. De regeling van het financiele en administrative bestuur in de Overzeesche bezittingen, bij art. 60, en een nieuw artikel te voegen achter art. 128.

VII. Over het regt van gratie en dispensatie; art. 67 en 68.

VIII. Over de hoofden van de ministeriele departementen, een nieuw artikel achter art. 75.

IX. Over de zamenstelling der Staten-Generaal, art. 78, 80, en hunne wijze van delibereren, art. 107—109, maar voornamelijk een nieuw artikel achter art. 107.

X. Over de zamenstelling der Provinciale Staten en den Commissaris des Konings bij dezelve; art. 129, 137.

XI. Over de begrooting, van art. 121 tot en met art. 128, moet

wegvallen 122, 123, 124, 125 en 126, en bijvoeging van een nieuw artikel of eene zinsnede achter 127.

XII. Over de defensie, art. 207 en 211, over den ouderdom der miliciens en hunne toelating in de zeedienst.

Zoo meent de Afd. dan, in overeenstemming met de door haar aan het hoofd van dit proces-verbaal vooruitgezette redenering, hare taak te hebben volbragt. — Zij heeft met de meeste naauwgezetheid en belangstelling overwogen de haar door de Regering aangeboden wets-ontwerpen; maar heeft ook, in verband daarmede en naar aanleiding van de Koninklijke boodschap, opmerkingen en bedenkingen medegedeeld, omtrent sommige andere artikelen, welker herziening zij nuttig en wenschelijk acht, en die, hoewel dikwerf geene directe verandering in de zaak brengende, en al wilde men deze revisie ook bloot voor eene nieuwe of verbeterde uitgave van de Gwt. doen dienen, nog altijd wenschelijk zullen blijven dat veranderd worden; — maar daarentegen, zoo zij meent, ook veranderingen aangewezen, als welke de omstandigheden des tijds, de ondervinding en de behoefte der Natie haar schijnen te vorderen; terwijl eindelijk het opnemen in de Gwt.:

Van eene verantwoordelijkheid van de hoofden van de ministeriële departementen;

Van met den aard der zaak overeenkomende bepalingen omtrent de kolonien en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen;

Van eene nieuwe organisatie der Rekenkamer; en

Van verbeterde bepalingen omtrent de begrooting;

hun zoo essentieel en gebiedend noodzakelijk zijn voorgekomen, dat zij der Regering daaromtrent, na rijpe overweging, de plegtige verklaring niet mag onthouden, daaraan het hoogste gewigt te hechten.

J. Corver Hooft.

N O T A.

Art. 75. Een verantwoordelijk ministerie beschouw ik als onraadzaam en overbodig; daar de kiem der verantwoordelijkheid echter in onze Grondwet ligt, zou ik alleen vermeenen, dat de wijze, waarop men dezelve verlangt daargesteld te zien, in deze duidelijk wierd aangeduid.

En dan zou het mij *vooreerst* voorkomen, dat de voorgedragen wordende ontwerpen van wet, van het *contreseing* van den minister, tot wiens departement zij behooren, wierden voorzien;

Ten tweede, zou ik oordeelen, dat deze verantwoordelijkheid zou moeten werken, wanneer er zoogenaamde ministeriële dispositien genomen wierden, die dikwerf strijdig met de wet zelve kunnen bevonden worden, of de werking en toepassing derzelve verder uitbreiden, dan met het belang der ingezetenen overeenkomende te achten is;

Ten derde, dat elk minister verantwoordelijk wierd verklaard, voor zoodanige daden en handelingen, als hij in zijne betrekking zich zoude mogen veroorloven;

Ten vierde, zou ik al verder vermeenen, dat, in geval van overtreding, een zoodanig minister aan de geregtelijke vervolgingen der Staten-Generaal zoude moeten onderhevig gesteld worden; doch er zouden te gelijker tijd bepalingen te nemen zijn, welke ten doel hadden, om voor te komen, dat zoodanige vervolgingen nimmer het gevolg van partijdigheid konden wezen.

Ik zou eindelijk van gedachten zijn, dat het contreseing daarom zou worden vereischt, ten einde te voldoen aan het verlangen dergenen, welke dit als het kenmerk der verantwoordelijkheid beschouwen, en om te meer het denkbeeld te doen uitkomen, dat men die van elken minister individueel, en niet die van het geheele ministerie beoogt.

Zoo zou dan tevens het ontbinden der Kamers, welke alleen in het laatste geval denkbaar is, worden voorgekomen, een maatregel, welke ik gevaarlijk keure, naardien daaruit veel kwaads en weinig goeds kan geboren worden, al ware het maar omdat het een gedeelte der wetgevende magt aan een onzeker daarzijn zou blootstellen, welke in de behartiging der groote lands-aangelegenheden klem en kracht zou doen missen.

REGERINGS-ANTWOORDEN NOPENS DE VIJF ONTWERPEN.

Den 27 April werd van Regeringswege rondgedeeld de volgende: MEMORIE TOT BEANTWOORDING *dezer aanmerkingen*:

De processen-verbaal, waarin de aanmerkingen der Afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal omtrent de aangeboden vijf ontwerpen van wet zijn opgenomen, het onderwerp hebbende uitgemaakt der meest gezette overweging van de Regering, heeft zij het zich tot pligt gesteld daaraan die ernstige aandacht te wijden,

welke zij bewust was, dat het gewigt der zaak van haar vorderde, en tevens die kalmte en beradenheid, zonder welke, naar hare overtuiging, de pogingen om dezelve op de doelmatigste en met de belangen des Vaderlands meest strookende wijze te regelen, vruchteloos moesten afloopen.

Bij hare aldus aangelegde raadplegingen ontstond de twijfel, of de meerderheid van de tegenwoordig geweest zijnde leden eene geheele herziening der Gwt. verlangde, waarbij ook de hoofdbeginselen der Nederlandsche Staats-instellingen tot een onderwerp van veranderingen zouden kunnen gemaakt worden, dan wel, of haar doel zich bepaalde tot eenige wijzigingen, welke de grondzuilen van den Staat onaangeroerd zouden laten.

Al dadelijk bevond zij, dat de keuze tusschen dit alternatief eenen onmiddellijken invloed moest hebben op de bespoedigde of vertraagde uitkomst, en deze omstandigheid werkte mede, om aan de slotsom, waartoe de Regering gekomen is, de volgende dubbele rigting te geven.

In de eerste plaats heeft zij, naar aanleiding der in de Afd. der Tweede Kamer van de Staten-Generaal gevallen aanmerkingen, in de vijf aangebodene wets-ontwerpen onderscheidene veranderingen en wijzigingen gebragt, aangeduid op de hiernevens overgelegde nota, en welke de Secretaris van Staat gemagtigd is, om op de oorspronkelijke ontwerpen over te brengen en te waarmerken; wordende de hoop gekoesterd, dat aldus het gemeen overleg met de Staten-Generaal over deze wetten zal bevorderd worden.

Ten andere, worden bij eene afzonderlijke boodschap op heden aan de beraadslagingen der Stat.-Gen. zeven nieuwe wets-ontwerpen aangeboden, allen betrekkelijk tot het brengen van meerdere veranderingen in de Gwt. door welke nog vóór den aanvang der eerstvolgende gewone zitting van de Stat.-Gen. en zonder verwijl, vele bepalingen en voorschriften der Gwt. zullen kunnen verbeterd worden, welke geoordeeld zijn zulks te behoeven.

Deze weg door de Regering ingeslagen staat in een naauw verband tot het praejudiciele vraagpunt der Limburgsche vertegenwoordiging. Trouwens, wat er ook moge zijn van de meerdere of mindere aannemelijkheid van het verlangen, om geene beraadslagingen over veranderingen in de Gwt. te doen plaats hebben, dan gezamenlijk met de afgevaardigden uit Limburg in de Stat.-Gen., zoo blijft toch het regt der bevolking van dat Hertogdom, om door hare afgevaardigden in die hooge Landsvergadering deel te doen nemen aan raadplegingen over veranderingen of wijzigingen in de bestaande Gwt. van het Koningrijk der Nederlanden, moeije-

lijk betoogbaar, en de verkieslijkheid dezer deelneming in de gegeven omstandigheden voor het minst twijfelachtig; terwijl zoodanige deelneming eene zoo aanmerkelijke vertraging te weeg zoude brengen in het vaststellen van vele met grooten aandrang verlangde verbeteringen, dat men te vergeefs zoude trachten deze vóór het openen der volgende zitting van de Stat.-Gen. tot vol beslag te brengen. Zonder voorafgaande grondwettelijke opneming van Limburg in het Nederlandsche Staatsligchaam, en evengelijke grondwettelijke vaststelling van het voorloopig aantal afgevaardigden van dat Hertogdom in de Tweede Kamer der Stat.-Gen., zouden geene gemeenschappelijke beraadslagingen met laatstgemelden over veranderingen in de Gwt. mogelijk wezen, en daarmede zoude reeds aanvankelijk de tijd verstreken zijn, welke bij de aanneming der wetten nu slechts vereischt zal worden, om onmiddellijk na die aanneming tot de beraadslagingen der Vergadering in dubbelen getale over te gaan. Het is waar, dat in sommige Afd. het denkbeeld is geopperd, om die inlijving van Limburg niet grondwettelijk, maar eenvoudig door eene wet vast te stellen; maar de Regering is overtuigd, dat zulks zoude zijn eene baarblijkelijke schending der Gwt., en dat deze alleen, en bij uitsluiting, de bestanddeelen van het Rijk kan vaststellen en bepalen. Deze beginselen en het verlangen naar eene spoedige afdoening, maken het wenschelijk, dat op de voorafgaande deelneming van Limburg aan de overwegingen niet zal worden aangedrongen; doch bij eene geheele herziening der Gwt. zoude Limburg kunnen geacht worden meer aanspraak te mogen maken op die deelneming, nadat het elfde hoofdstuk der Gwt. op de wijze daarbij bepaald, gewijzigd zoude zijn, vermits eene herziening een geheel opzettelijk onderzoek zoude vorderen, hetwelk zou moeten worden voorafgegaan door eene wet, welke op den nu bestaanden constitutionelen weg door eene dubbele vergadering der tweede Kamer zoude moeten worden aangenomen, ter vervanging van de daarmede niet overeen te brengen bepalingen van het elfde hoofdstuk der Gwt.

Ter toelichting der wijzigingen in de vijf onderhavige wetsontwerpen aangebragt, valt het volgende aan te voeren:

De wijzigingen betreffen ook onderwerpen, geen gevolg zijnde van den overgang van eenige provincien aan Belgie, en hebben daarom eene bijvoeging vereischt in den considerans der ontwerpen litt. A, B en D, ten einde deze den inhoud der wetten zoude omvatten.

Op de bedenking, dat de considerans eene goedkeuring der traktaten van April behelzen, en dat die goedkeuring niet kan

verleend worden, uit hoofde geene traktaten, afstand van territoir behelzende, kracht kunnen hebben, indien zij niet alvorens door de Stat.-Gen. zijn gehomologeerd, wordt aangemerkt, dat de aanhaling dezer traktaten slechts geschiedkundig is, als van eene daadzaak, ten gevolge van welke de onderhavige wetten zijn voorgedragen, en dat art. 58 der Gwt. de voorafgaande goedkeuring der Stat.-Gen., vóór 's Konings bekrachtiging, slechts vereischt voor verbonden en verdragen in tijd van vrede gesloten, eenigen afstand of ruiling van grondgebied inhoudende; terwijl de tiendaagsche veldtogt, en het beleg van het kasteel van Antwerpen, gelijk ook de bewoordingen zelve van het traktaat met Belgie, alwaar in art. 25 gelezen wordt: «à la suite des stipulations du présent traité, il y aura paix» de onbetwistbare bewijzen, onder zeer vele andere, opleveren, dat Nederland zich niet bevond in tijd van vrede.

In art. 2 van het ontwerp litt. A, zijn de woorden: «van het »eerste hoofdstuk» weggelaten.

Ter tegemoetkoming aan het uitgedrukt verlangen, maken nu in dat ontwerp Zuid- en Noord-Holland twee onderscheidene gewesten uit, hetwelk ook eene wijziging van Art. 153 der Gwt. medebrengt.

Limburg wordt genoemd een Hertogdom, in navolging van art. 1 der Gwt., alwaar Luxemburg insgelijks verschijnt onder de benaming van Groot-Hertogdom, en omdat die landstreek als Hertogdom, en niet als provincie, in het Duitsche Bondgenootschap is opgenomen.

Wat betreft de betrekkingen van het Hertogdom Limburg tot het Duitsche Bondgenootschap, zoo gaf art. 58 der Gwt. aan de Regering de bevoegdheid, om in die betrekkingen toe te stemmen, vermits zij bevoegd was het geheele gewest af te staan, en het voor Nederland niet kon behouden worden, zonder zich te verstaan tot die betrekkingen. De schikking daaromtrent met het Duitsche Bondgenootschap getroffen en welke in haren geheelen omvang door den Minister van Buitenlandsche Zaken, op den 1sten November 1839, aan de Stat.-Gen. is opgelegd, behoorde tot den tijd van oorlog, want haar grondslag lag reeds in het traktaat van vrede met Belgie, hetwelk niet kon worden afgesloten zonder de voorafgaande toezegging eener territoriale schadevergoeding aan het Duitsche Bondgenootschap. Het behoud overigens van het Hertogdom Limburg voor Nederland, acht de Regering van het hoogste gewigt, ook in het belang der vrije gemeenschap met de vestingen Maastricht en Venlo. Zij kan niet inzien waarom de

betrekkingen van dat Hertogdom tot het Duitsche Bondgenootschap meer zwarigheden zouden opleveren, dan tot hiertoe die van het Groot-Hertogdom Luxemburg gedaan hebben. Een oorlog tusschen Nederland en het Duitsche Bondgenootschap is naauwlijks denkbaar; doch al mogt zoodanige oorlog tegen alle berekening vroeger of later ontstaan, zoo zoude dit geheel exceptioneel geval geen afbreuk doen aan de voordeelen uit de getroffen schikking voor Nederland in alle andere gewone tijden verzekerd. Bovendien is de staat van zaken uit deze schikking, waaromtrent niets verder buitenslands valt te regelen, voor het Hertogdom Limburg tegenover Nederland en het Duitsche Bondgenootschap geboren, geenszins de eerste, noch de eenige van dien aard, en ook elders heeft zij geene moeijelijkheden opgeleverd. Overigens zijn in de nieuwe redactie Maastricht en Venlo en derzelver kringen uitdrukkelijk van die betrekkingen uitgesloten.

Het slot van art. 2, het Groot-Hertogdom Luxemburg betreffende, is weggelaten, zonder dat zulks geacht is eene uitzondering te moeten ten gevolge hebben in art. 29 der Gwt., uit hoofde ook thans, nu het Groot-Hertogdom Luxemburg niet meer onder het Koningrijk begrepen is, de Koning de groot-hertogelijke waardigheid, welke Hoogstdeszelfs voormalige erfstaten vervangen heeft, niet kan beschouwen als eene vreemde kroon, noch dezelve afhankelijk maken van den uitslag eener aangeboden wet. De Koninklijke titulatuur, aan het hoofd der wetten gesteld, maakt bereids de vermelding van Luxemburg in artikel 29 overbodig.

Het vraagpunt van het dragen van het Groot-Hertogdom Luxemburg in de schuld, valt niet in de termen van bij de Gwt. geregeld te worden, maar zal een onderwerp van nadere afzonderlijke behandeling uitmaken.

De invloed, welken het afzonderlijk bestaan van het Groot-Hertogdom Luxemburg zal hebben op de bepalingen der wet van den 25sten Mei 1816 (*Staatsblad* n°. 25), betreffende de overdragt der domeinen aan Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden, is almede vreemd aan de Gwt., gelijk het die wet zelve is.

In het ontwerp litt. B zijn de woorden: «welke te dien einde »onder den blooten hemel gehouden wordt» weggelaten.

In het ontwerp litt. D is het getal leden in de Tweede Kamer der Staten-Generaal voor de provincien Zuid- en Noord-Holland naar de bevolking dier provincien berekend.

Bij deze antwoorden was gevoegd de volgende:

NOTA van wijzigingen *in de* vijf ontwerpen van Wet, *bij de boodschap van den 28sten December* 1839, *onder de letters van A, B, C, D en E, aan de beraadslagingen der Staten-Generaal onderworpen en betreffende veranderingen in de Grondwet.*

ONTWERP A. — In het hoofd van het ontwerp, achter het woord *behoeven*, bij te voegen: « mitsgaders, dat ook de ervaring »het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in sommige »bepalingen derzelve te maken. »

In art. 1, in plaats van de woorden: *en van het tweede*, te stellen: *van het tweede en van het honderd drie en vijftigste.*

In den eersten regel van art. 2 weg te laten de woorden: *van het eerste hoofdstuk.*

In de tweede zinsnede van hetzelfde art., in de plaats van het woord *Holland* te stellen: *Zuid-Holland, Noord-Holland.*

In den laatsten regel dier zinsnede, achter het woord *Hertogdom*, te voegen: *met uitzondering der vestingen Maastricht en Venlo en van derzelver kringen.*

De laatste zinsnede van dat art., beginnende met de woorden: *het Groot-Hertogdom*, tot den einde toe, geheel weg te laten.

In het 3e art. van het ontwerp, de eerste zinsnede aldus te stellen: « Het 2e art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlan»den, geplaatst in haar eerste Hoofdstuk: *Van het Rijk en deszelfs inwoners*, wordt veranderd als volgt: »

In de tweede zinsnede van dat 3e art., in de plaats van het woord *Holland*, te stellen: *Zuid-Holland, Noord-Holland.* Achter dat derde artikel te doen volgen een nieuw artikel, van den volgenden inhoud:

« Art. 4. De tweede zinsnede van het 153e art. der Grondwet »van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar vierde »hoofdstuk: *Van de Staten der Provincien*, en wel in de tweede af»deeling: *Van de magt der Staten Provinciaal*, wordt verklaard te »zijn vervallen. »

In het daarop volgend art., hetwelk nu het 5e art. wordt in de plaaats van de woorden: *1sten April*, te stellen: *10den Julij.*

ONTWERP B. In het hoofd, achter het woord *behoeven*, bij te voegen: « mitsgaders, dat ook de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in sommige bepalingen derzelve te maken.

In het slot van artikel 2 te doen wegvallen de woorden: *welke te dien einde onder den blooten hemel gehouden wordt.*

In het 3e art., in de plaats van *1sten April*, te stellen: 10*den Julij*.

ONTWERP C. — In het 3e art., in de plaats van 1*sten April*, te stellen: 10*den Julij*.

ONTWERP D. — In het hoofd, achter het woord *behoeven*, bij te voegen: « mitsgaders, dat ook de ervaring het noodig heeft » doen oordeelen, eenige veranderingen in sommige bepalingen der» zelve te maken. »

In art. 2 de woorden: « *Holland* 22, » aldus te stellen: *Zuid-Holland* 12, *Noord-Holland* 10.

In het 4e art., in de plaats van 1*sten April*, te stellen: 10*den Julij*.

ONTWERP E. — In het 3e art., in de plaats van 1*sten April*, te stellen: 10 *den Julij*.

NADERE REGERINGS-VOORDRAGTEN.

In de zitting der Tweede Kamer van den 18den Maart kwam in de volgende koninklijke boodschap, ten geleide van eenige nadere voordragten:

«EDEL MOGENDE HEEREN!

Bij de memorie tot beantwoording der aanmerkingen, gevallen in de Afdeelingen Uwer Vergadering, nopens de op den 28sten December 1839 aangeboden *vijf* ontwerpen van wet, houdende wijzigingen der Grondwet, hebben Wij U Edel Mogenden de inzending laten aankondigen van nog *zeven* nieuwe wets-ontwerpen, tot hetzelfde einde strekkende.

Deze ontwerpen hiernevens aan U Edel Mogenden doende toekomen, bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 18den Maart 1840.

(*w. g.*) WILLEM. »

De bedoelde nadere ontwerpen luiden aldus:

ONTWERP I.

Wij WILLEM, *bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen eenige veranderingen in sommige artikelen der Grondwet te maken,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het 6de en van het 7de artikel der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2. Het 6de artikel der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar eerste hoofdstuk: *Van het Rijk en deszelfs inwoners*, wordt veranderd als volgt:

« De oefening van het stemregt in de steden en ten platten lan» de, zoo wel als de bevoegdheid, om deel te nemen aan de provin» ciale en plaatselijke besturen, wordt bij de wet geregeld. »

Art. 3. Het daarop volgende 7de artikel der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden wordt verklaard te zijn vervallen.

Art. 4. Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten der provincien Noord-Braband, Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen en Drenthe, welke, vóór den 10den Julij 1840, aan de gewone leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal een gelijk getal buitengewone leden zullen toevoegen, ten einde de Staten-Generaal, de Tweede Kamer in dubbelen getale, op den nader door Ons te bepalen dag, bijeenkomen, om te beraadslagen over de veranderingen der Grondwet, in deze wet vermeld.

Lasten en bevelen enz.

ONTWERP II.

WIJ WILLEM, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het 30ste en van het 32ste art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2. Het 30ste art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar tweede hoofdstuk: *Van den Koning*, en wel in de tweede afdeeling: *Van het inkomen der Kroon*, wordt veranderd als volgt:

« De Koning geniet uit 's Lands kas een jaarlijksch inkomen van » *f*1,500,000. »

Art. 3. Het 32ste art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, in dezelfde afdeeling geplaatst, wordt veranderd als volgt:

« Den Koning worden tot deszelfs gebruik zomer- en winter-

»verblijven in gereedheid gebragt, voor welker onderhoud echter »niet meer dan *f* 50,000 jaarlijks ten laste van den Lande kunnen »worden gebragt.»

Art. 4. Deze wet zal worden toegezonden enz.

ONTWERP III.

Wij WILLEM, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot eene bijvoeging aan het 60ste art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2. Het 60ste art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar tweede hoofdstuk: *Van den Koning*, en wel in de zesde afdeeling: *Van de magt des Konings*, zal met de navolgende slotbepaling worden vermeerderd:

« Aan de Staten-Generaal zullen, in den aanvang van elke ge»wone zitting, worden medegedeeld de laatst ingekomen staten »van ontvangsten en uitgaven van opgemelde volkplantingen en »bezittingen.

« Het gebruik van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van »het moederland, wordt bij de wet geregeld.»

Art 3. Deze wet zal worden toegezonden enz.

ONTWERP IV.

Wij WILLEM, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de art. 122, 123, 125, 126, 127 en 128 der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2. De art. 122, 123, 125 en 126 der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar derde hoofdstuk: *Van de Staten-Generaal*, en wel in de zesde afdeeling: *Van de begrooting der uitgaven van het Rijk*, worden vervallen verklaard.

Art. 3. Achter het 12de art. der Grondwet, wordt het navolgende nieuwe artikel geplaatst:

« De gemelde begrooting wordt telkens voor den tijd van twee »jaren vastgesteld, en een jaar vóór den afloop van dien termijn »worden de nieuwe Staats-uitgaven door den Koning voorge»dragen.»

Art. 4. Het 124ste art. der Grondwet, in hetzelfde hoofdstuk geplaatst, wordt veranderd als volgt:

« De Staats-inkomsten worden bij de wet geregeld en blijven,

»eenmaal vastgesteld zijnde, voortduren tot dat in dezelve door »eene nieuwe wet verandering gemaakt wordt.»

Art. 5. Het 127ste art. der Grondwet, in hetzelfde hoofdstuk geplaatst, wordt veranderd als volgt:

« De uitgaven voor ieder departement van algemeen bestuur, »maken een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting uit.

« Elk dezer hoofdstukken wordt bij eene afzonderlijke wet voor»gedragen en vastgesteld.

« De penningen, voor een departement toegestaan, kunnen al»leenlijk en bij uitsluiting worden gebruikt voor uitgaven tot dat »departement behoorende, zoodat geene som kan worden overge»schreven van het eene hoofdstuk van algemeen bestuur op een »ander, dan met gemeen overleg der Staten-Generaal.»

Art. 6. Het daarop volgend art. 128 wordt veranderd als volgt:

« De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Generaal een uitvoerig »verslag geven van het gebruik der geldmiddelen. De ontvangsten »en uitgaven van ieder afgeloopen dienstjaar door de algemeene »Rekenkamer afgesloten zijnde, wordt de alzoo afgesloten reke»ning, welke zoo wel de ontvangsten als de uitgaven moet bevat»ten, jaarlijks aan de Staten-Generaal medegedeeld.»

Art. 7. Deze wet zal worden toegezonden enz.

ONTWERP V.

WIJ WILLEM, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het 133ste art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2. Het 133ste art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar vierde hoofdstuk: *Van de Staten der provincien*, en wel in de eerste afdeeling: *Van de zamenstelling der Staten van de provincien*, wordt veranderd als volgt:

« In alle steden worden ingevoerd kiezers-kollegien; zij worden »eenmaal in het jaar door de Regering bijeengeroepen, alleenlijk »tot het bedoelde einde, om de raadsplaatsen, ten gevolge der bij »de wet vastgestelde periodieke aftreding der raadsleden openval»lende of wel door overlijden of anderzins opengevallen, door be»voegde personen te vervullen.»

Art. 3. Deze wet zal worden toegezonden enz.

ONTWERP VI.

WIJ WILLEM, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het 202de art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2. Het 202de art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar zevende hoofdstuk: *Van de financien*, wordt veranderd als volgt:

« Er zal eene Algemeene Rekenkamer zijn, ten einde jaarlijks de »rekeningen van ontvangst en uitgaven der verschillende departe- »menten van algemeen bestuur op te nemen en te liquideren, mits- »gaders behoorlijke rekening en verantwoording te vorderen van »alle bijzondere lands comptabelen en anderen; alles achtervol- »gens zoodanige instructien, als bij de wet zullen worden vastge- »steld. De leden dezer Rekenkamer worden zoo veel mogelijk uit »alle de provincien genomen en voor hun leven aangesteld. Bij va- »cature zendt de Tweede Kamer der Staten-Generaal eene nomi- »natie van drie personen aan den Koning, welke daaruit de verkie- »zing doet. »

Art. 3. Deze wet zal worden toegezonden enz.

ONTWERP VII.

WIJ WILLEM, *enz*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, enz.

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van art. 206, 207, 208, 210 en 211 der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2. Het 206de art. der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar achtste hoofdstuk: *Van de defensie*, wordt veranderd als volgt:

« Behalve de vaste zee- en landmagt, is er steeds eene nationale »militie, waarvan in vredestijd jaarlijks zoodanig gedeelte wordt »ontslagen, als bij de wet zal worden bepaald. »

Art. 3. Het daarop volgende 207de art. der Grondwet wordt veranderd als volgt:

« De militie wordt, zoo veel mogelijk, genomen uit vrijwilligers, op de wijze als bij de wet bepaald wordt.

« Bij gebrek van genoegzame vrijwilligers, wordt de militie »voltallig gemaakt bij loting uit de ingezetenen, van en tot zoo- »danigen leeftijd als bij de wet wordt vastgesteld.

« Van de militie zal, zoo noodig, jaarlijks een gedeelte worden »gebruikt, tot aanvulling van de zeemagt van den Staat, op de »wijze nader bij de wet te bepalen: wanneer het niet mogelijk zal »zijn alle, aldus tot de zeedienst opgeroepen, manschappen, uit

»hoofde van afwezigheid buiten het Rijk, jaarlijks ten gestelden »tijde te ontslaan, zullen dezelven in dit meerder bezwaar, door »eene, bij de wet vast te stellen, billijke vergoeding, worden te »gemoet gekomen.

«De manschappen der land- en zeemilitie, welke hun ontslag »bekomen hebben, kunnen, onder geen voorwendsel, tot eenige »andere dienst dan de hier na te melden schutterijen worden opge- »roepen.»

Art. 4. Het daarop volgende art. 208 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

«De landmilitie komt, in gewone tijden, jaarlijks eenmaal te »zamen, om gedurende eene maand of daaromtrent in den wapen- »handel te worden geoefend, blijvende het nogtans aan den Koning »voorbehouden, om, wanneer hij zulks voor 's Rijks belangen »mogt geraden oordeelen, de helft van het geheele getal te doen »zamen blijven.»

Art. 5. Het 210de art. van hetzelfde achtste hoofdstuk der Grondwet, wordt veranderd als volgt:

«De landmilitie mag nimmer en in geen geval naar de kolonien »worden gezonden.»

Art. 6. Het daarop volgende 211de art. der Grondwet wordt veranderd als volgt:

«De landmilitie kan nimmer zonder bijzondere toestemming der »Staten-Generaal, buiten de grenzen van het Rijk worden gezon- »den, ten zij in een oogenblikkelijk dringend gevaar, of ook wan- »neer, bij garnizoens-verandering, de kortste marsch-route over »vreemden bodem loopt. In beide deze gevallen geeft de Koning »van de door hem deswege gestelde orders, zoodra mogelijk kennis »aan de Staten-Generaal.»

Art. 7. Deze wet zal worden toegezonden enz.

ONDERZOEK VAN ZEVEN NIEUWE REGERINGS-VOORDRAGTEN IN DE AFDEELINGEN.

EERSTE AFDEELING.

Zitting van Maandag den 30sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: CATS, *Onder-Voorzitter*, VAN NAGELL, VERWEIJ MEJAN, REPELAER, SANDBERG, DRUIJVESTEIJN, KNIPHORST, VAN DE POLL, GOUVERNEUR, LUZAC, *Voorzitter*.

Alvorens tot het onderzoek der *zeven* nieuwe herzienings-ontwerpen over te gaan, heeft de Afd. eene bedenking, door een harer leden in het midden gebragt, in overweging genomen, en hierbij onderzocht, op welke wijze zij oordeelt, dat alsnu moet gehandeld worden ten opzigte dier punten der Gwt. en bedenkingen op dezelve, welke aan de leden der Kamer, door vergelijking van den inhoud dezer *zeven* ontwerpen met de vroeger opgemaakte processen-verbaal, gebleken zijn, niet dien invloed bij de Regering gehad te hebben, welke dikwijls eene groote meerderheid der leden van de Kamer had verlangd. — *Acht* leden der Afd. zijn hierop van oordeel geweest, dat de pogingen door de Kamer aangewend tot het uitlokken der Regering, ten einde zij het initiatief van meerdere herziening zoude nemen, aanvankelijk reeds goede vruchten gedragen hebben; dat zij, hoewel moetende erkennen niet alle die verbeteringen in de Gwt. te hebben zien voorstellen, welke zij gewenscht hadden, en waaronder zich vooral *een* bevindt van het hoogste belang en dringende noodzakelijkheid, desniettemin de hoop blijven voeden, dat, bij eerbiedigen aandrang van de zijde der Kamer, de Regering zich nog van de noodzakelijkheid eeniger meerdere verbeteringen zal laten overtuigen. Deze *acht* leden gevoelen zich daarom allezins genegen, den weg, vroeger door de Afd., ja door de geheele Kamer ingeslagen, niet te verlaten, en aan de Regering, bij het einde dezer beraadslagingen, andermaal hunne billijke wenschen op eene duidelijke en openhartige wijze open te leggen, altoos verlangende, dat het initiatief van het goede van de Regering zal uitgaan. Indien zoodanige pogingen ten eenemale vruchteloos mogten afloopen, dan eerst oordeelden deze leden, dat er termen konden aanwezig zijn, om hier een ander pad in te slaan, en van wege de Kamer een bepaald voorstel directe te doen.

Twee leden waren van gevoelen, dat, vermits de Regering alle

de processen-verbaal der jongste deliberatien in de Afdeelingen, ontvangen en overwogen had, en hierna niets meer aan de Kamer had ingezonden dan de zeven onvoldoende wets-ontwerpen, zij hierdoor getoond had, ongenegen te zijn op meerdere onderwerpen het initiatief te willen nemen; dat in dien stand der zaken, het herhalen van vele bij de Regering reeds bekende wenschen en verlangens, hun toescheen weinig nut te kunnen hebben; dat het nu tijd en allezins doelmatig was te achten, niet weder bij *vijf* afzonderlijke en op vele punten soms uiteenloopende stukken, het verlangen der Vertegenwoordigers des Volks aan de Regering over te brengen, maar door de geheele Kamer — op zoodanige wijze als zij in comité-generaal het best zal oordeelen — *in een stuk* alles te doen bijeenbrengen, wat zij onvermijdelijk noodig of bijzonder nuttig zal achten, om dit stuk daarna op eene eerbiedige wijze tot den troon van Zijne Majesteit te brengen en aan Hoogstdeszelfs overwegingen aan te bevelen.

Nademaal echter de zeer groote meerderheid der leden (acht), ook bij nadere stemming over dit laatste denkbeeld, door een dier twee leden breeder uiteen gezet, bij haar gevoelen gebleven was, is de Afd. overgegaan tot het onderzoek der *zeven* wets-ontwerpen. Zij heeft dadelijk algemeen haar leedwezen betuigd, dat ook weder deze ontwerpen niet vergezeld zijn van eene memorie van toelichting. Zoodanig stuk, de redenen gevende waarom, bij het brengen van eenige veranderingen in de artikelen der Gwt., dikwijls niet gevolgd is die redactie welke was aangegeven, had bij deze deliberatien vooral van bijzonder veel nut kunnen zijn; door het blootleggen der beweegredenen, welke op andere punten in het geheel geen regard hebben doen slaan, ware ook het doen van vele vragen voorgekomen, tot welke de Afd., bij de volkomene duisternis waarin zij deswege gebleven is, nu de toevlugt moet nemen.

ONTWERP I. — Art. 2. De verbetering in het 6de art. der Gwt. gebragt, was aan de Afd. zeer welgevallig. Zij gelooft echter, dat het in duidelijkheid en naauwkeurigheid winnen zal, indien het aldus wierd gelezen:

»Het stemregt in de steden en ten platten lande, zoo wel als de »bevoegdheid en de wijze om deel te nemen aan de provinciale en »plaatselijke besturen, wordt bij de wet geregeld.»

Men achtte namelijk, dat het *stemregt* en de *oefening* van dit regt juist niet geheel hetzelfde beteekende, en het eerstgenoemde woord het ware denkbeeld zuiverder uitdrukte.

De bepaling, dat het stemregt nu *bij de wet* zal geregeld worden, doet van zelve art. 7 wegvallen, doch maakt nu ook eenige wijzigingen in de artikelen 132 en 134 noodzakelijk.

Twee leden inhæreren bij dit art. 6 hun gevoelen over de directe verkiezingen, vroeger op pag. 14 (Hand. blz. 53) vermeld.

ONTWERP II. — Art. 2. Over dit artikel liepen de denkbeelden der leden van de Afd. zeer uiteen.

Vijf leden waren van gevoelen dat het niet goed was het inkomen des Konings bij de Gwt. voor altijd vast te stellen; dat de omstandigheden dikwijls te veel verschilden; dat, ook bij de verschillende waarde van het geld, de som aan den eenen Vorst gegeven, voor den opvolger soms te groot of te gering zoude kunnen zijn: zij gelooven daarom dat het inkomen der Kroon bij het begin van iedere Regering moet vastgesteld worden en dit principe alléén in de Gwt. bepaald; vier dezer leden vermeenen dat de *f* 1,500,000 nu zouden kunnen behouden worden, met dien verstande echter, naar het oordeel van drie hunner, dat in aftrek komen zal de opbrengst der domeinen in het volgend art. 31 der Gwt. vermeld, voor zoo verre die revenuen werkelijk kunnen genoten worden. Een der vijf leden oordeelde dat het inkomen der Kroon op de helft der tegenwoordige bepaling in art. 30, dus op *f* 1,200,000, met den aftrek zoo even vermeld, moest worden gesteld.

Vier leden zagen hier slechts eene terugkeering tot art. 12 der Gwt. van 1814, en konden in het voorgestelde berusten.

Een lid wedersprak het denkbeeld van een variabel inkomen eerst bij de aanvaarding van iedere regering te fixeren; hij oordeelde eene voor altoos bepaalde som, in de Gwt. opgenomen, meer overeenkomstig met het belang van den Staat; doch hij wilde haar nu op twaalf tonnen gouds, boven hetgeen uit de domeinen in art. 31 bedoeld, wordt genoten, geregeld zien.

Alle de leden der Afd., op *een* lid na, verbinden hun gevoelen over art. 30 aan de bij hen bestaande meening omtrent het juist verstand van het volgend art. 31, geloovende zij, dat niet alleen voor Z. M. den Koning, doch voor *alle* Hoogstdeszelfs successeuren, krachtens dit artikel, in mindering van het jaarlijksch inkomen strekken moeten de revenuen der domeinen welke hem uit hetzelve toekomen. Het dissentierend lid vermeende in tegendeel, dat de opvolger van Z. M. weder moest treden in het volle genot van het bij art. 30 vermelde inkomen, even als of art. 31 niet bestond; zijns bedunkens, was de zaak met den Koning afgedaan, in dier voege, dat Hoogstdezelve de *f* 500,000, of hetgeen hiervan

nu is overgebleven, op het bepaalde inkomen moet zien deduceren, doch ook Hij alleen.

Negen leden der Afd. hun gevoelen over dit artikel dus afhankelijk stellende van de juistheid hunner opvatting over art. 31, wachten deswege de inlichtingen en eene stellige verklaring van de Regering.

Art. 3. De Afd. keurt de vermindering, in art. 32 gebragt, zeer goed, edoch zag zich gaarne bevestigd in hare meening, dat het begin des artikels: » Den Koning worden tot deszelfs gebruik »zomer- en winterverblijven in gereedheid gebragt» als reeds volvoerd is te beschouwen, en die *in-gereedheid-brenging* afgeloopen.

ONTWERP III. — Art. 2. De slotbepaling, hier bij art. 60 voorgesteld, voldeed aan de Afd. niet. Men oordeelde hare redactie te onbepaald; wat hier *door de laatst ingekomen staten* moest verstaan worden, vond men duister; waarom van *ontvangsten* en *uitgaven*, niet van *alle ontvangsten en uitgaven* gesproken werd, was evenzeer een raadsel. Eenige leden vonden de uitdrukking: *het batig slot beschikbaar ten behoeve van het moederland*, min gelukkig, als hen aan een ander slot *niet beschikbaar* doende denken. *Negen* leden waren dus van oordeel, dat voor eene slotbepaling aan art. 60 te brengen, moest gevolgd worden de redactie door de vierde Afd. bij het vroeger proces-verbaal, pag. 66, (*Hand.* blz. 108) voorgesteld. *Twee* dezer leden blijven nog bij hun gevoelen, dat de begrootingen der uitgaven en ontvangsten der overzeesche bezittingen van den Staat, *bij de wet* konden en behoorden vastgesteld te worden; zij voegen zich daarom slechts subordinatelijk bij de overige zeven leden; een van hen was van oordeel dat het beter ware hier eene bepaling op te nemen, gelijkluidende met hetgeen in art. 6 van het IVde ontwerp gevonden wordt.

Een lid verlangt hoegenaamd geene toevoeging aan art. 60; hij beschouwt deze zaak in verband met art. 53 der Gwt., en oordeelt, dat in de vervulling der verpligtingen welke door den Koning bezworen worden, genoegzame waarborgen gelegen zijn.

Indien er voor het art. 60 andere bepalingen moesten in de plaats komen, zoude hij de voorkeur geven aan de art. 12 en 36 der grondwettelijke verordeningen van het Koningrijk Holland.

ONTWERP IV. — Art. 3. De vaststelling der begrooting voor *twee jaren* wordt *eenparig* afgekeurd, en, met uitzondering van *een lid*, verlangt de Afd. dat de begrooting voor *een jaar* zal worden gevoteerd. Het laatst bedoeld lid vond ook voor de bepaling van twee jaren hoegenaamd geene reden; afkeurende de tienjarige begrooting, als een te lang tijdvak bevattende, oordeelde hij echter

eene tweejarige te kort van duur: hij zoude eene gewone begrooting, zekere vaste posten van uitgaaf behelzende, voor *vijf* achtereenvolgende jaren willen aangenomen zien.

Art. 4. De Afd. is van oordeel, dat bij het overbrengen van dit art. in ons Staatsverdrag, de klem der geëischte toestemming van de Stat.-Gen. op de Staatsbegrooting, de voorname taak der Vertegenwoordigers des Volks, geheel zoude worden tot niet gebragt, en het bijna eene onmogelijkheid zoude kunnen worden in de belastings-wetten soms uiterst noodzakelijke veranderingen te doen brengen; zij keurt het voorgestelde daarom ook algemeen af, verlangende dat het art. 124 luiden zal: »de Staatsinkomsten worden voor gelijken tijd (*van een jaar*) door de wet geregeld.»

Het lid hetwelk eene ordinaris begrooting voor vijf achtereenvolgende jaren verlangt, verstaat hier door *gelijken tijd*, de door hem voorgestelde epoque van *vijf jaren*.

Art. 5. Bij de vroegere beraadslagingen had deze materie het onderwerp van lange deliberatien bij de Afd. uitgemaakt, en uit overweging, dat het, èn bij de veelvuldigheid der verschillende onderwerpen, soms in een en hetzelfde hoofdstuk van algemeen bestuur vervat, èn bij de noodzakelijkheid van aan ieder zijne bepaalde uitgaven te verzekeren, belangrijk was hier eene meerdere specialiteit in te voeren, had de Afd., op pag. 20 *in fine*, (*Hand.* blz. 58) voorgesteld, dat ieder *hoofd-onderwerp*, als bij voorbeeld, Hoogescholen, Waterstaat, Muntwezen, Posterij, enz., enz., een afzonderlijk hoofdstuk zoude uitmaken; zij blijft van gevoelen, dat zoodanige bepaling noodzakelijk is, en de splitsing der begrooting in slechts 10 à 11 wetten, hoezeer de stemming zeker meer gemakkelijk makende, echter niet kan beantwoorden aan het beoogde nut. Als een middenweg, welke in dezen, en met het behouden der nu voorgestelde verandering, zoude kunnen gevolgd worden, opperde een lid het denkbeeld, door de meerderheid der Afd. nader omhelsd, om de splitsing wel tot de hoofdstukken van algemeen bestuur te beperken, edoch met dien verstande, dat in de wet zelve, waarbij de uitgaven voor een departement worden vastgesteld, niet slechts *eene* som, het finaal slotbedrag der uitgaven, zal worden aangenomen, — doch dat de hoofdafdeelingen van zoodanig departement aldaar zullen worden opgenoemd en aangeduid, met bijvoeging van de som voor ieder dier hoofdonderwerpen bij de raming uitgetrokken: alsdan verkrijgen de diverse onderdeelen eene wettelijke designatie, zonder juist ieder aan eene afzonderlijke stemming onderworpen te zijn. — Bij het aannemen van dit denkbeeld heeft het voorgestelde art. slechts twee kleine

veranderingen noodig in de tweede en derde paragraphen, welke aldus zouden moeten gelezen worden:

»Elk der hoofdstukken, in afdeelingen gesplitst, wordt bij eene »afzonderlijke wet voorgedragen en vastgesteld.»

»De penningen, voor een departement toegestaan, kunnen »alleenlijk en bij uitsluiting worden gebruikt voor de uitgaven »der hoofd-afdeelingen tot dat departement behoorende; zoodat »geene som kan worden overgeschreven van het eene hoofdonder»werp van algemeen bestuur op een ander, dan met gemeen »overleg der Stat.-Gen.»

Art. 6. *Zes* leden keurden deze bijvoeging aan art. 128 goed; oordeelende dat de *mededeeling* dier rekening, jaarlijks aan de Stat.-Gen. te doen, voldoenden waarborg opleverde, bij de aanneming namelijk van de verantwoordelijkheid der ministers.

Drie leden vermeenden dat die mededeeling moest gevolgd worden van een onderzoek en eene goedkeuring, door de Stat.-Gen. te doen en te geven. Zij begrijpen, dat die rekening als het ware moet gesloten worden door het aannemen eener wet, en verlangen dit voorschrift in het art. gebragt te zien: *een* lid wenschte te weten, wat door het hier genoemde *verslag* moest verstaan worden? Hij vroeg of het een beredeneerd algemeen overzigt onzer financiele aangelegenheden zijn zal, of zoodanige cijferstaten en opgaven, als tot nu toe aan de Stat.-Gen. gegeven zijn? Het eerste oordeelde hij, en vele leden met hem, alleen geschikt tot het bekomen der noodige kennis.

ONTWERP V. — Art. 2. De Afd. vereenigt zich met de voorgestelde verandering.

ONTWERP VI. — Art. 2. De Afd. verlangt, dat in dit 202de art. nog zal gebragt worden: »dat de jaarwedden der leden van de »Rekenkamer *bij de wet* zullen worden vastgesteld.»

Vermits men in den algemeenen zin niet zeggen kan, dat alle de departementen van algemeen bestuur *ontvangsten en uitgaven* hebben, oordeelde de meerderheid der Afd., dat deze woorden uit den tweeden regel, naar den vijfden moesten worden overgebragt, wanneer het begin des artikels aldus zoude luiden:

» Er zal eene Algemeene Rekenkamer zijn, ten einde jaarlijks de »rekeningen der verschillende departementen van algemeen be»stuur op te nemen en te liquideren, mitsgaders behoorlijke »rekening en verantwoording van ontvangsten en uitgaven te vor»deren van alle lands-comptabelen en anderen.» enz.

ONTWERP VII. — Art. 2. Bij het onderzoek der verandering in art. 206 voorgesteld, verklaarden *drie* leden het gemis eener

memorie van toelichting hier bijzonder te moeten betreuren, daar het hen buiten de mogelijkheid stelde, de nieuwe bepaling te beoordeelen, en zich voor of tegen dezelve te verklaren. Zij verlangen de redenen te kennen, welke tot de verzwaring der verpligtingen voor de militie hebben doen besluiten. *Vijf* leden wilden stellig het principe van het jaarlijksch ontslag van een vijfde in de Gwt., en dus art. 206 zoo als het is, behouden; twee van hen betuigden, dat bij de veranderingen in dit ontwerp voorgesteld, de militie te veel op den voorgrond gebragt wordt, en de regel der Gwt., volgens welken de vaste zee- en landmagt in de eerste plaats in aanmerking komen moet, geheel schijnt omgekeerd te worden, hetgeen zij niet konden goedkeuren: — *twee* leden, opmerkende, dat er eene nieuwe militie-wet komen moet, bij welke de uitgestrektheid van het ontslag zal moeten geregeld worden, konden zich aanvankelijk met het voorgestelde vereenigen.

Art. 3. *Acht* leden vinden in de bepaling, dat »*de wijze* waarop »de militie tot aanvulling van de zeemagt van den Staat zal ge»bruikt worden *bij de wet* zal worden bepaald, geenen genoegzamen »waarborg voor het facultative, hetwelk zij hier aan de lotelingen »willen gelaten hebben.» — Zij blijven hun gevoelen aankleven, vroeger pag. 20 (*Hand.* blz. 58) uitgedrukt, en verlangen dat het *altoos aan de keuze* der miliciens zal gelaten worden, of zij al dan niet bij de zeemagt zullen worden geplaatst; zij gelooven dat dit nu reeds stellig bij dit artikel van de Gwt. moet worden verzekerd. Hiermede kon dan ook het denkbeeld eener afzonderlijke *land- en zee-militie* vervallen, en alleen sprake blijven van militie in het algemeen.

Twee leden konden met dit artikel, zoo als het is voorgesteld, genoegen nemen, oordeelende dat de bepalingen omtrent de bedoelde keuze, aan de lotelingen te laten, — en omtrent welker noodzakelijkheid zij het gevoelen der acht leden deelen, — mede het onderwerp der nieuwe militie-wet uitmaken moet.

Art. 4. *Drie* leden vragen weder bepaaldelijk de redenen te mogen kennen, welke het doen zamenblijven van *de helft* der militie hebben doen voorstellen. Zoo lang zij deze motiven niet kennen, verklaren zij hun bepaald oordeel te moeten opschorten.

Zeven leden konden zich met deze verzwaring der militie-verpligtingen niet vereenigen, en verlangden het $\frac{1}{4}$, dus art. 208, te behouden zoo als het is.

In dit, en in de volgende art. 5 en 6 zoude nu ook, naar aanleiding der bedenking op art. 3, voor: *landmilitie* moeten gelezen worden: *militie*.

Zitting van Dingsdag den 31sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: CATS, *Onder-Voorzitter*, VAN NAGELL, VERWEIJ MEJAN, REPELAER, SANDBERG, DRUIJVESTEIJN, KNIPHORST, VAN DE POLL, GOUVERNEUR, LUZAC, *Voorzitter*.

De Afd. heeft zich, na het resumeren en goedkeuren van het aangeteekende wegens de deliberatien van gisteren, bezig gehouden met eene gezette overweging van die punten en verlangens, welke bij de onderzochte twaalf wets-ontwerpen onbevredigd zijn gebleven, en die zij echter vermeent dat bij eene goede en doelmatige revisie der Gwt. in aanmerking zullen behooren te komen. Zij heeft zich verpligt geoordeeld, deze, op eene openhartige wijze uiteengezet, bij dit proces-verbaal te doen volgen; en durft zich vleijen, dat de Regering, in de aandacht, welke zoo als de Afd. vertrouwt de geheele Kamer op dezelve zal gevestigd hebben, en de bepaalde herhaling dezer onderwerpen, overtuigende bewijzen zal vinden van den ernst en de naauwgezetheid waarmede de Stat.-Gen. deze taak hebben afgewerkt, en dat de Regering dienvolgens zal kunnen besluiten, aan de wenschen der Vertegenwoordigers van Neêrlands Volk gehoor te geven.

1°. Het cardinale punt, hetwelk bij alle de leden der Afd. als noodzakelijk en onvermijdelijk op den voorgrond staat, is de opneming in de Gwt., van hetgeen men met de *verantwoordelijkheid der ministers* en de uitvoering van *het contreseing*, of hunne mede-onderteekening van alle besluiten, gewoon is uit te drukken. — Zij dringt mitsdien alsnog aan op de inlassching der vier artikelen door deze Afd. vroeger op pag. 15 en 16 (*Hand.* blz. 44 en 45) voorgedragen. — Zij kan zich echter ook met die redactie vereenigen, welke de vierde Afd. op pag. 68 (*Hand.* blz. 110) aangaf, doch verklaart hier rondelijk, dat de opneming van dit principe, als tot het wezen van onzen regerings-vorm behoorende, algemeen onmisbaar wordt beschouwd; sommige leden betuigden, dat bij het niet invoeren van dit principe bij de herziene Gwt., hun oordeel over alle de overige voorgestelde veranderingen niet gunstig zoude moeten uitvallen.

2°. Als eene bepaling met het bovengezegde in naauw verband staande, noemt de Afd. het door haar en andere Afdeelingen aangegeven artikel: »De Koning is niet verantwoordelijk voor de »daden Zijner Regering,» en verlangt zij de opneming van hetzelve in de Gwt.

3°. Blijft bij alle de leden der Afd. het verlangen zeer levendig, dat de *pensioenen*, zoo wel aan militaire personen als aan burger-

lijke ambtenaren te verleenen, *bij de wet* zullen worden geregeld, en verzocht zij een nieuw artikel achter art. 61, luidende zoo als vroeger is aangegeven, pag. 13 (*Hand.* blz. 42.)

4°. Omtrent het *kiesregt;* — de drie standen behouden wordende – vereenigden alle de leden hun gevoelen tot dit punt, dat, vermits nu voor *de steden en den landelijken stand* het kiesregt *bij de wet* zal geregeld worden (nieuw art. 6), zoo ook nu het getal van de leden der provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen, bij de wet zal worden vastgesteld, en in dien geest dus het 130ste artikel veranderd. Twee leden hebben zich subordinaat bij dit gevoelen geschikt, hoewel zij bij hunne gedachte blijven, dat het principe van directe verkiezingen met een verantwoordelijk ministerie, enz., met het regt tot ontbinding van de Kamer aan den Koning gelaten, had behooren aangenomen te worden.

5°. De Afd. gelooft dat de verbetering van art. 4 der Gwt. ten onregte is verzuimd, en zij vraagt de bijvoeging van die alinea, vroeger door haar op pag. 11 (*Hand.* blz. 39) aangeteekend: bij alle de Afdeelingen vindt men het verlangen tot voorkoming van eventuele moeijelijkheden door eene bijvoeging terug; zie pag. 32, 45, 64 en 83 (*Hand.* blz. 65, 81, 106 en 130.)

6°. Vereenigde de Afd. zich tot het aangeven van art. 33 der Gwt., als behoevende zoodanige wijziging waarbij hetzelve alleen toepasselijk worde gemaakt op den Koning en den onmiddellijken opvolger tot den troon.

7°. Kwam de meerderheid der Afd. terug op hare bedenking op art. 58 te vinden (vroeger proces-verbaal pag. 12). (*Hand.* blz. 41). Zij acht de daar voorgestelde weglating bijzonder noodzakelijk.

8°. Vestigde de Afd. hare aandacht op art. 67, en geloovende dat hare redactie, pag. 13 (*H.* blz. 42) te vinden, dit *regt van gratie* beter en duidelijker zoude bepalen, vraagt zij hare aanneming.

9°. Beveelt de Afd. andermaal hare denkbeelden omtrent art. 68, pag. 13 (*Hand.* blz. 42) vermeld, aan; — eene betere regeling dezer zaak acht zij bijzonder nuttig en noodzakelijk.

10°. Het punt *der conflicten* oordeelde de Afd. dat niet met stilzwijgen moest worden voorbijgegaan: zij verlangt achter art. 165 een nieuw artikel, in den geest van het door haar op pag. 23 (*Hand.* blz. 55) voorgestelde.

In de 11de plaats, blijven alle de leden aanhouden op de verbetering van art. 177, door de bijvoeging der bepaling, dat het uitdrukkelijk verlof *in vereenigde zitting* zal moeten gegeven worden.

Op bovenstaande punten heeft de Afd. bijzonder hare aandacht gevestigd, en zij koestert de hoop, dat de Regering aan het eenparig uitgedrukt verlangen der leden zal willen toegeven, of hen met de redenen die zulks, naar haar oordeel, zouden ontraden, zal bekend maken. Zij is vele punten, welke haar gebleken zijn bij andere Afdeelingen weinig of geene bedenking te hebben opgewekt, als art. 76, 84, 86, 102, 108, 120 en 188, nu met stilzwijgen voorbijgegaan, desniettemin de Regering verzoekende, deze niet uit het oog te willen verliezen.

De Afd. heeft eindelijk aan het verlangen van eenige harer leden toegegeven, die verzochten, aangeteekend te hebben, dat zij alsnog zeer veel blijven hechten aan hunne bedenkingen op art. 69, 91, 92, 109, 137, 139, 155; 164, 190, 192, 193, 196 en 226, bij het vroeger proces-verbaal aangeteekend, hopende deze leden, dat het stilzwijgen, in andere Afdeelingen omtrent soms zeer nuttige veranderingen bewaard, geene reden zal zijn tot het verwerpen van bij onderzoek nuttig bevondene aanmerkingen. Eindelijk gaven eenige leden nog hun bijzonder verlangen te kennen, dat het vraagpunt omtrent de regtsmagt der Heemraadschappen tot besluit zal worden gebragt.

L. C. Luzac.

TWEEDE AFDEELING.

Zitting van Maandag den 30sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: Dijckmeester, *Onder-Voorzitter*, van der Gronden, Hagenouw Brongers, Warin, van Welderen Rengers, Röell, Backer, Schimmelpenninck van der Oije, *Voorzitter*.

Alvorens de zeven wets-ontwerpen, welke, behalve de vijf vroeger ingediende, moeten strekken om de Gwt. te wijzigen, in opzettelijke overweging te nemen, heeft de Afd. onderzocht, welk een vorm haar het meest doelmatig voorkwam, om, hetgeen boven en behalve dien in haar oog wenschelijk was, in het leven te roepen; daarbij kwam in aanmerking:

Een adres aan den Koning, bevattende al hetgeen de Kamer alsnog verlangde;

Het ontwerpen van eigen voorstellen, op den grondslag onlangs door vijf leden der Kamer aangeboden;

De wensch, dat enkele leden, door het ter tafel brengen van ontwerpen, in de leemten zouden voorzien;

Het in comité-generaal behandelen van alle questieuse punten,

en het zelf ontwerpen van voorstellen ter zake dier onderwerpen, waar de vergadering, ten gevolge der stemopneming, gunstig over dacht.

De leden der Afd. waren wel eenstemmig van gevoelen, dat de Regering geenszins voldoende had beantwoord aan de wenschen uitgedrukt bij de vroegere processen-verbaal, noch aan de billijke verwachting welke men daaromtrent koesterde; maar zij vreesden, dat het gevolg geven aan een der opgenoemde denkbeelden, eene min wenschelijke botsing kon veroorzaken; dat het de vereischte eensgezindheid zoude tegenwerken; dat het in allen geval veel oponthoud aan de afdoening van zaken zoude berokkenen; en het in één woord wenschelijker toescheen, om nogmaals te beproeven, of men den eenmaal zonder afdoend gevolg ingeslagen weg, thans met betere uitkomst zoude kunnen bewandelen.

Dien ten gevolge wordt de aandacht der Regering bij herniewing op den aanhef van het vroeger proces-verbaal gevestigd; terwijl men, ten einde zijn verlangen peremptoir kennelijk te maken, bij het slot van dit proces-verbaal de punten zal opgeven waaromtrent meer instantelijk voordragten van Regeringswege worden verlangd.

Hierna tot de behandeling der zeven wets-ontwerpen overgaande, heeft het, niet zonder bevreemding, de aandacht getrokken, dat er geene toelichtende memorie bijgevoegd was waaruit bleek waarom men deze ontwerpen in den gestelden zin voorsloeg, en waarom men verscheidene andere, waaraan niet minder behoefte is, achterwege hield. Het gezegde in de memorie tot beantwoording nopens de vijf eerste ontwerpen, dat allen betrekkelijk zijn tot het brengen van meerdere veranderingen in de Gwt., door welke nog voor den aanvang der eerstvolgende gewone zitting van de Stat.-Gen. en zonder verwijl, vele bepalingen en voorschriften der Gwt. zullen kunnen verbeterd worden, welke geoordeeld zijn zulks te behoeven, kan gereedelijk voor kennisgeving worden aangenomen. Maar het algemeen gezegde, ware mede op verscheidene andere onderdeelen toepasselijk, geweest en verspreidt hoegenaamd geen licht over eenig der onderwerpelijke voorstellen. Bij de ontstentenis der motieven welke den leiddraad tot den ingeslagen weg geven, zal de Afd. ook harerzijds de zeven ontwerpen zoo bondig mogelijk beoordeelen.

ONTWERP I. — In overeenstemming met het vroeger geuit verlangen, voldoet de hier voorgestelde regeling van het stemregt bij de wet, aan het inzigt der Afd. Men was echter van gedachte dat het *kiesregt* alhier uit hetzelfde oogpunt als het *stemregt* diende

beschouwd te worden, en wenschte hetzelve duidelijkheidshalve almede bij art. 2 te zien opgenomen.

ONTWERP II. — Getrouw aan het opgevat voornemen, om elk onderwerp op zich zelf te beoordeelen, en eerst ten slotte op datgene terug te komen hetwelk er mede in verband staat, zal men zich onthouden alhier te toetsen, of en in hoeverre de artikelen 33, 35 en 37 van de Gwt. alhier mede in aanmerking hadden moeten genomen worden. Men mag echter zijn leedwezen niet verzwijgen, dat men ten opzigte van art. 30 der Gwt. tot de bepalingen van 1814 wil terugkeeren, en zulks alsdan niet eveneens ten opzigte der eerstgenoemde artikelen doet. Bij de liefde en hoogachting die men den Koning en den Troonopvolger toedraagt, valt het der Afd. zwaar, om bij een zoo teeder onderwerp eene den lande voordeelige wijziging te wenschen. Maar de nijpende staat onzer finantien, het onderscheid van den toestand onzer geldmiddelen met dien welke in 1814 bestond, de bekende edelmoedigheid van den Koning, waren in het oog van verscheidene leden zoo vele oorzaken om de aandacht nader op het gestelde cijfer te vestigen. Eenige leden verlangden het inkomen der Kroon bepaaldelijk op één millioen gesteld te zien. Andere leden geloofden in de gestelde som van anderhalf millioen te moeten berusten.

De Afd. vroeg of zij dwaalde in het denkbeeld dat dit nieuwe artikel 30 niet anders dan in verband met art. 31 kon beschouwd worden? of de domeingoederen, den Koning als patrimonieel goed toegekend, en daarna aan de Brusselsche naamlooze maatschappij afgestaan, alsnu, voor zoo verre zij in ons land gelegen zijn, tot het Staatsdomein zullen terugkeeren? of de opbrengst dier domeinen anders, en tot welk een bedrag, van het voorgesteld anderhalf millioen zal afgetrokken worden? of, in geval de Koning deze domeinen behoudt, dezelve als een majoraat aan de Kroon zullen verbonden blijven? — De moeijelijkheden, welke uit deze en andere tot de zaak betrekkelijke vragen kunnen ontstaan, deed eenigen leden het verlangen uiten, om het inkomen der Kroon op één millioen te stellen, onverminderd de inkomsten der domeinen in 1821 aan dezelve afgestaan.

ONTWERP III. — De meerderheid der leden vindt de thans voorgestelde redactie van art. 60 ten eenemale ondoeltreffend, en geenszins beantwoordende aan het verlangen, zoo herhaaldelijk en nadrukkelijk van verschillende zijden der Kamer geopenbaard. Het schijnt als of men in twijfel trekt, wie de regthebbende eigenaar der kolonien is. Bijaldien het op zich zelf zoo onschuldige woord *uitsluitend*, hetwelk de toekenning van het opperbestuur

voorafgaat, aanleiding tot het dwaalbegrip gaf, dan dringt men te meer op het weglaten dier uitdrukking. Opperbestuur op zich zelf kan men niet anders beschouwen, dan als het bewind met de uitvoering belast. Verre van dit den Koning te betwisten, acht men de bepaling heilzaam, ten einde klem en eenheid aan eene zoo verwijderde administratie te geven. Maar iets anders is het, om daarbij af te zien van eene comptabiliteit en verantwoording der geldelijke aangelegenheden, welke den Staat, als eenigen eigenaar, noodwendig toekomen. Wil men dit niet, en wil men, eenigzins afdoende en behoorlijk ingelicht, de financiele belangen van den Staat desaangaande voorstaan, dan zal men niet alleen de laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven moeten mededeelen, maar zulks van eene bijvoeging der gearresteerde begrootingen moeten doen vergezeld gaan, en alsdan tevens de voorschriften der comptabiliteit op het oog houden. De Afd. dringt nader aan op haar vroeger geuit verlangen: den geldelijken toestand jaarlijks aan de Staten-Gen. kenbaar te maken; daarbij de laatstgeslotene jaarlijksche rekening van ontvang en uitgaaf over te leggen, om het beschikbaar saldo te regtvaardigen, en tevens over de vermoedelijke baten of te korten van het volgend dienstjaar bij de wet te beschikken.

Eenige leden gelooven, dat er met de begrooting en afrekening der koloniale aangelegenheden, op dezelfde wijze als met die van het moederland moest gehandeld worden.

Onderscheiden leden herhalen almede het verlangen, om bij de Gwt. vast te stellen, hoedanig er ten opzigte der wetgeving voor de kolonien dient gehandeld te worden. Zij beseffen volkomen dat de daartoe vereischte wetgeving van die des moederlands moet verschillen; zij begrijpen eveneens, dat men in de volkplantingen meer dan hier te lande aan de reglementaire voorschriften der uitvoerende magt moet overlaten; maar zij kunnen zich niet met het denkbeeld vereenigen, dat de uitvoerende magt de wet is, en iemand hoegenaamd vrijmagtig over het leven, de vrijheid en de bezittingen, niet alleen van milioenen inboorlingen, maar tevens van duizenden Nederlanders, kan beschikken.

De heer Beelaerts treedt binnen.

ONTWERP IV. — Art. 1. Men vergat om art. 124 onder dezulken te noemen welke veranderingen moeten ondergaan, en tevens om, ingevolge het bij art. 229 der Gwt. voorgeschrevene, zoo hier als elders, achter het woord *verandering*, te stellen: *of bijvoeging*.

Art. 2. Het art. 124 als boven mede opnemen.

Art. 3. Drie leden keurden het voorgestelde goed.

Een lid, ofschoon er in berustende, had de begrooting liever gesplitst gehouden op den grondslag der begrooting van 1814.

Vijf leden vinden verre verkieslijk, om geene dan éénjarige begrootingen te hebben.

Eenigen komen op het denkbeeld terug, om het financieel jaar, ten gevolge van den aanvang onzer werkzaamheden in October, met de maand Mei te doen beginnen.

Allen vereenigden zich in allen geval met het denkbeeld, om de voordragt der begrooting een jaar te voren te doen plaats hebben: alsmede om het voorstel boven eene tienjarige begrooting te verkiezen.

Art. 4. Een lid berustte in het voorstel; hij was althans voor eene vaststelling der inkomsten gedurende een tal jaren; de acht andere leden verklaarden er zich zeer bepaaldelijk tegen, en wilden het bestaande artikel 124 eenvoudig (ten einde hetzelve met dit ontwerp te doen overeenstemmen) redigeren als volgt: « Bij de » goedkeuring der begrooting voor de uitgaven, worden tevens voor » gelijken tijd bij de wet vastgesteld, de middelen tot vinding dier » uitgaven bestemd. »

Het gebezigde woord *Staats-inkomsten* deed de vraag ontstaan, of men hetzelve als synoniem beschouwde met *middelen*, en of laatstgenoemde uitdrukking niet meer onmiddellijk en eigenaardig op de belastingen toepasselijk was?

Acht leden beschouwden het als eene vitale questie voor de Staten-Gen., om de middelen nooit langer dan de uitgaven goed te keuren, en dringen dienvolgens met nadruk op eene verandering van het voorgesteld artikel.

Art. 5. Al de leden waren tevreden met de hier voorgestelde verandering, als op eene doelmatige wijze aan eene bestaande behoefte beantwoordende.

Art. 6. Een lid wilde het bestaande art. 128 liever onveranderd houden. Twee leden keurden het voorgestelde artikel goed. Vijf leden vonden, dat, indien het voorschrift iets afdoende zoude beteekenen, alsdan de bijvoeging vereischt werd: « dat de goedgekeurde » afrekening telkens door eene wet zoude worden gesloten. »

Eenige leden, die het onderscheid tusschen het bestaande en het voorgestelde niet inzagen, vroegen waarin dan de meerdere klem dezer nieuwe redactie eigenlijk zoude bestaan? want in zoo verre eene af te sluiten rekening nooit iets anders dan de ontvangsten en uitgaven kan bevatten, verschilde de voorgestelde bijvoeging niet van het oorspronkelijk gestelde.

ONTWERP V. — In de hoop op een doelmatig wets-ontwerp, wordt de hier voorgestelde verandering algemeen goedgekeurd en voor kennisgeving aangenomen.

Zitting van Dingsdag den 31*sten Maart.*

Tegenwoordig dezelfde leden.

ONTWERP VI. — De voorgestelde bijvoeging, om de leden der Algemeene Rekenkamer voor hun leven te benoemen, werd algemeen goedgekeurd. Een lid verlangde geene verdere wijziging van art. 202. De acht andere leden verlangden in allen geval de bijvoeging: dat het getal der leden en hunne bezoldiging bij de wet moest worden geregeld. In de verwachting en onder de nadrukkelijke voorwaarde, dat alle bijzonderheden betrekkelijk de functien der Rekenkamer eerlang door eene meer afdoende wet dan die van den 21sten Junij 1820 zullen worden vastgesteld, konden de meesten er voor het overige in blijven berusten. Men vond alleen verkeerd, dat bij art. 2 van *bijzondere* lands-comptabelen, en *van anderen* werd gewaagd, naardien het zelfstandig naamwoord zonder eenige bijvoeging even afdoende en meer duidelijk was.

Een lid verlangde het artikel gesteld te zien naar luid der bijgevoegde nota *A*.

ONTWERP VII. — Het oordeel der meeste leden over dit ontwerp was ten opzigte der meeste bijzonderheden min gunstig.

In art. 2 verlangden acht leden de bestaande bepaling te zien hersteld, om jaarlijks een vijfde te ontslaan; terwijl het negende lid zijne denkwijze afhankelijk maakte van het al dan niet gegronde der redenen, welke voor de gestelde verandering konden worden opgegeven.

Art. 3. Zeven leden wilden het thans bestaande artikel bijbehouden, met de eenvoudige verandering van 19 in 20 en van 23 in 24 jaar; zoodat art. 207 geene andere wijziging zoude ondergaan, dan dat de diensttijd een jaar later wierd gesteld. Zij vinden zulks een onmisbare waarborg voor de ingezetenen. Twee leden daarentegen vonden het verkieslijk, om den leeftijd, in overeenstemming met de tijdelijke behoeften, ten allen tijde van speciale wetten te doen afhangen. Een lid wilde de loting afschaffen, en behoudens meerdere vrijstellingen (bij voorbeeld van alle oudste zoons), allen dienstpligtig maken.

Acht leden waren tegen de hier voorgestelde zeemilitie, naardien de maatregel met dwangmiddelen gepaard ging, welke geenszins met het voorstel in het vroeger proces-verbaal uitgedrukt, strookten, en welke ten eenemale met de begrippen en verkregen regten der lotelingen streden. Iets geheel anders ware het, bijaldien

men, op den grondslag van het door de Afd. voorgestelde, slechts aanmoedigde, bij voorbeeld door eene latere vrijstelling van de schutterlijke dienst, naardien alsdan de meesten van lieverlede op zee zouden dienen, welke er, als middel van bestaan, toe waren opgeleid. Men geeft in overweging om, ter vervanging van het voorgestelde, eenvoudig te zeggen: dat de wet kan bepalen, om aan de miliciens de keuze te laten tot het nemen van zeedienst, onder gehoudenheid om op de aangegane verpligtingen, gedurende den gestelden diensttijd, ook buiten de grenzen van het Rijk of in de overzeesche bezittingen te dienen; zoo doende zoude men de regten der dienstpligtigen ontzien, en tevens voor de belangen van het land zorgen.

Art. 4. Acht leden verkiezen het thans vigerend voorschrift van art. 208, om een vierde van het geheele getal der landmilitie te kunnen doen zamen blijven, te behouden. Een lid keurde het voorstel goed, als vermoedelijk in verband staande met de oprigting eener zeemilitie; maar indien laatstgenoemde militie tot zulk een bezwaar verpligtte, zouden de meeste leden daarin eene reden vinden om dezelve af te keuren.

Art. 5. Zes leden keuren het gestelde goed; drie leden achten het verkieslijk, om de Regering niet zoo onvoorwaardelijk de handen te binden en het voorschrift van de wetgeving afhankelijk te maken.

Art. 6. Acht leden vinden het artikel eenen noodzakelijken waarborg tegen veroveringslust of tegen de neiging tot deelneming in vreemde oorlogen. Een lid wilde het voorschrift aan de wetgeving overlaten, naardien hetzelve in oorlogstijd òf wel verkracht moet worden, òf wel den Staat in gevaar kan brengen.

Twee leden zouden het verkieslijk vinden, om de voorschriften betrekkelijk de dienstpligtigheid te bepalen tot het gestelde in de nota B, en de bijzonderheden, als meer van tijdelijke en speciale omstandigheden afhankelijk, in afzonderlijke wetten te omschrijven. De andere leden verklaarden zich daartegen.

Zitting van Woensdag den 1sten April.

Tegenwoordig dezelfde leden.

De Afd. is overgegaan om, op het voetspoor van haar vroeger proces-verbaal, te onderzoeken, op welke verdere wijzigingen der Gwt., dan in de aangeboden twaalf ontwerpen voorkomen, nader bij de Regering zoude worden aangedrongen. Zij is daarbij te rade geworden om over het algemeen terug te wijzen naar hetgeen desaangaande reeds is kennelijk gemaakt, en daarbij meer bepaaldelijk

op zoodanige veranderingen aan te dringen, welke der Afd. meer afdoende of meer dringend noodzakelijk toeschenen.

Dienovereenkomstig zal zij hier, zonder eenige nadere opgave van motief of onderwerp opzigtelijk de eerstbedoelde artikelen eenvoudig verwijzen naar hetgeen reeds ten opzigte van n.º 4, 8, 9, 35, 37, 53, 58, 81, 84, 86, 87, 176, 182, 191, 200 en 201 is aangevoerd.

Een lid wilde met opzigt tot art. 182 het verlangen uitgedrukt zien, om het getal geregtshoven tot vier of hoogstens vijf te beperken, de procureurs-generaal amovibel te maken, en de voordragt der benoemingen te doen vervallen.

Meer bijzonder werd door onderscheiden leden gehecht aan het verlangen om voorstellen te ontvangen, overeenstemmende met de inzigten, medegedeeld ter zake der artikelen 33, 56, 67, 78, 91, 92, 119, 120, 161, 177, 217 tot 222. De vrees, om zonder afdoend gevolg in al te breedvoerige ontwikkelingen te treden, noopte de Afd. om zich desaangaande thans tot eene eenvoudige opgave dier artikelen te bepalen. Er zijn intusschen nog eenige onderwerpen waaromtrent wel op dezelfde wijze wordt geoordeeld, maar die daar te boven in het oog van eenige leden eene afzonderlijke vermelding verdienen, als:

Art. 129. Alle leden verlangen om hier, even als zulks bepaaldelijk bij art. 142 geschiedde, voor te schrijven, dat de keuzen, bij alle drie standen (en dus zonder uitzondering) bij gesloten en ongeteekende briefjes zouden plaats hebben; aanleiding tot dezen naderen drang had de bewustheid gegeven, dat in eene onzer provinciën; twee opvolgende Gouverneurs, sedert 25 jaren, als presidenten van gindsche ridderschap, de voordragten der verkiezingen tot leden van dezen stand voor de Staten, steeds persoonlijk en bij monde hadden gedaan.

Art. 130 en 132. Met inhæsie van het deswege gezegde, verlangden de meeste leden de bijzondere bepalingen, even als ten opzigte van art. 6 werd voorgesteld, om zulks aan de wetgeving over te laten. Voor zoo verre zulks niet van zelf spreekt, is dit bovenal toepasselijk op hetgeen betrekking heeft tot het stem- en kiesregt. Een lid verlangde de artikelen 129, 130 en 132, ingevolge het aangenomen beginsel bij art. 6, geheel te zien vervallen.

Art. 137. Allen drongen aan op hetgeen wegens het medestemmen der Gouverneurs gezegd is, als eene tegenstrijdigheid met de zamenstelling der Staten. Gelooft de Regering echter, dat de Gouverneurs eenen afzonderlijken stand vormen, dan diende de Gwt. zulks uitdrukkelijk te zeggen.

Art. 154. Acht leden bevroeden niet, weswege er, opzigtelijk de keuze der leden van den gemeenteraad ten platten lande, niet evenzoo als bij de steden, voordragten of benoemingen van wege kies-kollegien worden gedaan. Is er eene afdoende reden om het platte land meer onder curatele van burgemeester en Gedeputeerde Staten te stellen, dan de steden? is het geene anomalie, in het verkiezing-stelsel, om twee tegenstrijdige beginselen aan te kleven?

Art. 190. Vijf leden verlangen de reeds vroeger door een hunner opgegevene betere redactie: « Ieder belijdt zijne godsdienstige » meeningen in volkomene vrijheid. » Men is wel overtuigd, dat het de bedoeling van de ontwerpers der Gwt. was, om den waarborg niet op de begrippen, maar op de openbare belijdenis derzelve te doen slaan; maar de veelvuldige vervolgingen, welke onlangs tegen de belijders van andere begrippen plaats vonden, gaf aan eerstgenoemde leden aanleiding, om de Gwt. ten deze te willen verduidelijken.

Art. 226. Alle leden waren thans van gevoelen, dat het de inrigting van en hetgeen betrekking tot het publiek onderwijs had, in weêrwil der bekende moeijelijkheden, welke deze aangelegenheid vroeger ondervond, door eene afzonderlijke wet moest vaststellen.

Er zijn daar te boven nog eenige artikelen, op wier verandering in den medegedeelden zin, men zoo bepaaldelijk bleef aandringen, dat velen, bij ontstentenis daarvan, ons Staatsregt als onvoldoende zouden beschouwen, en zulks een min gunstigen invloed op de stemming der aangeboden twaalf ontwerpen zoude kunnen hebben. Te weten:

Art. 68. Zes leden achtten het noodig, om, in stede van het thans bestaande, vast te stellen: dat de Koning dispensatie verleent in de gevallen bij de wet bepaald, terwijl dezulke, waarin de wetten niet voorzien, aan de wetgevende magt blijven. Men hecht hier te meer aan, omdat de uitzondering, van, bij afwezigheid van de Staten-Gen., de dispensatie door den Koning te doen verleenen, zoodanig regel wordt, dat er nimmer dispensatien door medewerking der Kamer worden verleend; en de aanzoeken daartoe gedurende de zitting ingediend, opzettelijk tot na de sluiting der Kamer achterwege worden gehouden.

Art. 75. Aan geene verandering in de Gwt. wordt door de meeste leden zoo zeer gehecht, als aan die van eene individuele verantwoordelijkheid der, en mede-onderteekening door de ministers. Zij houden het voorschrift als een natuurlijk complement van al het

overige, en vele bepalingen zonder afdoende klem, zoo lang deze bepaling ontbreekt.

Art. 108. Aan de publiciteit der Eerste Kamer wordt bijzonder gehecht, als het meest afdoend middel om derzelve eene morele kracht te geven, die haar thans ontbreekt. Eenige leden wilden deze Kamer, als hier te lande overbodig, afschaffen, anderen dezelve, omdat zij bestaat en eene amotie zoo vele moeijelijkheden zoude veroorzaken, bijbehouden. Maar allen waren van oordeel dat de Eerste Kamer alsdan, behalve het bestaande regt van veto, iets meer wezenlijks zoude moeten worden, en publiciteit daartoe, onder meerderen, een eerste middel zoude wezen.

Art. 188. Alle leden drongen nogmaals aan, om, ter vervanging van het bestaand artikel, te zeggen: de wet regelt de judicature voor het krijgswezen te water en te lande.

Eindelijk werd door allen de vraag herhaald, of het niet dienstig zoude wezen, om na laatstgenoemd artikel eenig voorschrift opzigtelijk de conflicten in te lasschen, en of de Regering in allen geval niet voornemens is eerlang een wets-ontwerp over deze moeijelijke aangelegenheid bij de Kamer te brengen.

Hierna met weinige woorden den indruk over het geheel der aangeboden en verlangde wijzigingen onzer Gwt. mededeelende, erkent men gaarne van de eene zijde, dat eenige der aangeboden ontwerpen op eene zeer wenschelijke wijze aan de behoefte voldoen, maar kan men van de andere zijde geenszins zijn gevoel van leedwezen ontveinzen, dat men niet genoeg in de leemten en gebreken van verscheidene andere onderwerpen van aanbelang heeft willen voorzien.

Nog is het tijd om de voor allen zoo onmisbare overeenstemming van doel, door het aanbieden der verlangde ontwerpen te schragen.

Nog is het tijd om de herziening van eenige gebrekkige grondslagen van ons Staatsregt zonder gevaar te verhelpen. Wil men dit echter niet, wil min desaangaande geen gevolg geven aan een verlangen, aan eene waarschuwing, almede in het belang der Regering gedaan, dan blijft er, naar het oordeel der meeste leden, niets anders over dan, òf wel harerzijds het initiatief te nemen, òf wegens het ontbrekende min gunstig te oordeelen over datgene hetwelk er mede in verband staat.

Zoo lang de Staat gedrukt ging onder de moeijelijkheden waarin de Belgische opstand hem wikkelde, heeft de Kamer der Regering schier onvoorwaardelijk de behulpzame hand geboden; maar nu het oogenblik gekomen is waarop men de eigen aangelegenheden

meer op zich-zelve moet beoordeelen; nu de stemming der Natie meer en meer luid wordt, en er zoo algemeen op betere waarborgen, of op het verduidelijken van bestaande onzekerheden, wordt aangedrongen, nu zoude de Afd. gelooven dat de Kamer hare roeping miskende, het haar toekomend standpunt verzaakte, wanneer zij niet met ernst aandrong, om gevolg aan de opgenoemde wenschen te geven.

Voorts is algemeen verlangd, om bij een slot-artikel den tijd te bepalen binnen welken alle wets-ontwerpen, welke met de wijzigingen der Gwt. in verband staan, der Kamer moesten aangeboden worden.

Eindelijk is nog door eenige leden op het denkbeeld aangedrongen, om alle ontwerpen van wet tot wijziging der Gwt., na afloop der afzonderlijke stemmingen, tot een ontwerp te vereenigen, en alsdan over het geheel te stemmen, ten einde de zekerheid te erlangen, dat men, het eene aannemende, soms het andere niet zoude derven.

W. A. Schimmelpenninck van der Oije.

NOTA A.

Art. 202. Er zal eene Algemeene Rekenkamer zijn.

Zij zal jaarlijks:

a. Ten opzigte van 's Rijks uitgaven, de rekeningen der verschillende departementen van algemeen bestuur in alle bijzonderheden opnemen, dezelven voorts vereffenen, en gestadig toezien, dat geene dan bij de wet goedgekeurde uitgaven plaats vinden.

b. Ten opzigte van 's Rijks ontvangsten, door middel van maandstaten, eene volledige rekening en verantwoording vorderen van alle lands-comptabele ambtenaren hoegenaamd.

c. Zorg dragen voor het rigtig gebruik der fondsen tot amortisatie der Staatsschuld vereischt.

d. Een uitvoerig verslag over den geldelijken toestand en het geldelijk beheer, met bijvoeging van hare bijzondere aanmerkingen of consideratien, bij de Staten-Generaal inleveren; mitsgaders eene aanwijzing der gebreken en misbruiken welke voorziening eischen.

Het thans bestaand artikel vereenigt de gebreken van alle halve maatregelen: het zegt te veel of te weinig. Blijkens de uitkomst beantwoordt de Rekenkamer geenszins aan het voorgestelde doel. Zij kan thans naauwelijks eenen waarborg, een op afdoende wijze controlerend ligchaam worden geheeten. De Gwt. omschrijve de haar opgedragen taak derhalve met meerdere naauwgezetheid, of

zij bepale zich tot het opnemen van het beginsel, en vertrouwe op de invoering van eene meer afdoende wet, of liever van eene beter toegepaste wet, dan thans bestaat.

NOTA *B*.

De bestaande artikelen 203 tot en met 214 zouden vervallen, en (meer eenvoudig) door de volgende artikelen worden vervangen:

Art. 203. Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en de beveiliging van deszelfs grondgebied, is de eerste pligt van alle ingezetenen van het Rijk.

Art. 204. De Koning zorgt, dat er ten allen tijde eene toereikende zee- en landmagt onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, het zij inboorlingen of vreemdelingen.

Art. 205. Vreemde troepen worden niet dan met gemeen overleg des Konings en der Stat.-Gen. in dienst genomen.

Art. 206. Behalve de vaste zee- en landmagt, is er steeds eene nationale militie in dienst, en bovendien, voor tijden van gevaar of oorlog, eene schutterij.

Art. 207. Afzonderlijke wetten zullen alles regelen hetwelk betrekking heeft tot de dienst der nationale militie en schutterijen.

Men is van oordeel, dat de Gwt. niet verder moet gaan dan zoodanige beginselen vast te stellen, als welke minder afhankelijk zijn van het veranderlijke der dagelijksche behoeften en inzigten. Mededeelingen van Regeringswege, vaststelling van diensttijd, ouderdom, wapening en ontslag, loting of algemeene dienstpligtigheid; het al dan niet gebruiken van nationale troepen buiten de grenzen, kosten, schadevergoeding en inkwartiering, — in één woord al wat niet eenvoudig tot het beginsel behoort, wordt beter aan de wet overgelaten.

DERDE AFDEELING.

Zitting van Maandag den 30sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: SNOUCK HURGRONJE, *Onder-Voorzitter*, HOOFT, VAN ASCH VAN WIJCK, WEERTS, VAN WICKEVOORT CROMMELIN, VAN HOORN VAN BURGH, LUIJBEN, JUNIUS VAN HEMERT, VAN MEEUWEN, VAN RAPPARD, *Voorzitter*.

Als algemeene aanmerking werd al dadelijk door alle de leden dezer Afd. betuigd, hoe zeer zij met genoegen ontvangen hadden de zeven nieuwe ontwerpen betrekkelijk tot het brengen van meerdere veranderingen in de Gwt. Zij meenden hierin eene toenadering aan te treffen tusschen de Regering en de Vertegenwoordiging

die tot overeenstemming zoude kunnen leiden ten aanzien van de belangrijkste aangelegenheden van het lieve Vaderland. Op die overeenstemming, die noodwendig meerdere vastheid en klem aan de Regering moest geven, werd hooge prijs gesteld, vooral in een tijd, dat er in de meeste Staten van Europa groote strijd van staatkundige begrippen bestaat, en hierdoor eene onrust, die men niet gaarne op vaderlandschen bodem zag overgebragt. Men meende dat die overeenstemming te eerder was te verkrijgen, nu uit de eerste processen-verbaal van de Tweede Kamer betrekkelijk de Gwt., genoegzaam was gebleken, dat de groote meerderheid van de leden der Stat.-Gen. verre verwijderd is van het denkbeeld, om door veranderingen in de Gwt. het oppergezag bij de Vertegenwoordiging over te brengen; maar men veeleer wenscht, met behoud van de in de Gwt. aangenomen beginselen, de Regering te versterken, door wegneming van die gebreken, welke de ondervinding heeft kenbaar gemaakt als tot botsingen kunnende aanleiding geven. Het waren intusschen deze beschouwingen en die zoo opregtelijk verlangde overeenstemming, die het den meesten leden dezer Afd. deed betreuren, dat de Regering niet heeft kunnen goedvinden, om aan een aantal andere door de groote meerderheid van de Tweede Kamer voorgestelde wijzigingen gevolg te geven, onder welke er zich veel bevinden, die het gezag des Konings geheel onaangeroerd laten, doch door de ondervinding in alle opzigten worden aangeprezen. Sommige leden bepaalden zich bij de betuiging van hun leedwezen, dat de Regering de aangebodene wets-ontwerpen niet had doen vergezeld gaan van eene memorie van toelichting, waaruit dan had kunnen blijken, of men geene meerdere wijzigingen heeft te gemoet te zien, en waarom of de Regering gemeend heeft, sommige algemeen verlangde wijzigingen niet te moeten voordragen, en waarin dan tevens het gevoelen van de Regering had kunnen worden geopenbaard ten aanzien van enkele bepalingen der Gwt., die voor tweeledige uitlegging vatbaar schijnen, en die alleen om die reden stof tot aanmerkingen hebben gegeven.

Na deze opmerkingen overgegaan zijnde tot het onderzoek van het

ONTWERP I, — verklaren de leden eenparig, zich met het in hetzelve vastgestelde beginsel te vereenigen. Men meent intusschen aan de Regering in bedenking te moeten geven, of de verandering van art. 6 niet eene verandering van meerdere artikelen der Gwt. noodzakelijk maakte?

Volgens art. 6 van de bestaande Gwt. wordt *de oefening van het*

stemregt, *en de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, *door provinciale en plaatselijke reglementen geregeld*; hiermede stemt overeen de bepaling van art. 130, houdende dat het getal leden van de Provinciale Staten en de evenredigheid der verschillende standen door den Koning wordt geregeld op advies van eene uit elke provincie te benoemen commissie; de bepaling van art. 132, houdende dat de zamenstelling van de stedelijke regeringen bij reglementen wordt geregeld, en dat *de wijze van benoeming* van de leden der Provinciale Staten wegens den stedelijken stand door die reglementen wordt bepaald; en eindelijk de bepaling van art. 154, dat de inrigting van de besturen ten platten lande aan reglementen wordt overgelaten.

Bij het naauw, ja bijna onafscheidelijk verband, hetwelk er bestaat tusschen de bevoegdheid om deel te nemen aan de *provinciale* en *plaatselijke* besturen, en de zamenstelling der Provinciale Staten, stedelijke en plaatselijke besturen, en de wijze van benoeming vreest men dat er botsingen zouden kunnen ontstaan, wanneer het eerste door eene wet moet, en het andere door reglementen kan geregeld worden.

Men wenschte evenwel, dat bij deze aangelegenheid het eigenaardige eener Gwt., het grondwettig bestaan namelijk van de provinciale en plaatselijke besturen, niet geheel uit het oog wierd verloren, en dat, wanneer hetgeen nu bij art. 130, 132 en 154 aan reglementen is toevertrouwd, later aan de wetgevende magt mogt worden opgedragen, dat dan toch de invloed van de gewestelijke en plaatselijke besturen op dit stuk niet geheel worde verwaarloosd.

ONTWERP II. — Reeds vroeger werd door deze Afd. het verlangen kenbaar gemaakt, dat alle twijfel ten aanzien van de bepaling, bij art. 31 van de Gwt. voorkomende, in verband met de opgevolgde wet van den 26sten Aug. 1822 (Stb. n.° 40), mogt worden weggenomen; vermits de uitlegging, welke men aan art. 31 mogt geven, van belangrijken invloed kan zijn op de wijziging van art. 30, neemt de Afd. de vrijheid, eerbiedig eenige inlichtingen te dezen aanzien te verzoeken; zij meent, dat juist dit oogenblik het meest geschikt is, om eene duisterheid weg te nemen, die later wel eens tot groote ongelegenheden zoude kunnen aanleiding geven.

Drie leden wenschten te weten, of er gegronde redenen bestaan, om geen gevolg te geven aan de door deze Afd. voorgedragene wijziging van art. 35?

Eenige leden vroegen: of de bepaling, in art. 37 voorkomende,

niet zoude kunnen vervangen worden door de bepaling van art. 18 der Gwt. van 1814? Andere leden verlangen dit niet.

ONTWERP III. — Over de voorgestelde slotbepaling van art. 60 waren de gevoelens eenigermate verdeeld; sommige leden wenschten het woord *staten* in *rekeningen* veranderd te zien; anderen deelden dat gevoelen niet, en wenschten het woord *staten* te behouden.

Men verlangde dat ook de rekeningen van ontvangsten en uitgaven hier te lande ten behoeve van de overzeesche bezittingen wordende gedaan, aan de Stat.-Gen. wierden medegedeeld.

Het was niet duidelijk genoeg, wie of beslissen zou, welk saldo *ten behoeve van het moederland beschikbaar is*, enz.

Eenige leden merkten op, dat het niet alleen van belang was, om met den finantiëlen toestand van de overzeesche bezittingen bekend te worden, maar dat in het algemeen de *territoriale*, *materiele* toestand van dezelve aan de Stat.-Gen moest worden kenbaar gemaakt.

Men wilde dan de slotbepaling van art. 60 aldus geëindigd zien:

» Aan de Stat.-Gen. zal, in den aanvang van elke gewone zitting, » opening gegeven worden van den inwendigen en finantiëlen » toestand der overzeesche bezittingen, en aan dezelven worden » medegedeeld de begrooting van ontvangsten en uitgaven, de » staat van de jaarlijksche afgesloten baten van ontvang en uitgave, » alsmede van de opbrengst der producten en andere voordeelen, » door de volkplantingen en bezittingen afgeworpen; over de baten » zal bij de wet worden beschikt. »

Sommige leden verklaarden volkomen genoegen te nemen met de voorgedragene slotbepaling.

ONTWERP IV. — Ofschoon sommige leden liever zouden gezien hebben, dat men zich bij de *éénjarige* begrooting had bepaald, beschouwden deze toch de voorgedragen *tweejarige* begrooting, als eenen middenweg aanbiedende tusschen eene *tien-* en *eenjarige* begrooting, aannemelijk; andere leden verkozen eene *tweejarige* boven eene *een*jarige begrooting, omdat hierdoor om het andere jaar een belangrijke tijd uitgespaard werd, die tot nu toe besteed wordt tot het onderzoek van bijna gelijkluidende begrootingswetten, en dan tot andere voor het Rijk nuttige aangelegenheden kan worden aangewend; zoodat zij zich uit deze bepaling veel voordeel beloven, tot verbetering van onze, ten aanzien van vele onderwerpen zoo gebrekkige of onvolledige wetgeving.

Acht leden verklaren zich *stellig* tegen de voorgedragene wijziging van art. 124. Onder meer andere redenen, wordt hiertegen

aangevoerd, dat het voor de ingezetenen van het grootste belang is, dat periodiek alle de belastingen ter sprake komen, ten einde de gelegenheid aan de Stat.-Gen. te geven om hiertegen hunne bedenkingen in het midden te brengen; dat, indien het voorstel zijnen oorsprong verschuldigd is aan de vrees voor stagnatie in de dienst, bij verwerping van begrootingswetten, die vrees reeds aanmerkelijk minder moet zijn, nadat, volgens art. 3 van dit wets-ontwerp, de voordragt van de financiele wetten altijd een jaar vóór den afloop van den termijn moet geschieden: waardoor er ruimschoots tijd bestaat om met *gemeen overleg* de begrooting daar te stellen; dat, wanneer het de roeping en de pligt is van de Stat.-Gen., om voor de belangen der ingezetenen te waken, zij zich de gelegenheid niet moeten ontnemen, om, wanneer verligting van lasten mogelijk mogt worden, die zelfs te bevorderen.

De meeste leden verlangden dat ook de *middelen* voor twee jaren zouden vastgesteld worden; eenigen zouden kunnen besluiten om hunne goedkeuring te geven aan eene bepaling, houdende dat bij verwerping der begrootingswetten, de bestaande middelen nog gedurende een jaar zouden kunnen worden ingevorderd. Sommigen meenden dat men de Staatsinkomsten zoude kunnen splitsen in *onveranderlijke* en *veranderlijke;* anderen waren van oordeel, dat het moeijelijk zoude zijn, hieromtrent eene juiste bepaling in de Gwt. op te nemen.

Art. 5. Alle de leden verklaarden met het meeste genoegen deze voorgedragene wijziging te hebben ontvangen, die dan ook in allen opzigte hunne goedkeuring wegdroeg. Vijf leden namen de vrijheid aan de Regering voor te dragen, om in dit artikel bepaaldelijk op te nemen de hoofdstukken *waaruit de begrooting zal bestaan*, en zulks naar aanleiding van de hoofdstukken der Gwt.; het is de bedoeling van die leden niet, dat hierdoor aan den Koning de bevoegdheid zoude worden benomen, om een of meer departementen van algemeen bestuur aan hetzelfde hoofd toe te vertrouwen; zij wilden alleen soortgelijke zamenvoeging, of ook zelfs splitsing, buiten invloed laten op de verdeeling der begrooting; opdat onderwerpen van geheel verschillenden aard niet in hetzelfde hoofdstuk zouden worden vervat. Zij stemden volgaarne in, dat de Regering meer bijzonder op het standpunt geplaatst is, om te beoordeelen, of en welke departementen aan de zorgen van eenen en denzelfden minister kunnen worden toevertrouwd; zij betwistten uit dit oogpunt de zamenvoeging niet van *Buitenlandsche Zaken* en *inlandsche Nijverheid;* doch zij meenden dat de uitgaven voor het een en voor het ander geheel afgescheiden moeten blijven.

Art. 6. Ter gelegenheid van art. 5 werd reeds eene bepaling voorgedragen, dat jaarlijks van iedere *overschrijving van de eene op de andere afdeeling* van hetzelfde hoofdstuk, aan de Stat.-Gen. zou worden kennis gegeven: algemeen vond men evenwel beter het verlangen kenbaar te maken, dat het verslag van het gebruik der geldmiddelen zoodanig wierd ingerigt, dat hieruit duidelijk bleek, hoeveel werkelijk voor iedere afdeeling is uitgegeven; men meende dat in vorige jaren de aan de Stat.-Gen. medegedeelde rekeningen aldus waren ingerigt geweest, dat juist in de rekening weder alle hoofdstukken en alle de afdeelingen van dezelve in het bijzonder voorkwamen.

Zes leden verlangden in art. 6 eene bepaling, houdende dat de wet den tijd bepaalt, binnen welken de rekeningen der verschillende departementen van algemeen bestuur moeten worden afgesloten.

ONTWERP V. — Een lid zag de noodzakelijkheid niet in, om art. 133 der Gwt. te wijzigen, omdat de raadsplaatsen zoo wel door *overlijden* of anderzins als door *periodieke aftreding* OPENVALLEN, en art. 133 mitsdien niet in strijd is met eene periodieke aftreding.

Twee leden oordeelen het voorgedragen artikel te beperkt, omdat, naar hun gevoelen, uit hetzelve zoude volgen, dat de kiezerscollegien tot geen ander doel kunnen worden bijeengeroepen, dan om raadsleden te kiezen, zoo dat men nimmer aan die collegien het verkiezen van leden der Provinciale Staten *casu quo* zou kunnen opdragen. Zij wenschten dus het slot in dit artikel aldus geredigeerd te zien: *zij worden eenmaal in het jaar door de Regering bijeengeroepen tot het doen van de bij de wet aan dezelven opgedragene verkiezingen.*

Terwijl het opdragen van de keuze voor de Provinciale Staten aan de leden van den raad, door enkelen als eene hoogstdoelmatige bepaling wordt toegejuicht, ontveinst men zich de bedenking niet, dat het iets strijdigs in zich bevat, aan leden voor hun leven benoemd, de keus over te laten voor eene tijdelijke commissie, met de vertegenwoordiging in het naauwst verband staande; alleen die overweging zoude die leden kunnen doen besluiten, om hunne goedkeuring te geven aan eene periodieke aftreding van de raadsleden, die zij in veel opzigten als nadeelig beschouwen; het gezag toch van den raad zal aanmerkelijk verminderen, indien tegenover eenen burgemeester, die wel voor zes jaren wordt benoemd, doch telkens in den regel wordt gecontinueerd, staat een raad, waarvan de leden ieder jaar gedeeltelijk door anderen kunnen worden ver-

vangen; hierbij komt, dat er gewis eenige tijd noodig is om zich met de aangelegenheden van een stedelijk bestuur bekend te maken, en dat de lust om zich hierin te oefenen, zal verminderen, bij de onzekerheid of men niet eerlang door een ander zal worden vervangen.

Men herhaalde nogmaals het denkbeeld, om voor de keus, een dubbeltal raadsleden te benoemen, en dan de gewone raadsleden niet te doen aftreden.

ONTWERP VI. — Algemeen wordt voorgedragen, om in dit wets-ontwerp eene bepaling te voegen, luidende, dat het getal leden der Rekenkamer en derzelver bezoldiging door de wet wordt geregeld.

Te dezer gelegenheid wordt de navolgende bedenking in het midden gebragt. Volgens art. 80 van de Gwt. worden de leden van de Eerste Kamer *voor hun leven* benoemd; immers worden volgens art. 186 een aantal ambtenaren der regterlijke magt *voor hun leven* aangesteld; hetzelfde zal nu weder het geval zijn met de leden der Rekenkamer; hoezeer nu deze vrijgevige bepalingen toejuichende, kan men de vrees niet verbergen, dat hieruit wel eene ongelegenheid zoude kunnen voortvloeijen, wanneer een of meerder leden van hetzelfde collegie, ten gevolge van ouderdom of verzwakking, buiten staat mogten geraken hunne bediening waar te nemen, en zij nu niet mogten verkiezen, of ook niet in staat waren, hunne posten neder te leggen. Deze zwarigheid zoude vooral worden gevoeld in collegien, waarvan het getal leden, in evenredigheid van de aan dezelve toevertrouwde werkzaamheden, gering is. Eene doelmatige bepaling tot voorkoming van dit ongerief, wenschte men in de Gwt. opgenomen te zien.

ONTWERP VII. — Algemeen stemde men toe, dat het van het grootste belang was, wanneer de militie ook dienstbaar kon gemaakt worden voor de *zeemagt;* de meeste leden verzetteden zich intusschen tegen eene *gedwongene* deelneming aan de zeemagt; zij waren van gevoelen, dat dit nooit kon worden overeengebragt met de zoo noodzakelijke gelijkheid van alle ingezetenen voor de wet; zij meenden, dat geene vergoeding in staat was het meerder bezwaar, hetwelk den eenen boven den anderen ingezeten zou drukken, weg te nemen; volgaarne zoude men medewerken tot alle maatregelen die de deelneming in de zeedienst zouden kunnen aanmoedigen, dan men wil zelfs de mogelijkheid niet, dat uit onze landgewesten, waar men schier geheel onbekend is met de zee, en zich hierom de gevaren aan de zeevaart verbonden nog dubbel afschetst, jonge lieden zouden kunnen gedwongen worden, om

zelfs in tijden van vrede zich aan dagelijksch levensgevaar bloot te stellen. Sommige leden meenden dat, wanneer men eens zeelieden, niet voor een bepaald aantal jaren, maar voor bepaalde reizen engageerde, dit den lust tot vrijwillige dienstneming zoude opwekken.

Sommige leden wenschen, dat bij de Gwt. zelve bepaald worde de ouderdom, waarop de ingezetenen aan de militie moeten deel nemen en dat bij dezelve vastgesteld worde hoe veel jaren ieder verpligt is te dienen.

Een lid oordeelt de woorden *zoo noodig*, in de derde alinea van het voorgedragen 207de artikel, overbodig.

Ten aanzien van art. 208 (art. 4) wordt de bedenking gemaakt, dat volgens hetzelve de *militie jaarlijks eenmaal eene maand te zamen* MOET blijven, zoodat ook dan zelfs, wanneer dit bijzonder ten aanzien van sommige korpsen, als kavalerie en artillerie, geheel nutteloos is, die bijeenroeping moet plaats hebben; vermits dit soms nuttelooze kosten kan veroorzaken, wenschte men, even als in het slot van dit artikel, aan de Regering wel de *bevoegdheid toegekend*, doch *geene verpligting opgelegd*, om de geheele militie eenmaal 's jaars bijeen te roepen.

De Afd. hier hare beschouwingen over de aangeboden zeven wets-ontwerpen eindigende, besluit om op morgen nader te beraadslagen over de meerdere wijzigingen die zij alsnog in de Gwt. mogt verlangen.

Zitting van Dingsdag den 31sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: SNOUCK HURGRONJE, *Onder-Voorzitter*, WEERTS, HOOFT, LUIJBEN, VAN MEEUWEN, VAN HOORN VAN BURGH, VAN ASCH VAN WIJCK, JUNIUS VAN HEMERT, VAN WICKEVOORT CROMMELIN, VAN RAPPARD, *Voorzitter*.

De Afd. heden bijeengekomen zijnde om nog eens te beraadslagen over verdere wijzigingen in de Gwt., die, vroeger aangegeven, nog eens zouden kunnen herhaald worden, zoo kwam de verantwoordelijkheid van de ministers al dadelijk ter sprake. — Nadat in 1831 van Regeringswege zelf is kenbaar gemaakt, dat dit een onderwerp van opzettelijke overweging zou uitmaken; nadat bijna alle de leden van de Tweede Kamer hunnen wensch hebben geopenbaard, dat uitdrukkelijke melding van de verantwoordelijkheid der ministers in de Gwt. zoude gemaakt worden, had men mogen verwachten, dat de Regering hierover het stilzwijgen niet zoude bewaard hebben. Indien het door deze Afd. inde processen-verbaal, pag. 48 (*Hand.* blz. 85), ontwikkelde gevoelen juist

mogt zijn, dan kan de Regering geene bedenking maken, om, terwijl het wezen van de zaak bestaat, ook den naam niet in de Gwt. op te nemen; mogt deze Afd. in de uitlegging van de Gwt. op dit stuk in dwaling verkeeren, dan gebiedt, naar het gevoelen van *acht* leden, het belang van den Vorst, het belang van 's Konings ministers en het belang van den Staat om ten spoedigste eene verantwoordelijkheid in te voeren, die met zoo veel regt van ieder ambtenaar kan worden gevorderd, en waarmede in een noodzakelijk verband staat het *contreseing*, inzonderheid ook van die stukken, die van Regeringswege aan de Stat.-Gen. worden ingezonden. Dus de individuele verantwoordelijkheid van de ministers uitdrukkelijk bepaald zijnde, zouden ook de betrekkingen tusschen de ministers en de Kamer op eenen beteren voet kunnen geregeld worden, ook ten aanzien van verzoekschriften, die aan de Staten-Generaal mogten ingediend worden.

Juist ook tot bevordering van overeenstemming tusschen de Regering en de Vertegenwoordiging, ja de Natie zelve, neemt de Afd. de vrijheid de Hooge Regering eerbiedig te verzoeken, ook te dezen aanzien aan den zoo algemeen geuiten wensch te voldoen. Twee leden verklaren geene verandering of wijziging in de Gwt. betrekkelijk de ministeriële verantwoordelijkheid te verlangen.

Naardien het van belang geoordeeld wordt, dat men zich deze gelegenheid ten nutte make om bestaanden twijfel of duisterheden weg te nemen, zoo wordt, in verband met de vroeger gemaakte bedenkingen, door vier leden aangedrongen op eene uitlegging of wijziging van art. 4, betrekkelijk de regten van den Staat ten aanzien van vreemdelingen; terwijl de geheele Afd. op nieuw haar verlangen openbaart, dat het stuk van de *conflicten* worde geregeld; dat de onzekerheid omtrent de al of niet voortdurende regtsmagt der *heemraadschappen* moge worde weggenomen; en dat, in zoo verre er twijfel mogt bestaan of de gouverneurs al of niet bevoegd zijn om in de Provinciale Staten, ook bij persoonlijke keuzen, hunne stem uit te brengen, die twijfel worde uit den weg geruimd.

Bij eene vergelijking van de bij het eerste onderzoek van de vijf wets-ontwerpen door deze Afd. voorgedragene wijzigingen, met die, welke in de andere Afdeelingen ter sprake zijn gebragt, heeft men met het meeste genoegen veel overeenstemming ten aanzien van belangrijke aangelegenheden opgemerkt.

Gelijk deze Afd. dan ook bij het slot van haar proces-verbaal de Regering eerbiedig had verzocht, om in dat geval die punten in opzettelijke overweging te nemen, wordt door *zes* leden de aandacht gevestigd op eene verlangde wijziging van art. 58, de weg-

lating in hetzelve van de woorden: *in tijd van vrede gesloten*, en de bepaling, dat tot afstand van grondgebied en voor handels-tractaten, in ieder geval de toestemming van de Stat.-Gen. wordt gevorderd: zijnde men van gevoelen, dat dit ten aanzien van de andere contracterende mogendheid in veel gevallen meerder klem aan de Regering zou geven; — door de geheele Afd. op art. 61, waarin men wenschte bepaald te zien, dat het regt op pensioen ten laste van het Rijk, en het bedrag hiervan, bij de wet zal worden geregeld, ook om hierdoor aan de Regering het onaangename van weigeren soms te besparen; — door vier leden op art. 68, die de bevoegdheid tot het geven van dispensatie wilden beperken tot de gevallen bij de wet voorzien; — door *zeven* leden op art. 91, waarvan zij de laatste woorden: *ten ware zij tot leden der vergadering mogten benoemd zijn*, wilden doen vervallen; — door *zes* leden op art. 164, ten einde namelijk geene *onteigening* moge plaats hebben, dan na *voorafgegane regeling van de schadeloosstelling*.

Bepaaldelijk werd nog door een lid voorgedragen, om aan de ridderschap alle deelneming in de verkiezingen te ontzeggen, verlangende datzelfde lid, dat de geheele en volkomene vrijheid van het onderwerp door de Gwt. moest worden geproclameerd.

Eindelijk werd door een lid deszelfs gevoelen over eene noodzakelijke wijziging van het tweede additioneel artikel nader ontwikkeld als volgt:

De wensch in de derde Afd. geuit, dat de nog in werking gebleven wetten van vreemden oorsprong binnen eenen bepaalden tijd zouden worden herzien, en door eene nationale wetgeving op de bij dezelve geregelde onderwerpen vervangen, vindt haren grond, vooreerst, in de bedoeling zelve waarmede art. 202 is opgesteld, blijkbaar uit de bewoordingen van het rapport door de daartoe benoemde commissie aan den Koning aangeboden:

»Volgens die artikelen blijven ook in volle kracht de wetten, »welke de onderscheidene gedeelten van het Rijk besturen, tot op »het oogenblik, dat zij met den wenschelijken spoed, doch zonder »overhaasting, door andere, rijpelijk overdachte wetten zullen »zijn vervangen.» Het was dus geenszins in de bedoeling van dit artikel gelegen die te bestendigen, maar slechts werden zij voorloopig gehandhaafd, en tevens de wensch geuit, dat zij spoedig mogten worden vervangen. Indien men dan in het oog houdt het lange tijdsverloop sedert de invoering der Gwt., mag men hetgeen toen reeds wenschelijk was, nu wel tot een bepaald tijdsbestek, naar den geest der Gwt. zelve, vaststellen. — Ten andere is de moeijelijkheid dikwijls gebleken, om vele dier wetten op den

toestand van Nederland toepasselijk te maken; de organisatie van het inwendige bestuur is geheel verschillende van die òf van het oude Koningrijk van Frankrijk, òf van het Gemeenebest, òf van het Keizerrijk. De collegiale administratie in de provincien en in de steden, zoodanig die is van de Gedeputeerde Staten en van Burgemeester en Wethouderen in de steden, was in Frankrijk, waar alle besturen eenhoofdig waren, geheel onbekend. In eenige der Fransche wetten komen ambtsbetrekkingen voor, welke in dit land geheel onbekend zijn: bij voorbeeld *sénéchaux* en andere; die der prefecten is niet met die der gouverneurs, die der maires niet met die der burgemeesters te vergelijken. Vele functien worden bovendien aan de sous-préfets opgedragen, terwijl slechts in eenige provincien ambtenaren zijn, aan dezelve eenigzins gelijkkomende door den aard hunner betrekkingen. Vele wetsbepalingen zijn geheel overeenkomstig met den maatschappelijken toestand van Nederland; herinneren bovendien telkens, bij het aanhalen derzelve, het tijdperk, zoo anti-nationaal, der Fransche overheersching; doen nu nog in Nederland den wil heerschen van Fransche Koningen; zij zijn met zich-zelve niet altijd in overeenstemming, daar zij uit verschillende tijdperken der Fransche wetgeving of administratie afkomstig zijn. — Ten derde. Nu het beginsel is erkend, dat ook vroegere Nederlandsche wetten, vóór de inlijving in Frankrijk vastgesteld, nog van kracht zijn, wordt het des te noodzakelijker, in dezen zonderlingen toestand en wetgeving in Nederland te voorzien, daar het in gegeven gevallen daardoor zelfs nog moeijelijker is geworden om te onderscheiden wat er nog van die Nederlandsche wetten geldig is, van datgene wat gerekend moet worden door de Fransche wetgeving te zijn afgeschaft. De wet is de regel van allen; haar hoofdvereischte is dus, dat zij een ieder wiens handelingen zij moet regelen, bekend zij; doch het is voor den burger bijna ondoenlijk in verschillende onderwerpen te weten wat de wet beveelt of verbiedt. Ten einde hieraan eenmaal een einde kome, was de wensch geuit, om eenen tijd te bepalen binnen welken immers de Fransche wetten zouden moeten worden herzien, en met de Nederlandsche wetgeving in overeenstemming gebragt.

Alle de leden dezer Afd., overtuigd zijnde van het hoogstwenschelijke dat in dit opzigt voorzieningen worden genomen, bevelen dit met gepasten ernst ter rijpe overweging aan de Regering aan. Men herhaalde den wensch, dat alle de wetten en verordeningen anterieur aan de Gwt. van 1815, binnen eenen bepaalden termijn hunne wettelijke kracht zullen verliezen, ten ware bij afzonderlijke

wetten aan eenige van dezelve eene voortdurende kracht mogt worden toegekend.

W. L. F. C. van Rappard.

VIERDE AFDEELING.

Zittingen van den 30sten en 31sten Maart en den 1sten April.

Tegenwoordig de heeren: Gockinga, Hinlópen, van den Velden, van de Mortel, Bruce, Wijnaendts, Binkes, van Akerlaken, Boddaert, van Dam van Isselt, *onder-voorzitter*, de Jonge van Campens Nieuwland, *voorzitter*.

De Afd. betuigt hare erkentelijkheid en haar genoegen aan de Hooge Reg., dat deze de beantwoording der bedenkingen van de onderscheidene Afdeelingen op de eerste voorgestelde vijf wets-ontwerpen, heeft doen vergezeld gaan van zeven andere ontwerpen tot wijziging van de Gwt., meest allen veranderingen behelzende, volgens den aanvang dier wetten, welke de ervaring noodig had doen oordeelen.

Alle deze wets-ontwerpen heeft de Afd. gevolgelijk onderzocht en daarop gemaakt de navolgende aanmerkingen, welke zij de vrijheid neemt aan de overwegingen der Regering eerbiedig voor te dragen.

ONTWERP I. — Men vestigt hier het oog op het 11de artikel der Gwt. Volgens de nu gemaakte verandering, wordt ook de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale besturen *door de wet* geregeld, en in art. 11 schijnt ditzelfde nog *aan reglementen* te worden gelaten. Eenige leden verlangden in art. 11 ook *van de wet* te zien gewag gemaakt; andere geloofden dat het genoegzaam zou zijn uit dat artikel de woorden: *bij de reglementen* weg te nemen, en eenvoudig naar het 4de hoofdstuk te verwijzen. Hierbij zal dan onderzocht kunnen worden, of er nu genoegzame zamenstemming bestaan zal tusschen het veranderde artikel 6 en de artikelen 130 en 132 der Gwt.

Drie leden zouden uit het 2de artikel van dit eerste ontwerp de woorden: *in de steden en ten platte lande* weggelaten willen zien, als een verschil in de verkiezingen aanduidende, dat zij, naar hunne wijze van zien, niet zouden erkennen.

ONTWERP II. — Met de uiterste bescheidenheid wordt ten aanzien van het hier teruggebragte tot de bepalingen der Gwt. van 1814, bij de plaats gehad hebbende vermindering van het Rijk *op de helft* van deszelfs uitgestrektheid en hulpbronnen, in deze Afd. de treurige herinnering gevoegd aan den toestand van 's lands

financien, die, bezwaard met de groote vermeerdering der Staatsschuld in de laatste negen jaren, in dit jaar bij voorbeeld de dekking van het te kort door leeningen schijnt te vorderen, en waardoor eigenlijk tusschen beide tijdperken in uitzigten voor de toekomst moeijelijk eene vergelijking te maken is. Men vraagt wijders algemeen of niet de bedoeling is — en men meent dit te mogen aannemen bij vooronderstelling, — dat, ten gevolge van het blijvende 31ste artikel der Gwt., nu, en voortaan altijd, de aldaar vermelde domeinen tot gedeeltelijke voldoening van het jaarlijksch inkomen der kroon, in het vorig artikel bepaald, strekken zullen. Eene verklarende beantwoording op dit punt, zou alle bedenkingen te dezen opzigte wegnemen.

ONTWERP III. — Alvorens zich bepaald uit te laten over deze nieuwe redactie van het zoo belangrijk artikel 60 der Gwt., verlangt men van de Regering, indachtig aan de beraadslagingen over de laatstelijk voorgestelde Indische leening, de duidelijke en bestemde verklaring, wat hier verstaan wordt door de *laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven van de kolonien.*

Zes leden hechten bij voortduring aan de in deze Afd. op bl. 66 (*Hand.* blz. 108) van het eerdere verbaal opgegevene redactie van het slot van het artikel. Zij zouden begeeren te lezen: « Het »beschikbaar saldo wordt daarbij aangetoond en het gebruik daar»van bij de wet geregeld; » — dewijl de nu voorgestelde redactie zou kunnen leiden om het voor het moederland beschikbare gedeelte van het batig slot der Indische rekening, naar willekeur alleen door de Regering te laten bepalen. De overige leden namen genoegen met de voorgestelde zinsnede, vermeenende dat deze uitlegging daaraan niet zal kunnen worden gegeven.

Een lid geeft in bedenking, of het niet raadzaam zij om het opperbestuur des Konings over de kolonien van den Staat, en waarop hij volstrekt niets zou willen afdingen, eens vooral, ter voorkoming van moeijelijkheden in de toekomst, bij eene wet te regelen? Hij hecht veel aan dit denkbeeld, omdat opperbestuur geene opperheerschappij is, en beveelt daarom hetzelve der Hooge Regering aan. Op het verlangen van dat lid is deze zijne beschouwing in dit verbaal opgenomen, doch de overige leden der Afd. hebben het bedenkelijk gevonden zich daarmede te vereenigen.

ONTWERP IV. — Art. 3. Twee leden zouden zich met het denkbeeld eener tweejarige begrooting kunnen vereenigen, mits het volgende art. 4 wierd ingetrokken. De overige negen leden verklaarden zich daartegen. Zij vonden het te bezwaarlijk, bij veranderlijke behoeften, en in eene Kamer voor een derde telken jare

aftredende, drie jaren te voren de uitgaven vast te stellen, en naar hun oordeel zou, juist door de begrootingen tweejarig te maken, de tegenstand tegen dezelve worden vergroot, en mitsdien het doel der Regering niet worden bereikt. Een dier leden verklaarde dan nog de voorkeur te geven aan het stelsel eener tienjarige begrooting, mits behoorlijk in den geest der Gwt. uitgevoerd wordende, terwijl de andere leden telken jare de behoeften geregeld zouden willen zien, overtuigd dat, indien dezelve in het belang des lands worden voorgedragen, de Regering evenzeer daarop telken jaar, en zelfs gemakkelijker voor één jaar nog, de goedkeuring der Staten-Gen. zal bekomen, terwijl in het tegenovergestelde geval die gelijkelijk *en* voor één *en* voor twee jaren afgestemd zouden worden.

Art. 4. Tegen deze nieuwe bepaling verklaarde zich de Afd. eenstemmig, en de twee leden welke anders eene tweejarige begrooting aannemelijk zouden achten, vonden daarmede, en met eene alzoo vervroegde behandeling der begrooting, deze nieuwe bepaling te minder noodzakelijk.

Art. 5. Drie leden verlangden dat de bepaling, hier als laatste zinsnede van art. 127 voorgesteld, *tot de artikelen* van ieder hoofdstuk, en niet slechts tot de hoofdstukken zelve, zou worden beperkt. Zij meenden dat de Regering genoegzame vrijheid van beschikking alsdan zou behouden tusschen de onderscheidene posten in elk artikel vervat, gevoegd bij den post van een half millioen voor de onvoorziene uitgaven. De overige leden deelden niet in dit denkbeeld, omdat zij de uitvoerbaarheid daarvan betwijfelden.

Art. 6. Een lid verlangde dat, gelijk dit was voorgesteld op bladz. 71 van het eerdere verbaal (*Hand.* blz. 115) aan het slot van het veranderd art. 128 der Gwt. nog zou gevoegd worden: « Die »afsluiting wordt door eene wet bekrachtigd.» Alzoo, meende hij, zou de zaak slechts haar volle beslag en de vereischte openbaarheid verkrijgen; en hij beroept zich op het voorbeeld van andere landen.

ONTWERP V. — Bij dit ontwerp deden eenige leden alleen opmerken, dat, wanneer zij zich hier ter plaatse tegen het bij art. 2 voorgestelde niet uitlieten, zij geenszins geacht wilden worden, daardoor eenigzins afstand te doen van hunne denkbeelden ten aanzien van het stelsel der verkiezingen.

Op de redactie van art. 2 werd opgemerkt, dat de woorden « *be*»*doelde* einde» (ook voorkomende in het 133ste artikel der Gwt.), minder gepast schenen, dewijl nog van geen einde gesproken is: « *bepaalde* einde » zou eene betere uitdrukking zijn.

ONTWERP VI. — De Afd. blijft er eerbiedig op aandringen, dat het zij hier, bij de verandering van art. 202 der Gwt., het zij in het 61ste artikel derzelve, nog ingevoegd worde dat het tractement voor de leden der Rekenkamer *bij de wet* bepaald worde.

Dezelfde reden bestaat hier welke dit voor de justitie heeft doen aannemen.

ONTWERP VII. — Art. 3. Zes leden vinden veel bezwaar in het nemen bij loting of anderzins, en in één woord *gedwongen*, uit de militie tot de zeedienst, ofschoon zij doordrongen zijn van de noodzakelijkheid om deze laatste te ondersteunen. Naar hun oordeel, zal hierdoor eene ongelijkheid tusschen de ingezetenen ontstaan die de Gwt. niet wil; hetgeen echter door anderen wordt ontkend, daar het op allen, zonder onderscheid, gelijkelijk zal drukken. Zij vreezen dat deze nieuwigheid veel bezorgdheid, misnoegen en tegenzin zal doen ontstaan, en dat indien eene loting hier beslissen moet, niet zelden hoogst ongeschikte voorwerpen aan de zeedienst ten deele zullen vallen. Zij vinden ook de in dit artikel aangewezene tegemoetkoming voor langere dienst niet voldoende, maar naar hun oordeel zou de vrijwillige dienstneming voor de marine door andere aanmoedigingen, premien als anderzins beter kunnen worden bevorderd; en zij blijven daartoe, in strijd met de laatste zinsnede van dit 3de artikel, alsnog de vrijstelling van schutterlijke dienst als eene der geschiktste beschouwen en der Regering aanbevelen.

Art. 4. De Afd. kan zich met dit artikel wel vereenigen, echter alleen onder deze bepaling dat naar den regel *een vierde* der militie zal kunnen te zamen gehouden worden, en dat indien de omstandigheden een grooter gedeelte, de helft, mogten vorderen, daartoe *eene wet* zal noodig zijn.

Ten aanzien van *eene maand of daaromtrent* (reeds voorkomende in het 208 art. der Gwt.) geeft men in overweging om eene meer duidelijke en bestemde uitdrukking te gebruiken. Wordt de maand als *het maximum* bedoeld, dan zou gelezen kunnen worden *gedurende hoogstens eene maand;* en is integendeel de zin dat die maand zou kunnen worden overschreden, dan ware het beter *een maximum*, bij voorbeeld van zes weken, te bepalen.

Art. 5. Drie leden, de hooge belangrijkheid der volkplantingen in het oog houdende, wilden niet grondwettelijk de mogelijkheid uitsluiten, om de landmilitie tot de verdediging derzelve te kunnen aanwenden, en begeerden mitsdien hier bepaald te zien, dat eene wet daartoe noodig zou zijn, of dat dit niet anders dan

krachtens eene wet zou kunnen plaats hebben. De overige leden waren wel doordrongen van het gewigt der gronden welke voor dit denkbeeld werden aangevoerd, doch zagen te groote zwarigheid in de toepassing van hetzelve, om het der Regering te durven aanbevelen.

In art. 6 zou de redactie netter zijn, indien *gestelde orders*, aan het einde, door *gegevene bevelen* mogt worden vervangen.

Over het onderwerp der militie in het algemeen, geeft een lid eene nota over, welke bij dit verbaal wordt gevoegd. Een ander lid verklaart zich daarmede te vereenigen, met uitzondering alleen van de classificatien voor de betalingen daarin voorkomende.

De Afd. geeft bij de behandeling van dit 7de ontwerp van wet aan de Regering in overweging; gelijk dit reeds geschied is op bl. 75 van het eerdere verbaal (*Hand.* blz. 120), om, met verandering van art. 213 der Gwt., alles wat de schutterijen betreft *aan de bepalingen der wet* over te laten. Er is nu geene reden om te dien aanzien zich voor verbeteringen in de toekomst de handen te binden, door de behouding van de, in dit artikel bestaande onbestemde en gebrekkige bepalingen, nu bij de militie volgens dit nieuw ontwerp alles aan de wet verwezen wordt.

Na het aldus afgeloopen onderzoek der zeven wets-ontwerpen, is nog besloten het navolgende in dit verbaal op te nemen.

De Afd. vindt zich verpligt om met eerbiedigen ernst alsnog bij de Hooge Regering aan te dringen op de voorstelling van bepalingen in de Gwt. ten aanzien *van de verantwoordelijkheid der ministers*. Zij heeft te dien aanzien hare denkbeelden op bl. 67, en vooral op bl. 68 (*Hand.* blz. 109), zoo bestemd en duidelijk voorgesteld, dat zij zonder nadere ontwikkeling zich daaraan kan gedragen. In verband hiermede, zou dan bij het 56ste artikel der Gwt. de bijvoeging gedaan behooren te worden, bij dat artikel op bl. 66 (*Hand.* blz. 108) opgegeven.

Aan dit een en ander werd door de Afd. bijzonderlijk veel gewigt gehecht, ook uit hoofde der overtuiging die bij velen bestaat, dat zonder deze bijvoeging er weinig kans zal zijn, om in de dubbele vergadering de toestemming op andere voorgestelde wijzigingen te bekomen; en zelfs door drie leden wordt reeds nu verklaard, dat zij hunne stem aan alle de voorgestelde wijzigingen, zonder deze bijvoeging, zouden moeten weigeren. Een lid betuigde echter vooral in deze laatste beschouwing niet te kunnen deelen, vermits, naar zijne wijze van zien, Ministers, die den eed op de Gwt. afleggen, altijd verantwoordelijk voor hunne daarmede strijdige daden zullen zijn, en de nieuwe lijfstraffelijke wetgeving hier het noodige

zou kunnen aanvullen, door uitbreiding te geven aan het reeds voorkomende in het 114de artikel van het thans nog geldende Fransche Wetb. van Strafregt.

Ten aanzien van het verkiezings-stelsel, verklaarden vier leden zich volstrekt met het thans bestaande, en de enkele daarin thans bij het 5de ontwerp voorgedragene wijziging, niet te kunnen vereenigen. Zij begeerden alsnog, dat de zamenstelling der Provinciale Staten uit drie standen, zou ophouden te bestaan, en dat de leden dier Staten zoo in de steden als op het land gekozen zouden worden door stemgeregtigden, daartoe bevoegd door het betalen van een zeker beloop van belastingen, of door het bezit van eenen academischen graad. Indien dit denkbeeld geen bijval mogt vinden, verklaarden deze vier leden zich te vereenigen met het gevoelen van nog vier anderen, welke omtrent de zamenstelling, het gezag en de magt der Provinciale Staten, gelijk ook omtrent de stedelijke en gemeente-besturen, niets wilden onherroepelijk vaststellen in de Gwt., maar alles overlaten aan de beschikkingen der wet. De drie overige leden der Afd. vereenigden zich met geen dezer denkbeelden.

Zeven leden drongen er andermaal op aan, dat, door eene bepaling der Gwt., ook bij de Eerste Kamer de raadplegingen *openbaar* zouden worden verklaard.

Bij het 61. artikel der Gwt. verlangde de Afd. een voorschrift gevoegd te zien, waaruit de noodzakelijkheid eener wet op *de burgerlijke pensioenen* zou voortvloeijen.

De Afd. stelt wijders den grootsten prijs op de bijvoeging ten aanzien der tractaten, welke zij in het 58ste artikel der Gwt. gevraagd heeft, op bl. 66 (*Hand.* blz. 108) van het eerdere verbaal. Het is alleen de zorg voor eene verwijderde toekomst en niet vooraf te voorziene omstandigheden, welke haar hier bezielt, en zij meent dat alle billijkheid er voor pleit, om geen afstand van grond en bevolking, *onder welke omstandigheden ook*, te kunnen doen plaats hebben, zonder toestemming van de Vertegenwoordiging des geheelen Volks.

Alle deze, niet talrijke, aanmerkingen worden door de Afd., of door de leden die dezelve bijzonderlijk gemaakt hebben, eerbiediglijk aan de overwegingen der Regering aangeboden, in het vertrouwen dat daaruit, tot bevordering van het gemeen overleg bij dit gewigtig onderwerp, nog eenige wijzigingen bij de in deze zeven ontwerpen voorgestelde, zullen worden gevoegd.

Ten slotte hebben drie leden, als eene bij hen opgerezene bedenking, doen opmerken, dat, indien deze wets-ontwerpen, zoo bij de

dubbele als bestaande Tweede Kamer en bij de Eerste, op de gewone wijze en van elkander afgescheiden, als twaalf of meerdere ontwerpen moesten worden behandeld, daaruit het geval zou kunnen ontstaan, dat de Eerste Kamer, misschien alsdan in kleinen getale vergaderd, de eene of andere dier wetten zou kunnen verwerpen, en alzoo niet slechts den schakel verbreken van alle de ontwerpen, als één geheel aan elkander verbonden, maar een toestand van zaken kunnen doen ontstaan, regtstreeks strijdig met het gevoelen der dubbele Kamer, die de wetten allen en te zamen had aangenomen. Deze leden meenden, dat deze zwarigheid weggenomen zou kunnen worden, door *en* bij de dubbele Tweede, *en* daarna bij de Eerste Kamer, over de wets-ontwerpen eerst afzonderlijk en dan over allen vereenigd te doen stemmen. Zij verlangden dit hun denkbeeld ter kennis van de Regering gebragt te zien. De overige leden der Afd., ofschoon de zwarigheid niet kunnende ontkennen, vonden te veel bedenkelijkheid in dit voorgestelde hulpmiddel, om hetzelve te kunnen ondersteunen, en zijn niet geslaagd, om eenig ander daartoe geschikt en aanwendbaar uit te denken.

M. W. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND.

NOTA.

De Staten-Gen. hebben sedert veel jaren, en te regt, aangedrongen op bezuiniging en vereenvoudiging bij het leger van den Staat. Hierbij zal echter wel niemand er aan gedacht hebben, om het defensie-wezen zoodanig te verminderen en te besnoeijen, dat wij zouden moeten bukken voor den moedwil van den eersten die lust mogt gevoelen ons aan te randen; en dat wij, zonder tegenstand te kunnen bieden, onze personen, onze goederen, onze vrijheden en den grond onzer geboorte, ten prooi zouden moeten laten aan vreemde willekeur.

Hieraan echter zouden wij ons blootstellen, indien wij gedurende den tijd van vrede niet behoorlijk zorgden voor het onderhouden van de kern van een zoodanig leger, dat in oorlogstijden geschikt en in staat was om den vijand af te weren. — In het oogenblik des gevaars is het niet zoo gemakkelijk om een leger zamen te stellen, als men gemeenlijk wel gelooft: zelfs niet bij den besten wil en den grootsten ijver van allen die in staat zijn de wapenen te dragen, indien zij niet vooraf eenige geschiktheid hebben verkregen om die wapenen te gebruiken. Goede cadres te bezitten en een genoegzaam aantal ingezetenen in den wapenhandel te oefenen, is

en blijft dus eene behoefte voor ons Vaderland. Bij eene doelmatige inrigting kunnen wij daarbij regtvaardig blijven jegens de officieren van het leger; er zijn groote bezuinigingen te maken op de massa's, en het lot van den dienstpligtige wordt verbeterd.

Art. 203 van de Gwt. verklaart het dragen van de wapenen tot handhaving van de onafhankelijkheid van den Staat een der eerste pligten te zijn van alle ingezetenen van het Rijk.

Wanneer wij dit beginsel huldigen, moeten wij, zoo veel in ons is, zorgen dat die last gelijkvormig worde verdeeld en dat de bezwaren dezelfde zijn voor allen.

Men zal hier niet in de ontwikkeling treden van hetgeen U Ed. Mog. overvloedig bekend is, dat zulks bij de bestaande militiewet, vooral in verband met die op de schutterijen, het geval niet wezen kan.

Die wet is in derzelver uitvoering onregelmatig werkende, heeft vele harde bepalingen, en voldoet niet aan den inhoud van art. 203 der Gwt.

De steller dezer nota zoude dus wenschen in art. 8 van het Ide ontwerp de woorden: *bij loting*, te zien vervallen.

Alle jongelingen, zonder onderscheid, zouden dienstpligtig zijn. Voor de eenige zonen, voor de oudste zonen van iedere familie, voor de kostwinners of helpers in het onderhoud van het gezin, zouden vrijstellingen moeten worden verleend, nader door de wet, op eene zeer ruime schaal, te regelen. — Die niet verlangde te dienen, zoude zich moeten kunnen vrijkoopen voor eene bepaalde som, aan het Gouvernement te betalen, naar gelang eener te maken classificatie. Het bedrag daarvan zoude kunnen zijn van *f* 200, *f* 500 en *f* 600. Voor die som zoude het Gouvernement zorgen voor het daarstellen van een genoegzaam aantal vrijwilligers, die in de gewone dienst van de vestingen zouden kunnen voorzien, en alzoo gelegenheid geven, dat de miliciens, die zich niet konden of niet wilden afkoopen, niet langer dan een half jaar, in plaats van een geheel jaar, onder de wapenen zouden behoeven te blijven. Hierdoor zoude groote bezuiniging, zoo voor het land als voor den milicien zelven, voortvloeijen, die, minder kleederen noodig hebbende, minder met schulden zoude worden belast, en die dus met meerder genoegen zijnen diensttijd zoude volbrengen.

Men spreke niet van de onregtvaardigheid, waarvan sommige tegenstanders van zoodanigen maatregel gewagen, dat men den rijke het voorregt zoude schenken van zich te kunnen vrijwaren van de militaire dienst, terwijl de geheele last daarvan zoude drukken op den minvermogende. — Datzelfde onderscheid immers,

bestaat ook nu. De rijke koopt een remplaçant, en de arme dient zelf.

Maar bij die wijze van de zaken te behandelen, bestaat er eene nog grootere hardheid. De remplaçant, meestal tot het schuim der natie behoorende, die door de verordeningen onderdrukt blijft, ook wanneer hij zich zoude willen beteren (daar hij van alle bevordering is uitgesloten), is dus eene plaag voor het leger, en niet zelden een schandvlek voor het corps. Met dezoodanigen echter moet de ordentlijke burger–zoon, die niet heeft kunnen remplaceren, dienen; hij staat naast hem in het gelid; hij zit naast hem aan tafel; hij slaapt naast hem in de chambrée, ja somtijds naast hem in dezelfde krib.

Bij de aanschaffing van de vrijwilligers door het Gouvernement, zoude deze pest uit het leger verdwijnen; de vrijwillige dienst zoude worden aangemoedigd; terwijl nu, bij de loting om het een vierde voltallig te maken, sommige miliciens twee jaren achtereenvolgende moeten dienen, zouden zij met een half jaar kunnen terugkeeren tot hun beroep of bedrijf.

Er ligt dus in de afschaffing van de loting: regtvaardigheid, door het gelijk verdeelen der lasten; bezuiniging bij het leger, gepaard met de zekerheid van doelmatige defensie; aanmoediging van vrijwillige dienst, zoo belangrijk voor de zekerheid onzer koloniën, en mindere bezwaren voor de militie–pligtigen zelve.

Het is hier de plaats niet, om in de ontwikkeling dezer punten van beschouwing te treden, en de steller dezer nota vergenoegt zich dus met de eenvoudige aanwijzing derzelve, als voor hem voldoende, om de afschaffing der loting bij de militie te verlangen.

VIJFDE AFDEELING.

Zitting van Maandag den 30sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: Vijfhuis, Star Busmann, Rommen, van Tuijll van Heeze, De la Court, Clifford, Collot d'Escury, Tromp, Frets, Corver Hooft, *Voorzitter.*

Alvorens het onderzoek der zeven wets–ontwerpen te beginnen, welke de Regering, tot wijziging van eenige artikelen der Grwt., nader heeft aangeboden, kan de Afd. niet afzijn, haar leedwezen te betuigen, dat dezelve niet door eene memorie van toelichting vergezeld zijn geworden, waardoor zij in staat gesteld had kunnen worden te beoordeelen, waarom, onder de menigvuldige wijzigingen in haar proces–verbaal als wenschelijk aangewezen, de Regering zich enkel tot diegene beperkt heeft, welke in deze wetten vervat zijn. Bij de onmogelijkheid waarin zij verkeert, om

de redenen te waarderen welke tot deze keuze aanleiding hebben gegeven, en in de overtuiging dat er nog vele belangrijke punten zijn welke eene herziening vorderen, die te gelijker tijd met de reeds toegestane zouden behandeld kunnen worden, zoo heeft de Afd. besloten, na het onderzoek der bovengemelde zeven wetten, opzettelijk de reeds in de voorgemelde processen-verbaal opgeteekende artikelen door te loopen en op nieuw de belangrijkste onder dezelve aan de aandacht der Regering aan te bevelen, niet twijfelende aan hare bereidwilligheid om aan het geuit verlangen te gemoet te komen, zoodra zij de overtuiging van het nut der voorgeslagene wijziging erlangd zal hebben.

ONTWERP I. — De Afd. heeft met veel genoegen de veranderingen in art. 6 en het vervallen van art. 7 van de Gwt. gezien, welke door dit wets-ontwerp wordt voorgedragen. Zij vindt allezins doelmatig dat de reglementen welke kracht van Gwt. verkregen hadden, afgeschaft wierden en de oefening van het stemregt, naar mate van de behoefte en gegoedheid van elke provincie, door de wet worde geregeld; evenwel zouden drie leden van opinie wezen, dat, om dit belangrijk deel der burgerlijke regten niet op al te losse schroeven te zetten, de eenmaal aangenomen wet na een bepaald getal jaren, even als te voren de reglementen, in de Gwt. opgenomen behoorde te worden, of ten minste dat dezelve gedurende eene reeks van jaren niet veranderd zouden mogen worden.

Ook geeft men in bedenking, of art. 11 van dit hoofdstuk, en andere meer, die op de nu afgeschafte reglementen terug wijzen, niet in denzelfden zin behooren veranderd te worden; inzonderheid art. 130 en 131—152.

ONTWERP II. — Hulde doende aan het edelmoedig beginsel waaruit, in deze wet, voorgesteld wordt het inkomen der kroon, in verhouding der vermindering van het Rijk, tot de som van *f* 1,500,000 terug te brengen, zoo kan de Afd. toch niet afzijn te doen opmerken, dat bij deze redactie nog altijd eene duisterheid blijft bestaan, of de inkomsten der afgestane domein-goederen daaronder begrepen zijn of niet. Zij neemt de vrijheid terug te wijzen op hetgeen zij deswege in haar proces-verbaal heeft aangeteekend, pag. 85 en 86 (*Hand.* blz. 138), alzoo de meerderheid van oordeel is, dat door de aldaar voorgestelde redactie het duidelijker zoude blijken, dat de opbrengst dier domeinen in mindering zoude komen van hetgeen door de schatkist bijgedragen moet worden.

Vijf leden, den benarden toestand van 's lands finantien in aan

merking nemende, wenschen de toelage op een milioen gulden boven het beloop dier domeinen beperkt te zien.

Men rekent dat het bij omissie is, dat hier het art. 31 niet als ingetrokken vermeld wordt. Het daarin bepaalde reeds zijn beslag gehad hebbende, moet uit den aard der zaak als vervallen beschouwd worden, zoo als bij art. 7 heeft plaats gehad. Men zoude het evenwel niet overbodig achten, hier nader uit te drukken, dat de opbrengsten dezer domeinen altijd in mindering der inkomsten van de kroon zullen komen.

Art. 3. Het komt minder naauwkeurig voor de hier gebruikte uitdrukking te bezigen, dat zomer- en winterverblijven in gereedheid gebragt zullen worden; dezelve zijn allen reeds gebouwd en betrokken. Men refereert zich al weder aan hetgeen hierover ter gemelde plaats gezegd is, alsmede over het art. 33, waaraan door de Afd. veel gewigt gehecht wordt.

ONTWERP III. — De verandering in art. 60 der Gwt. voorgedragen, komt in vele opzigten het geuite verlangen der meeste leden van de Tweede Kamer te gemoet; echter zijn bij gelegenheid van de discussie der wet over de leening ten behoeve der overzeesche bezittingen eenige redactien voorgedragen, die beter de meening der vergadering zouden uitdrukken. Inzonderheid komt het voor, dat de woorden *laatst ingekomen staten van ontvangst en uitgaven* minder zekerheid opleveren, en men verlangt daarvoor te lezen: *de laatst gesloten rekening*, zoo als in de redactie, voorgesteld op pag. 91 (*Hand.* blz. 138) van het proces-verbaal, te vinden is, welke redactie nogmaals aan de aandacht der Regering wordt aanbevolen.

Drie leden verklaren het artikel, zoo als het hier gewijzigd is, voldoende te vinden.

Twee leden zouden daarmede genoegen nemen, indien men de zekerheid daarbij had, dat gemelde staten door de handteekening van een verantwoordelijk ambtenaar gewaarborgd zouden worden.

Een lid eindelijk verlangt, dat de contrôle over het beheer der geldelijke opbrengst van de kolonien nog veel ruimer worde verzekerd. Hij voert het voorbeeld van Engeland en Frankrijk aan, waar, niettegenstaande de constitutie nog meer beperkt daarover beschikt dan de onze, zoodanige wettelijke bepalingen gemaakt zijn, dat de verantwoording aldaar veel beter is verzekerd.

ONTWERP IV. — Wanneer men de in artikel 3 en 4 dezer wet voorgedragene wijzigingen vergelijkt met hetgeen over de corresponderende artikelen der Gwt. bij de processen-verbaal is opgeteekend, pag. 90 (*Hand.* blz. 138), moet de Afd. veronderstellen, dat hare

meening op bovengemelde plaats, in verband met hetgeen zij op art. 97 der Gwt. had geopperd, verkeerd is begrepen. — Zij had geenszins verlangd het budget voor twee jaren vast te stellen, maar slechts een *eenjarig* budget een jaar te voren te arresteren, in dier voege, dat, indien bij voorbeeld in de najaars-zitting van het loopende jaar 1840 de begrooting van het jaar 1841 aangenomen was, dadelijk in de voorjaars-zitting of het begin van 1841 de begrooting voor 1842 mogt worden aangeboden en bediscutieerd, om vervolgens altijd de begrooting van het volgend jaar reeds in het voorjaar te voren te kunnen overwegen, ten einde voor te komen, elk jaar gevaar te loopen, den geregelden loop der zaken in gevaar te brengen, indien men zich niet kon vereenigen met de voorstellen der begrooting, waarvan de overweging tot het laatste oogenblik is uitgesteld geworden.

Dit is geheel verschillend en hemelsbreed verwijderd van het daarvoor in de plaats gestelde in deze wet, waarvan het gevolg zoude wezen, dat slechts om de twee jaren over eene begrooting zoude worden beraadslaagd; hetgeen men tegenstrijdig met het, door de tegenwoordige Gwt. vastgesteld beginsel acht te zijn, dat de staat van 's lands finanćien alle jaren in overweging moet genomen worden. — Ook rekent men dat het nadeelig zoude werken op de naauwkeurigheid der rekening en verantwoording, in het afsluiten van elk dienstjaar.

Art. 4. Indien, overeenkomstig het hierboven geuit verlangen, de begrooting steeds in het voorjaar, voorafgaande dat waarop zij in werking moet komen, gearresteerd wordt, vervalt de noodzakelijkheid van de bepaling vervat in art. 4 dezer wet, welke klaarblijkelijk geen ander doel kan hebben dan om de bovenvermelde verwarring te voorkomen, die uit het verwerpen eener begrooting zoude kunnen ontstaan, op het oogenblik, dat de wet op de middelen ten einde loopt. Het onbepaald blijven voortloopen van alle Staats-inkomsten, tot dat met gemeen overleg der Staten-Gen. en der Regering eene nieuwe wet daaromtrent tot stand gekomen zoude zijn, komt geheel onaannemelijk voor, aangezien op die wijze nooit op eene vermindering in de wet op de middelen zoude kunnen gerekend worden, en het afstemmen der uitgaven alzoo geheel illusoir zoude worden.

Art. 5. Het artikel 5 bevat eene hoogst gewigtige en lang verlangde wijziging in de voordragt van de begrooting en het bediscutieren derzelve. De Afd. betuigt daarover hare erkentelijkheid. Echter geven drie leden hunnen wensch te kennen, dat het verbod van overschrijving van de uitgaven van een hoofdstuk op het

ander, in die hoofdstukken, welke geheel ongelijksoortige onderdeelen bevatten, op die onderdeelen ook toepasselijk mogen gemaakt worden, als, bij voorbeeld: Buitenlandsche Zaken en Nijverheid, Binnenlandsch bestuur, Waterstaat, Onderwijs en Schoone Kunsten.

Art. 6. Dit artikel is mede geheel overeenkomstig het geuit verlangen van de meeste leden der Afd.; alleen verlangt men ten slotte nog bijgevoegd te zien achter het woord *medegedeeld*, de woorden: *door dezelve onderzocht en door eene wet bekrachtigd*, ten einde tot eene definitive decharge ook van de Rekenkamer te verstrekken. Dit gevoelen wordt door de geheele Afd. gedeeld.

ONTWERP V. — Eveneens heeft de Afd. met genoegen de wijziging in het 133ste artikel der Gwt., in art. 2 dezer projectwet vernomen. Dezelve geeft het vooruitzigt, dat bij de wet op de zamenstelling der plaatselijke besturen, de periodieke aftreding der leden van den Raad een bestanddeel dier wet zal uitmaken.

Men neemt echter deze gelegenheid waar, om het verlangen te kennen te geven, dat ook ten platten lande de leden van den gemeenteraad door kiezers benoemd of voorgedragen mogen worden.

ONTWERP VI. — Ook dit voorstel van wet is overeenkomstig met het daaromtrent geuit verlangen der Afd. en wordt met erkentenis ontvangen. Om meerder luister aan de leden van het collegie der Rekenkamer bij te zetten, zouden eenige leden gewenscht hebben, dat hunne bezoldiging door de Gwt. zelve vastgesteld ware geworden, overeenkomstig met het gewigt van hunne waardigheid. Ook meenden sommigen, dat het praesidium altijd door denzelfden persoon moest waargenomen worden; doch over het algemeen vereenigde men zich met de gedachte, dat dit alles aan de wet moest worden overgelaten, mits daarbij het getal leden, zoo wel als hunne bezoldiging, worde geregeld.

ONTWERP VII. — Behoudens het beginsel, dat ieder ingezeten verpligt is, tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en de beveiliging van deszelfs grondgebied, de wapenen te dragen, verlangt een lid eene geheele omwerking van het systema van defensie. Hij zoude geene militie verlangen, maar eene staande armee uit vrijwilligers geworven, waartoe degenen welke niet zouden verkiezen zelve op te trekken, de benoodigde gelden voor de werving, volgens wettelijke bepalingen, te zamen zouden moeten brengen, en waartoe een ieder gedurende een bepaald getal jaren zoude moeten contribueren.

De bezwaren tegen deze organisatie der krijgsmagt kwamen aan de meeste der andere leden onoverkomelijk voor, zoodat zij zich

voor het behoud der militie verklaarden. Onder dezelve waren er echter vier, welke zich niet vereenigen konden met het denkbeeld van eene zee-militie. Hun stond nog voor den geest de droevige indruk, dien de *conscription maritime* hier te lande op de gemoederen van zulke inwoners in het jaar 1810 gemaakt had, die nooit de zee aanschouwd hadden; zij dachten dat het eene hardheid zoude zijn, naar willekeur de lotelingen daartoe te designeren, en zij vermeenden, dat vrijwillig nooit een genoegzaam getal zich daartoe zoude aanbieden.

De overige leden deelden niet in die vrees, en vertrouwden, dat, indien genoegzame voordeelen daaraan verbonden wierden, het niet overgroot getal, dat jaarlijks benoodigd is, zich gemakkelijk vrijwillig zoude aanbieden.

Op art. 2 merkte de Afd. nog daarenboven aan, dat het haar verkieslijker voorkomt, aan de miliciens het regt van na vijf jaren uit de dienst ontslagen te worden, hetwelk de tegenwoordige Gwt. hun gewaarborgd heeft, niet te ontnemen, of van eene nadere wet te laten afhangen. Men wenscht dus de bepaling behouden te zien, dat in vredestijd ten minste een vijfde gedeelte 's jaarlijks ontslagen moet worden.

Op art. 4 vraagt men, waarom hier voorgesteld wordt de helft, in plaats van een vierde, zoo als in art. 128 bepaald was, te zamen te mogen laten blijven, wanneer de Koning zulks geraden oordeelt.

Op art. 5 en 6 zijn geene aanmerkingen gevallen; maar een lid heeft over het geheel der wet eene nota voorgelezen, welke de goedkeuring van de meerderheid der Afd. heeft weggedragen, en aan dit proces-verbaal gehecht is. Zes leden hebben verklaard, dat zij met genoegen zouden zien, dat de daarin ontwikkelde grondbeginselen tot handleiding mogten strekken tot het daarstellen van de bedoelde wet op de militie.

Zitting van Dingsdag den 31sten Maart.

Tegenwoordig dezelfde leden.

Na de resumtie van het verhandelde in de zitting van gisteren, is de Afd., overeenkomstig aan haar besluit van den vorigen dag, overgegaan tot eene nadere overweging van zoodanige punten als zij, naar het oordeel der meerderheid, nader aan de aandacht der Regering zoude moeten aanbevelen, als uitmakende het onderwerp van gewigtige bedenkingen in hare vorige processen-verbaal opgeteekend, doch waaraan in de tot dus verre voorgedragene wetten tot wijziging der Constitutie, geen gevolg is gegeven, en

waarop zelfs geene antwoorden tot teregtwijzing of wederlegging zijn ingekomen.

In de eerste plaats merkt men het 4e artikel der Gwt. op, waartegen eenstemmig in alle de Afdeelingen bedenkingen zijn gerezen, niet zoo zeer in het belang der ingezetenen, aan wie het geheel vreemd is, als in dat van de Regering zelve; ten einde in moeijelijke gevallen haar belemmeringen te sparen, die de ervaring geleerd heeft somtijds te kunnen bestaan.

Art. 130 en 131. Daar de wijzigingen in het 6e en 7e artikel der Gwt., alles aan de wet ter regeling hebben opgedragen, dat te voren door de reglementen, op het uitoefenen van het stemregt en de zamenstelling der stedelijke besturen geregeld was, oordeelt men, dat de reglementen in deze artikelen bedoeld, eveneens door eene wet behoorden vervangen te worden. Men zoude dus verlangen deze twee artikelen te laten wegvallen, en daarvoor een nieuw artikel te stellen:

« Het getal der leden van de Provinciale Staten; de evenredigheid daarin tusschen de verschillende standen in het oog te houden; het al of niet bestaan van een ligchaam der ridderschap in dezelven: wordt voor elke provincie bijzonder door eene wet geregeld. »

Door deze wet zou tevens ook kunnen uitgemaakt worden, of de commissaris des Konings mede lid der Staten zal zijn, en als zoodanig deel zal nemen in de verkiezingen, of niet. (Zie de bedenking op art. 137, pag. 91. *Hand.* blz. 141.)

Op art. 58, in verband met art. 198, herinnert de Afd. aan de door haar gemaakte bedenking, namelijk of, wanneer een tractaat ten gevolge kan hebben, dat daardoor verandering kan komen in de bestaande wetten hier te lande, de ratificatie daarvan niet aan de Staten-Gen. behoort te worden onderworpen, ten einde geene wetsbepalingen, zonder voorkennis van de wetgeving tot stand gebragt, privilegien in het stuk der belastingen daarstellen, die bovendien door de Gwt. niet worden geduld. (Vier leden deelen dit gevoelen niet.)

Op art. 67 en 68. De geheele Afd. blijft aandringen op hetgeen zij daarover op pag. 67 (*Hand.* blz. 137.) van haar proces-verbaal heeft aangeteekend en voegt daar nog bij, dat zij onder het regt van gratie het regt van abolitie en commutatie van straf niet wil begrepen hebben; met dien verstande, dat wel mindere, doch nooit andere straffen dan door het Lijfstraffelijk Wetboek zijn bedreigd, zullen mogen worden opgelegd.

Ook herinnert zij aan hetgeen zij over het uitsluiten der hoof-

den van ministeriële departementen als leden van de Staten-Gen. op art. 91 en 92, en voor het presteren van den eed, niet dan na het onderzoek van de geloofsbrieven op art. 94, heeft opgeteekend.

Alsmede aan het verlangen *ad* art. 59 en 61 geuit, dat de militaire en burgerlijke pensioenen door de wet moeten worden geregeld.

Hetgeen hierboven ten opzigte van art. 130 en 131 gezegd is, dat men wenschte (naar aanleiding van de wijziging in art. 6 in het voorstel van wet n.° 1 onlangs aangeboden) al hetgeen reglementair is, door de wet vervangen te zien, geldt ook ten opzigte van art. 152, nopens de wijze waarop het gezag der Provinciale Staten uitgeoefend zal worden.

Dezelfde aanmerking geldt ook op art. 154, waarbij een lid zijn verlangen nog te kennen geeft, dat in de Gwt. het beginsel opgenomen wordt, dat niet alleen de zamenstelling, maar ook de bemoeijenissen der gemeentebesturen door de wet zullen worden geregeld.

Voorts verlangt de Afd. nog, dat de inrigting van den Waterstaat, volgens hare bedenking over dit hoofdstuk, moge worden herzien.

En beveelt zij nogmaals ernstig aan de aandacht der Regering aan, wat zij bij art. 165 ten opzigte van het geval heeft gezegd, dat er verschil van gevoelen mogt bestaan, of eene zaak tot de bemoeijenis van de administrative of judiciële magt behoorde.

De Afd. is van oordeel, dat alle de hier aangewezene onderwerpen van genoegzaam belang zijn, om nogmaals rijpelijk te worden overwogen, en te onderzoeken of zij geene stof voor verdere verbetering in de Gwt. konden opleveren; doch, hoe belangrijk ook, hecht de Afd. aan geene derzelve in het bijzonder en zelfs aan alle te zamen, dat gewigt niet, dat zij aan eene andere hecht, zonder welke de naauwgezette uitvoering der voorschriften van de Gwt. zelve niet gewaarborgd is, en waarop eenparig in alle Afdeelingen is aangedrongen, zonder dat daar gevolg aan zij gegeven. Zij bedoelt de aansprakelijkheid der hoofden van de ministeriële departementen, zoo als die bij de bedenkingen der Afd. op art. 75 en in de daarbij gevoegde nota ontwikkeld is.

Heeft de Afd. met genoegen mogen ontwaren, dat de Regering aan zoo vele wenschen door de Tweede Kamer haar te kennen gegeven, heeft voldaan, waarvan de zeven nieuwe wets-ontwerpen het gevolg zijn geweest; heeft zij zich dus bij het te kennen geven derzelve in de welmeenende gezindheid der Regering niet te leur

gesteld gevonden, dan mag zij niet ontveinzen, ook nu nog de streelende hoop te voeden, dat de Regering nog eenige schreden verder zal gaan, en aan de zoo algemeen en stellig geuite wenschen zal voldoen, en met de Kamer in overleg zal treden tot het daarstellen van zulk eene verantwoordelijkheid van Staatsdienaren, als, naar het gevoelen der Kamer, beide voor de Kroon en de Natie even belangrijk is, en als dringend noodzakelijk wordt beschouwd.

De leden der Afd., in gemoede overtuigd van het belang dat er in gelegen is, dat de Regering ook in dezen zelve het initiatief neme, achten het van hunnen pligt als getrouwe leden van de Staten-Gen. nogmaals daarop aan te dringen, ten einde op deze wijze nog eene poging in het werk te stellen, om te verkrijgen dat aan deze zoo algemeen gevoelde behoefte worde voldaan.

Een lid verlangt ten laatste de herhaling van hetgeen hij bij de behandeling der vijf wetten heeft opgeteekend: namelijk, dat al de aangenomen wets-ontwerpen ten deze eindelijk in één wets-ontwerp, als bevattende alle verbeteringen in de Gwt. daar te stellen, zullen worden zamen gevat, en in eene finale stemming gebragt.

J. Corver Hooft.

NOTA.

Ik kan mij bezwaarlijk met de voorgestelde redactie in artikel 3 vereenigen, en zie er de mogelijkheid in, om den maatregel te zien falen: de bewoordingen *zoo noodig* zijn te onbestemd, en er wordt hier in tegendeel iets positiefs gevorderd. — Ik zoude daarom wenschen te lezen:

« Een gedeelte der militie zal, ten getale en op de wijze bij de » wet vast te stellen, bestemd worden tot de dienst ter zee en bij » het korps mariniers. »

Bij evengemelde wet zullen zoodanige gunstige bepalingen worden vastgesteld, als, uit aanmerking der voortdurende dienst aan boord en in de overzeesche bezittingen, die geen verlof, als in art. 208 vermeld, toelaat, in billijkheid zullen bevonden worden te behooren.

Voorts komt het mij voor, dat bij artikel 210 en 211 de volgende bepaling zal moeten gevoegd worden:

« Hiervan is echter uitgezonderd dat gedeelte der militie, het- » welk ingevolge art. 207 tot de dienst ter zee is bestemd gewor- » den. »

Terwijl ik eindelijk van oordeel zoude wezen, dat art. 213 in dezer voege zou moeten uitgebreid worden:

«In tijden van oorlog en gevaar hierboven bedoeld, zal een ge»deelte der schutterijen, zoo veel mogelijk uit vrijwilligers zamen »te stellen, bestemd worden tot de dienst bij de marine, en ge»bruikt tot de defensie te water, zoo wel op de rivieren als in de »zeegaten des Rijks.»

De maatregel is, dunkt mij, te gewigtig en te zeer in het algemeen belang, om niet te zorgen, dat de bepalingen welke de defensie te water regelen, stellig en zoodanig verordend zijn, dat men zich met grond vleijen mag, het oogmerk te zullen bereiken; onze nabuurschap met Belgie vordert bovenal, dat voor de verdediging onzer rivieren behoorlijk gezorgd worde; terwijl onze zeegaten vooral als punten van belang te beschouwen zijn.

REGERINGS-ANTWOORDEN NOPENS DE ZEVEN NADER AANGEBODEN ONTWERPEN VAN HERZIENING.

De zeven ontwerpen van wet, bij de boodschap van den 18den Maart jl. aan de Stat.–Gen. ingezonden, zijn voor het grootste gedeelte uitvloeisels van verlangens, bij de processen–verbaal der Afdeelingen wegens de vijf eerst ingeleverde ontwerpen van wet, in meerdere of mindere uitgebreidheid uitgedrukt, en aan welke de Regering gemeend heeft, zoo veel doenlijk te kunnen te gemoet komen. Zij behoefden dus geene memorie van toelichting, noch aanwijzing van de redenen, om welke de Regering niet had gevolgd de redactien omtrent sommige dier onderwerpen in eene of andere Afd. bij een proces–verbaal in geschrifte gesteld; behalve toch, dat daardoor wederom een zeer ruim veld zoude geopend zijn geworden voor menigvuldige tijdkostende en geene vruchten belovende beschouwingen, zoo heeft de Regering gemeend niet uit het oog te mogen verliezen het standpunt waarop zij is geplaatst; en, zonder voet te geven aan eenen dikwijls zoo ligt mogelijken woordenstrijd, zich te moeten bepalen, om aan de ontwerpen van wet door haar aan de Stat.–Gen. voorgedragen, die rigting te geven, welke zij zich konde en mogt voorstellen het best te kunnen leiden tot verwezenlijking der haar kenbaar geworden verlangens, in verband met de beginselen, welke, naar hare overtuiging, daarbij niet moesten worden uit het oog verloren.

Die ontwerpen laten de hoofdbeginselen, op welke onze staat-

kundige huishouding gevestigd is, onaangeroerd. Of en in hoe verre de ervaring de noodzakelijkheid zoude hebben doen kennen van wijzigingen in artikelen van *gelijksoortigen* aard, in de Gwt. voorkomende, is een vraagpunt, zelfs niet zelden naar aanleiding van het in sommige processen-verbaal der Afdeelingen opgeteekende, voor zeer onderscheidene beschouwingen vatbaar; de Regering heeft zich dus verre van het bestaan van die dringende noodzakelijkheid niet kunnen overtuigen, zelfs niet ten aanzien van wijzigingen in andere artikelen van *gelijken aard*, welke bij de processen-verbaal *niet* zijn vermeld, maar wel eens hare aandacht getrokken hebben. — Zij heeft zich dus voor het tegenwoordige bepaald tot de veranderingen in dezen zeven ontwerpen van wet, en in de vijf vorige voorgesteld, welke, naar hare meening, alles bevatten, wat in het tegenwoordig oogenblik in aanmerking kan komen.

Overgaande tot de behandeling der bedenkingen ten opzigte der zeven wets-ontwerpen geopperd, wordt in de eerste plaats met betrekking tot het ontwerp n.° 1 het navolgende aangemerkt:

ONTWERP I. — De inrigting der provinciale, stedelijke en plattelands-besturen, en de wijze waarop de daartoe betrekkelijke reglementen moesten worden ontworpen, onderzocht, goedgekeurd, bekrachtigd en tot stand gebragt, behooren tot de eigendommelijke grondslagen van ons staatsregt, en gedoogen daarom geene verandering. Het grondwettelijk voorschrift alleen, volgens hetwelk die reglementen na verloop van tien jaren beschouwd zouden worden een deel van de Gwt. uit te maken, voor zoo verre zij betreffen *de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, mitsgaders de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, is geacht vatbaar voor verandering en wijziging te zijn, ten gevolge waarvan beide die punten voortaan zullen vallen binnen het gebied *der gewone wetgeving*, en mitsdien hun tegenwoordig grondwettelijk karakter verliezende, nu nader door de wet zullen worden geregeld en vastgesteld. Met uitzondering derhalve van hetgeen in die reglementen voorkomt ten opzigte van de oefening van het stemregt in de steden en ten platlen lande, en van de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, blijven de reglementen in volle kracht; en het 2de artikel van het 1ste ontwerp heeft alleen deze en geene andere of verdere strekking, welke, naar het schijnt, ligtelijk zoude kunnen worden opgemaakt uit eene andere redactie van dat artikel, door de eerste Afd. opgegeven, en welke althans min duidelijk is voorgekomen.

Voor zoo verre voorts in andere, bepaaldelijk in art. 130, 131, 132, 154 en 155 der Gwt., sprake is van die reglementen, is het baarblijkelijk, dat daarbij geenszins meer de rede kan zijn van zoodanige thans vervallende bestanddeelen dier reglementen, welke betrekkelijk zijn tot de beide, hiervorengemelde onderwerpen, voortaan door de wet te regelen.

De aanmerking gemaakt nopens de noodzakelijkheid eener verandering in art. 134 der Gwt., is voorts zeer gegrond bevonden, en die op art. 11 niet onaannemelijk; — dien ten gevolge zullen in het 1ste artikel van het ontwerp n.° 1 de woorden: *en van het 7de artikel*, vervangen worden door de woorden: *het 7de*, 11*de en* 134*ste artikel*, en zal het ontwerp voorts vermeerderd worden met de navolgende twee nieuwe artikelen, te plaatsen achter art. 3, zijnde de Secretaris van Staat gemagtigd dezelve op het oorspronkelijke ontwerp over te brengen en te waarmerken:

Art. 4. Het 11de artikel der Gwt. van het Koningrijk der Nederlanden, in hetzelfde hoofdstuk geplaatst, wordt veranderd als volgt:

»Ieder is, zonder onderscheid van rang en geboorte, tot alle ambten en bedieningen benoembaar, behoudens hetgeen betrekkelijk de zamenstelling der Provinciale Staten bij het 4de hoofdstuk is bepaald.»

Art. 5. Het 134ste artikel der Gwt. van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar 4de hoofdstuk: *Van de Staten Provinciaal*, en wel in de eerste afdeeling van dat hoofdstuk: »Van de zamenstelling der Staten van de provincien,» wordt veranderd als volgt:

»De openvallende plaatsen in de kiezers-kollegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgeren, eene zekere, in iedere stad, bij de wet te bepalen, som betalende in de beschrevene middelen; daarover brengt elk dier burgeren eens in het jaar zijne stem uit, bij behoorlijk geteekende en gesloten briefjes, die aan de huizen opgehaald worden van wege de Regering.»

Zullende laatstelijk het 4de artikel van het ontwerp nu het 6de worden.

ONTWERP II. — Het ontwerp n.° 2 strekt om de verordening van art. 30 en 32 der Gwt. terug te brengen op het standpunt van art. 12 en 13 der Gwt. van 1814.

De bepaling van art. 31 der tegenwoordige Gwt. heeft haar volle beslag bekomen door de wet van 26 Augustus 1822 (Staatsblad n.° 40); de daarbij vermelde domeinen zijn aan den Koning als *patrimonieel goed in vollen en vrijen eigendom overgegeven*, en de

Koning heeft over dien zijnen vrijen en patrimoniëlen eigendom beschikt, door denzelven aan een ander over te dragen, niet alleen onder de voorwaarde der jaarlijksche uitkeering van ƒ 500,000 aan Zijne Maj. zelve, ter gedeeltelijke voldoening van het inkomen hem door de Gwt. toegekend; maar bovendien op andere bekende voorwaarden, welke reeds aanvankelijk jaarlijks belangrijke, en na verloop van andere jaren nog meerdere voordeelen moeten afwerpen, niet voor den Koning, maar voor de financien van het Rijk, ten behoeve van welke de Koning die voordeelen heeft bedongen.

Deze korte herinnering en verwijzing aan de beraadslagingen over de wet van 26 Augustus 1822 (Staatsblad n.° 40) mogen geacht worden voldoende te zijn tot beantwoording van menigvuldige vragen in de Afdeelingen gedaan.

Wat nog de vraag aanbelangt, of de zomer- en winterverblijven, bij art. 2 van het ontwerp vermeld, niet reeds in gereedheid zijn gebragt, zoo kan voorzeker de toestemmende beantwoording dier vraag wel niet twijfelachtig zijn; maar dit geeft of neemt niets ten aanzien der noodzakelijkheid van het behoud der bewoordingen, waarin het artikel is vervat. Naar de meening van de Regering moeten alle artikelen der Gwt., al is het ook dat zij *in het toekomende spreken*, of tot gebeurtenissen betrekkelijk zijn welke reeds geheel vervuld of zelfs vervallen zijn, onaangeroerd blijven, als zijnde de bestanddeelen der blijvende Gwt., welke niet geheel herzien, maar slechts gewijzigd wordt in bijzonderheden, door de ervaring aangeraden; en ook daarom kan geen gevolg gegeven worden aan het uitgedrukte verlangen tot verandering van redactie of weglating van andere gelijksoortige artikelen der Gwt.

ONTWERP III. — De onderscheidene aanmerkingen, door de Afdeelingen betrekkelijk het 3de ontwerp van wet gemaakt, kunnen tot de navolgende hoofdpunten gebragt worden, welker, bij deze memorie meer ontwikkelde, beantwoording, de stoffe volkomen zal toelichten:

1.° Er bestaat onzekerheid wat bedoeld wordt door de *laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven der overzeesche bezittingen*, en of daarop wel *alle* ontvangsten en uitgaven voorkomen. Men zou ook de *begrootingen* willen overgelegd zien, mitsgaders de *laatst afgesloten rekeningen van ontvangsten en uitgaven*, tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo. Het woord *rekeningen* schijnt in allen geval te verkiezen boven *staten*.

1.° De staten van ontvangsten en uitgaven door de Regering be-

doeld zijn die, welke jaarlijks uit de kolonien ontvangen worden, en met welker inrigting de leden zich kunnen bekend maken door de inzage van den *staat van ontvangsten en uitgaven in geheel Nederlands Indië over het jaar* 1839, aan de Kamer door het departement van Kolonien medegedeeld, bij gelegenheid der beraadslagingen van de maand December 1839, en nog ter harer griffie berustende. Die staat is geheel gelijkvormig aan het sedert eenige jaren in Indië gebruikelijke, en in 1833 bepaaldelijk door den graaf VAN DEN BOSCH, destijds Commissaris-Gen. des Konings in *Nederlands Indië*, vastgestelde model.

Het is *de eigenlijke begrooting van Nederlands Indië*, omvattende *alle* ontvangsten en uitgaven, *zonder eenige uitzondering*, waarop men in het jaar waarover de staat loopt, meent te kunnen en te mogen rekenen.

Deze staat geeft mitsdien een naauwkeurig overzigt der gansche koloniale administratie. Voor personen, met den dagelijkschen gang dier administratie bekend, is die staat genoegzaam duidelijk; maar men zal zich gaarne beijveren, om door eenige wijzigingen in den vorm, daaraan, zoo als dit noodig wordt geacht, eene meerdere duidelijkheid bij te zetten. *De laatst afgesloten rekeningen der koloniale administratie* zoude men volgaarne aan de Kamer mededeelen, zoo daarvan eenig nut kon worden getrokken ter bepaling van het beschikbaar saldo, waarvan het gebruik bij de wet zal worden geregeld. Maar dit is het geval geenszins, gelijk hieronder nader blijken zal.

Als een gevolg van de bijzondere ligging der Indische bezittingen op honderden mijlen afstands van elkander, en alle gedurende meerdere maanden van het jaar onderhevig aan periodieke stilstanden van gemeenschap met *Java*; en voorts naar aanleiding van de omstandigheid, dat vele belangrijke data voor de boekhouding te *Batavia* uit het moederland moeten komen (1), kunnen de comptabele stukken, tot het afsluiten der rekeningen gevorderd, niet vroeger bij het algemeen financieel bestuur te *Batavia* worden verzameld, dan wanneer het tijdvak, waarover dezelve loopen, sedert lang is verstreken.

Neemt men nu nog hierbij in aanmerking den tijd, gevorderd voor het opnemen en sluiten bij de Algemeene Rekenkamer van Nederlands Indië van elke afzonderlijke rekening, en de bijzon-

(1) Dit ziet vooral op de afrekeningen der producten en de betaling van delegatien, pensioenen, verlof, traktementen, enz.

derheid, dat daaronder vele zijn van eenen commerciëlen en ingewikkelden aard; dan wordt het begrijpelijk, dat het afsluiten *der algemeene staats-rekenkamer van Nederlands Indië* eerst lang na ommekomst van het jaar plaats vindt.

Op dit oogenblik is het departement van Kolonien nog niet in het bezit van eene latere staat-rekening, dat die van het jaar 1837.

De inzage van een zoodanig stuk, of zelfs die der staat-rekening van 1838, zou, bij voorbeeld, geen licht hoegenaamd verspreiden over deliberatien, ten doel hebbende om het cijfer, of de bestemming te regelen van het batig slot, dat hier te lande in 1841 zal beschikbaar zijn.

Daartoe worden stukken van latere dagteekening gevorderd, dan de afgesloten rekeningen van vroegere jaren, en bepaaldelijk de laatst ontvangene begrootingen en derzelver rectificatien.

De kennis van den wezenlijken oogst van het laatst voorgaande en van den waarschijnlijken oogst van het loopende jaar; die van de restanten en waarschijnlijke prijzen, en eindelijk de opsomming der op den *staat van ontvangsten en uitgaven* ten laste der remisekas voorkomende betalingen: ziet daar de gegevens, die vereischt worden ter bepaling van het batig slot.

Dat slot zal dan ook jaarlijks bij het departement van Kolonien naar *deze grondslagen*, doch buiten allen verband tot de *laatst in Indië afgeslotene staat-rekening*, worden opgemaakt, en kan in geen geval door die rekening, als over een vroeger tijdvak loopende, worden toegelicht.

Overigens heeft de Regering, in het ontwerp van wet, het woord *staten* gebezigd, omdat dit sedert verscheiden jaren de *officiële benaming* is van de jaarlijks door den Gouverneur-Generaal over Nederlands Indie gearresteerd wordende begrootingen van ontvangsten en uitgaven.

2.° De uitdrukking: *batig slot ten behoeve van het moederland*, doet denken aan een ander *niet beschikbaar slot.*

2.° Zoo als de algemeene *staat van ontvangsten en uitgaven over Nederlands Indie* is ingerigt, en waarvan, zoo als gezegd, een afschrift, loopende over het jaar 1839, bij de Kamer is berustende, bestaat werkelijk het geval, dat het *excedent* van den staat op verre na niet is een *beschikbaar batig slot.* Eenige uitweiding is noodig om dit begrijpelijk te maken.

Uit de organieke bepalingen van den Commissaris-Generaal VAN DEN BOSCH, vloeit als eene aansporing tot spaarzaamheid en orde voort, dat het *excedent* van den *algemeenen staat van ontvangsten en*

uitgaven over geheel Nederlands Indie, bestaat uit het voordeelig verschil tusschen die bijzondere soorten van ontvangsten en uitgaven, over welke de Gouverneur-Generaal eenen onmiddellijken invloed oefent, en welker cijfer in vele opzigten van zijne goede administratie afhankelijk is. Dat *excedent* bestemd zijnde, om te worden een in het oog vallende maatstaf der financiële handelingen van het Indisch bestuur, zoo moesten daarop geen invloed kunnen hebben de uitgaven, welker vermindering of vermeerdering niet van dat bestuur afhangt, maar die door het moederland aan de Indische financien worden opgelegd.

Van dezen aard zijn de kosten van het Nederlandsch auxiliair eskader, welks sterkte niet door den Gouverneur-Generaal, maar door den Koning wordt bepaald; de uitgaven voor de commissie van natuurkundig onderzoek; en de rentebetalingen, ten beloope van *f* 9,800,000 's jaars, bij onderscheidene wetten aan de Indische geldmiddelen opgelegd.

Van het *excedent* moeten ook nog afgetrokken worden eenige buitengewone uitgaven, die in 1833 geacht werden na eenige jaren geheel te zullen ophouden, zoo als de kosten der groote verdedigings-werken, eenige wachtgelden en personele toelagen; en eenige sommen die in 1833 nog niet vatbaar schenen voor eene vaste regeling; zoo als een gedeelte der kosten van het leger, eene som voor aanbouw van vaartuigen en eene som voor *onvoorziene tegenspoeden*.

Dit alles nu moest blijkbaar van het *excedent* worden afgetrokken, om te komen tot de kennis van het *batig slot, beschikbaar voor het moederland*.

Maar dit zijn nog niet alle verrekeningen, die het *excedent* tot dat einde ondergaan moet.

Voor het gemak der vergelijkingen is bepaald, dat de waarde der gouvernements-producten steeds bij den *algemeenen staat van ontvangsten en uitgaven* zal berekend worden tot vaste prijzen, die wel in 1833, toen zij voor het eerst geregeld werden, in verhouding stonden tot de marktwaarde, maar die thans, immers voor zoo veel de stapelproducten van *koffij* en *suiker* betreft, ver daarboven staan.

Die producten worden bij voorbeeld steeds op de bedoelde staten in ontvangst gebragt voor *f* 33 en *f* 14 de pikol, doch zijn thans slechts netto waard ongeveer *f* 24 en *f* 8.50.

De specerijen en de indigo leveren gewoonlijk iets meer op dan de begrootingsprijzen, doch de slotsom blijft altijd, dat te dezer zake eene aanzienlijke deductie van het *excedent* moet plaats heb-

ben, om de waarschijnlijke hoegrootheid van het *batig slot* te kunnen bepalen.

Uit dit een en ander blijkt derhalve, dat het Indisch *excedent* niet is het *beschikbaar batig slot*, bedoeld bij de slotbepaling der nieuwe redactie van art. 60, moetende dat *excedent*, om eenig denkbeeld te geven van het waarschijnlijk *beschikbaar batig slot*, vooraf worden ontdaan van een aantal daarop klevende lasten, en van de te hooge aanrekening van sommige producten.

3.° Naar welke regelen en door wien zal het *batig slot* bij de wet beschikbaar, worden bepaald?

3.° De bepaling der hoegrootheid van het *beschikbaar batig slot* is, zoo als uit de beantwoording der vorige vraag blijkt, geene willekeurige operatie, maar de uitkomst eener optelling en aftrekking van gegevens, die uit den Indischen staat van ontvangsten en uitgaven getrokken worden, in verband tot de later inkomende berigten van den Gouverneur-Generaal, wegens het mede- of tegenvallen der inzamelingen en ontvangsten, en tot den bekenden staat der markt.

Die operatie moet noodwendig worden verrigt bij het departement van Kolonien, alwaar de stukken berusten die den grondslag daarvan uitmaken.

4.° Denkbeeld om de koloniale begrooting van ontvangsten en uitgaven bij de wet te doen vaststellen, en op dezelfde wijze te doen behandelen als in het moederland.

4.° Het is ten eenemale ondoenlijk, om het arresteren der begrootingen te ontnemen aan de koloniale besturen, *eensdeels*, omdat hun alleen een aantal omstandigheden bekend zijn die op het cijfer dier begrootingen eenen beslissenden invloed oefenen; *anderdeels*, omdat de groote afstanden tusschen het moederland en die bezittingen in het onderstelde geval slechts de keuze zouden laten tusschen twee even bedenkelijke alternativen, namelijk het volgen door den Gouverneur-Generaal van eene lang te voren in Nederland gearresteerde en op de omstandigheden van het oogenblik niet meer passende begrooting, of wel het geheele gemis van eene begrooting; daar toch die van elk loopend jaar eerst lang na de ommekomst van hetzelve in Indie ontvangen, en daardoor geheel nutteloos worden zou.

In beide gevallen zou er eene verwarring en onzekerheid ontstaan, waarvan de gevolgen moeijelijk te berekenen zijn.

Volgens de door den Commissaris-Generaal van den Bosch gemaakte en door den Koning bekrachtigde bepalingen, worden de begrootings-staten jaarlijks door den Gouverneur-Generaal om-

streeks de maand Januarij gearresteerd en executoir verklaard, en vervolgens herwaarts gezonden. Gewoonlijk ontvangt het departement van Kolonien die staten in Junij of Julij, en is in Augustus of September gereed met het gewone onderzoek in hoeverre, bij de opmaking derzelve, de bestaande verordeningen zijn betracht geworden. Het departement kan in den aanvang van elke gewone zitting der Stat.-Gen. gereed zijn met de ter mededeeling aan Hun Edel Mogenden bestemde opgaven, en die opgaven kunnen alsdan de laatst bekende informatien omtrent de koloniale opbrengsten bevatten.

Deze gang van zaken is de eenige die als doelmatig kan worden beschouwd, terwijl voorts in de boven vermelde verordeningen, en in derzelver naauwgezette bewaking bij het departement van kolonien, de waarborg opgesloten ligt, dat de jaarlijksche begrooting naar behooren opgemaakt, en niet overschreden wordt.

De dagelijksche bewerking der uitgaven, en de verantwoording der rekenpligtigen zijn opgedragen aan inrigtingen van contróle, overeenstemmende met die van het moederland, en die nog onlangs het voorwerp zijn geweest van voorstellen van den Gouverneur-Gen., ten doel hebbende bespoediging en vereenvoudiging.

Geene uitgaaf wordt in Indie door den Gouverneur-Gen. toegestaan, vóórdat de genoegzaamheid van den eigenaardigen post der begrooting op eene voldoende wijze gebleken zij.

5.° Welke zijn de ontvangsten en uitgaven, hier te lande ten behoeve der overzeesche bezittingen te doen?

5.° Deze ontvangsten en uitgaven zullen duidelijk blijken, gedeeltelijk uit den jaarlijks over te leggen staat van ontvangsten en uitgaven, gedeeltelijk uit de stukken, die zullen strekken tot berekening van het waarschijnlijk *batig slot.*

6.° Door welke handteekeningen zullen de over te leggen staten worden bekrachtigd?

6.° De uit Nederlands Indie ontvangen staten zijn bekrachtigd door de handteekening van den Gouverneur-Gen. over Nederlands Indie en van den Directeur-Gen. van Financien, terwijl de afschriften gewaarmerkt zijn door den algemeenen Secretaris van het Gouvernement.

De stukken welke eigenaardiglijk bij het departement van kolonien zullen worden opgemaakt, zullen worden bekrachtigd door de handteekening van het hoofd van het departement.

7.° Mededeelingen omtrent den geldelijken toestand der overzeesche bezittingen.

7.° De geldelijke toestand der overzeesche bezittingen zal duide-

lijk blijken uit den algemeenen staat van ontvangsten en uitgaven, en uit de opgaven die daarbij gevoegd zullen worden, ter aanwijzing van het vermoedelijk *beschikbaar batig slot.*

8.° De wenschelijkheid van grondwettige bepalingen, opzigtelijk de wetgeving in de kolonien, in verband tot de onbestaanbaarheid der vereeniging van de wetgevende met de uitvoerende magt, en tot de vrijmagtige beschikking over het leven, de vrijheid en de eigendommen der ingezetenen, die in de kolonien zoude bestaan.

8.° De strekking der gemaakte aanmerking omtrent de vereeniging der wetgevende en uitvoerende magten in de kolonien, is niet duidelijk voorgekomen.

Verstaat men daardoor, dat er in die kolonien, behalve de uitvoerende magt (waarmede waarschijnlijk bedoeld wordt de Gouverneur-Gen.) behoorde te bestaan een van hem onafhankelijk wetgevend ligchaam, dan moet een zoodanig beginsel verklaard worden ten eenemale onbestaanbaar met het hoog belang, om de zedelijke overmagt, die de volstrekte voorwaarde is der voortduring van ons gezag, niet te verlammen door de verdeeldheden en belemmeringen onafscheidelijk van de wrijving van onderling onafhankelijke Staatsmagten. De in Indie zoo gewigtige eenheid van inzigten en snelheid van uitvoering kan alleen worden bewaard door het thans bestaande stelsel, hetwelk dan ook trouwens dat is van alle volken, die derzelver koloniale belangen goed verstaan, en niet aan afgetrokken theorien opofferen.

Verstaat men door de gemaakte aanmerking, dat er *in het moederland* eene wetgevende magt voor de Kolonien behoorde te bestaan, opdat de Gouverneur-Gen. blootelijk zij de uitvoerder der van daar ontvangene wetten, dan is het antwoord, dat dit werkelijk nu het geval is; niet in eenen volstrekten zin, want dit zou even onbestaanbaar zijn, als het aanwezen eener van den Gouverneur-Gen. onafhankelijke wetgevende magt in de kolonien, maar behoudens de uitzonderingen, gebiedend door de omstandigheden gevorderd.

De Gouverneurs-Gen. zijn in de uitoefening hunner magt gebonden aan *reglementen op het beleid der Regering*, door den Koning gearresteerd. Dat hetwelk voor Nederlands Indie is vastgesteld, en aan hetwelk de overigen zoo veel mogelijk gelijkvormig zijn, rust, ten opzigte van het punt waarvan hier rede is, op het beginsel, dat de algemeene wetten en verordeningen door den Koning worden vastgesteld; dat de Gouverneur-Gen., wanneer er *periculum in mora* is, bevoegd is, om, behoudens zijne persoon-

lijke verantwoordelijkheid, van die verordeningen af te gaan, maar dat, wanneer die voorwaarde niet aanwezig is, hij zich stiptelijk aan die verordeningen houden, en zich bepalen moet tot het maken van bedenkingen en het doen van voorstellen aan het opperbestuur alhier.

Op dezen regel maken uitzondering, zoo als trouwens wel van zelf spreken zal, alle *wettelijke* bepalingen van eenen ondergeschikten en dagelijkschen aard, waarmede geene beginselen gemoeid zijn; en ook die welke dringend gevorderd worden door onverwachte gebeurtenissen. In die gevallen kan de Gouverneur-Gen. *onder 's Konings nadere goedkeuring* al zulke wetten, algemeene verordeningen en bepalingen vaststellen en voorloopig in werking brengen, als in overeenstemming met de algemeene gronden van het regerings-reglement noodig worden geacht.

De zaak komt derhalve hierop neder, dat de wetgevende magt in de kolonien, in den regel, berust bij den Koning, die zich daaromtrent doet voorlichten door den Raad van State en het departement van kolonien, mitsgaders door zoodanige andere departementen van algemeen bestuur, als eigenaardig in de in overweging komende onderwerpen zijn betrokken, en dat aan dit beginsel niet verder wordt gederogeerd, dan volstrekt noodig is door den afstand waarop de kolonien van het moederland zijn gelegen.

Eene vrijmagtige beschikking over het leven, de vrijheid en de bezittingen der ingezetenen is niet in den Gouverneur-Gen. gevestigd, en zou trouwens weinig overeenkomstig zijn zelfs met de meest bekrompene denkbeelden van maatschappelijke orde en vrijheid.

Een aantal uitdrukkelijke bepalingen, in het regerings-reglement opgenomen, wederspreken dan ook op het stelligste dit vermoeden.

De burgerlijke en lijfstraffelijke regtspleging kan alleenlijk worden uitgeoefend door regtbanken, daargesteld ingevolge de algemeene bepalingen en reglementen, op des Konings last in werking gebragt. Niemand mag in de kolonien wegens misdaden in regten betrokken worden, dan uit krachte der wetten, en op de wijze daarbij vastgesteld. Alle tusschenkomst der Regering in zaken van justitie is verboden. De wet, eindelijk, beschermt een ieder, die zich als een goed en rustig burger gedraagt.

Op dit oogenblik houdt eene speciale commissie, door den Koning daartoe benoemd, zich bezig met het voorbereiden van de invoering der Nederlandsche wetboeken in Nederlands Indie. Een soortgelijk onderzoek is omtrent de West-Indische kolonien

aan den gang. Daardoor zullen eerlang dezelfde waarborgen in de kolonien bestaan, welke de wetten in den moederstaat aanbieden, hoezeer nu reeds voldoende waarborgen aanwezig zijn.

Dat aan den Gouverneur-Generaal eene buitengewone magt is toegekend ten opzigte van personen, schadelijk voor de rust, is niet te ontkennen, en mag bij den eersten opslag die waarborgen aanmerkelijk verzwakken: maar dit is meer schijn dan waarheid, en is in allen geval eene volstrekte noodzakelijkheid.

Elke maatregel van den Gouverneur-Generaal, strekkende om in het belang der openbare rust iemand in verzekerde bewaring te doen nemen, of uit de kolonie te verwijderen, is onderworpen aan de Koninklijke goedkeuring, en moet dadelijk worden gebragt ter kennisse van het departement van kolonien. Men mag dus aannemen, dat de Gouverneur-Generaal zoodanige maatregelen niet nemen zal, dan op goede gronden. Ziet daar de waarborg, dat van die buitengewone magt geen ligtvaardig gebruik zal worden gemaakt. Die magt behoort niet aan den Gouverneur-Generaal te worden ontnomen. Men vindt in de kolonien menschen van allerlei landaard, wier belangen en oogmerken zich niet altoos met onze administrative verordeningen verdragen.

Niets is in staat om die gemengde bevolking in toom te houden, dan de overtuiging, dat een stil en ordelijk gedrag de volstrekte voorwaarde is van derzelver toelating, en dat het aan den Gouverneur-Generaal vrijstaat om die toelating elk oogenblik in te trekken.

Het komt er dus op neder, dat in de kolonien geene vrijmagtige beschikking over leven, vrijheid en eigendommen bestaat; dat de buitengewone magt, aan den Gouverneur-Gen. opgedragen, zich niet verder uitstrekt dan tot het verwijderen van personen, welker verblijf gevaarlijk of schadelijk wordt geoordeeld; zijnde die verwijdering nog onderhevig aan eene hoogere beoordeeling; en dat eindelijk de door den Koning gearresteerde koloniale regerings-reglementen al die grondwettige waarborgen bevatten, welke het bijzonder belang vordert, en bestaanbaar kunnen worden geacht met de gesteldheid der kolonien en met het algemeen belang.

De slotsom van al het bovenstaande is:

1.° dat de door de Regering voorgedragene nieuwe slotbepaling van artikel 60 der Gwt., al datgene bevat wat gevorderd wordt, om de verwezenlijking te verzekeren van het eigenlijk oogmerk dier bijvoeging, namelijk *de regeling bij de wet van het werkelijk beschikbaar batig slot der koloniale administratie*, en dat, zoo de

Regering het overleggen der laatste gearresteerde *staten van ontvangsten en uitgaven* (met andere woorden, *de koloniale begrootingen*) en niet van de *laatst afgeslotene rekeningen* heeft voorgesteld en nog blijft voorstellen, dit alleen plaats heeft om de Stat.–Gen. in het bezit te stellen van stukken van de laatst mogelijke dagteekening, en mitsdien van de meest mogelijke nuttigheid.

2.° dat de bijzondere en algemeene belangen doelmatiglijk bij de bestaande koloniale verordeningen zijn verzekerd, en dat de veranderingen die daaromtrent in sommige aanmerkingen als wenschelijk worden geopperd, niet zouden zijn overeen te brengen met het belang van den Staat, en met de eigenaardige gesteldheid van alle koloniale besturen.

ONTWERP IV. Met leedwezen heeft de Regering gezien, dat hare betoonde bereidwilligheid om te voldoen aan het vroeger te kennen gegeven verlangen, dat, ook in het gedeelte der Gwt., hetwelk de *Staatsbegrooting* betreft, wijzigingen zouden worden gebragt, bij sommige leden der vergadering geen voldoenden bijval heeft gevonden, maar gevolgd is van bedenkingen, waarvan de toepassing niet zoude zijn overeen te brengen met de handhaving van eene vaste en gelijkmatige geldelijke administratie.

De Regering er toe besluitende om op te geven het bestaan van eene tienjarige begrooting, waardoor, zoo wel ten aanzien van de voornaamste uitgaven als ontvangsten, een vaste stand van zaken voor een eenigzins ruim tijdvak geboren wordt, en daarvoor in de plaats stellende eene begrooting voor slechts *twee* jaren, is dit laatste tijdvak bij verscheidene leden nog te lang geoordeeld, en wenscht men dat alles *jaarlijks* ter sprake gebragt worde.

Aan dien wensch te voldoen zou eene toestemming zijn, dat er als het ware eene gedurige overweging omtrent de geldelijke aangelegenheden des lands plaats behoorde te vinden, en ten gevolge hebben, dat de werkzaamheden deswege steeds het grootste gedeelte der zittingen van de Stat.–Gen. vervulden, terwijl er aan de Regering geene gelegenheid gelaten zou worden, om zich met eene geregelde toepassing der alzoo vastgestelde wetten, of met andere wettige herzieningen van eenen uitgebreiden aard bezig te houden, of om daartoe, na bedaarde overweging, gepaste wettelijke voordragten te doen. De Gwt. van 1814 had ten doel eene doorloopende begrooting; — die van 1815 wilde, althans voor *tien* jaren, verzekeren de gewone, zekere en steeds voortdurende uitgaven; en nu oordeelen sommigen het reeds te lang, dat voor *twee* jaren in de uitgaven worde voorzien. — Alles tot eene *jaarlijksche* overweging te brengen, acht de Regering in geenen opzigte

verkieslijk, en slechts voor *twee* jaren zekerheid nopens de Staats-uitgaven te verkrijgen, was wel het minste, dat bij het verlaten van eene *tienjarige* begrooting kon worden voorgesteld; — hier, vermeent men dus te moeten verblijven, als zeer geschikt om, eenmaal in werking gebragt, en door tijdige voordragten verzekerd, eene gewenschte vastheid in de behandeling der geldelijke aangelegenheden daar te stellen.

Maar elke *twee* jaren de middelen en Staats-inkomsten als het ware los te maken, en van eene stemming te doen afhangen, wordt geacht onraadzaam.

Onder de tegenwoordige Gwt. behield men dan toch gedurende *tien* jaren volkomen zekerheid omtrent de *hoofdsom* van alle belastingen, en daarop grondde zich de *zekerheid van de schuldeischers van den Staat;* bij zoodanig stelsel was het dan ook minder belangrijk, om te hechten aan het hebben van *vaste Staats-inkomsten;* de tijdstippen, waarop het bestaande ter sprake kwam, waren tamelijk verwijderd, en er bestond gedurende dat tijdsverloop eene gepaste zekerheid, waarop het Gouvernement handelen en zijne maatregelen kon nemen.

Bij eene vroegere gelegenheid is dit onderscheid in de wijze van behandeling der geldelijke aangelegenheden tusschen *Engeland* en *Nederland* niet onopgemerkt gebleven, want de heer VAN NES, in der tijd lid der Tweede Kamer, zijn voorstel van den 8sten Maart 1833 verdedigende, heeft er melding van gemaakt. Eene tienjarige vastheid van de voorname middelen van inkomst deed hem als minder noodzakelijk beschouwen de toepassing van het stelsel van vaste middelen; met het vervallen van die tienjarige zekerheid doet zich intusschen nu de noodzakelijkheid voor, om het crediet van den Staat niet afhankelijk te maken van dikwijls terugkeerende overwegingen omtrent datgene, wat het onderpand voor de goede vervulling van bestaande verpligtingen kan uitmaken.

Door deze consideratien is de Regering geleid geworden bij de voordragt van art. 4 van het ontwerp n.° 4, en zij vermeent alsnog dat, bij het om de twee jaren vaststellen van eene begrooting van uitgaven, in afzonderlijke wetten verdeeld, waarvan het gevolg kan zijn, dat eerst na het aannemen van al die wetten eene voordragt omtrent de middelen kan plaats vinden, – te veel onzekerheid en te veel gevaar voor een stilstand in het geldelijk beheer zou kunnen ontstaan, om niet bij het gevoelen te blijven, dat het hebben van vaste middelen, en dienvolgens, het alsnu aannemen van het stelsel, hetgeen daaromtrent in Engeland bestaat, als nuttig in het algemeen belang te beschouwen is.

Men gelooft overigens, dat de ondervinding genoegzaam bewezen heeft, dat de veelvuldige afwisselingen in belastingen geenszins wenschelijk zijn; en ook deze overweging spreekt voor het gedane voorstel, hetwelk geenszins uitsluit successive verbeteringen, noch ook die meer belangrijke veranderingen, waarvan de noodzakelijkheid mogt blijken, — terwijl dan toch door de tweejarige stemming over de uitgaven, gezorgd zal zijn, dat de opbrengst der middelen tot geene uitgaven worde gebezigd, die niet op zoodanige nieuwe wet zijn gegrond.

Na deze algemeene toelichting van het nuttige van het stelsel, in de wet n.° 4 bedoeld, zal men nog ten aanzien van eenige bijzondere punten aanmerken:

a. Dat het nog verder onderverdeelen der overwegingen omtrent de begrooting van uitgaven; — het doen opnemen in de wet van sommen voor afzonderlijke afdeelingen of hoofdafdeelingen van elk hoofdstuk; — het verhinderen der overbrenging van credieten van de eene afdeeling op de andere in hetzelfde hoofdstuk, of zelfs van het eene artikel op het andere, zonder de tusschenkomst der wetgeving, maatregelen zijn, die nu wederom veel verder zouden gaan, dan de eerst aan den dag gelegde wenschen ten aanzien van de begrootingen, en grootendeels zoo zeer de handelingen van de Regering in de kleinste bijzonderheden aan banden leggen, dat men dezelve als onraadzaam en strijdig met den algemeenen aard onzer instellingen aanmerken moet.

b. Dat het bepalen van een onderzoek bij de Stat.-Gen. van de rekening in art. 6 van het ontwerp vermeld, en het bekrachtigen van die rekening, door eene *wet*, is toegeschenen minder eigenaardig te zijn, nadat zoodanige rekening zal zijn opgenomen en gesloten bij het collegie, daartoe volgens de Gwt. bevoegd verklaard; dat dit eene vermenging van attributen of eene contrôle boven eene andere contrôle zoude daarstellen, die niet is aan te raden; en dat dus eene bijvoeging in dien zin op dit artikel niet aannemelijk wordt geoordeeld.

c. Dat de vermelding van *Staatsinkomsten* volkomen synoniem gehouden wordt met die van *middelen*, en men derhalve te dien opzigte geene verandering in art. 4 noodzakelijk acht.

d. Dat art. 124 van de bestaande Gwt. werkelijk behoort te worden vermeld in art. 1 van het ontwerp, weshalve de Secretaris van Staat gemagtigd is, om in art. 1 van het oorspronkelijk ontwerp, achter 123, te plaatsen 124, en die verandering te waarmerken, maar dat de herhaling daarvan in art. 2 niet schijnt te moeten plaats hebben.

ONTWERP V. — Het beginsel der periodieke aftreding der raadsleden in de steden is slechts in ééne Afd. onraadzaam geacht, doch door al de overigen goedgekeurd, en zelfs, ten gevolge van vroeger uitgedrukte verlangens, als wijziging der Gwt. in het ontwerp n.° 5 opgenomen; het zoude dus geheel overbodig zijn daaromtrent thans in verdere beschouwingen te treden.

Aan het in de vijfde Afd. uitgedrukt verlangen, dat de leden der gemeente-raden ten platten lande zouden worden benoemd of voorgedragen door *kiezers*, en mitsdien niet worden benoemd door de Staten der provincien, na alvorens daaromtrent het plaatselijk bestuur te hebben gehoord (zoo als bij art. 11 van al de reglementen op het bestuur ten platten lande in de provincien is vastgesteld), kan niet voldaan worden, niet alleen omdat zulks zoude strijden met de grondwettelijke beginselen nopens de provinciale en plaatselijke reglementen, maar ook omdat de benoeming der leden van de gemeente-raden ten platten lande door de Provinciale Staten, na het plaatselijk bestuur gehoord te hebben, voorzeker veel grooter waarborg oplevert voor goede keuzen, dan die van kiezers ten platten lande, en de daarmede aldaar wel eens verbonden kleine kuiperijen en persoonlijke verwijderingen of partijdigheid.

In het 2de art. van het ontwerp is door ééne Afd. het woord *bepaalde*, boven het woord *bedoelde*, te regt verkieslijk geacht: — de Secretaris van Staat is gemagtigd om die veranderingen in het oorspronkelijk ontwerp te brengen en te waarmerken.

ONTWERP VI. Omtrent het ontwerp van wet n.° VI, betreffende de *Algemeene Rekenkamer*, heeft men in de veranderde redactie, door de eerste Afd. in aanmerking gebragt, geene wezenlijke verbetering gezien, daar het doel van algemeene verantwoording van 's lands penningen, in beide redactien duidelijk doorstraalt, en er toch voor *alle* departementen van algemeen bestuur *ontvangsten* en *uitgaven* plaats hebben.

Dat het getal der leden van de Algemeene Rekenkamer door de wet geregeld worde, kan te minder bedenking lijden, omdat dit bereids heeft plaats gehad, en men kan ook wel toegeven, dat het regelen van derzelver bezoldiging door de wet, even als voor de regterlijke magt, niet oneigenaardig is.

De Secretaris van Staat is dien ten gevolge gemagtigd, om in artikel 2 van het ontwerp, achter de woorden: *dezer Rekenkamer*, bij te voegen, *welker bezoldiging door de wet geregeld wordt*, en die bijvoeging op het oorspronkelijk ontwerp te waarmerken.

Met opzigt tot de nu in het midden gebragte bedenking omtrent

de ongelegenheden, die in enkele gevallen het gevolg van eene benoeming van de leden der *Algemeene Rekenkamer voor hun leven*, zouden kunnen zijn, doch die evenzeer bestaan ten aanzien van gelijksoortige bepalingen in andere gedeelten der Gwt., vermeent men te dezer gelegenheid geene opzettelijke voorziening te moeten voorstellen, daar deze van eenen te moeijelijken aard, en de gevallen van toepassing toch zoo zeldzaam kunnen zijn.

ONTWERP VII. Op de concept-wet n.° 7, betrekkelijk het achtste hoofdstuk van de Gwt., is in de eerste plaats door vele leden aangemerkt, dat het beginsel van het jaarlijksch ontslag van een vijfde der manschappen, in de Gwt. behouden zoude moeten blijven; — de Regering is echter voortdurend van meening, dat het niet raadzaam is, het beginsel van het jaarlijksch ontslag van een vijfde der nationale militie in de Gwt. te behouden.

De bepaling toch nopens den diensttijd door de militiepligtigen te volbrengen, is, in verhouding tot die waarbij de instelling eener nationale militie wordt voorgeschreven, een punt van ondergeschikt belang, en zal dus beter bij de wet bepaald kunnen worden.

Ten andere hebben vele leden in de Afdeelingen zich tegen het instellen van eene *zeemilitie* verklaard, en men schijnt in het algemeen aan de bestaande bepalingen van art. 207 der Gwt. boven de daarin bij art. 3 van het ontwerp voorgestelde verandering, de voorkeur te geven.

De Regering vermeent nogtans het denkbeeld tot het grondwettelijk bepalen van de mogelijkheid eener zeemilitie zeer sterk te moeten blijven aankleven, het daarvoor houdende dat het welbegrepen belang van den Staat zulks wenschelijk maakt.

Het derde artikel van het ontwerp is echter geenszins strekkende om het bestaan eener zeemilitie, tot welke de lotelingen der militie zouden kunnen verpligt worden, vast te stellen; maar alleen om bij de Gwt. de mogelijkheid te openen tot latere verordeningen van wetgeving, welke eene zeemilitie mogelijk zouden kunnen maken, wanneer daartoe noodzakelijkheid mogt wezen.

Ten einde dit te meer aan te duiden, zal in het gemelde artikel, achter het woord *gedeelte*, het woord *kunnen* worden bijgevoegd, welke verandering de Secretaris van Staat gemagtigd is te waarmerken.

Ten opzigte der gemaakte bedenkingen tegen het vierde artikel van het ontwerp, wordt aangemerkt, dat de ondervinding geleerd heeft, dat de bevoegdheid om slechts $\frac{1}{4}$ van de militie te doen zamen blijven, te beperkt is, voornamelijk in omstandigheden van vermoedelijken overgang van den staat van vrede tot dien van oorlog.

Niet altijd toch zoude het mogelijk en zelfs raadzaam zijn, om, bij behoefte van een grooter getal dan een vierde, eene wet daartoe strekkende, aan de Stat.-Gen. aan te bieden, hetgeen voorzeker niet zonder ruchtbaarheid en tijdverlies zoude kunnen geschieden, welke zoo ligt het beoogde doel zouden kunnen doen missen, of, wat nog erger zou wezen, zeer schadelijke gevolgen na zich slepen, en zelfs bovendien den Koning, bij gemis van corpsen geheel uit staande armée zamengesteld, buiten staat zouden stellen, om, voor zoo veel de dienst binnenslands betreft, de zorg te vervullen, Hem bij artikel 204 der Gwt. opgedragen. De Regering acht derhalve de bij het vierde artikel voorgestelde verandering van art. 208 der Gwt. boven anderen noodzakelijk.

Het geopperde denkbeeld eindelijk, om de bijeenkomst der militie jaarlijks niet verpligtend te maken, kan, als geheel strijdig met het belang der dienst, niet in overweging worden genomen; waar toch zoude het henen, bijaldien de manschappen, wier tijd van verblijf onder de wapenen, mede uit aanmerking der noodzakelijkheid om de geldelijke uitgaven te verminderen, in het algemeen reeds te kort is gesteld, jaarlijks in het geheel niet bijeenkwamen, om de in geringe mate genoten instructie en opleiding eenigzins te onderhouden.

Het stellen van een maximum voor den tijd van het bijeenblijven der militie, schijnt niet noodig te wezen, althans niet in de Gwt.

Met de meeste belangstelling eindelijk heeft de Regering kennis genomen van den inhoud van drie afzonderlijke nota's, respectivelijk gevoegd bij het proces-verbaal der tweede Afd. B, en bij die der vierde en vijfde Afdeelingen. Hoezeer alle die nota's denkbeelden bevatten, welke bijzondere overweging verdienen, zoude dit echter thans meer bepaaldelijk het geval kunnen zijn met betrekking tot de eerstgemelde nota, gemerkt B, welke, indien de daarbij voorgedragen artikelen eenen meer algemeenen bijval bij de Kamer mogten verwerven, welligt zouden kunnen leiden tot eene geheele verandering van het ontwerp n.° 7, waardoor dan ook tevens zonder doel zouden worden alle verdere discussien over dat ontwerp.

En hiermede afstappende van de behandeling der zeven aangeboden ontwerpen van wet, wil de Regering zich niet onttrekken aan de beschouwing van sommige der veelsoortige onderwerpen, welke, hoezeer geheel vreemd aan de stoffen, bij die ontwerpen behandeld, echter nu wederom in de processen-verbaal der Afdeelingen in ruime mate zijn opgenomen, en waarvan vele gedurende

de laatste jaren, dan eens ter gelegenheid van eene, dan wederom ter gelegenheid van eene andere voorgedragen wet, in de Kamer ter sprake gebragt zijn, doch geenen genoegzamen wêerklank in dezelve gevonden hebben.

Niet weinige dier bijzonderheden hebben niets gemeens met *wijzigingen* der Gwt., dewijl zij geene grondwettelijke beginselen betreffen, maar slechts onderwerpen van gewone wetgeving, en het zal misschien niet geheel noodeloos zijn, daarvan een paar voorbeelden aan te wijzen.

De zoo veel besprokene en zeer moeijelijke materie der zoogenaamde *conflicten*, wordt op dit oogenblik nog behandeld overeenkomstig de bepalingen van het koninklijk besluit van den 5den October 1822; — de *wettelijke* regeling van dat onderwerp, door velen verlangd, gaf later, in het jaar 1827, aanleiding tot de voordragt van drie artikelen daartoe betrekkelijk, in het ontwerp van wet op de regterlijke instellingen en het beleid der justitie; — die artikelen ondervonden den bijval van velen, de tegenspraak van meerderen, welke bovendien van gevoelen waren, dat dit onderwerp *bij eene afzonderlijke wet* moest geregeld worden, waarop werd aangedrongen; — dien ten gevolge deed de Regering verklaren, dat die artikelen uit de wet wierden geligt, en magtigde zij vervolgens in het jaar 1831 de commissie van redactie der Nederlandsche wetgeving, tot het opstellen van een ontwerp van wet op het stuk der conflicten; daarvan is de Kamer onder anderen in den jare 1835 onderrigt geworden ter gelegenheid der toenmalige beraadslagingen over de herziening der wet nopens de regterlijke instellingen; en het verlangde ontwerp wordt door de Regering ingewacht.

De zaak betreft dus een onderwerp van gewone wetgeving, ook naar het begrip der Kamer; geenszins het vaststellen van een constitutioneel beginsel.

Eveneens heeft de regtsmagt der heemraadschappen met de Gwt. of hare wijzigingen niets gemeens: — de Gwt. bepaalt daaromtrent niets, maar verwijst in haar 222ste artikel naar de laatst goedgekeurde reglementen dier collegien; — de geheele quaestie, welke nu, sedert eenige jaren, over die stoffe, niet zonder ijver en warmte, behandeld is geworden, hangt af van de beslissing der vraag, welke die reglementen zijn, en of bij dezelve de regtsmagt der heemraadschappen al of niet is afgeschaft; — in dien stand der zaak mag het wel onoplosbaar worden geacht, welke toch de wijziging zoude wezen, waarvoor de Gwt. ten deze vatbaar zoude zijn; — zij zoude een van beiden moeten doen, òf aan de heemraadschap-

pen regtsmagt ontnemen, òf die aan hen toekennen, maar noch tot het een, noch tot het ander is de Regering zelve dus verre genoegzaam ingelicht, om te kunnen of te durven bepalen, wat daaromtrent in het belang der heemraadschappen volstrekt noodzakelijk is.

Van eenen geheel verschillenden aard zijn vele andere wijzigingen of veranderingen in de Gwt., welke bij de processen-verbaal zijn opgegeven, en ontwijfelbaar tot eene geheele verandering van het Nederlandsche Staatsbestuur en van de fundamentele beginselen van hetzelve zouden leiden, en tevens tot beperking of inkrimping der regten en attributen, aan de koninklijke waardigheid grondwettelijk verbonden, en omtrent welke de Gwt. zelve niet de allerminste beperking in het belang van de gemeene zaak heeft vastgesteld of voorgeschreven.

De Koning voorzeker kan van zijne zijde nimmer van het beginsel uitgaan, dat de noodzakelijkheid dier inkorting van zijne magt door de ervaring zoude zijn gebleken in het sluiten van tractaten, overeenkomsten en cartels; in het verleenen van dispensatie; in het schenken van abolitie en andere soort van gratie; in de uitoefening van eene voor zijn Rijk noodzakelijke en in het belang der burgeren even heilzame politie ten aanzien van vreemdelingen.

Hij kan alzoo zelf de gegrondheid der twijfelingen niet versterken, welke thans, als het ware, worden opgeworpen ten aanzien der wettigheid en grondwettigheid der daden van regering daartoe betrekkelijk, en door hem sedert 26 jaren gepleegd, met de gemoedelijke en geruste overtuiging, dat hij daarin steeds ten beste van het Rijk, en in de belangen der ingezetenen gehandeld heeft; in het algemeen kan hij dan ook niet bewilligen, dat vele andere bijzonderheden, volgens de Gwt. tot de Regering behoorende, aan de voorschriften eener *wet* zouden onderworpen worden; noch ook de grondwettelijke verklaring eener onverantwoordelijkheid van den Koning of van de onschendbaarheid van zijn persoon, welke wel nimmer betwijfeld is geworden, maar in het geheele Staatsregt van Nederland gelegen is, als een bestanddeel der Nederlandsche Gwt. toelaten.

Zoodanige verklaring zoude ook dan niet te pas komen, wanneer er zelfs reden konde zijn van eene herziening der Gwt., ten gevolge van welke hare hoofd-bestanddeelen geheel zouden worden veranderd en vernietigd; waardoor het bestaan der Eerste Kamer van de Stat.-Gen.; dat van den Raad van State; dat der provincien en van derzelver eigendommelijke, zelfstandige en zoo vele waarborgen opleverende aard en betrekkingen, uit de Gwt. zoude

moeten verdwijnen; of ten gevolge van welke aan de Eerste Kamer, zelfs bij haar behoud, een geheel aan de Tweede Kamer ondergeschikt standpunt zoude worden aangewezen, en de openbaarheid der beraadslagingen van de Tweede Kamer, insgelijks op de Eerste Kamer, ja zelfs op de stedelijke beraadslagingen, zoude worden overgebragt, welke laatste in de tijden der meeste overspanning zoo vele noodlottige tooneelen van dien aard hebben opgeleverd, en welker openbaarheid zelfs toen gedurende slechts korten tijd in praktijk heeft kunnen blijven.

Tot die fundamentele beginselen van het Nederlandsche Staatsregt behoort ook wel voornamelijk het regt van *beslissing* bij art. 73 der Gwt. aan den Koning alleen toegekend, ter gelegenheid van welk, en van het later volgende 75ste art., in de Afdeelingen het punt der *ministeriele verantwoordelijkheid* ruimschoots behandeld is geworden.

De verantwoordelijkheid der hoofden van de departementen van algemeen bestuur, ter zake van misdrijven in het uitoefenen van derzelver functien begaan, is met ronde woorden in art. 177 der Gwt. geschreven; de toepassing van dat beginsel is in de wet op de regterlijke instellingen en het beleid der justitie even duidelijk geregeld; het Strafwetboek eindelijk moet verklaren en bepalen, welke daden of verrigtingen van eenen minister, in de uitoefening zijner functien begaan, misdaad of misdrijf zijn, en met welke straffen die misdaad of dat misdrijf moet worden geboet.

De Gwt. behoeft dus niet elders *in algemeene bewoordingen* het beginsel uit te drukken dat de *ministers verantwoordelijk* zijn; ten ware men door die uitdrukking meer zoude bedoelen, dan haar 177ste art. medebrengt en haar 73ste art. toelaat.

TWEEDE PROCESSEN-VERBAAL VAN DE BERAADSLAGINGEN DER AFDEELINGEN OVER DE VIJF EERST AANGEBODENE REGERINGS-VOORDRAGTEN.

EERSTE AFDEELING.

Zitting van Zaturdag den 28sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: Cats, *Onder-Voorzitter*, van Nagell, Verweij Mejan, Repelaer, Sandberg, Druijvesteijn, Kniphorst, van de Poll, Gouverneur, Luzac, *Voorzitter*.

De Afd. is overgegaan tot het nader onderzoek der *vijf herzienings-ontwerpen*, zoodanig als dezelve thans na de voorgestelde veranderingen gelezen worden; zij heeft vooraf van de memorie tot beantwoording der aanmerkingen, in de Afdeelingen gevallen, kennis genomen, en na gezette overweging begrepen, dit stuk in het algemeen voor kennisgeving te kunnen aannemen, met uitdrukkelijke bijvoeging echter, dat zij door de redeneringen in hetzelve vervat, geenszins overtuigd is geworden, noch van de onnoodigheid, noch van de bijzondere moeijelijkheid eener oproeping van de Gedeputeerden van Limburg, tot deelneming in den arbeid der herziening van de Gwt. De meerderheid der Afd. blijft betreuren, dat de Regering vermeend heeft geene geschikte middelen hiertoe te kunnen aanwenden en kan hare vrees niet verbergen, dat hieruit moeijelijkheden voor volgende tijden te voorzien zijn, welke zij zoo gaarne door het bezigen van het een of ander middel had voorgekomen gezien; zij gaf nog der Regering in bedenking, hiertoe dien weg te volgen, welken de groote meerderheid der Afd. vroeger heeft aangewezen, en welke toen gevolgd zijnde, de Limburgsche leden reeds nu aan de deliberatien had kunnen doen deel nemen.

Een lid verzocht aanteekening, dat hij persisteerde bij zijn gevoelen, dat de Koning, krachtens de aan Hoogstdenzelven door de vijf mogendheden verleende faculteit, over Limburg beschikt en dit onder den Duitschen Bond hebbende doen opnemen, eene toevoeging van dat hertogdom bij Nederland niet meer te pas kan komen: terwijl eenige leden de opmerking maken, dat de bedenking omtrent de noodzakelijkheid der goedkeuring door de Staten-Generaal van alle zoodanige tractaten, waarbij onze financien of de voortdurende uitvoering der algemeene belastingwetten betrokken zijn, geenszins voldoende is wederlegd, veel min weggenomen.

Op de wets-ontwerpen zelve is nog het volgende aangemerkt:

ONTWERP A. — Art. 2. De hier nu nieuw voorgestelde splitsing der provincie Holland in twee gedeelten werd door vijf leden der Afd. goedgekeurd; zij vonden den maatregel nuttig en noodzakelijk, herhalende bij deze gelegenheid de verschillende motiven ter aanprijzing, in deze en in alle de overige Afdeelingen der Kamer door de groote meerderheid der leden aangevoerd en bij de jongste processen-verbaal uiteen gezet; zij moesten vooral de billijkheid dezer bepaling toejuichen en konden geenszins de afdoende kracht der zwarigheden, door de tegenstanders in het midden gebragt, deelen. Een lid betuigde hierover nog niet bepaald te zijn; vier leden daarentegen verklaarden zich bepaaldelijk tegen het tot stand

brengen van dit denkbeeld, hun kortelings nog geheel nieuw. Zij bejammeren dat hetzelve naar hun oordeel vooral is opgerezen ten gevolge der exceptionele behandeling van Hollands noordelijk gedeelte, bij de wet der regterlijke organisatie, en dat die wet nu ook deze wrange vrucht voortbragt. Zij oordeelden dat, indien Noord-Holland deswege regtmatige grieven had, deze konden weggenomen worden, zonder hiertoe door eene splitsing van het gewest, welke zij heilloos noemden, aanleiding te zoeken. Vermits hun ook nimmer gebleken was, dat de wettige organen en behartigers van de belangen der ingezetenen, de Staten der provincie namelijk, deze afscheiding hadden verlangd, konden zij zich te minder van het wenschelijke derzelve overtuigen. Die finale afscheiding was nimmer, zoo lang de tegenwoordige Gwt. bestond, zoo verre hun bekend is, ter sprake gekomen, en oordeelden zij haar ook in strijd met een principe, hetwelk bij het vervaardigen der Gwt. van 1814 en 1815 had voorop gestaan, het zoo veel mogelijk hehouden en bevestigen van de oude gesteldheid van Nederland. Zij voegden hierbij, dat in de meerdere uitgestrektheid van het gewest, in vergelijking met andere, in hare grootere bevolking, geene overwegende reden voor de finale afscheiding te vinden was, en andere Rijken vele voorbeelden van nog uitgestrekter en meer bevolkte provincien opleverden; dat het ongerief hiervan, door de vele jaren bestaan hebbende afzonderlijke administratie geheel denkbeeldig was, en de gevolgen van den maatregel ook weder op vermeerdering van uitgaven moesten uitloopen.

Ontwerp B. — Geene aanmerkingen.

Ontwerp C. — Art. 2. Zeven leden der Afd. konden zich geene reden geven, waarom bij dit artikel niet is toegegeven aan het verlangen van zoo vele leden der Kamer, aan de Regering bekend geworden, en bepaald dat de leden van den Raad van State, in den regel, zullen gekozen worden uit de verschillende provincien, en wel onder zoodanige personen die niet slechts in de provincie geboren zijn, doch door invoering gedurende een geruim tijdvak kunnen geacht worden over de wezenlijke belangen van het gewest van goeden raad te kunnen dienen: deze leden drongen op deze verandering en bijvoeging nog ernstig aan. Drie leden konden in het artikel berusten; een hunner oordeelde, dat bij het behouden van den Staatsraad, hetgeen hem nimmer noodzakelijk voorkomt, aan den Koning de vrijheid van keuze der leden moet gelaten worden.

Ontwerp D. — Indien de bevolking tot grondslag voor het getal der leden uit de provincien in de Tweede Kamer te zenden,

genomen wordt, zoo als nu hier bij de splitsing van Holland in twee gedeelten en voor de deputatie van het hertogdom Limburg geschiedt, en hetgeen eenige leden in principe zeer goed keuren, moeten, naar het oordeel van vier leden, de provinciën Noord-Braband en Gelderland ieder een lid meer kiezen, en aan Holland twee leden ontnomen worden. De overige leden in het getal van 58 berustende, blijven echter vier van hen, tegen de verdeeling van Holland gestemd, zich ook tegen dit ontwerp verklaren.

Art. 3. Bij dit artikel hebben drie leden zich nu stellig voor het behouden van de Eerste Kamer verklaard, terwijl vier verlangen haar afgeschaft te zien; twee dezer leden konden haar alleen nuttig oordeelen bij het invoeren van directe verkiezingen; twee leden stelden hare afschaffing verkieslijker, dan haar behoud op den bestaanden en voorgestelden voet; een lid verklaarde nog over deze quaestie onbepaald te zijn.

ONTWERP E. — Geene aanmerkingen.

Vier leden betuigden, ten slotte van dit proces-verbaal, over deze ontwerpen mede beraadslaagd te hebben, ongeprejudicieerd hun gevoelen over de absolute noodzakelijkheid van nog meerdere veranderingen in de Gwt. te brengen, en zij verlangen hier uitdrukkelijk bijgevoegd te hebben, dat zij ongenegen zijn eene herziening tot stand te helpen brengen, waarbij niet alle die punten bij de Kamer in beraadslaging zullen komen, welke zij tot eene verbetering der grondslagen van de huishouding van Staat onvermijdelijk noodig achten, en waarover bij het proces-verbaal van onderzoek der zeven nader ingekomen herzienings-ontwerpen zal gesproken worden.

Een lid verklaarde hiermede niet te kunnen instemmen en zich gaarne te zullen vereenigen met al hetgeen hem nuttig zal voorkomen, ook zonder het in beraadslaging brengen van andere punten, welke hem nu ook van veel belang toeschijnen.

L. C. LUZAC.

TWEEDE AFDEELING.

Zitting van Zaturdag den 28sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: DIJCKMEESTER, *Onder-Voorzitter*, BACKER, RÖELL, VAN DER GRONDEN, VAN WELDEREN RENGERS, HAGENOUW BRONGERS, WARIN, SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, *Voorzitter*.

Na inzage der antwoorden op de bedenkingen tegen de vijf eerste ontwerpen van wet tot wijziging der Gwt., heeft de Afd.

goedgevonden dezelve thans over het algemeen voor notificatie aan te nemen.

Men heeft zich bepaald alsnog op de volgende punten terug te komen.

Ontwerp A. — Vijf leden blijven vasthouden aan het beginsel dat, ten einde de Gwt. nationaal in en wettig voor Limburg te doen zijn, daarin geene wijzigingen kunnen gemaakt worden zonder onmiddellijke medewerking der vertegenwoordiging van dat gewest. Ten gevolge der plaats gehad hebbende omstandigheden, nemen zij wel aan, dat het *jus post liminii* ten opzigte van het hertogdom *qua talis* geldt, dan vermits de steden Maastricht, en zelfs Venlo, daarop in allen geval eene uitzondering maken, kan dit beginsel bezwaarlijk als eene afdoende oplossing van het onwettige der uitsluiting worden beschouwd.

De andere leden beaamden het gezegde wel; dan, vermits het eensdeels groot bezwaar zoude hebben om de gedeelten van Limburg, die het nieuwe hertogdom uitmaken, als eene interminair zelfstandige mogendheid te beschouwen, die, ingevolge eene onderlinge overeenkomst ingelijfd, afgevaardigden tot het vaststellen van het gemeenschappelijk Staatsregt zouden zenden, en zulks anderdeels groote moeijelijkheden van vorm en tijdverlies zoude opleveren, willen zij in het van regeringswege gedane voorstel blijven berusten.

Behoudens het boven gezegde, werd door alle leden aan den tweeledigen waarborg gehecht, dat wij onzerzijds hebben getoond eene vereeniging van Limburg met ons op prijs te stellen, en dat de latere vertegenwoordiging van dat gewest in allen gevalle den eed van trouw aan de Gwt. zal moeten afleggen. Maar de eerstgenoemde leden vinden zulks niettemin een palliatief, in stede van een geneesmiddel.

Met betrekking tot hetgeen nopens art. 29 der Gwt. is geantwoord, wordt door alle leden verklaard, dat zij daarin geenszins kunnen berusten. Men dringt alsnog op de bijvoeging der bepaling, dat de Koning *voortaan* geene vreemde kroon kan aannemen, of wel dat de Koning, behoudens de groot-hertogelijke kroon van Luxemburg, geene vreemde kroon kan dragen.

Ontwerp B en C. — Geene bedenking.

Ontwerp D. — Alle leden keurden de splitsing der provincie Holland in tweeën goed, maar allen dringen tevens en bij hernieuwing aan, op hetgeen de Afd. in haar vroeger proces-verbaal zeide met opzigt tot het getal vertegenwoordigers der verschillende gewesten. Het beginsel van vertegenwoordiging en de billijkheid

eischen, om het getal der leden door het gewest naar de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zenden, in een juist verband met de bevolking te stellen. En ofschoon men, om de vroeger aangevoerde redenen, in eene uitzondering ten opzigte van Holland berust, eischt de regtvaardigheid, dat men, naar den grondslag der jongste volkstellingen, aan elk der provincien Gelderland en Noord-Braband een lid meer toekent en mitsdien het getal leden voor de Tweede Kamer op 60 stelt.

Art. 3. Allen verlangen om het hier gestelde, betrekkelijk de Eerste Kamer, in afwachting van nadere ontwerpen of voorstellen over deze aangelegenheid, in advies te houden, subordinaat aan het verlangen eener wijziging van den aard en het wezen der Eerste Kamer: dat is, de zaak op zich-zelve beschouwd, vereenigt zich de Afd. met het voorgesteld getal leden.

ONTWERP E. — Geene bedenking.

W. A. SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

DERDE AFDEELING.

Zitting van Zaturdag den 28sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: SNOUCK HURGRONJE, *Onder-Voorzitter*, VAN ASCH VAN WIJCK, HOOFT, WEERTS, JUNIUS VAN HEMERT, LUIJBEN, VAN MEEUWEN, VAN HOORN VAN BURGH, VAN RAPPARD, *Voorzitter.*

Nadat was voorgelezen de memorie van beantwoording der door de Tweede Kamer gemaakte aanmerkingen, bij gelegenheid van het onderzoek der op den 28sten December 1839 aangeboden vijf ontwerpen, werd door eenige leden opgemerkt, dat zij in geenen deele verlangden eene geheele herziening der Gwt.; waarbij ook de hoofdbeginselen der Nederlandsche Staatsinstellingen tot een onderwerp van veranderingen zouden kunnen gemaakt worden; dat intusschen het daarstellen van slechts eenige wijzigingen, welke de grondzuilen van den Staat onaangeroerd zouden laten, hun onvoldoende voorkwam, terwijl zij veeleer wenschten eene geheele herziening der Gwt., met behoud van de hoofdbeginselen der Nederlandsche Staatsinstellingen, aan welken wensch door de tot nu toe aangebodene ontwerpen niet geheel werd voldaan.

Andere leden merkten hiertegen aan, dat ook de verlangde herziening altijd moest bestaan uit eenige wijzigingen, welke de grondzuilen van den Staat onaangeroerd zouden laten en dat, blijkens de eerste processen-verbaal dezer Afd., bepaaldelijk hierop

was aangedrongen, met vermelding zelfs ten slotte van die wijzigingen, waarop meer bijzonder prijs werd gesteld.

ONTWERP A. — Zes leden verklaren in te stemmen met de voorgedragene splitsing van *Holland* in twee provincien; twee leden verklaren zich hier tegen; een lid had liever gezien dat men zich had bepaald bij de vestiging van twee hoven in dit gewest. Sommige leden meenden, dat art. 2 niet duidelijk genoeg kenbaar maakt dat *Limburg*, onder den naam van *hertogdom*, eene provincie van het Rijk zal uitmaken; de twijfel ontstond daaruit dat art. 2 inhoudt: *Het Koningrijk der Nederlanden bestaat uit de navolgende provincien: Noord-Braband* enz., MITSGADERS het hertogdom *Limburg;* volgens het gevoelen van de andere leden, werd die twijfel weggenomen door de bepalingen in het wets-ontwerp D voorkomende. Hetgeen in de memorie van beantwoording voorkomt ten aanzien van het weinig of niets-beteekenende der bezwaren, die uit de betrekkingen van *Limburg* tot het Duitsche Bondgenootschap zouden kunnen ontstaan, overtuigde vele leden niet, dat hieruit geene ongelegenheden zouden kunnen voortvloeijen, al ware zulks alleen met betrekking tot de militaire verpligtingen der ingezetenen.

Ook vonden eenige leden de ten aanzien van *Luxemburg* gegevene inlichtingen niet zoo duidelijk als zij dit zouden wenschen; zij meenden altijd, dat bij eene afscheiding hiervan melding moest gemaakt worden in art. 29 der Gwt.; terwijl dit groot-hertogdom eens onder dezelfde Gwt. als het Koningrijk der Nederlanden is geplaatst, werd de twijfel geopperd, of men wel bevoegd was, buiten toestemming van *Luxemburg* zelf, dit af te scheiden, zonder de verzekering te bekomen, dat aan hetzelve grondwettige instellingen zullen worden gegeven.

ONTWERP B en C. — Geene bedenkingen.

ONTWERP D. — Vijf leden dringen op nieuw er op aan, dat het getal leden der Staten-Generaal voor Noord-Braband en Gelderland met één voor ieder gewest worde vermeerderd; zij merkten te dezen aanzien op, dat, volgens de *memorie van toelichting*, de toekenning van *drie leden* aan het hertogdom *Limburg* in evenredigheid is *met de bevolking;* dat, volgens de *memorie van beantwoording*, het getal leden voor *Zuid-* en *Noord-Holland* mede naar de *bevolking dier provincien is berekend*, en dat juist naar de bevolking, *Noord-Braband* op *acht* en *Gelderland* op *zeven* leden kunnen aanspraak maken.

Van deze vijf leden wilden vier leden het geheele getal tot 60 verhoogen en mitsdien het getal leden uit *Holland* niet verminde-

ren; een lid wilde, met behoud van het geheele getal, aan *Zuid-Holland* slechts *elf* en aan *Noord-Holland* slechts *negen* leden toekennen, vermits dit ook met de bevolking overeenstemt.

De vier overige leden verklaarden zich met de voordragt der Regering, ten aanzien van het getal leden uit ieder gewest, te vereenigen.

De Eerste Kamer ingesteld zijnde, volgens het rapport van de ontwerpers, *niet alleen* om *in moeijelijke tijden aan de driften heilzame palen te stellen, den troon te omringen door een bolwerk, waartegen alle partijen afstuiten, maar ook, om aan de Natie eene volkomene zekerheid te waarborgen tegen alle willekeurige uitbreiding van gezag* (zijnde deze laatste woorden absusivelijk niet opgenomen in het proces-verbaal van den 20sten Januarij 1840, pag. 49) (*Hand.* blz. 112), zoo blijft de Afd. bij haar gevoelen dat die instelling moet behouden blijven, mits het bovenstaande bij de benoeming van de leden dier Kamer worde in aanmerking genomen; zij hecht evenwel aan de door haar in het midden gebragte bedenking, dat, bij het gering aantal leden, slechts weinige stemmen beslissen over de belangrijkste aangelegenheden van het Rijk; om eenigermate hieraan te gemoet te komen, ook zonder bezwaar van 's Rijks schatkist, wordt het denkbeeld geopperd, om de reis- en verblijfkosten van de leden der Eerste Kamer te verminderen op *f* 2500, en om dan het minimum van het getal leden tot 24, het maximum tot 36, te brengen.

Ontwerp E. — Men wenschte ingelicht te worden of en zoo ja welke overwegende redenen er bestaan, om art. 98 niet zoodanig te wijzigen als dit door deze Afd. is voorgesteld, door namelijk te bepalen, dat de *zittingen der Stat.-Gen. worden gehouden op de plaats waar de zetel van het gouvernement gevestigd is.*

W. L. F. C. van Rappard.

VIERDE AFDEELING.

Zitting van Zaturdag den 28sten Maart 1840.

Tegenwoordig de heeren: Gockinga, van den Velden, Hinlópen, van de Mortel, Bruce, Wijnaendts, Binkes, de Jonge van Campens Nieuwland, *Voorzitter.*

De vierde Afd. heeft onderzocht de memorie van beantwoording der gemaakte aanmerkingen in de Afd., ten aanzien der vijf wetsontwerpen, houdende wijzigingen in de Gwt., op den 28sten December 1829 in de Tweede Kamer aangeboden, mitsgaders de in deze ontwerpen voorgestelde veranderingen, en is na beraad-

slaging besloten, te dien aanzien zich te bepalen tot de navolgende aanmerkingen:

De Afd., zoo haar eigen vorig verbaal wegens dit onderwerp, als die der overige Afd. raadplegende, stemt met de Regering in, dat de bedoeling niet zoo zeer geweest is om eene geheele herziening der Gwt. te verlangen, in dien zin dat deze in hare grondslagen zoude worden veranderd of door eene andere vervangen; maar alleen om, met behouding dier Gwt. en van hare hoofd-beginselen, daarin op te nemen wat als een noodzakelijk gevolg van den veranderden toestand des Rijks moest worden beschouwd, waartoe deze vijf ontwerpen betrekking hadden, edoch het daarbij niet te laten, en daarmede te vereenigen die verbeteringen, welke tot eene meer doelmatige uitvoering van sommige bepalingen der Gwt., of ten gevolge van tegenstrijdige opnemingen en verklaringen van eenige artikelen noodig mogen worden bevonden, of die de ervaring als nuttig en raadzaam hadden doen kennen. De Afd. kan zelfs zich bijna niet begrijpen, hoe omtrent deze bedoeling der onderscheidene Afd. twijfel heeft kunnen bestaan.

Als eene tweede algemeene aanmerking voegt deze Afd. hierbij, dat zij, ook zelfs uitgaande van deze beschouwing, bezwaarlijk zich vereenigen kan met de redeneringen der Regering ten aanzien van Limburg. Hoe begeerlijk het zij, bij de daarstelling van deze wijzigingen der Gwt, al den spoed aan te wenden, welken eene grondige behandeling van dit gewigtig onderwerp toelaat, zoo is een spoedige voortgang te bereiken, toch nooit meer dan een secundair oogpunt, waar het beginselen, regt en voorzigtigheid geldt, en indien tijdig een aanvang gemaakt ware geweest met de vereischte maatregelen in Limburg, zou de zwarigheid uit het tijdsverloop reeds vervallen zijn. De Afd. hecht nog altijd aan door haar wegens dit punt in haar vorig verbaal gemaakte bedenkingen, en ofschoon zij niet wil ontkennen, dat, hoe men hetzelve ook behandele, er zich altijd gewigtige zwarigheden zouden opdoen, zoo doet het haar echter leed dat de Regering tot geen ander besluit is gekomen, dewijl zij in de toekomt daarmede altijd moeijelijkheden vooruit ziet, en zij elke keuze boven die welke gedaan is, tot voorkoming van klagten of voorwendselen, verkieslijk zou geacht hebben.

Op de voorgedragene veranderingen in de wets-ontwerpen zelve, zijn slechts zeer weinige aanmerkingen gemaakt.

Bij het ontwerp A heeft een lid zijn leedwezen niet kunnen verbergen, dat eene splitsing der Provincie Holland is toegestaan. Daar niets veranderd werd ten aanzien van de overige provincien,

had hij gaarne ook dit punt onaangeraakt zien blijven, en hij betwijfelt of de toekomst deze verandering als staatkundig en nuttig zal kenmerken.

Omtrent het 3de artikel van het ontwerp D, mag de Afd. hare bezorgdheid niet terughouden, dat bij de behouding der Eerste Kamer op den tegenwoordigen voet, en uit de hier voorgestelde vermindering van hare leden, de mogelijkheid zal voortvloeijen, dat een zeer klein getal personen aan de maatregelen der Regering, een onoverkomelijken hinderpaal zal kunnen doen ontstaan. Reeds in het eerdere verbaal behandeld zijnde, behoeft dit punt hier geene ontwikkeling meer. Men geeft alleen in overweging, of ook de zwarigheid gevonden zou kunnen worden, door, bij de behouding van een grooter aantal leden, in die evenredigheid *voor de toekomst*, dat is voor de nieuw aankomende leden, de tractementen te verminderen, dat bij de uitkomst de uitgave voor het Rijk niet boven de thans geraamde som vergroot wierd; op die wijze zouden ook de verkregene regten geëerbiedigd worden.

De heeren VAN DAM VAN ISSELT en VAN AKERLAKEN, bij de resumtie tegenwoordig, hebben zich met den inhoud van dit verbaal vereenigd.

M. W. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND.

VIJFDE AFDEELING.

Zitting van Zaturdag den 28sten Maart.

Tegenwoordig de heeren: VIJFHUIS, *Onder-Voorzitter*, VAN SYTZAMA, STAR BUSMANN, VAN TUIJLL VAN HEEZE, DE LA COURT, COLLOT D'ESCURY, ROMME, CORVER HOOFT, *Voorzitter*.

De vergadering beschreven zijnde om de antwoorden der Regering te overwegen op de bedenkingen der Afd. omtrent de vijf voorstellen van wet, houdende eenige wijzigingen in de Gwt., op den 28sten December ll. aangeboden, zoo heeft men besloten de geheele memorie van beantwoording nogmaals te lezen, ten einde aan alle de leden gelegenheid te geven hun gevoelen te openbaren *voorreerst* over de algemeene beschouwingen welke tot inleiding der beantwoording dienen, en *naderhand* over de wijzigingen welke eenige dier wetten hebben ondergaan, en over de redenen, waarom de Regering vermeend heeft in eenige andere verlangde veranderingen niet te moeten treden.

Al dadelijk bij de tweede zinsnede is het der Afd. opgevallen

(en zij bekent dat zij het niet zonder eenige bevreemding vernomen heeft), dat het der Regering niet had mogen gelukken het gevoelen der meerderheid omtrent de verlangde wijzigingen in de Gwt. te leeren kennen, schoon zij met kalmte en beradenheid het daarover in de processen-verbaal opgeteekende geraadpleegd had, en dat bij haar twijfel ontstaan was, of men eene geheele herziening der Gwt. begeerde, waarbij de hoofdbeginselen onzer Staats-instellingen tot een onderwerp van veranderingen zouden kunnen gemaakt worden, dan wel, of men zich wenschte te beperken tot eenige meer bepaalde wijzigingen.

De Afd. had gehoopt, dat de met zoo veel zorg en naauwkeurigheid opgemaakte processen-verbaal, onlangs door de vijf Afdeelingen der Tweede Kamer met zoo veel eenstemmigheid over dit onderwerp opgesteld en aan de Regering aangeboden, genoegzaam zouden geweest zijn om haar omtrent de bedoeling der meerderheid in te lichten en haar te overtuigen, dat zij niets vuriger wenscht dan de Gwt. naar geest en waarheid op de bestaande grondzuilen niet slechts onaangeroerd te laten berusten, maar dezelve door eene volledige toepassing in de uitvoering te helpen bevestigen.

Dat het haar alleen te doen is daarin zoodanige wijzigingen aan te brengen als vereischt schijnen te worden, om haren loop en uitvoering te verzekeren, eenige duistere en voor tweeledige uitlegging vatbare punten te beslissen, en zulke verbeteringen daar te stellen, als waarvoor eene vijf en twintigjarige ondervinding geleerd heeft, dat zij vatbaar zouden zijn.

Het is dan met genoegen, dat de Afd. heeft mogen ontwaren, dat, niettegenstaande het bestaan van den twijfel dienaangaande, de Regering den weg van partiele veranderingen, dien zij vroeger was ingeslagen, verder is blijven bewandelen, door zeven nieuwe voordragten van wet aan te bieden, welke de Afdeeling zich tot een aangenamen pligt zal rekenen, met den noodigen ernst te onderzoeken, in de hoop, dat, naar aanleiding der reeds gemaakte en nog te maken aanmerkingen, de Regering moge goedvinden op datzelfde spoor nog eenige schreden verder te gaan.

Ten opzigte van de prejudiciele quaestie der Limburgsche vertegenwoordiging, waarover in het bijzonder eenige leden der vijfde Afd. zich verklaard hebben bij het vroeger onderzoek over de vijf aanhangige wetten, vermeenen diezelfde leden zich met de in de memorie van antwoord ontwikkelde redenering niet te kunnen vereenigen. — Volgens hunne wijze van inzien dan, zoude Limburg wel *facto*, doch nooit *jure* van het Koningrijk der Nederlanden

afgescheiden zijn geweest, en daar het naderhand door het tractaat van 19 April 1839 ook niet, even als de overige Belgische provincien, afgestaan is geworden, zoo heeft het nooit zijn lidmaatschap onder de Nederlandsche provincien kunnen verliezen; en uit dien hoofde achten gemelde leden evenmin eene afzonderlijke wet, als eene wijziging in de Gwt. noodig, om het weder aan Nederland te hechten; uit dat oogpunt beschouwd kan men haar het regt van vertegenwoordiging, om tot het wijzigen der Gwt. mede te werken, niet betwisten.

Alsnu genaderd zijnde tot de beantwoording der bedenkingen op de wetten zelve, verklaart de Afd. genoegen te nemen met de verandering in den considerans der wetten A, B en D, door het bijvoegen van eenige woorden aangebragt, en af te zien van het bezwaar vroeger daartegen geopperd.

Ontwerp A. — Art. 1. De verandering goedgekeurd.

Art. 2. De splitsing der provincie Holland in twee provincien, onder den naam van Zuid-Holland en Noord-Holland, is door de leden die dezelve gevraagd hebben, met bijval opgemerkt.

De anderen blijven zich daartegen verzetten, en dachten dat het tegen het welbegrepen belang dier gewesten streed.

De vereeniging van Limburg met het Koningrijk der Nederlanden onder den naam van Hertogdom, in dit artikel uitdrukkelijk vastgesteld wordende, heeft tot veelvuldige bedenkingen aanleiding gegeven. Vier leden beschouwden dezelve als eene nuttige aanwinst voor het Koningrijk, en zagen eene zwarigheid in die vereeniging.

De andere leden bleven bij hun gevoelen, dat de dubbele betrekking, waarin dit gedeelte van het Rijk tot het Duitsche Verbond en tot Nederland zoude staan, aan vele zwarigheden onderhevig bleef. Zelfs oordeelde een lid, dat, daar de Gwt. dat beginsel stelt, dat alle burgers van den Staat gelijkelijk in alle regten en lasten moeten deelen, het ongrondwettig zoude zijn, aan de inwoners van een gedeelte des Rijks verpligtingen op te leggen, die op de overige niet zouden drukken. Dat uit dien hoofde het hertogdom Limburg niet vatbaar was om met het Koningrijk der Nederlanden vereenigd te worden, maar dat het door den Koning van Nederland op denzelfden voet als het overgebleven gedeelte van Luxemburg behoorde bezeten te worden, waarmede het volkomen gelijk staat, als zijnde door Belgie afgestaan als eene schadevergoeding aan den Koning en aan het Duitsch Verbond, voor het gemis van het andere gedeelte van dat Groot-Hertogdom. Dat op die wijze de geldelijke schadevergoeding aan de agnaten van den Koning toegezegd, ook

zoude komen te vervallen, aan wie het eventueel regt bij versterf zoude kunnen gewaarborgd blijven, even als op Luxemburg, waardoor eene niet geringe en tot dus verre niet opgeloste zwarigheid uit den weg geruimd zoude zijn; want — komt het van den eenen kant onbillijk voor, in geval van vereeniging met het Koningrijk, de betaling daarvan aan den Koning op te leggen, die het gemis van een onzeker en zeer onwaarschijnlijk of verwijderd voordeel aan zijne bloedverwanten zoude moeten vergoeden, terwijl hij zelf persoonlijk eene positive schade door het afstaan van een gedeelte van Luxemburg komt te lijden, — nog onbillijker zoude het zijn, deze schadevergoeding aan de natie op te leggen, zonder haar daarover te raadplegen. Zij toch heeft geen het minste belang in de eventuele successie van het Huis van Nassau, en de voordeelen welke zij uit de vereeniging te wachten heeft, zijn, uit een finantieel oogpunt beschouwd, voor het minste zeer twijfelachtig, zoo als hierboven nader is ontwikkeld.

Indien evenwel tot die vereeniging wordt overgegaan, merkt de Afdeeling aan, dat de redactie van de laatste paragraaf niet duidelijk is, zoo als die in de nota der wijzigingen wordt opgegeven.

Volgens dezelve zoude men moeten lezen:

« Behoudens de betrekkingen van het hertogdom, met uitzon»dering der vestingen Maastricht en Venlo en van derzelver krin»gen, tot het Duitsch Verbond. »

Men zoude voorstellen te zeggen:

« Behoudens de betrekking van dat hertogdom tot het Duitsch »Verbond, waaraan echter de vestingen Maastricht en Venlo met »derzelver kringen nooit verbonden zullen zijn. »

Het weglaten van de derde zinsnede van art. 2 wordt goedgekeurd.

Art. 3. Men stelt voor, de grenzen van het hertogdom Limburg in dit artikel uitdrukkelijk te bepalen; ten einde zich niet te refereren tot den inhoud van een tractaat, dat vreemd is aan de Grondwet.

Ontwerp B. — Geene aanmerking.

Ontwerp C. — Geene andere aanmerking, dan dat men blijft aandringen op de benoeming van een lid uit elke provincie in den Raad van State.

Ontwerp D. — De Afd. herhaalt de vraag, in haar eerste proces-verbaal gedaan, welke berekening tot grondslag heeft gediend voor het getal leden, dat elke provincie in de Tweede Kamer der Stat.-Gen. zoude hebben te benoemen.

Die leden welke gevraagd hebben dat dit overeenkomstig den uitslag van de laatste volkstelling zoude geregeld worden, volharden in hun gevoelen. Andere vermeenen genoegen te moeten nemen met hetgeen bij deze wet is voorgedragen. Sommige zijn van oordeel, dat, indien al het getal, door de twee onderdeelen der provincie Holland te benoemen, in verhouding tot de bevolking dier twee provincien, niet te groot is, en aldus behouden moet worden zoo als het hier voorgedragen is, die verhouding tot grondslag voor de andere provincien ook behouden moet worden, al ware het dan dat het getal leden, waaruit de Kamer zoude komen te bestaan, daardoor verhoogd wordt.

De overige leden der Afd. deelden dit gevoelen niet en beweerden, dat, al ware het dat de twee provincien van Zuid- en Noord-Holland, in evenredigheid der bevolking, meer leden benoemden dan andere, zulks niet onbillijk zoude zijn, om reden der meerdere gegoedheid die bij de ingezetenen der vele groote steden in gemelde provincien gelegen, aangetroffen wordt, waardoor, op een gelijk getal zielen, het getal derzulke, welke een meer regtstreeksch belang bij de behandeling der publieke zaken hebben, veel grooter is dan in minder gegoede provincien.

Art. 3. Ten opzigte van de Eerste Kamer, merkt de Afd. op, dat in de processen-verbaal, zoo wel door haar als door de andere Afdeelingen, over de zamenstelling der bemoeijenissen en zelfs over de voortduring van bestaan van dat Staats-ligchaam opgeteekend, geheel geene antwoorden zijn gegeven die haar oordeel daarvoor zouden hebben kunnen tot leiddraad verstrekken. Zoo als het nu ligt, blijven de leden die tegen het behoud van de Eerste Kamer waren, daarin volharden; andere verlangen dat de leden dier Kamer geene andere waardigheden, pensioenen of traktementen zullen mogen cumuleren.

Ontwerp E. — Geene aanmerkingen.

Na afloop van het bovenstaande onderzoek, heeft een lid zijn verlangen te kennen gegeven, dat, nadat over alle deze wetten zal gestemd wezen, mitsgaders over dezulke die over in te voeren wijzigingen in de Gwt. reeds zijn of nog mogten worden aangeboden, men dezelve allen tot een geheel mogt brengen, ten einde over allen te zamen globaal een tweede votum daarover uit te brengen, om alzoo te voorkomen, dat, door het aannemen van sommige en het verwerpen van andere, het geheel niet uit zijn verband gerukt mogt worden.

Deze meening werd door de meerderheid niet gedeeld, schoon eenige leden bekenden, dat, indien de Eerste Kamer eene of andere

dezer wetten kwame te verwerpen, dit op de waarde van de andere eenen nadeeligen invloed konde hebben.

Aldus opgemaakt en, na resumtie, goedgekeurd den 30sten Maart 1840.

J. CORVER HOOFT.

Hierop werd van Regeringswege ingezonden de volgende:

MEMORIE TOT BEANTWOORDING.

De twijfel bij de Regering gerezen, of de meerderheid van de tegenwoordig geweest zijnde leden eene geheele herziening der Gwt. verlangde, waarbij ook de hoofdbeginselen der Nederlandsche Staats-instellingen tot een onderwerp van veranderingen zouden kunnen gemaakt worden, dan wel of haar doel zich bepaalde tot eenige wijzigingen, welke de Gwt. van het Rijk onaangeroerd zouden laten, is gegrond geweest op de aanduiding van menigvuldige bijzonderheden, omtrent welke dan eens door een meerder, dan wederom door een minder aantal leden, verlangen naar verandering bij de vorige processen-verbaal is te kennen gegeven, in verband met de gebezigde uitdrukking van: *geheele herziening.*

De tegenwoordige processen-verbaal hebben dien twijfel nog nader geregtvaardigd; vermits, terwijl er aan de eene zijde betuigd wordt *dat men de hoofdbeginselen van het Nederlandsche Staatsregt onaangeroerd wenschte te laten, elders de verbetering der grondslagen van de huishouding van Staat als onvermijdelijk noodig wordt voorgesteld,* ja zelfs in hetzelfde proces-verbaal van eene der Afdeelingen gezegd wordt, dat men geene geheele herziening der Gwt. verlangde, waarbij ook de hoofdbeginselen der Nederlandsche Staats-instellingen tot een onderwerp van veranderingen zouden kunnen gemaakt worden; en hierop echter dadelijk volgt, dat het daarstellen van slechts eenige wijzigingen, welke de grondzuilen van den Staat onaangeroerd zouden laten, onvoldoende voorkwam; en heeft de Regering zich niet kunnen oplossen, hoe men de grondzuilen van den Staat kan aanroeren, zonder de hoofdbeginselen der Nederlandsche Staats-instellingen tot een onderwerp van veranderingen te maken.

De vernietiging van de drie standen; het invoeren van directe verkiezingen; het vernietigen der provincien en van derzelver besturen; het vernietigen van de Eerste Kamer der Stat.-Gen.; de afschaffing van den Raad van State; en de beperking van het Ko-

ninklijk regt in het sluiten van tractaten, om van menigvuldige andere niet te spreken, zijn zoo veel bijzonderheden, welke tot die opvatting der Regering geleid hebben.

Bijaldien zij daaromtrent, tegen verwachting, mogt hebben misgetast, of wel bijaldien de bovengenoemde punten of sommige derzelve zouden moeten geacht worden niet te grijpen in de constitutive of fundamentele beginselen van den Staat, dan schijnt het ontwijfelbaar, dat de vraag, welke verordeningen de hoofdbeginselen der Nederlandsche Staats-instellingen en de grondzuilen van den Staat zijn, eene *petitio principii* wordt.

Ook nu wederom zijn in de laatste processen-verbaal een paar dier bijzonderheden niet onaangeroerd gebleven, het behoud namelijk, of de afschaffing, van de Eerste Kamer en van den Raad van State; in sommige dier Processen-verbaal is, naar het voorkomt, niet met volkomen duidelijkheid de meening uitgedrukt; in een ander wordt eene slotverklaring aangetroffen, welke de gegrondheid van den gerezen twijfel der Regering zeker geenszins wederspreekt: maar hoe het dan ook met dat alles gelegen moge zijn, zoo veel is zeker, dat de uitdrukking van den twijfel, bij de Regering gerezen en bij de vorige memorie van beantwoording vermeld, alleen ten doel heeft gehad, om de aandacht der Kamer op het gezigtspunt te vestigen, dat, indien de meening harer meerderheid werkelijk mogt zijn, dat *zoodanige geheele herziening der Gwt.* in aanmerking moest komen, waarbij ook de *hoofdbeginselen* der Nederlandsche Staats-instellingen tot een onderwerp van veranderingen zouden kunnen gemaakt worden, *in dat geval Limburg zoude kunnen geacht worden*, op den bij die memorie aangeduiden voet, *meer aanspraak te mogen maken op voorafgaande deelneming in zoodanige herziening*, dan op voorafgaande deelneming *in wijzigingen van anderen aard.*

Aannemende, dat niet de eerste, maar wel de laatste beoogd waren, is de vorige memorie van beantwoording grootendeels dienende geweest om te doen zien, dat er althans geen overwegende en alles afdoende gronden waren, om ten aanzien van wijzigingen, de grondslagen van den Staat niet rakende, eene prejudiciele quæstie te maken van de Limburgsche deelneming aan de raadplegingen; en men had zich gevleid, dat die beschouwing den bijval der Afdeelingen zoude hebben verworven.

Daarmede vleit men zich nog; want, hoezeer ook geenszins ontkend wordt, dat het vraagstuk voor verschillende beschouwingen vatbaar is, zoo blijft echter de betoogbaarheid van het *regt* der Limburgsche bevolking, van de uitvoerlijkheid van deszelfs regel-

matige toepassing, en van de doelmatigheid dier toepassing hoogst moeijelijk, terwijl het alhier eene bevolking geldt, welke, ten gevolge der staatkundige gebeurtenissen der tien laatste jaren, in eenen zoo geheel van Nederland afgescheiden toestand verkeerd heeft.

Deze beschouwingen, gevoegd bij andere gronden in de vorige memorie opgegeven, doen het vertrouwen koesteren, dat het Limburgsche vraagstuk aan de aanneming der wets-ontwerpen niet in den weg zal staan.

Het hertogdom Limburg, in de Gwt. opgenomen als provincie (want dat het eene *provincie* zal zijn, even gelijk het groot-hertogdom Luxemburg dit vroeger was, kan wel niet twijfelachtig zijn, en is, gelijk in eene Afd. te regt is opgemerkt, blijkbaar uit het ontwerp D), zal voorts, ten aanzien van zijne betrekkingen tot het Duitsche Verbond, geene meerdere ongelegenheden geven, dan bevorens het groothertogdom Luxemburg heeft opgeleverd; en het grondwettelijk beginsel der gelijkheid van alle ingezetenen voor de wet, bijzonder ten aanzien van Militaire verpligtingen, zal aldaar evenmin geschonden worden, als ten aanzien van de ingezetenen van Luxemburg het geval is geweest; terwijl daarenboven de staatkundige oorspronkelijke vorming van elken Staat deszelfs huishoudelijke instellingen bedingt en voorafgaat.

Bij de daaromtrent in eene Afd. geopperde bedenking, schijnt aan de aandacht ontgaan te zijn, dat de band met het Duitsche Bondgenootschap een servituut is, door de traktaten gelegd op het aan den Koning toegekende deel van Limburg, als voorwaarde dier toekenning, en tot schadeloosstelling ten behoeve van het gedachte Bondgenootschap voor het verlies van de helft van het Groot-Hertogdom. Alle die bijzonderheden doen zien, hoe noodzakelijk het is, dat, in de beoordeeling van hetgeen Limburg en Luxemburg betreft, de bepalingen van het tractaat vooral geraadpleegd worden; dat tractaat is wel aan de Gwt. vreemd, maar geenszins aan Nederland, als eene geschiedkundige gebeurtenis bij den considerans der wetten vermeld, terwijl dan ook de inhoud van dat tractaat niet heeft toegelaten de grenzen van het hertogdom Limburg in art. 4 van het ontwerp A op eene andere wijze aan te duiden, dan bij dat artikel is gedaan.

De stelling, dat de goedkeuring der Stat.-Gen. op de tractaten van den 19den April 1830 zoude zijn vereischt geweest, is door geene redenen gestaafd geworden, terwijl de Regering hare bevoegdheid tot de afsluiting der tractaten, door de letter zelve der Gwt. betoogd heeft.

Dat het Duitsch gedeelte van het groot–hertogdom niet langer grondwettelijk onder Nederland zoude blijven, maar daarvan afgescheiden zijn, konde voorwaar nimmer als bestanddeel in art. 29 of in eenig ander artikel der Nederlandsche Gwt. worden opgenomen; — en dat artikel is voorts in geenen deele vatbaar voor de daarin door eene Afd. verlangde verandering of inlassching van het woord: *voortaan*, of van die der woorden: *behoudens de Luxemburgsche kroon*: — zoo wel door de eene als door de andere inlassching zoude wederom het behoud der groot–hertogelijke waardigheid, welke des Konings voormalige Erfstaten heeft vervangen, afhankelijk gemaakt worden van den uitslag eener aangeboden wet.

De nu voor het eerst geopperde vraag eindelijk, tot de Luxemburgsche grondwettelijke instellingen betrekkelijk, mag geacht worden geenszins Nederland te betreffen.

Na de voorafgaande behandeling van punten van meer algemeenen aard, komen thans nog in aanmerking de navolgende bijzonderheden.

De, naar het schijnt, door eene groote meerderheid goedgekeurde splitsing der provincie Holland in twee deelen, is, uit den aard der zaak, verbonden met de vestiging van een provinciaal geregtshof in Noord–Holland.

Volgens art. 71 der Gwt., benoemt de Koning de leden van den Raad van State *zoo veel mogelijk* uit de verschillende provincien van het Rijk, en er is geen grond om aan die voorzigtige bepaling eene meer imperative rigting te geven, welker naleving wel eens, behoudens de algemeene belangen, uiterst moeijelijk zoude zijn.

De bevolking is wel een der voornaamste, maar geenszins de eenige uitsluitende maatstaf van berekening geweest voor het getal leden uit elke provincie in de Tweede Kamer der Stat.–Gen., en er is geen overwegende grond, om aan sommige provincien thans meerdere regten te geven, en aan andere bestaande regten te ontnemen; bovendien is het eene onmogelijkheid om, naar aanleiding der bevolking alleen, het juiste ten deze te vinden, terwijl ook de ervaring de noodzakelijkheid niet heeft geleerd, om van de bepalingen der Gwt. af te gaan.

Het behouden der Eerste Kamer van de Stat.–Gen. is, naar het oordeel der Regering, eene der fundamentele verordeningen van het Nederlandsche Staatsregt. De in eene Afd. verlangde uitsluiting van het lidmaatschap dier kamer met betrekking tot ambtenaren, enz., kan thans even weinig in aanmerking genomen worden

als eene in vorige jaren verlangde uitsluiting van regterlijke en andere ambtenaren, bijzonder van officieren van justitie, uit de Tweede Kamer.

TWEEDE PROCESSEN-VERBAAL VAN DE BERAADSLAGINGEN DER AFDEELINGEN OVER DE ZEVEN NADER AANGEBODENE REGERINGS-VOORDRAGTEN.

EERSTE AFDEELING.

Zitting van Donderdag den 30sten April 1840.

Tegenwoordig de heeren: CATS, *Onder-Voorzitter*, VAN NAGELL, VERWEIJ MEJAN, REPELAAR, SANDBERG, DRUIJVESTEIJN, KNIPHORST, GOUVERNEUR, LUZAC, *Voorzitter*.

ONTWERP I. — De Afd., na lecture genomen te hebben der memorie van beantwoording der bedenkingen op dit ontwerp, en zonder op de vroeger door haar voorgestelde redactie van het 6de artikel der Gwt. terug te komen, verklaart echter op nieuw, *eenparig* van oordeel te zijn, dat de nuttige verandering in dit art. 6 gebragt, niet voldoende is tot het regelen der verkiezingen op eenen eenigzins beteren voet, indien ook niet art. 130 veranderd worde, zoodanig: *dat het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen*, door de *wet* zal worden geregeld. De groote ongelijkmatigheid, welke, zonder deze verandering, in het kies-stelsel blijft bestaan, doet den leden der Afd. hieraan een zoo groot gewigt hechten.

Eenige leden zijn mede van oordeel, dat de bepaling welke in de derde alinea van art. 132 gevonden wordt, noodzakelijk uit dit artikel moet wegvallen, en dat *de wijze* op welke de leden der Provinciale Staten, die ter benoeming van den stedelijken stand staan, zullen gekozen worden, in *de wet*, welke nu ten gevolge van het nieuwe art. 6 komen moet, zal behooren opgenomen te worden.

Nieuw art. 5.

De Afd. had bij haar eerste proces-verbaal, pag. 22 (*Hand.* blz 53) voorgesteld, in stede van de drie artt. 132, 133 en 134, het navolgende in de Gwt. te brengen: « De stedelijke regeringen zijn zamengesteld en worden verkozen op zoodanige wijze en voor zoodanigen tijd, » als bij de wet zal worden bepaald. » Zij gelooft dit denkbeeld, en deze zoo eenvoudige en alles bevattende redactie, alsnog aan de Re-

gering te moeten aanbevelen; vervallende ook hiermede die, in eene Gwt., zeker minpassende minutieuse bepaling, aan het slot van art. 135 te vinden: « De stemmen worden uitgebragt bij be» hoorlijk geteekende en gesloten briefjes, die aan de huizen opge» haald worden van wege de Regering. »

ONTWERP II. — De Afd. heeft het antwoord der Regering over de bepaling van art. 31 met alle aandacht gelezen, doch moet bekennen in hetzelve geenszins met ronde woorden de verlangde stellige beslissing gevonden te hebben, der door de Afd. vroeger voorgestelde vraag omtrent den aftrek der *f* 500,000 op het inkomen des Konings en van Hoogstdeszelfs successeuren. Haar twijfel kan desniettemin geheel verdwijnen, en hare meening, vroeger pag. 5 (*Hand.* blz. 40) uiteengezet, is zeker voor de ware en juiste te houden, vermits uit het hier gegeven antwoord deze zuivere gevolgtrekking is af te leiden, dat het *beding* door den Koning gemaakt en waarvan hier gesproken wordt, in het belang van het Rijk moest dienen of strekken tot herstelling, bij den eventuelen opvolger, der originele som van *f* 2,400,000, en Z. M. dus door dit beding zelf heeft erkend, dat de afgestane domeinen wel degelijk moesten dienen tot aanvulling van het bepaalde inkomen des Konings, zoo voor zichzelven als voor zijne successeuren.

De Afd. oordeelt dat hare opinie ten deze nog bevestigd wordt door hetgeen de Minister van Finantien, op den 27sten October 1828, bij het overbrengen der ontwerpen van wet betrekkelijk de buitengewone begrooting van 1829, en de gewone tienjarige begrooting aanvangende met 1830 (*Staats-Courant* van 29 October 1828), in zijne aanspraak gezegd, en namens den Koning toen uitdrukkelijk verklaard heeft.

In den voorgestelden geest dus en met zoodanig verstand der zaak, zoude de Afd. in het tweede artikel van dit ontwerp kunnen berusten.

ONTWERP III. — De redeneringen welke hier door de Regering gebezigd zijn, om de juistheid der redactie toe te lichten van de slot-bepaling aan art. 60 te hechten, en dezelve allezins te verdedigen, waarvan de Afd. de zorgvuldige uiteenzetting met dank ontvangen en met bijzondere belangstelling gelezen heeft, hebben echter op *vijf* leden der Afd., die eene soortgelijke toevoeging bij art. 60 verlangen, niet dien indruk gemaakt, dat zij van hun gevoelen omtrent het min voldoende der voorgestelde redactie zouden zijn teruggekomen. Zij blijven nog verre de voorkeur geven aan die redactie, welke door de vierde Afd. bij haar eerste proces-verbaal, bladz. 66 (*Hand.* blz. 101) is aangegeven, en oordeelen, dat

alle de bij de memorie van antwoord vooruitgezette redeneringen geenszins hebben aangetoond, dat de uitdrukkingen, daar gebezigd, niet behoorden, niet konden aangenomen worden.

Een lid bleef bij zijn gevoelen, dat de bewuste bepalingen geen onderwerp van grondwettelijke voorschriften behooren uit te maken, en het beter is, het artikel 60, zonder eenige verandering of bijvoeging, te laten zoo als het is.

Twee leden, die vroeger steeds van gedachten waren, dat de begrootingen der uitgaven en ontvangsten der overzeesche bezittingen van den Staat, bij de wet konden en behoorden vastgesteld te worden, verklaarden door de argumentatie der Regering geenszins van het onmogelijke en het nadeelige der verwezenlijking van hun denkbeeld overtuigd te zijn. Hierover echter in eene repliek te treden op een antwoord van vele pagina's in folio, achtten deze leden onnoodig en ongepast, te meer daar hun gevoelen niet door vele leden der Kamer gedeeld wordt. Zij zullen daarom ook alleen hier opmerken, dat, volgens de motiven nu door de Regering omtrent het verstand van art. 60 en de voorgestelde bijvoeging gegeven, het, naar hun oordeel, bij de opneming van dezelve, als grondwettelijk wordt vastgesteld, dat, ten gevolge van het opperbestuur der overzeesche bezittingen, zoo wel alles wat tot de finantien behoort, als wat de geheele inwendige huishouding, ja al wat de regeling der wetgeving aangaat, zoo in strafzaken als over burgerlijke en commerciële handelingen, ook alle maatregelen van verdediging, van policie, in één woord, dat alles aan den Koning behoort, en nu alleen bij de geldmiddelen van het moederland zal gevoegd of afgestaan worden dat *batig overschot of slot*, hetwelk, na alle de aftrekkingen bij de memorie *expresse* genoemd of voorbehouden, zal geoordeeld worden ter kennisse der Stat.-Gen. gebragt te kunnen worden. — Deze leden vinden zich bezwaard, dit systema, met alle de gevolgen van hetzelve, door eene aanneming dezer bijvoeging, vergezeld van zoodanige toelichting als hier gegeven is, te bekrachtigen, en gelooven niet, dat zij de overzeesche bezittingen, op deze wijze, geheel en ten volle buiten alle bemoeijing van een deel der wetgevende magt kunnen en mogen stellen.

De eerstbedoelde leden wilden de eenigzins scherpe gevolgtrekking, in de redenering dezer twee leden, naar hun oordeel, opgesloten, geenszins stilzwijgend toestemmen of erkennen; en verklaarden zij mitsdien de bedoelde quæstie, noch door de bijvoeging aan art. 60 te brengen, noch door de stellingen der memorie, in het minste niet geprejudicieerd te achten.

Zitting van Vrijdag den 1sten Mei 1840.

Tegenwoordig de heeren: CATS, *Onder-Voorzitter*, VAN NAGELL, VERWEIJ MEJAN, REPELAER, SANDBERG, KNIPHORST, GOUVERNEUR, LUZAC, *Voorzitter.*

ONTWERP IV. — De Afd. is door de bij de memorie van beantwoording aangevoerde redenen niet overtuigd geworden van het gevaarlijke van het principe eener *eenjarige begrooting van uitgaven*, en zij blijft hierop alsnog eenparig insteren; zij gelooft, dat bij eene splitsing der begrooting in hoofdstukken en bij het afzonderlijk behandelen derzelve, al spoedig blijken zal, dat vele onderwerpen hoegenaamd geen aanstoot, bij het onderzoek, geven zullen, en dat de tegenspraak zich ras, bij eene geregeld ingerigte begrooting, tot weinige punten beperken zal, welke dan voorwaar het *grootste gedeelte der zittingen van de Staten-Generaal* niet zullen vervullen, en aan de Regering genoegzamen tijd overlaten, om zich met de geregelde toepassing der vastgestelde wetten, of met andere wettige herzieningen van eenen uitgebreiden aard, bezig te houden. De Afd. vertrouwt, dat de Regering ondervinden zal, dat op die wijze even goed vastheid in de behandeling der geldelijke aangelegenheden te brengen is.

Doch hetgeen bepaaldelijk nimmer de goedkeuring der Afd. zal kunnen wegdragen, is de voortdurende bestendiging *der middelen*, welke de Regering bij art. 4 van dit ontwerp blijft vasthouden; ware hier nog quæstie over eene vaststelling, ook slechts voor twee jaren, zoude dit de opinie van eenige leden over eene tweejarige begrooting van uitgaven aanmerkelijk kunnen wijzigen. — Wat hieromtrent in Engeland plaats heeft en door ons geacht oud medelid VAN NES, op pag. 2 van zijn antwoord aan de Afd. gegeven, als een simpel factum is aangevoerd, zal daarom niet wel als een afdoend argument kunnen beschouwd worden, omdat het principe van doorgaande middelen aldaar vergezeld is en steunt op andere onwrikbare grondbeginsels, als bij voorbeeld eene ministeriële verantwoordelijkheid in den uitgestrektsten zin, en een parlementair alvermogen, met welke het in een onmiddellijk verband moet beschouwd worden.

De Afd. merkte voorts op, dat het verlangen om de splitsing niet bij de 10 à 11 hoofdstukken van algemeen bestuur te beperken, maar ook toe te passen op de verschillende hoofd-onderwerpen der administratie, niet eerst nu is aan den dag gelegd, zoo als bij de memorie, pag. 11 *in fine* (*Hand.* blz. 220) wordt te

kennen gegeven, daar reeds bij het allereerste onderzoek, blijkens de processen-verbaal in Januarij jongstleden opgemaakt, door deze Afd. op blz. 20, (*Hand.* blz. 57) en ook in de derde en vijfde Afd, dit denkbeeld is aangegeven geweest, zoodat het geenszins eerst ten gevolge van het nieuw art. 5 is opgerezen.

Art. 6. Bij dit artikel herhaalde nu de Afd. de vroeger gedane, doch onbeantwoord geblevene vraag, wat namelijk door het verslag, hier genoemd, moet verstaan worden, of het een beredeneerend algemeen overzigt onzer financiele aangelegenheden zijn zal, of slechts zoodanige opgaven, als tot nu toe aan de Stat.-Gen. gegeven zijn? De drie leden aan wie de sluiting der bedoelde rekening bij eene wet noodzakelijk is voorgekomen, zijn van gedachte, dat dit noch eene verkeerde vermenging van attributen, noch eene schadelijke contrôle boven eene andere zoude daarstellen, daar de wettelijke sanctie, bij de goedkeuring, door de Kamer aan de rekening gegeven, zeker aan de attributen der Rekenkamer geen nadeel zoude doen, en eene afkeuring van eenige posten der rekening, door de Kamer, na behoorlijk onderzoek, met kennis van zaken gedaan, voor de behoorlijke regeling der uitgaven van Staat zeer nuttige vruchten zoude kunnen opleveren.

Ontwerp V. — De Afd. blijft zich vereenigen met dit wetsontwerp.

Ontwerp VI. — Zeven leden maken hier de aanmerking, dat geen der departementen van algemeen bestuur, het departement van Financien uitgezonderd, in den eigenlijken zin, andere ontvangsten en uitgaven behooren te hebben, dan die het uitvloeisel der begrootingen zijn; zij zijn daarom van oordeel, dat de vroegere aanmerking, door de Afd. gemaakt en de verbetering door haar in de redactie van het 202de artikel voorgesteld, juist is, en had behooren gevolgd te zijn, vooral omdat zij geene aanleiding kan geven tot eenige goedkeuring der nu hier bij de memorie bedoelde wijze van handelen. — Nimmer toch had b. v. de geldleening voor den Arnhemschen spoorweg, ook dan wanneer de daartoe betrekkelijke wet door de Kamer ware aangenomen geworden, bij eenig ander departement dan bij dat van Financien te huis behoord en Binnenlandsche Zaken met deze bemoeijingen niet kunnen belast zijn; in de thans plaats hebbende omstandigheden behooren dezelve tot geen der departementen van algemeen bestuur.

Ontwerp VII. — De antwoorden der regering op de bedenkingen betreffende dit wets-ontwerp gegeven, zijn door een lid eenvoudig voor kennisgeving aangenomen. De overige leden ver-

klaarden niet te kunnen terugkomen van hunne opinie over de voorgestelde veranderingen, bij het vorig proces-verbaal vermeld. Bepaaldelijk bleef de verzwaring in art. 208 gebragt, en waarbij „en niet slechts „ der militie kan bijeen gehouden worden„, voor eenige leden onaannemelijk, terwijl men algemeen en stellig afkeurde dat het facultative *voor de miliciens*, om naar welgevallen tusschen de zee- of landdienst te kiezen, niet met expresse woorden in art. 207 was opgenomen, en alzoo grondwettig vastgesteld. Men oordeelde dat de tusschenvoeging van het woord *kunnen*, in de derde alinea van dit artikel, het bezwaar niet konde wegnemen, daar het facultative, door dit woord uitgedrukt, ook en wel uitsluitend, als eene keuze aan de Regering gelaten kan uitgelegd worden; de groote meerderheid der Afd. bleef dus persisteren bij haar gevoelen, vroeger pag. 7 (*Hand.* blz. 165) over dit wetsontwerp bekend gemaakt.

De Afd. is vervolgens, naar aanleiding der memorie van antwoord, op pag. 11 (*Hand.* blz. 180) overgegaan tot de overweging van het voorgestelde in de nota B, gevoegd bij het proces-verbaal der tweede Afd., en is, na wisseling van consideratien gebleken, dat vier leden zich met het hoofddenkbeeld dier nota, eene vereenvoudiging der art. 203—214, op de voorgestelde wijze wel zouden kunnen vereenigen, indien altoos duidelijk op den voorgrond bleef staan, en bij voorbeeld ten slotte van art. 207 wierd opgenomen, dat, bij het toelaten van het principe eener dienstvervulling ter zee voor de miliciens in de wet, hieruit nimmer eene gedwongene of verpligte zeedienst zoude mogen ontspruiten. *Een* lid verklaarde zich over het voorgestelde niet stellig te kunnen uiten; *drie* daarentegen betuigden de regeling van alles wat tot de militie en schutterlijke dienst betrekking heeft, aan de wet alleen daarom niet te durven overlaten, omdat de omstandigheden des oogenbliks, op zoodanige wetten, telkens voor verandering vatbaar, dikwijls te veel invloed uitoefenen; zij achten het daarom noodig, dat, met overlating van zeer veel, betreffende de *regeling der militie* en *schutterijen* aan de bepalingen der gewone wetten, de ingezetenen echter, door eenige grondwettige beperkingen, omtrent dienstjaren, en de langdurigheid der verpligting zelve, tegen mogelijke overijling gewaarborgd zullen worden.

Eenige leden vestigden, te dezer gelegenheid, bijzonder hunne aandacht ook op de nota, bij het proces-verbaal der vierde Afd. gevoegd, en verklaarden zich met eenige der denkbeelden, daarin ontwikkeld, gaarne te vereenigen: speciaal met dat hetwelk de vrijkooping van alle militie-dienst, voor eene bepaalde som aan het

gouvernement te geven, betreft: zij gelooven dat het aannemen van dit principe eene allerheilzaamste uitwerking voor de Natie zelve en voor de armee hebben zoude.

De Afd. gelooft hare bovenstaande beschouwingen en haar onderzoek over deze zeven revisie-ontwerpen niet te mogen sluiten, zonder op de openhartigste wijze nogmaals verklaard te hebben, dat zij met een diep leedwezen, bij het slot der memorie van beantwoording, pag. 14, 15 en 16 (*Hand.* blz. 225–228) gelezen heeft, hoe zeer de Regering toen nog ongenegen was aan haar verlangen toe te geven, en ook die punten ter verbetering voor te stellen, tot welke deze en de andere Afd. der Kamer hare wenschen nu laatstelijk beperkt hadden. Zonder te willen twisten over de vraag, in hoeverre sommige dier punten, als, bij voorbeeld, de conflicten, tot eene materie van gewone wetgeving kunnen gemaakt worden, noch over de quæstie of andere al of niet zouden behooren tot zoogenoemde bestanddeelen der Nederlandsche Gwt., moet de Afd. echter opmerken, dat wij, tot het tijdstip gekomen dat de Gwt. *moet* herzien worden, nu ook in waarheid verpligt zijn, van deze gelegenheid gebruik te maken, en haar zoo veel mogelijk te verbeteren, zoo goed mogelijk te maken. Wij behooren zeker niet uit het oog te verliezen de noodzakelijkheid om die verbeteringen, al konde in sommige derzelve voor het oogenblik op eene andere en tijdelijke wijze worden te gemoet gekomen, echter voor de toekomst, zoowel in het belang van den Vorst als van de Natie zelve, bij de herziene Gwt. voor altoos te vestigen.

Eenige dier verbeteringen, als het duidelijk vermelden der verantwoordelijkheid der ministers, blijkbaar door het contreseing, het veranderen van art. 130, het regelen der pensioenen, ten gevolge van wettelijke bepalingen, acht de Afd., zoo als nu weder bij dit onderzoek overtuigend gebleken is, van het allerhoogste gewigt, van dringende noodzakelijkheid. Zonder de wegneming van dit eerste bezwaar, zijn alle de overige veranderingen, hoe nuttig ook, onvoldoende, en de Afd. herhaalt hier hare vorige deswege gegeven verklaring, met den vurigen wensch dat de Regering aan het zoo algemeen verlangen der Vertegenwoordigers des Volks zal toegeven.

Het punt kan en mag niet onbeslist blijven, nadat omtrent deze zaak twee diametraal strijdige verklaringen van de Regering zijn uitgegaan, en zij in den jare 1829, bij de koninklijke boodschap van den 11den December, en later bij de redevoering van den Minister van Buitenlandsche Zaken, in de Kamer, den 20sten Januarij 1831 gedaan, heeft volgehouden, dat die verantwoorde-

lijkheid der ministers geen deel van ons staatsregt uitmaakt; terwijl zij nu daarentegen *expressis verbis* zegt, dot het principe met ronde woorden in art. 177 zoude geschreven zijn. Hoe anders, dan bij eene duidelijke bepaling in de Gwt. te brengen, is de zekerheid te verkrijgen, dat niet weder later eene andere uitlegging aan art. 177 zal gegeven en op nieuw beweerd worden, dat over de verantwoordelijkheid der ministers in Nederland geene sprake zijn kan. Dat het art. 73 tot de opneming van dit principe een hinderpaal zoude opleveren, of hiermede in strijd zijn, kan immers niet toegegeven worden, daar de beslissing des Konings, dàår bedoeld, toch wel alleen slaan zal op de speciale onderwerpen, waarvan bij dat art. gesproken wordt, of men zoude tot de ongerijmde conclusie moeten willen komen, dat bij dit 73ste artikel een absoluut regt van beslissing over alles, ja zelfs over het regtmatige of onregtmatige der maatregelen van het bestuur, aan den Vorst zoude gegeven zijn.

Het is der Afd. ook bevreemdend voorgekomen, dat, vermits bij de beantwoording erkend wordt, dat de onverantwoordelijkheid des Konings en de onschendbaarheid van zijn persoon, *in het geheele staatsregt van Nederland gelegen is*, men echter niet kan bewilligen de uitdrukking hiervan *als een bestanddeel der Nederlandsche Gwt.* toe te laten; hetgeen toch *in het geheele staatsregt* gelegen is, moet immers wel tot *de bestanddeelen der Gwt.* behooren: die wet toch is de hoofdbron van ons staatsregt.

De Afd., hiermede hare beraadslagingen eindigende, blijft de overige punten, over welke de groote meerderheid der leden van de Kamer eenstemmig dacht, ook nu nog eerbiedig aan de overwegingen der Regering aanbevelen, en verwierp dan ook de groote meerderheid der Afd., op grond der hoop welke zij nog altijd blijft koesteren, het denkbeeld, bij haar door een lid in het midden gebragt, om over de wijze tot het nemen van eenig initiatief, door de Stat.-Gen. bij de Kamer in committé-generaal eene deliberatie uit te lokken. L. C. Luzac.

TWEEDE AFDEELING.

Zitting van Donderdag den 30sten April 1840.

Tegenwoordig de heeren: Dijckmeester, *Vice-President*, Backer, Hagenouw Brongers, Gevers, van Welderen Rengers, Warin, van der Gronden, Beelaerts van Blokland, Schimmelpenninck van der Oije, *President*.

Nadat men de eerst ingekomene vijf ontwerpen, en niet minder de later ontvangene zeven ontwerpen tot wijziging der Gwt., met

groote zorg aan de vermeende belangen des Vaderlands had getoetst, en bij die gelegenheid almede had aangetoond, wat behalve dien voorziening eischte, mogt de Afd. zich met de hoop vleijen, dat er althans eene toenadering van de zijde der Regering zoude plaats vinden. Bij ontstentenis daarvan, en doordrongen van het gewigt der op ons rustende taak, maar niet minder van de behoefte, om, door eensgezindheid met de Regering, 's lands duurzaam welzijn te bevorderen, zoude men thans geneigd zijn, om veelvuldige punten van een ondergeschikt belang verder onaangeroerd te laten, indien zulks de Regering kon nopen om harerzijds zoodanige verdere voordragten te doen, als welke men, blijkens de processen-verbaal, kan zeggen eene dringende behoefte uit te maken. Bij gebreke eener toelichtende memorie, om aan te duiden waarom er bij de zeven latere ontwerpen niet tevens dezulken gevoegd waren, welke, blijkens de processen-verbaal, door de groote meerderheid der leden van de Kamer werden verlangd; bij de onbewustheid der redenen welke noopten, om de redactien van enkele artikelen te weigeren, gelijk dezelve met veler goedkeuring door de Afdeelingen waren voorgedragen, en bij den scherpen toon dien men tot ons leedwezen hier en daar in de antwoorden aantreft, acht men het doelmatiger om heden niet meer te herhalen hetgeen kennelijk aangeduid en niet wederlegd werd, maar eenvoudig te verklaren: dat men zoo gaarne tot het laatst toe den ingeslagen weg zoude blijven voortwandelen, om het initiatief aan de Regering te laten, maar dat men daartoe met nadruk moet insteren op het aanbieden van eenige andere ontwerpen, op den grondslag der vroeger ontwikkelde denkbeelden.

De meeste leden gingen zelfs verder en verklaarden, dat, indien de Regering wilde besluiten, om de verlangde wijzigingen van eenige der twaalf ontwerpen te geven, en eene voordragt te doen, bevattende de verantwoordelijkheid der ministers, met de redactie in den zin van hetgeen de Afd. bij bl. 35 (*Hand.* blz. 68) der eerste processen-verbaal nopens art. 75 zeide, of wel eene overeenstemmende met die door de vierde Afd. bl. 68 (*Hand.* blz. 109) opgegeven, zij alsdan in alles zouden blijven berusten. Blijkens het dààr gestelde is het geenszins de bedoeling, om eenig souvereiniteits-regt van den Koning aan te randen, om de Fransche quaestie te opperen, dat *le Roi règne, mais ne gouverne pas*, om een verantwoordelijk kabinet te verkrijgen; maar zij heeft de heilzame strekking, dat, wanneer een minister zich op een last des Konings beroept, dit geene vrijstelling van vervolging geeft en de procureur-generaal niet van wege den Koning kan worden verhinderd om een minister

te vervolgen. Sedert eene reeks van jaren werd op zulk eene verantwoordelijkheid aangedrongen. De Regering zelve gaf de belofte, dat het een onderwerp van opzettelijke overweging zoude worden, bij de aanspraak des ministers van buitenlandsche zaken, d. d. 20 Januarij 1831. Uit het adres, toen ter tijde den Koning aangeboden, blijkt het belang hetwelk er in werd gesteld. Maar het moet verwondering baren de Regering toenmaals te hooren verklaren: dat de verantwoordelijkheid *geen deel van ons staatsregt uitmaakt*, en thans in de ontvangen antwoorden te lezen: dat zij *met ronde woorden in art. 177 der Gwt. staat geschreven.* Moet men deze tegenstrijdigheid daardoor uitleggen, dat het ééne op een zedelijk ligchaam en het andere op personen doelt, dan kan de Regering te gereeder aan het instantelijk verlangen voldoen, om in algemeene bewoordingen bij de Gwt. te zien bepalen hetgeen de Regering thans beweert, dat er als beginsel in ligt opgesloten.

Het niet aanbieden van een voorstel in den bedoelden zin, zoude eenen min gunstigen invloed op de stemming van eenige leden, over alle andere ter zake betrekkelijke ontwerpen hebben. Twee leden verklaren, dat, vermits de Regering zelfs nu nog beweerde niet duidelijk in te zien wat de Kamer verlangde, zij beter vonden om dadelijk onzerzijds het initiatief te nemen, en het werk daartoe, ingevolge het bewuste voorstel van vijf leden, voor te bereiden; maar de meeste leden wilden daarmede tot het uiterste wachten, en een lid nam genoegen met de thans voorgestelde twaalf ontwerpen.

Na deze bondige aanwijzing van het gevoelen en verlangen der leden van de Afd., is zij overgegaan tot eene beoordeeling der antwoorden, betrekkelijk de twaalf ontwerpen (1) ingekomen.

Ontwerp I. — Naardien het stemregt en de deelneming aan het provinciaal bestuur is geacht vatbaar voor verandering en wijziging, zoo wordt mitsdien een beginsel van vertegenwoordiging aan herziening onderworpen, en begrijpen verscheidene leden derhalve niet, hoe men zwarigheid kan maken de bij art. 130 bedoelde andere organieke onderdeelen der provinciale reglementen, daar niet mede onder te begrijpen; want voor zoo verre zij niet als van huishoudelijken aard, bij voortduring door de Staten zelve, onder goedkeuring des Konings, kunnen veranderd worden, bestaat er geene reden om het eene vast te houden en het andere los te laten; daarentegen zijn vele leden van oordeel, dat de hier bedoelde veranderingen in de provinciale reglementen, de sanctie der

(1) De aanmerkingen omtrent de vijf eerste zijn in het centraal verslag dienaangaande opgenomen.

wetgeving zoude vereischen, maardien de algemeene rijks-vertegenwoordiging gezamenlijk met den Koning, als het eenig onpartijdig en hoog genoeg geplaatst ligchaam te beschouwen is, om als scheidsman op te treden, wanneer er oneenigheid in een gewest ontstaat, tusschen standen, districten of partijen.

Ontwerp II. — Vrij algemeen vindt men de verstrekte antwoorden niet duidelijk en welligt daardoor onvoldoende. Men verwijst ons naar de wet van Augustus 1822 (b. v. art. 12 en 13), en had dit eveneens kunnen doen naar de aanspraak van den minister van financien bij het aanbieden der jarige en tienjarige begrootingen in October 1828. De daarin voorkomende bepalingen zijn bekend. De Koning vond in de toen beraamde maatregelen een middel om, met zelfopoffering, den Staat nuttig te zijn. Blijkens de toenmalige processen-verbaal deden de Afdeelingen hulde aan deze edelmoedigheid des Konings, en betuigden zij er hunnen dank voor; maar zulks laat niet na, dat er onzekerheid blijft bestaan nopens hetgeen in 1849 zal plaats vinden, en nopens de wijze hoe de maatregel eventueel ten opzigte van den Troonsopvolger zoude werken. Het laat niet na, dat, wanneer de bedoeling werkelijk is, om den Koning, loopende het 20jarig contract, voortaan slechts een millioen uit 's Rijks schatkist en een half millioen voluit, uit de daartoe verstrekte domeinen uit te keeren, de voorgestelde redactie alsdan in allen geval diende verduidelijkt te worden. Het laat niet na, dat men de vraag wenscht opgelost te zien, of men de Brusselsche naamlooze maatschappij nog eenig regt op de bedoelde domeinen zal toekennen, voor zoo verre zij binnen dit Koningrijk zij gelegen; en zoo neen, hoedanig alsdan na 1849 zal worden gehandeld? Wel is waar laat art. 31 der Gwt. ten deze geenen redelijken twijfel toe; maar juist omdat de zaak van zoo teederen aard is, acht men het wenschelijk de pas aan latere discussien of oneenigheden, door de meest mogelijke duidelijkheid, af te snijden.

Ontwerp III. — Het is der Afd. niet ontgaan, dat de wijze en de toon waarop de bedenkingen tegen dit ontwerp zijn wederlegd, zich gunstig onderscheiden van den aanhef en het slot der memorie tot beantwoording; drie leden kunnen er in berusten. Maar zes leden wenschten eene schrede verder te gaan, om deze belangrijke aangelegenheid meer afdoende te regelen. Het is waar, dat de aan de Kamer medegedeelde staten over 1839, naar het schijnt, de vereischte volledigheid bezitten; dan vermits het model niet van de wetgeving, maar van de administratie afhangt, en zij dezelve derhalve naar het inzigt of de luim van het oogenblik min vol-

ledig kan maken, zoo acht men voortdurend, het bij de wet vaststellen der afrekening eene wenschelijke zaak. Dat daartoe, wegens de groote afstanden, tijd vereischt wordt, zal geene zwarigheid opleveren, vermits niets belet om eene speling van twee of drie jaren te nemen, en immiddels de restanten der niet afgesloten dienstjaren ter nadere verrekening, bij eene volgende begrooting op te nemen. Bijaldien zulk eene afrekening geen licht over de deliberatien verspreidde, zoude het toch van de juistheid der cijfers doen blijken; terwijl het geene groote zwarigheid kan hebben, om de daarbij gevorderde stukken, almede kopijelijk ter inzage te geven. De kennis van den wezenlijken oogst zoude men alsdan ten slotte eerst voor het af te sluiten jaar behoeven te weten, en de oogst der latere jaren op afrekening worden gesteld. Maar eene afrekening houdt men voor het eenig afdoend justificatoir stuk; voor het overige wil men opzigtelijk de geldelijke aangelegenheden der kolonien niet verzwijgen, dat het doeltreffender zoude toeschijnen, om het vermoedelijk bedrag der producten meer overeenkomstig de wezenlijke netto prijzen uit te trekken, en bij een minder autocratisch bestuur van den Gouverneur-Generaal, den Raad, meerderen invloed toe te kennen.

Voorts blijven vier leden insteren, om de wetgeving voor de kolonien niet uitsluitend van de uitvoerende magt te doen afhangen. Aan een wetgevend ligchaam in de kolonien zelve, heeft wel geen lid der vergadering gedacht, maar aan eene wetgeving door medewerking der Stat.-Gen. en het moederland. De verklaring dat men als het ware reeds iets gelijkluidends zoude hebben, naardien de Gouverneur-Generaal niet dan de uitvoerder der van wege den Koning ontvangen wetten is, bewijst juist dat de uitvoerende magt hier te lande vrijmagtig, en dus willekeurig over de wetgeving, over het leven en de bezittingen van allen in de kolonien beschikt: immers maakt, schorst en vernietigt de Koning de wetten en kan dezelve zulks den Gouverneur bij delegatie toekennen: immers kan men zoo doende de werking der regtbanken staken, gelijk dit, om het daadwerkelijke te betoogen, zoo schroomelijk door wijlen den Generaal Daendels is gedaan. Welke verheven gedachten wij ook van den Koning, en zelfs van den Troonsopvolger hebben, zoo is de Gwt. het palladium, dat bij uitsluiting, zonder aanzien des persoons, over het al dan niet wettige der zaken doet oordeelen, en dit zoo zijnde, is het volledig gebrek aan eene constitutionele wetgeving voor de kolonien, eene anomalie met de overige bestanddeelen onzer staatsregeling; iets geheel anders is het, om toe te stemmen, dat de kolonien niet dezelfde wet-

geving als het moederland moeten hebben: en de Gouverneur eener kolonie meer magt en vrijheid moet bezitten dan die van eene onzer provincien. De openbare rust en het in toom houden van deze en gene menschen, zouden dan ook geenszins door de bedoelde wetgeving behoeven te lijden.

Eindelijk werd herinnerd, dat men, van de overzeesche bezittingen sprekende, schier uitsluitend van de Oost-Indische gewaagde en zeldzaam aan de West-Indische scheen te denken. Intusschen vertrouwt men, dat er afzonderlijke staten betrekkelijk deze laatste kolonien zullen worden medegedeeld; en ontstaat bovendien de vraag, of er zulk een verband tusschen de verschillende kolonien bestaat, dat de baten der eene, in eene eerste plaats moeten strekken, om in de eventuele behoeften eener andere kolonie te voorzien.

Ontwerp IV. — Zes leden berusten er in, om alle uitgaven voor twee jaren vast te stellen, mits de middelen niet dan voor hetzelfde tijdstip worden toegestemd. Drie leden verlangden, met bijvoeging der laatstgenoemde bepaling, een jaarlijksch budget, ter bevordering van het werk een aanvang nemende met den 1sten Mei. Maar acht leden kunnen zich in allen geval niet met art. 4 vereenigen, en zouden nimmer concurreren om alle klem aan de medewerking der Stat.-Gen. te ontnemen, door de middelen onbepaald lang goed te keuren. Het heeft hun nog al verwondering gebaard, te zien, dat men Engeland hierbij als voorbeeld aanhaalde, naardien het toch bekend is, dat het initiatief opzigtelijk de geldelijke aangelegenheden aldaar bij de Kamer der Gemeenten berust en zij dus slechts haar eigen werk, naar eigen verkiezing, doet voortduren; terwijl ginds bovendien een ministerie met al den aankleve van dien bestaat, hetwelk eigenlijk niets dan eene delegatie van het parlement is. Hadden ook wij zulk eene organisatie, dan ware de bepaling van art. 4 vrij onschuldig; maar nu zoude het, bij eene afstemming der uitgaven, het gereedst mogelijk middel aanbieden, om de belastingen onbepaald lang te blijven heffen, en b. v., in afwachting eener goedgekeurde begrooting, de beschikbare gelden op afrekening te verstrekken, ten einde de zaken inmiddels te doen voortgaan. Er zijn dan ook weinig onderwerpen, op wier veranderde voordragt zoo zeer door deze acht leden wordt gehecht.

Een lid daarentegen acht de voorgestelde fixiteit van belastingen, om de van Regeringswege aangeduide redenen, goed, en zou bij onstentenis de vroegere tienjarige begrootingen wenschen te zien herleven.

Ontwerp V wordt voor kennisgeving aangenomen, en daarop

geene andere aanmerking gemaakt, dan dat het hard is, om de bestaande leden een éénmaal *ad vitam* verkregen regt te benemen.

Ontwerp VI. — Eenige leden verlangen hier eveneens de bepaling te zien opgenomen, dat de wet het getal leden moet regelen. De bestaande wet, waaraan men zich, uit hoofde der omstandigheden, niet meer te dezen opzigte houdt, bevatte het voorschrift wel; maar men acht de bepaling tot dezelfde cathegorie te behooren van het benoemen *ad vitam.* Ter zake dier benoeming *ad vitam*, wordt door zes leden het verlangen geopperd, dat de wetgever toch de vrijheid moest behouden om voor enkele speciale gevallen, zonder persoonlijk verzoek van den belanghebbende, pensioen toe te kennen; naardien ziekelijkheid, jaren, of eenige ongeschiktheid hoegenaamd bij een zoo min talrijk collegie, het wenschelijk maakt om daarin geene dan werkzame en goede leden te behouden.

Ontwerp VII. — Drie leden nemen de antwoorden eenvoudig voor notificatie aan, zonder van de daartegen geopperde bedenkingen af te zien. Vier leden verklaren zich tegen het gestelde beginsel eener zee-militie. Vier leden zouden het wenschelijk vinden om de Grondwettelijke voorschriften betrekkelijk het krijgswezen, naar luid der gestelde nota B te zien regelen. Maar vier andere leden verkiezen daarentegen de bestaande voorschriften der Gwt. te behouden. W. A. Schimmelpenninck van der Oije.

DERDE AFDEELING.

Zitting van Donderdag den 30sten April.

Tegenwoordig de heeren: Snouck Hurgronje, *Onder-Voorzitter*, Weerts, van Alphen, Junius van Hemert, van Meeuwen van Hoorn van Burgh, Luijben, van Rappard, *Voorzitter.*

Wanneer ook in deze Afd. vroeger het leedwezen is betuigd, dat de Regering de zeven wets-ontwerpen niet heeft doen vergezeld gaan van eene memorie van toelichting, was dit niet omdat zij in dezelve de redenen wenschte aangewezen te zien, *waarom de Regering niet had gevolgd de redactie omtrent sommige onderwerpen in eene of andere Afd. bij een proces-verbaal in geschrift gesteld*, maar alleen omdat uit zulk eene memorie had kunnen blijken, *of men nog meerdere wijzigingen had te gemoet te zien, en waarom of de Regering gemeend had sommige algemeen verlangde wijzigingen niet te moeten voordragen;* ten aanzien van het eerste is de denkwijze van de Regering thans genoegzaam kenbaar geworden, minder ten aanzien van het laatste, doch zal de Afd. hierop later terug komen; al dadelijk bleef het intusschen niet onopgemerkt, dat de aandacht van de Regering schijnt gevallen te zijn op doelmatige wijzigingen

in *andere* artikelen van gelijken aard welke bij de processen-verbaal *niet* zijn vermeld; terwijl ter gelegenheid van het onderzoek van de wets-ontwerpen houdende wijzigingen der Gwt., door alle de Afd. der Tweede Kamer aan de Regering naauwkeurig zijn opgegeven die artikelen der Gwt., welke zij wenschten gewijzigd te zien, zoude het dezer Afd. hoogst aangenaam wezen, en ongetwijfeld het gemeen overleg bevorderen, wanneer de Regering thans ook van hare zijde die *andere niet vermelde* artikelen der Gwt. kenbaar maakt, die tot wijziging de aandacht der Regering tot zich hebben getrokken.

Ontwerp I. — De Afd. blijft bij het door haar geuit gevoelen, dat, indien art. 6 en 7 worden gewijzigd, gelijke wijziging van de artikelen 131, 132, 152 en 154 der Gwt. noodig is; het is haar onbegrijpelijk hoe de inrigting der provinciale, stedelijke en plattelandsbesturen geene verandering zoude gedoogen, *omdat* dezelve bij reglementen is daargesteld; zij meent, dat in de meeste der hiertoe betrekkelijke reglementen juist eene slotbepaling voorkomt, waarbij de bevoegdheid tot verandering wordt voorbehouden: zij is van gevoelen, dat, wanneer de oefening van het stemregt en de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, nog veeleer de inrigting van die besturen, de wijze van benoeming, enz. binnen het gebied der *gewone wetgeving* moeten gebragt worden, als hebbende het laatste nimmer een gedeelte der Gwt. uitgemaakt.

Ontwerp II. — De Afd. verzoekt te mogen weten, of en zoo ja welken invloed de veranderde omstandigheden hebben gehad op de namens den Koning door den Minister van Finantien gedane plegtige verklaring in *de aanspraak bij het overbrengen van de ontwerpen van wetten betrekkelijk de buitengewone begrooting van* 1829 *en de gewone tienjarige begrooting aanvangende met* 1830, pag. 10?

Ontwerp III. — De Afd. betuigt aan de Regering haren dank voor de wijze waarop zij thans de voorgedragene wijziging van art. 60 heeft gelieven toe te lichten; de groote meerderheid dezer Afd. is hiermede volkomen voldaan, en verklaart dan ook met dit wets-ontwerp genoegen te nemen.

Ontwerp IV. — Alle de leden van de Afd., die zich vroeger hebben verklaard tegen het *hebben van vaste middelen*, blijven bij dit hun gevoelen volharden; zij zijn van oordeel, dat het voorbeeld van *Engeland* minder gelukkig is gekozen, eensdeels, omdat de staatsinrigting daar geheel anders, en anderdeels omdat men in dat Rijk, zelfs op dit oogenblik, de moeijelijkheden ondervindt, die uit het bestaan van vaste middelen voortvloeijen; de besten-

diging van de middelen komt aan eenige leden der Afd. voor, te zijn ontmoedigend voor de ingezetenen; anderen oordeelen eene jaarlijksche overweging der middelen hoogst nuttig: drie leden ontveinzen het evenwel niet, dat uit zulk eene jaarlijksche overweging onzekerheid kan voortvloeijen; zij zouden dus kunnen besluiten, om in dezen eenen middenweg te bewandelen, door namelijk in te stemmen in eene bepaling, dat de middelen, eenmaal herzien en goedgekeurd, altijd voor *vijf* jaren worden vastgesteld.

Men heeft wel het gevoelen wederlegd, om de begrootingswetten niet alleen in hoofdstukken, maar ook in afdeelingen te verdeelen, of geene overschrijving van de eene op de andere afd. te gedoogen, zonder tusschenkomst der wetgeving, en dit een en ander als *onraadzaam en strijdig met den algemeenen aard onzer instellingen* afgeschetst; maar men heeft niet geantwoord op den door deze Afd. geuiten wensch, dat het verslag van het gebruik der geldmiddelen zoodanig zoude worden ingerigt, dat daaruit de plaats gehad hebbende overschrijvingen van de eene op de andere afd. zouden kunnen blijken; hierdoor worden de *handelingen van de Regering geenszins aan banden gelegd;* dit stemt geheel overeen met de beginselen van de Gwt., die een *uitvoerig* verslag voorschrijft van het gebruik der geldmiddelen aan de Stat.-Gen.

Ontwerp V. — De twee leden, die het voorgedragen art. 133 te *beperkt* beschouwen, volharden bij dit gevoelen, waarbij zich thans nog een derde lid voegt.

Ontwerp VI. — De Afd. stemt volkomen toe, dat het minder doelmatig kan geacht worden, alléén eene voorziening te maken tegen het ongerief, hetwelk in enkele gevallen het gevolg van eene benoeming van de leden der Algemeene Rekenkamer *voor hun leven* zoude kunnen zijn, zonder gelijktijdig de mogelijke ongelegenheden ten aanzien van andere ambtenaren, die ook voor hun leven worden aangesteld, te voorkomen; zij meende alleen deze gelegenheid, terwijl men zich met wijziging der Gwt. onledig houdt, te moeten te baat nemen, om de Regering op die ongelegenheden *in het algemeen* opmerkzaam te maken, vooral terwijl art. 46 van de Gwt. reeds in een gelijksoortig geval voorziet, omdat zij zich voorstelt dat dezelve zich wel eens zullen voordoen, en het toch de bedoeling van de Regering niet kan wezen, om telkens wijzigingen in de Gwt. voor te dragen.

Twee leden blijven er op aandringen, dat de rekeningen in het vervolg door de wet worden goedgekeurd.

Ontwerp VII.— De door de Regering, pag. 14 (*Hand.* blz.224) ge-

gevene beantwoording op het dezerzijds geopperde denkbeeld om de bijeenkomst der militie jaarlijks niet verpligtend te maken, heeft eenige verwondering opgewekt; men wilde te dezen aanzien de magt der Regering *niet beperken*, maar *uitbreiden*. — Thans is de Regering, volgens art. 208, *verpligt* om, in gewone tijden, de militie jaarlijks eemaal te zamen te doen komen; en gedurende eene maand of daaromtrent, te zamen te houden, ook dan zelfs, wanneer de Regering dit geheel nutteloos beschouwt; men wilde de Regering van die verpligting ontheffen en haar de volkomen vrije beschikking geven, om de militie geheel of gedeeltelijk, al of niet, gedurende eene maand, te zamen te doen komen; hoe nu die meerdere magt aan de Regering toegekend *geheel strijdig zoude zijn met het belang van de dienst*, verklaart men niet te beseffen.

De Afd. kennis genomen hebbende van de nota B, gevoegd bij het proces-verbaal van de tweede Afd., zoo verklaren zes leden zich met het daarin voorgedragene te vereenigen; twee leden vinden hierin nog al bedenking, vooral omdat zij de bepaling, voorkomende in art. 211, grondwettig willen hebben behouden.

Aldus weder aan het einde van het onderzoek genaderd, zoo mag de Afd. aan de Regering niet ontveinzen, dat zij zich moeijelijk kan vereenigen met vele der beschouwingen aan het slot der beantwoording voorkomende; indien de tegenwoordige beraadslagingen loopen over wenschelijke wijzigingen van de Gwt., dan is zeker deze of gene door de Afdeelingen voorgedragen wijziging niet daarom vreemd aan het onderwerp, omdat dezelve niet in de aangeboden wets-ontwerpen wordt behandeld; na de in de Afdeelingen thans uitgedrukte gevoelens, kan men in der daad zich niet beroepen op gebrek aan weêrklank, omdat men vroeger de gegevene wenken voor het oogenblik voldoende heeft geoordeeld, doch overigens gemeend heeft de geschikte gelegenheid van voorziening te moeten afwachten; moeijelijk kan men toestemmen dat de materie der conflicten en de regtsmagt der heemraadschappen zoo geheel vreemd zoude zijn aan de Gwt.: ten opzigte toch van de *conflicten* is niet zelden en ook niet zonder eenigen grond verdedigd, dat dezelve niet zouden zijn overeen te brengen met de bepaling in art. 165 der Gwt. voorkomende. Te dikwerf heeft men zich te dezen aanzien beroepen op de wet van den 16den Junij 1816, Staatsblad n°. 22, en is de Gwt. meer dan acht jaren in werking geweest, vóór dat aan eene onttrekking van zaken aan het regtsgebied des gewonen regters is gedacht; ten aanzien van de *regtsmagt der heemraadschappen*, zoo meent men dat dit in betrekking staat èn met het grondwettig beginsel voorkomende in

art. 222, waarbij *de laatst goedgekeurde reglementen van alle hooge en andere heemraadschappen, enz., worden verklaard den voet van derzelver inrigtingen uit te maken*, èn met het grondwettig beginsel van art. 166, *dat de regterlijke magt alleen wordt geoefend door regtbanken, welke bij of ten gevolge dezer Gwt. worden ingesteld;* zijnde sommigen van oordeel dat de regtsmagt werkelijk bepaald is.

De Afd. verlangt niet *dat de Koning van zijne zijde van het beginsel uitga, dat de noodzakelijkheid der inkorting van zijne magt zoude zijn gebleken;* maar de Afd. is van gevoelen, dat bij de overweging van noodzakelijke wijzigingen in de Gwt., geen der staatsmagten eene eenzijdige houding moet aannemen; dat men zich hierdoor tegen elkander zoude stellen en het gemeenschappelijk overleg onmogelijk maken; dat men overzulks zich op een onzijdig standpunt moet plaatsen, en beoordeelen wat in het algemeen belang van den Staat het meest wenschelijk is. — Indien men nu, door verkregen meerder licht, overtuigd is geworden, dat eenige bepalingen der Gwt. met den aard onzer instellingen minder overeenstemmen, zoo als het onbeperkte aangaan van verdragen, houdende afstand van grondgebied, ook in tijden van oorlog; dat sommige artikelen der Gwt. niet juist zijn begrepen en toegepast, zoo als ten aanzien der dispensatien; indien men het heeft zien gebeuren, dat de Regering beschuldigd werd tegen de Gwt. te handelen, zoo als in het weren van vreemdelingen, dan wordt het zaak het gebrekkige van het staatsverdrag te verbeteren, zelfs *dan, wanneer men het geluk heeft eenen Koning te bezitten, die met gemoedelijke overtuiging, ten beste van het Rijk, de hem verleende magt uitoefent.*

Indien, gelijk vroeger door deze Afd. is betoogd, en thans door de Regering wordt toegestemd, de ministers volgens de beginselen van de Gwt. verantwoordelijk zijn, dan kan het toch wel geen bezwaar opleveren dit met ronde woorden te vermelden; die vermelding is te noodzakelijker, omdat hierover niet eenstemmig wordt gedacht, en omdat tot den bestaanden twijfel voedsel is gegeven door de bekende boodschap van 11 December 1829, door de aanspraak van den minister van Buitenlandsche zaken in Januarij 1831 en nu weder door de aanhaling van art. 73 van de Gwt. Zijn de ministers individueel verantwoordelijk, dan is het contreseing gebiedend noodzakelijk, ten einde in ieder geval kan blijken, aan welken minister de met de Gwt. of andere wetten strijdende handelingen, ook volgens art. 177, moeten worden ingesteld.

De Afd. zal, na al hetgeen reeds over dit onderwerp is voorgedragen, te dezer zake in geene nadere ontwikkelingen treden;

alleen neemt de groote meerderheid der Afd. de vrijheid, als haar gevoelen kenbaar te maken, dat zij zich volkomen vereenigt met de redactie van vier hiertoe betrekkelijke artikelen, voorkomende in het proces-verbaal der vierde Afd. *over en bij de vijf aangeboden ontwerpen ter wijziging van de Gwt.*, waarbij alleen door sommigen nog eene uitdrukkelijke bepaling werd verlangd, dat de ministers verantwoordelijk zijn voor het gebruik der geldmiddelen. (zie *Hand.* bladz. 110.)

W. L. F. C. VAN RAPPARD.

VIERDE AFDEELING.

Zitting van Donderdag den 30sten April en Vrijdag den 1sten Mei.

Tegenwoordig de heeren: VAN DAM VAN ISSELT, *Onder-Voorzitter*, VAN AKERLAKEN, GOCKINGA, BRUCE, VAN DEN VELDEN, BODDAERT, BINKES, HINLÓPEN, WIJNAENDTS en DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND, *Voorzitter.*

De vierde Afd. heeft onderzocht en overwogen de memorie tot beantwoording der aanmerkingen in de Tweede Kamer gemaakt *op de zeven ontwerpen* van wet, houdende wijzigingen in de Gwt. Zij heeft die beantwoording in haar geheel aangenomen voor kennisgeving, echter met de verklaring dat zij geenszins geacht wil worden alle de daarin voorkomende stellingen en redeneringen goed te keuren of in dezelve te berusten.

Opzettelijk zich onthoudende van in eene herhaling te vervallen van hetgeen in het vorige verbaal der Afd. werd gevonden, heeft zij gemeend de volgende aanmerkingen nog ter kennis van de Regering te moeten brengen.

ONTWERP I. — Drie leden geven in overweging, om uit het nu bijgevoegde nieuwe artikel 5, zijnde de verandering van art. 134 der Gwt., de laatste zinsnede: *Daarover brengt ieder* enz., weg te laten. Het is zoo, zij wordt evenzeer in het oorspronkelijke art. 134 gevonden, doch zij bevat, naar het oordeel dier leden, louter eene reglementaire bepaling, en men wilde de mogelijkheid niet afsnijden, om dit volgens de ondervinding daarnaar te wijzigen. Het artikel zou dan moeten bevatten dat ook dit *bij de wet* zou moeten worden bepaald.

ONTWERP II. — De beantwoording op bladzijde 3 der memorie voorkomende, (*Hand.* bladz. 210) ten aanzien van de afgestane domeinen krachtens het 31e artikel der Gwt., heeft de Afd. zoo zeer door hare duisterheid getroffen, dat zij, ten einde zich niet in hare opneming derzelve te vergissen, alsnog verlangt met meer bestemdheid onderrigt te worden:

1.° of, naar het oordeel der Regering, jaarlijks zal afgetrokken worden van de *f* 1,500,000, in art 2 van het ontwerp vermeld, geheel of gedeeltelijk de *f* 500,000, uit te keeren jaarlijks uit de domeinen aan den Koning zelven, ter gedeeltelijke voldoening van Hoogstdeszelfs inkomen, bij de wet van den 26sten Augustus 1822 afgestaan; dan wel of voortaan, volgens dit art. 2, op de begrooting de *f* 1,500,000 zonder eenigen aftrek uitgetrokken zal worden; en

2°. daar dit artikel der Gwt. ook voor de toekomst gelden zal, hoe, naar de beschouwingen der Regering, deze zaak behandeld zal worden ten aanzien van 's Konings opvolgers.

De beantwoording dezer vragen zal van invloed zijn op het gevoelen der Afd. betrekkelijk dit voorgestelde art. 2 van het ontwerp, waaromtrent zij zich verder aan hare reeds gemaakte aanmerkingen blijft gedragen.

Ontwerp IV. — Ten aanzien van de artikelen 3 en 4 van dit ontwerp, blijft de vierde Afd. gewigtige bedenkingen hebben. Geheel verklaart zij, dat, indien beide deze artikelen vereenigd, zonder verandering blijven voorgedragen worden, zij zich met dit ontwerp volstrekt niet kan vereenigen; bij haar eerder verbaal heeft zij de gronden voor dit gevoelen ontwikkeld; terwijl deze bij de beantwoording, naar het haar voorkomt, geene voldoende oplossing hebben gevonden. Bij eene tweejarige begrooting, welke altijd een jaar vóór den afloop van dien termijn behandeld wordt, zou er geene de minste noodzakelijkheid bestaan, om, uit vrees voor stremming, de Staats-inkomsten voortdurend te maken, en het beroep, als voorbeeld, op Engeland, schijnt hier niet zeer afdoende, bij het groote verschil in inrigtingen en Staats-bestuur.

Vijf leden brengen bij deze ter kennis van de Regering, dat zij hunne goedkeuring niet kunnen hechten dan aan eene begrooting, die zoo wel voor de middelen als voor de uitgaven telken jare zou worden vastgesteld.

De vijf andere leden verklaarden, wel zich met eene tweejarige begrooting te kunnen vereenigen, doch alleen in dien zin, dat alsdan ook de middelen, even als de uitgaven, slechts voor twee jaren zouden worden vastgesteld. Welligt zou dit de denkbeelden nader bij elkander brengen, en uit dien hoofde onderwierpen deze leden hetzelve aan het oordeel der Regering.

Overigens werd door alle de leden van de Afd. zeer veel gehecht aan hunne bedenkingen tegen dit vierde wets-ontwerp.

Ontwerp VII. — Over het algemeen blijven de meeste leden der vierde Afd. bedenkingen hebben ook tegen dit 7de ontwerp.

Deze zijn in het eerdere verbaal ontwikkeld, en men neemt de vrijheid zich daaraan te gedragen, daar de beantwoording der Regering die zwarigheid voor die leden niet geheel heeft opgelost, en dit ook geene plaats heeft door de invoeging van het woord *kunnen*, in het 3de artikel van het ontwerp, daar met dat woord toch altijd het gedwongene voor de zeedienst en de ongelijkheid tusschen de militie-pligtigen zullen blijven bestaan; — andere leden kunnen zich met het nu voorgestelde vereenigen.

Men meent aan de bedoeling der Regering te voldoen, door, naar aanleiding van het voorkomende op blz. 14 der memorie van beantwoording (*Hand.* bladz. 225), zich uit te laten ten aanzien van den inhoud der nota B, te vinden bij het proces-verbaal der tweede Afd. De geheele vierde Afd. heeft verklaard, na daarover te hebben geraadpleegd, zich daarmede wel te kunnen vereenigen, als geheel in den geest vallende der beschouwingen reeds in hare eerdere verbalen te vinden; doch acht leden verbonden aan deze toestemming de voorwaarde, dat bij de artikelen, in de nota B voorgesteld, gevoegd zou worden de bepaling van art. 210 der Gwt.: *dat de militie nimmer en in geen geval naar de kolonien mag worden gezonden.* Zij geloofden dat dit een waarborg was waarop prijs zoude worden gesteld, en waarvan het tegendeel, bij de wetten vast te stellen, toch altijd aan te groote zwarigheid zou onderhevig zijn. De beide overige leden verschilden hiervan, en wilden juist de mogelijkheid niet afsnijden om door de wet ook dit middel van behoud voor de kolonien, die voor ons Rijk van zulk een overwegend belang zijn, te kunnen doen daarstellen.

In de vierde Afd. hebben eindelijk onderscheiden leden nog verklaard, dat zij geen genoegen konden nemen met de gegevene oplossingen van het bijgebragte aan het einde van het eerdere verbaal dezer Afd., ten aanzien van het verkiezingsstelsel, de burgerlijke pensioenen en de tractaten houdende afstand van grondgebied, en bleven alsnog er op aandringen, dat aan die bedenkingen door de Regering gevolg moge worden gegeven.

Maar waarop in deze Afd. met den meesten ernst en nadruk blijvend wordt aangedrongen, is de algemeen in alle de Afdeelingen even stellig begeerde verantwoordelijkheid der ministers, en wel bepaaldelijk, om allen misverstand voor te komen, in den zin gelijk die door eenige artikelen aangegeven is op blz. 67 en 68 van het eerste verbaal op de voorgestelde vijf wetten (*Hand.* blz. 110), dat is dus tot derzelver verwezenlijking en uitvoering met het zoogenaamde contre-seing. Men heeft wel opgemerkt dat in de memorie van beantwoording thans wordt erkend, dat in de Gwt. zich reeds

eene zekere ministeriële verantwoordelijkheid zou bevinden: terwijl in December van het jaar 1829 als het gevoelen der Regering daarbij gevoegd werd: » dat in het grondwettig aanwezen van den » Raad van State en in het voorschrift dat *deze*, maar niet dat eenig » hoofd van een ministerieel departement gehoord moet worden, het » denkbeeld van ministeriële verantwoordelijkheid was uitgesloten.» Maar wat daarvan zijn moge, zoo komt het der Afd. voor, dat de thans door de Regering erkende verantwoordelijkheid geheel verschilt van die, welke de Kamer heeft verlangd, en op de aangehaalde bladzijde is omschreven, en dat aan dezelve, bij gemis van het contre-seing, die zekerheid en waarborgen zullen ontbreken, welke alleen daaraan voor de Natie eenige waarde kunnen geven. Aan dit punt hecht de Afd. bijzonderlijk. Vele leden beschouwden dit als de voornaamste verandering of bijvoeging, welke zij in de Gwt. begeerden, en alle de leden bevalen het met nadruk der Regering ter overweging nogmaals aan, als zeker (in vereeniging met de wegneming der bezwaren tegen het 4de ontwerp omtrent de begrooting) een der beste middelen om vele bestaande moeijelijkheden weg te nemen. En eenige der leden van deze Afd. bleven volharden bij de reeds door drie leden afgelegde verklaring in het eerdere verbaal, dat, indien de bedoelde verantwoordelijkheid der ministers in de Gwt., tegen het algemeen verlangen der Kamer, niet mogt worden opgenomen, zij zich verpligt zouden vinden om aan alle de twaalf wets-ontwerpen, als in hunne oogen daardoor onvolledig, hunne stem te weigeren.

M. W. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND.

VIJFDE AFDEELING.

Zitting van Donderdag den 30sten April 1840.

Tegenwoordig de heeren: VIJFHUIS, *Onder-Voorzitter*, TROMP, STAR BUSMANN, FRETS, DE LA COURT, VAN TUYLL VAN HEEZE, ROMME, COLLOT D'ESCURY, CLIFFORD, VAN SYTZAMA, CORVER HOOFT, *Voorzitter*.

Van het standpunt uitgaande, dat alle beraadslagingen over wetsontwerpen aan de Kamer aangeboden, geen ander doel kunnen hebben, dan om met gemeen overleg tot zoodanige uitkomsten te geraken als tot het meeste heil van het Vaderland kunnen strekken, en dat uit dien hoofde het nooit overtollig kan geacht worden, over en weder elkander de gronden te ontvouwen, waarom de eene of andere maatregel, het een of ander voorstel, al dan niet aannemelijk gevonden wordt, zoo meent de Afd. de billijkheid van de verwachting te kunnen regtvaardigen, welke zij te kennen

heeft gegeven, van door eene memorie van toelichting bekend gemaakt te worden met de redenen, waarom uit de menigvuldige, door haar geopperde onderwerpen, welke zij als voor wijziging in de Gwt. vatbaar, en zelfs als nuttig of noodzakelijk had aangewezen, slechts zeven door de Regering waren opgenomen. Zij bekent, dat alle niet van hetzelfde gewigt zijn, en dat in verschillende Afdeelingen ook op verschillende artikelen met meerderen of minderen nadruk aangedrongen is, doch daar zijn er ook zoo vele, waarop in alle de Afdeelingen met zoo veel eenparigheid het verlangen geuit is geworden, dat zij overeenkomstig bepaaldelijk te kennen gegeven beginselen gewijzigd mogten worden, dat het, ten opzigte van dezelve ten duidelijkste blijkt, dat het niet zoo zeer te doen was, om te weten waarom de Regering niet deze of gene voorgedragene redactien overgenomen had, dan wel, waarom zij niet geraden vond, eene nuttig geoordeelde wijziging in de Gwt. op te nemen.

De kieschheid waarmede de Tweede Kamer, in de beraadslaging harer Afdeelingen, alles heeft trachten te vermijden, wat aanleiding konde geven om de Regering ten opzigte van het voorstellen van wijzigingen in de Gwt. op een min gunstig standpunt te verplaatsen, verdiende, naar het oordeel dezer Afd., dat ook van de zijde der Regering met vertrouwen en openhartigheid ten deze te werk wierd gegaan, en dat zij der Kamer bekend maakte met de redenen, waarom zij niet konde overgaan tot die wijzigingen, welke als nuttig beschouwd kunnen worden, het zij dat dezelve door de Afdeelingen waren aangewezen, of dat zij aan hare naauwgezette opsporing ontstapt mogten zijn. Billijk had zij dan kunnen verwachten, dat de zeven wetten, welke het onderwerp van dit onderzoek uitmaken, door eene toelichtende memorie waren vergezeld geworden, om de redenen te leeren kennen, waarom aan zoo vele andere geuite verlangens niet is voldaan.

De meeste leden verklaren, geen genoegen te nemen met de wederlegging, in de antwoorden vervat, en dat zij blijven volharden in het geuit gevoelen over vele als nuttig geachte wijzigingen, waaraan geen gehoor is gegeven, en dat daaronder eenigen van zoo overwigtig belang zijn, dat zij niet aarzelen te betuigen, dat van het al of niet voordragen eener wijziging dienaangaande, hunne goed- of afkeurende stem op alle aanhangige, zoo grondwettelijke als finantiele wetten, te zullen laten afhangen.

Een lid verklaart, de antwoorden eenvoudig voor notificatie aan te nemen.

ONTWERP I. — De Afd. is algemeen van gevoelen, dat de

reglementen, waarvan in art. 6 der G[t]. gesproken wordt, nooit konden beschouwd worden een deel der Gwt. uit te maken, dan alleen in zoo verre door art. 7 het stemregt, en de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, daarvan afhankelijk wierd gemaakt. — Dit nu voortaan door de wet moetende worden geregeld, volgens de wijziging, door art. 2 en 3 dezer wet voorgesteld, zoo begrijpt de Afd. niet hoe alhier in de antwoorden op pag. 2 (*Hand.* bladz. 209) kan gezegd worden, dat eene verandering in deze reglementen de eigendommelijke grondslagen van ons staatsregt zoude aantasten. De wet, die de uitoefening van het stemregt zal regelen, zal, indien zij niet alles op den tegenwoordigen voet laat, noodwendig veranderingen in de reglementen voor de zamenstelling der provinciale en stedelijke besturen te weeg brengen, en indien men geene tegenstrijdigheden in de Gwt. wil laten bestaan, zullen vele der vroeger aangestipte artikelen gewijzigd moeten worden. Bij voorbeeld hoe kan in art. 6 gezegd worden: « de oefening van het stemregt, enz., zoo wel als de bevoegdheid van deel te nemen in de provinciale besturen, wordt *door de wet* geregeld » ; en dan in art. 130 laten staan:

« Het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen wordt geregeld *door den Koning* » enz.

Ingelijks is de laatste paragraaf van art. 132 niet bestaanbaar met art. 6, en het is niet genoeg, dat in de antwoorden gezegd wordt dat daarbij geenszins meer de rede kan zijn van zoodanige thans vervallende bestanddeelen dier reglementen, voortaan door de wet te regelen.

Het eene artikel der Gwt. is even verbindend als het ander, en indien de tegenstrijdigheden niet weggenomen worden, maar art. 130 en 132 lijnregt aandruischen tegen art. 6, zal men niet weten, waaraan men zich moet houden. Men oordeelt het daarom noodzakelijk, in deze wet nog op te geven welke wijziging deze twee artikelen ondergaan moeten, om in overeenstemming met art. 6 gebragt te worden.

Ontwerp II. — Het antwoord op de bedenkingen, waartoe dit voorstel van wet aanleiding heeft gegeven, is allen leden der Afd. niet even duidelijk voorgekomen, daar de meeste niet volledig bekend zijn met de transactien, die, ten gevolge van de wet van 26 Augustus 1822 (n.° 40), tusschen den Koning en de Maatschappij van Volksvlijt hebben plaats gehad. Indien men het goed begrijpt, zoude uit dit antwoord blijken, dat de uitkeering van *f* 500,000, ter gedeeltelijke voldoening van het inkomen aan den

18

Koning door de Gwt. toegekend, steeds ten volle aan Hem of Zijne opvolgers zal voldaan worden, en dat dus de schatkist niet meer dan een millioen 's jaars voortaan daarvoor zoude behooren te verstrekken.

Ontwerp III. — De Afd. heeft met genoegen de uitvoerige beantwoording harer bedenkingen op dit wets-ontwerp gelezen, die zoo voordeelig afsteekt bij de wijze, waarop dezelve bij de meeste andere wets-ontwerpen zijn behandeld. Zij is dan ook overtuigd geworden van de bondigheid der redenen welke tot staving van het gevoelen der Regering over menigvuldige daarin voorkomende onderwerpen zijn aangevoerd; echter kunnen twee leden zich met de voorgedragene redactie niet vereenigen, en blijven het gevoelen aankleven, dat de uitkomst der effective begrooting de basis van de berekening van het batig saldo moet wezen, hetwelk ter beschikking der schatkist moet komen. Zij erkennen dat hierdoor misschien twee of drie jaren langer zullen verloopen, eer de zaken eenen allezins geregelden gang genomen zullen hebben, doch vermeenen dat zulks rijkelijk opgewogen wordt door de meerdere zekerheid waarop de berekeningen alsdan zullen rusten.

De overige leden nemen genoegen met hetgeen hier is betoogd en zullen in de bepalingen van dit wets-ontwerp berusten, doch vermeenen dat het alhier bedoelde beschikbaar saldo, bij raming aangenomen zijnde, naderhand door de uitkomsten der wezenlijk afgeslotene rekeningen, zoodra die bekend zullen wezen, zullen moeten worden geconstateerd.

Ook kunnen eenige leden zich niet overtuigen, dat de vereeniging der wetgevende en uitvoerende magt, zoo als die door de bestaande reglementen op het beleid der Regering in de kolonien stand grijpt, genoegzame waarborgen voor de vrijheid der ingezetenen, en de veiligheid hunner personen en bezittingen zoude opleveren.

Ontwerp IV. — De Afd. kan zich geenszins vereenigen met de inzigten der Regering, ten aanzien der behandeling van de finantiële belangen in dit wets-ontwerp voorgedragen. Zij vermeent, dat eene als het ware gedurige overweging omtrent de geldelijke aangelegenheden des lands niet dan raadzaam kan wezen, en dat de noodlottige toestand onzer finantien dezelve niet alleen gebiedend vordert, maar dat art. 128, zoo wel als art. 199 der Gwt., ook toegezegd heeft, dat zij ten minste telken jare eens plaats zoude hebben.

De ondervinding heeft de bezwaren leeren kennen, welke tegen de splitsing van gewone en buitengewone begrootingen bestaan, en

de moeijelijkheid om zoo vele jaren vooruit in de behoeften te moeten voorzien, alsmede de botsingen welke na het verloop van ieder tijdvak voor het vaststellen eener nieuwe tienjarige begrooting geboren worden; terwijl het vaststellen eener eenjarige begrooting sedert den Belgischen opstand geene dezer zwarigheden heeft opgeleverd, en in alle opzigten veel verkieslijker voorkomt.

Het zoude dus niet anders zijn, dan bij wijze van transactie en toenadering om tot een gemeen overleg te komen, dat vijf leden zouden kunnen besluiten om eene tweejarige begrooting van uitgaven aan te nemen; doch allen verklaren het onaannemelijk de staatsinkomsten (dat is wat hier synoniem met de middelen gezegd wordt te zijn), eens voor altijd te bestendigen. Algemeen is de Afd. van oordeel, dat dezelve nooit voor een langeren termijn gevoteerd kunnen worden, dan de uitgaven welke zij dienen moeten te bestrijden. Zij betreurt, dat de Regering zoodanig blijk van wantrouwen in de gezindheid der Vertegenwoordiging heeft gegeven, door zich van het voortdurend bestaan der belastingen te willen verzekeren; en meent, dat de ondervinding gedurende het bestaan van het koningrijk geene aanleiding tot zulk een mistrouwen heeft gegeven; een lid zoude wel in zoo verre tot het bestendig verklaren van een gedeelte der staats-uitgaven en der middelen om dezelve te dekken, kunnen toetreden, als vereischt zoude worden om in de rentebetaling der schuld en de vaste tractementen door de Gwt. gewaarborgd, te voorzien.

Voor het overige keurt de Afd. de bepaling van het tweede gedeelte van art. 3 dezer wet goed, dat de begrooting altijd een jaar vóór den afloop van den termijn waarover dezelve gearresteerd is, weder voorgedragen moet worden; en blijft in hare meening volharden, dat dezelve daarom in de voorjaars-zitting moet bediscutieerd kunnen worden.

Ten opzigte van art. 5, neemt de meerderheid genoegen met de antwoorden; echter betreuren vele leden, dat er geene uitzondering gemaakt is geworden, wanneer twee zeer ongelijksoortige administratien onder hetzelfde hoofd van een departement geplaatst zijn, en daardoor in hetzelfde kapittel voorkomen.

Ontwerp V. — Met genoegen is de Afd. ontwaar geworden, dat de periodieke aftreding der raadsleden in de steden, die zoo algemeen verlangd werd, niet op de gemaakte bedenking van eenige leden eener enkele Afd. achterwege gebleven is. Het betoog waarom het stemregt ten platten lande niet toepasselijk gemaakt wordt op de verkiezing der gemeentebesturen aldaar, heeft die leden, welke verlangd hadden hetzelve bij deze wet ingevoerd te zien, niet

bevredigd. Alle de leden beschouwen daarenboven de reglementen dienaangaande, zoo als boven betoogd is, niet als onveranderlijk, of grondwettelijke beginselen daarstellende.

De verandering van het woord *bedoelde* in dat van *bepaalde* is goedgekeurd.

Ontwerp VI. — Geene aanmerking.

Ontwerp VII. — Naar aanleiding van hetgeen op pagina 14, derde alinea (*Hand.* bladz. 224) nopens de verandering gezegd wordt, welke de Regering genegen schijnt in dit wets-ontwerp te willen maken, in den zin van de nota B, gevoegd bij het proces-verbaal der tweede Afd., verklaart de geheele Afd., dat zij zich gaarne met zulk eene voordragt zoude vereenigen.

Echter wenschen drie leden daarin nog opgenomen te zien, dat de tijd der dienstpligtigheid grondwettelijk bepaald en niet van de wet afhankelijk gemaakt worde; twee, dat de dienst ter zee, of de zeemilitie, daarin niet uit het oog verloren worde; welke zee-militie, naar het oordeel der meerderheid, niet dan onder zekere aanmoediging en facultatief ter keuze der miliciens behoorde te worden gemaakt, doch nooit gedwongen.

Zitting van Vrijdag den 1sten Mei 1840.

Tegenwoordig dezelfde leden.

Na de resumtie van het proces-verbaal van de zitting van den vorigen dag, is de Afd. voortgegaan met het lezen der memorie van antwoorden op de zeven wetten, of, om beter te zeggen, van dat gedeelte dier memorie, dat tot wederlegging moet dienen van het verlangen, door de geheele Kamer aan den dag gelegd, om nog meerdere wijzigingen in de Gwt. te mogen erlangen.

Met eene huiverende aandoening heeft voorzeker ieder lid der Kamer en met diepe afkeuring zal ieder onbevoordeeld en regtschapen ingezetenen van het land, over wiens gewigtigste belangen met de meest mogelijke kalmte en innigste belangneming in deze Vergadering is geraadpleegd, het antwoord der Hooge Regering lezen, op alle de door de verschillende Afdeelingen voorgestelde wijzigingen, welke in de aangeboden wets-ontwerpen niet zijn vervat. Deze allen leiden (zoo wordt er als met een pennestreek gezegd) ontwijfelbaar tot eene geheele verandering van het Nederlandsch Staats-gebouw, en van de fundamentele beginselen, waarop hetzelve berust, of tot inkrimping en beperking der regten aan de Koninklijke waardigheid verzekerd.

De Afd. laat het gaarne aan eene onbevooroordeelde beslissing over, of het, bij voorbeeld, moet leiden tot inkrimping van de

Koninklijke waardigheid, wanneer bij artikel 67 der Gwt.: *De Koning heeft het regt van gratie*, wordt gevoegd: *van de door den regter bij vonnis opgelegde straffen*? Vervat het regt van gratie wel wat anders in zich, dan eene geheele of gedeeltelijke kwijtschelding van eene opgelegde straf? Wordt des Konings grondwettelijk regt ingekort, wanneer men verlangt, dat, bij het verleenen van gratie, geene straffen worden opgelegd, dan die door het Lijfstraffelijk Wetboek zijn bedreigd? en men vraagt, of het niet veel meer moet strekken, om den Koning te behoeden, van, door onvoorzigtige raadslieden misleid, niet boven dit doel der Gwt. van dit teeder regt gebruik te maken? Hetzelfde geldt eveneens hetgeen ten opzigte van de dispensatien, en meerder andere onderwerpen gezegd is, zoo als de beslissing of de gouverneur al dan niet een bestanddeel der Staten-Provinciaal zal uitmaken. Het uit den weg ruimen van alle moeijelijkheden, ten opzigte van vreemdelingen, door eene wijziging in art. 4 en andere meer.

Het antwoord op alle deze vragen is zoo baarblijkelijk, dat de Afdeeling vermeent van alle verdere discussie te moeten afzien, en deze gansche redenering te moeten laten voor de rekening van den steller.

Wat nu de twee aangehaalde voorbeelden betreft, als of men onderwerpen van gewone wetgeving, die niets gemeens met wijzigingen in de Gwt. hadden, omdat zij geene grondwettelijke beginselen betreffen, onder deze verlangde wijzigingen had opgenomen, namelijk de conflicten en de regtsmagt der heemraadschappen, zoo neemt de Afd. de vrijheid, hierop aan te merken, dat het haar voorkomt, dat het gemis van eene regeling van de materie der conflicten in de Gwt. eene gaping heeft opengelaten, die zich steeds doet gevoelen, en die geenszins door het Koninklijk besluit van den 5den October 1822 aangevuld is geworden. De moeijelijkheid eener wet op dit stuk ligt juist daarin, dat er eene grondwettelijke bepaling gevorderd wordt, om de grenzen tusschen de administrative en de judiciele magten aan te wijzen. Indien evenwel hiertoe niet besloten kan worden, dringt de Afdeeling, bij deze gelegenheid aan, op het inleveren eener sedert 18 jaren zoo dikwijls beloofde wet, en vermeenen eenige leden, dat de commissie van redactie binnen eenen zeer korten tijd in staat zoude wezen eene voordragt dienaangaande te doen.

Anders is het gelegen met de regtsmagt der heemraadschappen; hieromtrent heerscht, naar het inzien van eenige leden, geene gaping, maar eene tegenstrijdigheid in de Gwt., die door eene grondwettelijke beslissing weggenomen dient te worden, om tot een

einde te kunnen geraken, want art. 166 zegt, dat de regterlijke magt alleen wordt uitgeoefend door regtbanken, welke bij of ten gevolge dier Gwt. worden ingesteld, waaronder de heemraadschappen in het algemeen niet zijn begrepen; en art. 222 bevestigt zoodanige regtsmagt, indien zij in de laatst goedgekeurde reglementen zich mogt hebben bevonden, welke echter uit haren aard altijd aan verandering kunnen onderworpen worden.

Alsnu genaderd zijnde tot het *cardinale*, punt waarop voor het tegenwoordige de aandacht der geheele vergadering, en men durft zeggen der geheele Natie, gevestigd is, zoo meent de Afd. eerbiedig onder het oog van de Regering te moeten brengen, dat het van hare zijde geene bedilzucht der daden van de hooge regering sedert 26 jaren is, geene zucht om 's Konings magt in te krimpen, of de onschendbaarheid van zijn persoon als twijfelachtig te doen voorkomen, die haar zoo stellig laat vasthouden aan de begeerte om uitdrukkelijk in de Gwt. door het contre-seing der ministers, de verzekering te verkrijgen, dat zij zich, elk voor zijn departement, aansprakelijk houden voor elke onregelmatigheid welke bij de tenuitvoer-legging eener wet, in tegenstrijdigheid met dezelve of met de Gwt., mogt plaats hebben. Groot is het onderscheid tusschen eene misdadige verkrachting der Gwt., die door een regtsgeding voor den Hoogen Raad vervolgd zoude moeten worden, en eene morele verpligting, om openlijk voor elke afwijking te moeten uitkomen, die bij de uitvoering of voordragt van eenen maatregel mogt plaats vinden, zonder zich achter de Hooge Regering te mogen verschuilen.

Juist omdat de onschendbaarheid des Konings in het geheele staatsregt ingeweven is, zonder dat dit door de Grondwet uitdrukkelijk behoeft gemeld te worden, moet iemand daarvoor op kunnen treden, wanneer iets strafbaars, of zelfs ook maar iets laakbaars, in de strekking of uitvoering van eenen maatregel aangetoond kan worden.

In den tegenwoordigen stand van zaken en na alles wat hierover is voorgevallen en gezegd geworden, zijn zelfs die leden van de Afd., die in het begin zoo veel gewigt niet hechtten aan het contreseing, van deszelfs noodzakelijkheid overtuigd geworden, voornamelijk uit hoofde van het onzekere, en men kan wel zeggen van het tegenstrijdige, dat de Regering bij verschillende omstandigheden, in haar gevoelen omtrent het al dan niet bestaan van dezelve in onze Gwt., heeft aan den dag gelegd, wanneer men onder anderen de verklaring van den Minister van Buitenlandsche Zaken, in het jaar 1831, vergelijkt met den inhoud van de thans gegeven

memorie van beantwoording. Men houdt het dan daarvoor, dat het noodzakelijk is, eens vooral deze zaak te beslissen, door in de Gwt. eene duidelijke omschrijving op te nemen van hetgeen men daar moet verstaan.

De Afd. meent dus nogmaals ernstig te mogen aandringen op een nieuw wets-ontwerp dienaangaande, in den geest van de redactie te vinden op pag. 68 der bedenkingen van de Afdeelingen op de vijf eerste wetten, in het proces-verbaal van de vierde Afd. (zie *Hand.* bladz. 110.)

Indien toch hetgeen, naar de wijze van inzien der Regering, door de ministeriële verantwoordelijkheid verstaan moet worden, in de Gwt. ligt opgesloten, kan eene rondborstige verklaring daarvan geene opoffering van hare zijde wezen; terwijl van de zijde der Kamer de prijs, die daarop gesteld wordt, zoo groot is, dat zij, naar haar oordeel, zonder dezelve eenen genoegzamen waarborg voor het behoud van alle grondwettige instellingen zoude missen.

Hierop werd van regeringswege ingezonden de volgende:

MEMORIE TOT BEANTWOORDING.

Ontwerp I. — De wijzigingen van sommige artikelen der Gwt., bij dit ontwerp voorgesteld, zijn door vele Afdeelingen geoordeeld zich ook te moeten uitstrekken tot artt. 130, 131, 132, 133, 152 en 154 der Gwt., te dien effecte, dat de inrigting der provinciale, stedelijke en plattelands-besturen, en mitsdien het getal der leden van de provinciale vergaderingen; de evenredigheid der onderscheiden standen in dezelve; de wijze van verkiezing uit den stedelijken stand, enz., *door de wet* zouden behooren te worden bepaald; en geenszins door de door den Koning goedgekeurde reglementen; in dier voege dat die geheele inrigting zoude gebragt moeten worden onder *het gebied der gewone wetgeving.*

Reeds bij de vorige memorie van beantwoording zijn de gronden opgegeven, op welke de Regering vermeent, dat niet verder kan gegaan worden, dan het ontwerp medebrengt, en zij oordeelt daarbij te mogen volharden, en niet te kunnen toetreden tot wijzigingen in het wezenlijk en fundamenteel beginsel van het Nederlandsche Staatsregt, dat aan de Provinciale Staten en stedelijke besturen de zelfstandigheid verzekert, bij het vierde hoofdstuk der Grondwet vastgesteld, en ten gevolge van welke alles wat tot die

instellingen betrekkelijk is, gesteld is *buiten het bereik der gewone wetgeving*.

Mogelijk is het dat de bij het ontwerp voorgestelde wijzigingen later eenige noodzakelijkheid kunnen doen kennen van veranderingen in die reglementen; maar in dat geval zullen die veranderingen kunnen worden tot stand gebragt, op den grondwettelijken voet bij art. 131 en andere voorgeschreven, waardoor dan de botsingen zullen worden weggenomen, welke uit het onveranderd blijven der reglementen zouden kunnen ontstaan.

Van eenen anderen aard is eene aanmerking op het vijfde artikel van dit ontwerp gemaakt, ten opzigte van de daarin, even als in het 134e artikel der Gwt. voorkomende woorden: *Daarover brengt elk dier burgeren eens in het jaar zijne stem uit, bij behoorlijk geteekende en gesloten briefjes, die aan de huizen opgehaald worden van wege de Regering*, — welke geoordeeld zijn *reglementair* te wezen.

Dat voorschrift ondertusschen is, naar de meening van de Regering, geenszins zoodanig reglementair, dat het in de Gwt. niet zoude passen; zij meent hetzelve in tegendeel te moeten beschouwen als fundamenteel en van het hoogste belang.

Ontwerp II. — De aanspraak van den Minister van Financien, bij het overbrengen van de ontwerpen van wetten voor de buitengewone begrooting van 1829, en de gewone tienjarige begrooting, aanvangende met 1830, verspreidt, naar de meening der Regering, al het mogelijke licht over het onderwerp, tot welks regeling het aan de Stat.-Gen. aangeboden ontwerp van wet betrekkelijk is; de verklaring toch, destijds door dien Minister in naam des Konings gedaan, op de elfde bladzijde van dit staatsstuk te vinden, en welke ten allen overvloede bij deze op nieuw wordt bevestigd en bekrachtigd, moet allen twijfel en onzekerheid geheel doen verdwijnen, zoo wel ten aanzien van hetgeen door den Koning, als aan zijnen wettigen Opvolger, ten gevolge der aan de Staten-Gen. bekend gemaakte handelingen, wegens de domeinen, voor het inkomen der Kroon uit 's Rijks schatkist zal moeten worden uitgekeerd.

De vermindering der hoofdsom tot het bedrag waarop zij bij de Gwt. van 1814 was vastgesteld, en volgens het tegenwoordig ontwerp wordt teruggebragt, is het eenige punt van verandering dat thans in aanmerking komt, en ook daaromtrent vindt de bovengemelde verklaring van den Minister van Financien de volledigste toepassing.

De Regering vertrouwt, dat door deze korte ontwikkeling alle gerezen twijfel en onzekerheid over een onderwerp zullen zijn op-

geheven; hetwelk, om meer dan eene reden, op dit oogenblik niet gevoegelijk kan behandeld worden in ondergeschikte bijzonderheden, welke ook tot de hoofdzaak niets zouden afdoen.

Ontwerp III. — Vermits de antwoorden der Regering op de vroegere aanmerkingen der Afd. omtrent het wets-ontwerp n.° III, door vele leden voldoende geacht worden, zal het genoegzaam zijn, nader aan te toonen, dat de stukken, bestemd om, volgens de nieuwe slotbepaling van art. 60, jaarlijks aan de Stat.-Gen. te worden medegedeeld, geschikt zijn tot het geven van de meeste mogelijke zekerheid omtrent de wezenlijke uitkomsten van het geldelijk beheer der kolonien.

De eerste mededeeling, uit krachte der onderwerpelijke bijvoeging aan de Stat.-Gen. te doen, zal, voor zoo veel betreft de berekening van het beschikbaar batig slot, bestaan in de optelling der volgende gegevens:

a. *Restanten der producten, onder bewaring der Nederlandsche Handelmaatschappij, aanwezig op den eersten Januarij van het dienstjaar, hetwelk door de beschikbaarstelling zal worden gebaat*: en

b. *Beredeneerde raming der producten, in den loop van hezelfde dienstjaar uit Oost-Indië verwacht wordende, voor de najaarsveilingen van dat jaar, en mitsdien in den loop van hetzelve verkoopbaar.*

Van de totale waarde dezer producten, berekend volgens de prijzen van den dag, vervolgens afgetrokken zijnde

c. *De onderscheidene betalingen, blijkens den algemeenen staat van ontvangsten en uitgaven, voor rekening der kolonien, in het moederland te doen*, en

d. *De betalingen, reeds bij de wet op het Oost-Indische excedent aangewezen;*

zoo zal het verschil aantoonen het eerste beschikbaar saldo, welks bestemming bij de wet zal worden aangewezen.

In het tweede jaar zal de te doene mededeeling moeten aanvangen met eene aantooning, of en in hoe verre het, in de vorige zitting opgegeven vermoedelijk batig slot zich heeft verwezenlijkt, welke aantooning zal in zich sluiten eene vergelijkende opgave van hoeveelheden en prijzen.

Wijst die vergelijking een *overschot* aan, dan wordt hetzelve gevoegd bij de som, van welker beschikbaarstelling alsdan op nieuw de rede zal zijn. — Is de uitkomst daarentegen onvoordeelig, dan heeft het tegenovergestelde plaats. — Deze uitkomst vervolgens in verband gebragt wordende met eene herhaling der opera-

tien hierboven sub *a*, *b*, *c* en *d* aangeduid, zoo zal daardoor niet alleen aangewezen zijn, welk batig slot in het tweede tijdvak waarschijnlijk zal beschikbaar wezen, maar zullen tevens de wezenlijke uitkomsten van het verloopene tijdvak in een helder daglicht worden gesteld.

Op deze wijze van jaar tot jaar voortgaande, zullen de Stat.-Gen. geraken in het bezit eener aaneenschakeling van volledige aanteekeningen, die, in verband tot de jaarlijks over te leggen *staten van ontvangsten en uitgaven* (begrootingen), zullen voldoen aan al de vereischten van duidelijkheid en zekerheid.

Uit het bovenstaande laat zich afleiden, dat de door de Regering voorgestelde redactie, welke, in verband met de gegevene ophelderingen, bepaaldelijk den gang der zaak uitdrukt, als de meest doelmatige beschouwd kan worden.

De volgende antwoorden zijn toepasselijk op zoodanige nadere aanmerkingen, als door het bovenstaande niet of niet genoegzaam zijn toegelicht.

De overlegging der in Indie afgesloten *rekeningen*, tusschen welke en het saldo in beraadslaging, er steeds eene gaping van minstens drie jaren zou bestaan, wordt nog geoordeeld zonder nut te zijn.

Wanneer de overgelegde *staten* aanmerkelijke verschillen opleveren met die van vroegere jaren, het zij in den vorm, het zij in het wezen der zaak, zullen die verschillen behoorlijk worden toegelicht.

De staten van ontvangsten en uitgaven in de West-Indische kolonien zullen evenzeer worden overgelegd als die der Oost-Indische bezittingen; wordende het te kort der West-Indische administratie gedekt uit de Oost-Indische inkomsten, en zijnde de *staten*, die dat te kort aantoonen, mitsdien eigenaardige bijlagen van de stukken, den staat der Oost-indische geldmiddelen aantoonende.

Ontwerp IV. — De Regering had gewenscht, dat aan de bestendiging der Staats-inkomsten, zoodanig als dezelve bij het vierde artikel van dit ontwerp is voorgedragen, eene meer algemeene goedkeuring in de Afdeelingen had mogen te beurt vallen, en blijft nog steeds overtuigd van de hooge nuttigheid van zoodanige bepaling, op de gronden bij de vorige *pro memoria* aangevoerd.

Door den, in sommige Afdeelingen ter sprake gebragten, en door velen aannemelijk geachten, middenweg, om de staats-inkomsten telkens, gelijktijdig met de uitgaven, *voor twee jaren* vast

te stellen, zal het groote doel, dat zich de Regering in het belang van de rentheffers van het Rijk en van den rigtigen ophef der middelen had voorgesteld, met minder zekerheid bereikt worden; maar zij meent niettemin tot die toenadering te kunnen overgaan: dien ten gevolge zal het vierde artikel van het ontwerp door het navolgende vervangen worden; en is de Secretaris van Staat gemagtigd, die verandering op het oorspronkelijk stuk te waarmerken:

Art. 4. « De staats-inkomsten worden tevens voor gelijken tijd » van twee jaren bij de wet geregeld, en blijven, eenmaal vastge» steld zijnde, gedurende dien tijd voortduren, ten ware inmiddels » in dezelven door eene nieuwe wet veranderingen gemaakt mogten » worden. »

Ontwerp VII. — Na overweging van hetgeen in de processen-verbaal der Afdeelingen voorkomt, met betrekking tot het onderwerp der *defensie*, meent de Regering het er voor te moeten houden, dat eene groote meerderheid der leden zich verklaard heeft voor de redactie der artikelen in de nota B der tweede Afd. voorgedragen, en ten gevolge hiervan zal een geheel nieuw ontwerp van wet worden aangeboden, ter vervanging van het ontwerp n.° VII.

Men heeft echter bij dat ontwerp eene verandering in het bij de nota B voorgestelde noodzakelijk geoordeeld, door namelijk in art. 6 van het nieuw ontwerp weg te laten de woorden: *voor tijden van gevaar of oorlog.*

De stedelijke schutterijen toch, zoo als die thans bestaan, kunnen niet gemist worden, terwijl men uit de bovengemelde woorden misschien het gevolg zou kunnen trekken, dat in tijd van rust en vrede de schutterijen in het geheel niet zouden behoeven te bestaan; daar voor het overige deze materie der schutterijen verder bij de wet zal worden geregeld, zal daarbij tegen alle misbruik kunnen worden gewaakt.

In art. 7 van het nieuw ontwerp is, om aan gemaakte bedenkingen te gemoet te komen, het art. 210 der tegenwoordige Gwt. behouden.

Zoo als de wet n.° VII thans is ontworpen, is bij dezelve even weinig de rede van eene *zeemilitie*, als zulks het geval is in eenig artikel der Gwt.; en de Regering oordeelt dus, dat alle beschouwingen over dat onderwerp thans geheel kunnen worden ter zijde gesteld.

Men heeft in eene Afd. verlangd, dat *de tijd der dienstpligtigheid grondwettig* bepaald en niet van de wet afhankelijk zoude gemaakt

worden; maar de Regering is van oordeel, dat dit onderwerp, even als zoo vele andere, door *de wet* moet worden geregeld en vastgesteld, dewijl de ondervinding heeft geleerd, dat er zich omstandigheden kunnen voordoen, waarin een positief grondwettig voorschrift van dien aard zeer nadeelig zou kunnen werken op de numerieke strijdkracht van het leger.

De Regering blijft overigens met de vroegere belangstelling het oog houden op de nota's, respectivelijk gevoegd bij de processen-verbaal der vierde en vijfde Afdeelingen; maar vermeent, dat het daarin voorkomende in het algemeen bij de *speciale wetten* behoort; het denkbeeld intusschen, om voor eene bepaalde aan het gouvernement te betalen som, zich van de dienst vrij te koopen, wordt voor's hands zeer nuttig geoordeeld, omdat het remplacement alsdan zou kunnen worden afgeschaft.

BEGROOTINGS-VOORDRAGTEN, VOOR ZOO VER BETREFT DE HERZIENING DER GRONDWET.

Den 31 Maart was het onderzoek over de nieuw aangebodene begrootingswetten in de afdeelingen ten einde gebragt, en werden de zittingen geschorst tot den 23 April daaraanvolgende.

Behalve de herhaling in het algemeen van vroegere klagten over te hoog cijfer, werd door verscheiden leden aangemerkt, dat, ofschoon het thans de tijd niet was om te handelen over de voorgedragene wijzigingen der Gwt., men niet kon nalaten op te merken, dat men met het meeste genoegen de voorgestelde *verdeeling der begrooting in* zoo vele ontwerpen van wet als er *hoofdstukken* zijn, gezien had; maar dat men het betreurde, dat daarbij de geheel onaannemelijke bepaling was gevoegd, dat de staatsinkomsten eenmaal vastgesteld zijnde, zouden voortduren tot dat in dezelve door eene nieuwe wet verandering gemaakt zou zijn. Men drukte ook bij deze gelegenheid zijn leedwezen uit, dat onder de voorgestelde wijzigingen niet werden aangetroffen de gewenschte *verantwoordelijkheid der Ministers* en het daaruit voortvloeijende *contreseing*.

Bij de beantwoording der Regering werd nopens de Gwt. niets aangevoerd, dan alleen dat voorzien moest worden ook in de betalingen, daarbij voorgeschreven, en betoogd dat de kring, tot het maken van bezuinigingen reeds zeer eng was geworden, en werd

voorts nog het volgende, ten aanzien van het hoofdstuk van *Binnenlandsche Zaken* gezegd:

« Bij de vierde Afd. schijnt het denkbeeld te bestaan, dat er, zoo wel in het algemeen bij de Ministerien als bij het Departement van Binnenlandsche zaken, eene groote zucht aanwezig is, om zich met zaken te bemoeijen, die zonder tusschenkomst van hetzelve bij provinciale of plaatselijke autoriteiten zouden kunnen worden afgedaan, en schrijft zij daaraan de omslagtigheid en, zoo zij meent, het te groot aantal ambtenaren toe. Ofschoon dit denkbeeld door geene aanwijzing van gevallen, waarin dit zou hebben plaats gehad, gestaafd wordt, en men dus niet weet, waarin en wanneer het Departement meer zou hebben gedaan dan waartoe het verpligt was, kan men echter, in antwoord op die algemeene bedenking, niet nalaten op te merken, dat dienaangaande eene min naauwkeurige voorstelling bestaat, welke een ieder, die met den werkkring van hetzelve eenigzins bekend is, dadelijk in het oog valt. De zaken, welke dagelijks aan het Departement van Binnenlandsche Zaken worden aangebragt, zijn van dien aard en zoo menigvuldig, dat de uitgestrektste bemoeizucht van den ijverigsten ambtenaar daarmede ten volle en overvloedig voldaan is, en de gedachte om dezelve ongeroepen en ongevergd te vermeerderen, onmogelijk bij hem kan opkomen. Hij verheugt zich integendeel over elke gelegenheid, die hem aangeboden wordt, om dezelve te verminderen, of derzelver behandeling te vereenvoudigen, zoo als de menigvuldige stukken kunnen getuigen, die door het Departement ter beschikking aan de provinciale autoriteit verzonden worden.

Van hier dan ook, dat het besluit van den 1 Maart 1831, als eene weldaad bij hetzelve ontvangen is, en dat men nimmer nalaat daarvan een voordeelig gebruik te maken, wanneer daartoe eenigermate aanleiding kan worden gevonden. »

Den 23 April kwam de Kamer werkelijk weder te zamen.

De volgende week werden in de afdeelingen de regeringsantwoorden nopens de begrooting onderzocht. Over het algemeen bleven de leden volharden in hunne vroeger blootgelegde gevoelens, en drongen zij op nieuw de noodzakelijkheid aan van vereenvoudiging in het Staatsbeheer en bezuiniging.

Den 1 Mei had dienvolgens de Centrale Afdeeling eene langdurige conferentie met Z. Exc. den Minister van Staat, *ad interim* belast met de Directie van het Dept. van Finantien.

Dezelfde tegenstand bleef echter bestaan; de nader in de Centrale

Afd. gemaakte aanmerkingen werden op nieuw aan de Regering medegedeeld. Men maakte te meer bezwaar om de voorgestelde begrooting goed te keuren, zoolang de antwoorden op de bedenkingen, met opzigt tot de Gwt. en het Syndicaat niet zouden zijn ingekomen, welke men beschouwde als met elkander in het naauwste verband staande. Men verlangde vrij algemeen Grondwettelijke waarborgen voor de toekomst.

De Regering, ziende dat de Kamer besloten had, om, ten ware nieuwe waarborgen haar van gevoelen deden veranderen, het budget te verwerpen, zond den Minister van Finantien op nieuw in de Centrale Sectie die aldaar de navolgende nota overlegde:

» Van 's Konings wege wordt, in de veronderstelling dat door » de vaststelling der tegenwoordige begrootingswetten daartoe de » noodige tijd en gelegenheid gelaten wordt, de verzekering ge» geven, dat, bij gelegenheid der behandeling van de finantiële » wetten voor 1841, aan de Staten-Generaal volkomen opening » zal worden gegeven van den staat en den toestand van alle » 's lands geldelijke aangelegenheden, zonder uitzondering, en » van alle uitgaven en inkomsten zoo als dezelve, met inachtne» ming der meest mogelijke bezuiniging en verbetering der mid» delen, gerekend kunnen worden bestendig te zullen zijn, met » het vooruitzigt, dat de middelen de uitgaven zullen kunnen » bestrijden, zonder dat het noodig zal zijn bij vervolg meerder » tot negotiatien of geldleeningen toevlugt te nemen."

Deze nota werd den 3 Mei door den Heer VAN GENNEP aan de Centrale Sectie medegedeeld. Op de vraag dier sectie, of bij dezen waarborg voor de toekomst ook gevoegd zou zijn die der *Ministeriële verantwoordelijkheid*, zonder welke alle overigen aan de Kamer ongenoegzaam toeschenen, heeft hij geantwoord hiervan geheel onkundig te wezen, te meer daar hij de portefeuille van het Departement van Financien had aangenomen, onder de uitdrukkelijke voorwaarde van geheel vreemd te mogen blijven aan al hetgeen de Herziening der Gwt. betrof. Overigens deed de Heer VAN GENNEP nog opmerken, dat ook zijne hoedanigheid van lid der Eerste Kamer hem verbood om over dit onderwerp met de Centrale Afd. der Tweede Kamer in eenige ruggespraak te treden.

De nota der Regering vond nog geen voldoenden bijval; althans men sprak al spoedig van eene nadere verklaring, die zoude gedaan worden.

Vooral bleven vele leden op het brengen van de ministeriële verantwoordelijkheid in de Gwt. aandringen.

Den 6 Mei deed de Centrale Afd. verslag nopens de begrootings-

voordragten. Dit verslag luidde geheel in den evengemelden geest.

De *Voorzitter* stelde voor de beraadslagingen Vrijdag den 8 Mei te doen plaats hebben.

De Heer van Sytzama doet opmerken, dat er twee zeer aanzienlijke posten van de begrooting zijn afgelaten en dezelve in eene afzonderlijke voor te dragen wet zullen worden opgenomen. Het schijnt den spreker toe, dat dit ontwerp een gedeelte der begrooting uitmaakt, en beide ontwerpen een geheel vormen. Zoo lang nu dat wets-ontwerp, betrekkelijk het Syndicaat, niet zal zijn voorgedragen, zoo lang komt het hem voor, dat de beraadslagingen over het budget behooren te worden uitgesteld. Hij vermeent derhalve, dat de discussien aanstaanden Vrijdag geen voortgang behooren te hebben, en dezelve verschoven dienen te worden, tot dat het bedoelde wetsontwerp zal zijn ontvangen en onderzocht.

De Heer Schimmelpenninck ondersteunt dat gevoelen, te meer daar het bewuste ontwerp, nopens het Syndicaat, wel van invloed zou kunnen zijn op de te houden discussien en hij gaarne met de finantiele waarborgen voor de toekomst bekend zou willen zijn, alvorens zijne stem over de begrooting uit te brengen.

De Heer de Jonge vereenigt zich almede met het voorstel, om de discussien vooralsnog uit te stellen, doch zou gaarne verlangen dat de dag bepaald wierd, waarop de eerst te houden zitting zal plaats hebben, ten einde men alsdan over het tijdstip der te houden discussien, verder zou kunnen beslissen.

De *Voorzitter* stelt daarop voor, vast te stellen, dat de Kamer oogenblikkelijk zal worden bijeengeroepen, wanneer het aangekondigde wets-ontwerp nopens het Syndicaat zal zijn ingekomen; terwijl alsdan nader de dag zal worden bepaald, waarop de discussien over de begrooting zullen worden gehouden.

De Kamer vereenigt zich met dat voorstel.

Den 11 Mei kwam de Tweede Kamer weder bijeen. Zij ontving onder anderen eene voordragt nopens het Am.-Syndikaat.

Het voorstel van den President, om dit ontwerp te verzenden naar de Afdeelingen van de maand October, aan welke tot dus verre alle de finantiële ontwerpen verzonden waren, vond tegenkanting bij den Heer van Sytzama, die verlangde dat hetzelve aan nieuwe Afdeelingen, welke volgens het reglement iedere maand behooren zamengesteld te worden, verzonden wierd. Na eenige woordenwisseling, werd met 35 tegen 13 stemmen, overeenkomstig het voorstel van den *Voorzitter* besloten.

De *Voorzitter* stelde nu voor om de beraadslaging over de

begrootingswetten voor 1840 te bepalen op den 13 Mei. — Aangenomen.

De Heer SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE nam deze gelegenheid te baat, om eene bijzonderheid op te heffen, welke hem persoonlijk betrof, namelijk eene onnaauwkeurigheid, welke in de *Staats-Courant* was ingeslopen ten aanzien van hetgeen hij den 6 Mei gezegd had over het voorstel van den Heer VAN SYTZAMA, tot verschuiving der beraadslagingen (*zie hierboven*). « Bij het uitbrengen van het centraal rapport over de begrootingswetten (zeide de Heer SCHIMMELPENNINCK), heb ik het voorstel van ons geacht medelid VAN SYTZAMA ondersteund, om namelijk de discussien uit te stellen, tot dat de nadere antwoorden nopens de overige aanhangige ontwerpen waren ingekomen. Ik ging daarbij eenigzins verder dan de voorsteller, naardien ik het oog niet zoo uitsluitend op de aangelegenheden van het Amortisatie-Syndikaat vestigde; maar het verband almede in de finantiële waarborgen zocht, welke een uitvloeisel der Gwt. zijn, of moeten worden; en ik verklaarde (zonder desaangaande in bijzonderheden te willen treden), dat, hoedanig men ook over de zaak dacht, niemand den invloed dier nadere antwoorden op de stemmen van velen, of althans van eenigen onzer, zoude ontkennen. »

Na de bedoelde onnaauwkeurigheid aangewezen te hebben, zeide de spreker: « De bedoeling des voorstellers was blijkbaar, om, zoo lang mogelijk, den zachten weg in te slaan; naardien men, zonder voorbarig te zijn, uit de toen heerschende stemming van zoo vele leden, bijna vooraf kon opmaken, dat de begrootingswetten zouden worden verworpen, en men de Regering door eene laatste waarschuwing de gelegenheid wilde aanbieden, de als onmisbaar beschouwde concessien te verleenen. Zoo er echter niets naders van de zijde der Regering is ingekomen, bestaat er geene verdere reden tot uitstel, en berust ik dienvolgens in het voorstel van den President. »

Dit werd, gelijk gezegd is, aangenomen en dienvolgens de vergadering tot den 13 Mei verdaagd.

Men had sinds eenige dagen geruchten vernomen, dat de Regering, den tegenstand ziende, die de begrootingswetten ondervonden, vooral ook om het gemis van genoegzame grondwettelijke waarborgen en met name der ministeriële verantwoordelijkheid, over deze laatste zich nader beraadde; en dat er alzoo nog allezins hoop bestond, om het geschokt vertrouwen tusschen Regering en Vertegenwoordiging te herstellen. Dat deze geruchten met de

waarheid overeenkomstig waren, bleek den 13 Mei, denzelfden dag, waarop de beraadslagingen over de begrootingswetten zouden plaats hebben.

In de zitting van dien dag, die ten elf ure geopend werd, en waarbij 52 leden, alsmede Zijne Exc. de Minister van Fianantien tegenwoordig waren, werd, na het lezen en goedkeuren der notulen van de vorige vergadering, een ingekomen adres wegens de wijziging der Gwt. aan de Commissie *ad hoc* verzonden.

Vervolgens heeft de Voorzitter de openbare beraadslagingen over de begrootings–wetten voor 1840 aan de orde gesteld.

De Heer van Rappard vroeg dadelijk het woord, en zeide, dat hij, ten gevolge der officieuse mededeelingen, die dezen ochtend, namens de Regering, eerst aan de Centrale Afd. en daarna aan al de leden der Kamer in hunne onderscheidene Afdeelingen gedaan waren, het voorstel deed, om de aan de orde zijnde beraadslagingen voorloopig uit te stellen.

De Heer van Dam van Isselt zeide, dat, nadat de Kamer lang achtereen op de invoering van het beginsel der ministeriële verantwoordelijkheid had aangedrongen, en deze wensch op eenen niet zeer aangenamen toon was afgeslagen, heden geheel onverwachts eene belofte daaromtrent gedaan was. Hij verklaarde zich over deze toegevenheid der Regering te verheugen, ofschoon het nog geenszins bekend was, van welken aard de voor te stellen ministeriële verantwoordelijkheid zijn zou, en of te gelijk het regt des Konings tot ontbinding der Kamer en eene wijziging in het verkiezingstelsel zouden worden ingevoerd. Hij kon evenwel niet zien, dat er tusschen de thans gedane belofte en de aanhangige begrootings-wetten een regtstreeksch verband bestond. De Kamer had, bij gelegenheid van de behandeling der begrootings–wetten, waarborgen voor de toekomst gevraagd, opdàt de fouten zich niet zouden kunnen herhalen, die de ellende van ons Finantiewezen hadden doen geboren worden. Maar de latere invoering der ministeriële verantwoordelijkheid kon op die reeds begane fouten van geen invloed zijn. Hij voor zich, ofschoon thans in geene discussie over cijfers willende treden, hechtte voor de beoordeeling der tegenwoordige begrooting het meest aan eene openlegging van den Finantiëlen toestand des lands. De onderscheidene staten, die in den laatsten tijd wegens den toestand van het Amortisatie-Syndicaat aan de Kamer zijn medegedeeld, hadden hem in het gevoelen versterkt, dat zij, in weêrwil van al het verhandelde, met den waren staat van 's Rijks geldmiddelen nog geheel onbekend was. Alle beloften voor de

toekomst waren voor hem van mindere waarde, dan die verlangde inlichtingen omtrent het tegenwoordige. Hij kon zich met het voorstel van den Heer VAN RAPPARD niet vereenigen.

De Heer DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND zegt, dat hij zich met de meeste naauwgezetheid voor de beraadslagingen van heden heeft voorbereid; en dat hij bij zijn oordeel over de begrooting zich niet zou laten leiden door beschouwingen buiten die begrooting, of door overwegingen omtrent wijzigingen der Gwt., daar hij zoo doende meenen zou in strijd met de Gwt. zelve te handelen, van elkander onderscheidene zaken te verwarren en de onafhankelijkheid der verschillende staatsmagten te na te komen. Zich op dat standpunt geplaatst ziende, kan er voor hem, welke mededeelingen heden ook zijn gedaan, en welke denkbeelden hij voor zich-zelven over de ministeriële verantwoordelijkheid of over de verantwoordelijkheid der ministers ook moge koesteren, geene reden bestaan, om op het uitstel der thans aan de orde zijnde beraadslagingen aan te dringen. Hij voor zich beschouwt elk uitstel in dezen gevaarlijk, daar hij meent dat men eene groote verantwoordelijkheid op zich laadt met den loop van 's lands zaken nog langer aan onzekerheid bloot te geven. Zijn gevoelen omtrent dat uitstel moet dus afhankelijk wezen van de vraag, in hoe ver hetzelve in het algemeen belang en vooral in dat van 's lands geldmiddelen raadzaam kan zijn, en het is vooral van de inlichtingen, die 's Konings Minister omtrent dit punt geven zal, dat hij zijne stem wegens de thans voorloopig te beslissen vraag zal doen afhangen.

De Heer VAN RAPPARD zegt, dat hij verre verwijderd is van het denkbeeld om thans in eene beoordeeling der begrooting te willen treden, maar dan toch te moeten aanmerken, dat er, zijnes inziens, tusschen deze en het toegezegd ontwerp omtrent de ministeriële verantwoordelijkheid een naauw verband bestaat. Dit valt te meer in het oog, als men zich herinnert, wat in de Afd. der Kamer bij de behandeling der begrootings-wetten is voorgevallen. Aan den eenen kant is daarbij eene geheele blootlegging van onzen finantiëlen toestand gevraagd, de volledigste openingen zijn daaromtrent van regeringswege bij de voordragt der begrootings-wetten voor 1841 toegezegd. Aan den anderen kant heeft de Kamer vooral ook op eene wet wegens de ministeriële verantwoordelijkheid aangedrongen, omdat zij deze als den besten waarborg voor de toekomst beschouwde: heden is zoodanig eene wet insgelijks beloofd. Hare werkelijke aanbieding moet, volgens den spreker, van gunstigen invloed op de beoordeeling der begrooting zijn. Daardoor zal het uitzigt op meerdere overeenstemming tusschen de Kamer en de

Regering worden geopend. Hij blijft dus volharden in zijn voorstel, om de tegenwoordige beraadslagingen uit te stellen.

De Heer VAN DAM VAN ISSELT stemt den vorigen spreker gaarne toe, dat in de Afd. der Kamer voornamelijk het door hem omschrevene tweeledige verlangen is geopenbaard, en dat men in de voldoening daaraan de beste waarborgen voor de toekomst zag. Hij erkent tevens, dat aan de geuite wenschen gedeeltelijk is voldaan. Maar er is, volgens hem, een hemelsbreed onderscheid tusschen bloote toezeggingen en derzelver vervulling, tusschen eene wet, die men belooft, en derzelver voordragt; ja zelfs tusschen eene aanneming der wet en hare opneming in ons Staatsregt. Hij wil al de bedenkingen, die bij hem oprijzen, niet ontwikkelen, maar blijft volhouden, dat de beraadslaging niet behoort te worden uitgesteld.

De Heer VAN ALPHEN toont zich voor het uitstel gestemd, niet slechts op grond van beschouwingen van eenen morelen, maar ook van eenen finantiëlen aard. Hij heeft heeft namelijk zwarigheden tegen de laatst ingekomene wet wegens het Amortisatie-Syndicaat en de daarbij voorgedragene leening van zes milioen gulden, en meent, dat, zoo de begrooting thans mogt doorgaan, de Kamer zich ten aanzien van die wet in eenen moeijelijken toestand zal bevinden.

De Heer VAN SYTZAMA zegt, met een dankbaar gevoel de opoffering te waarderen, die Zijne Maj. de Koning aan de meening der Staten-Generaal heeft gedaan; doch aan de andere zijde niet te mogen ontveinzen, dat de Kamer zich door de gedane toezegging in eene moeijelijke positie bevindt. De vraag doet zich toch voor, of de Kamer met de bloote belofte eener wet omtrent de ministeriële verantwoordelijkheid tevreden zal zijn, zonder te weten wat die wet eigenlijk inhoudt. Bedenkende, dat hij gezworen heeft, om de belangen der Natie steeds te zullen handhaven, voelt hij zich gedrongen, om die vraag ontkennend te beantwoorden, en het voorstel te moeten ondersteunen, om de tegenwoordige beraadslaging uit te stellen tot dat het toegezegde ontwerp werkelijk aangeboden zal zijn. Daardoor zal ook eene minder aangename discussie worden voorgekomen.

Zijne Excellentie de *Minister van Finantien* zegt, dat, zijnes inziens, de begrooting, waaromtrent de beraadslagingen op den dag van heden bepaald zijn, geheel op zich-zelve staat en afgescheiden is van de quaestie wegens grondwettige begrippen. Hij heeft daarom ook steeds getracht, om die beide onderwerpen van elkander afgezonderd te houden. Hij eerbiedigt desniettemin de gevoelens, die hij heden door sommige geëerde leden heeft hooren uiten, en

wenscht hartelijk, dat door de thans weder geblekene tegemoetkoming van Zijne Majesteit den Koning, — die den vrede bemint en alles wil toebrengen tot bevordering der onderlinge harmonie, aan van de zijde der Kamer geopenbaarde denkbeelden — alle onaangename discussien mogen kunnen worden voorgekomen. Indien thans dadelijk de beraadslagingen over de begrooting mogten beginnen, dan is Zijne Excellentie volkomen bereid om daaraan deel te nemen; doch indien de vergadering tot een uitstel mogt neigen, dan moet hij verklaren, zich niet bevoegd te achten om door zijne toestemming tot zulk een uitstel mede te werken.

De Heer STAR BUSMANN, zegt niet te kunnen ontkennen, dat de betuiging van een lid uit deze residentie en nu ook van Zijne Exc. den Minister, als of alle beschouwingen over de Gwt. alleen zouden zijn aan de thans aan de orde zijnde begrooting, hem eenigzins bebevreemd heeft. Indien dit het geval ware, waarom is dan de toezegging wegens het invoeren der Ministeriële verantwoordelijkheid juist heden morgen, en niet bij de antwoorden op de bedenkingen der Kamer op de aangebodene zeven ontwerpen, betrekkelijk wijzigingen in de Gwt., gedaan? Hij voor zich hecht aan de invoering dier Ministeriële verantwoordelijkheid, ten minste tot zekere mate. Hij gelooft, dat een uitstel der beraadslaging evenzeer in het belang der Regering als in dat der Natie zou zijn, en als dit het geval is, zal de Kamer toch wel bevoegd zijn, om op haar vroeger besluit, wegens de bepaling van den dag der beraadslaging, terug te komen.

De Heer LUZAC verklaart zich met het gevoelen van den Heer VAN DAM VAN ISSELT te vereenigen en de naauwe betrekking tusschen de tegenwoordige begrooting en de gedane belofte nopens het geven van meerdere extensie aan het beginsel der Ministeriële verantwoordelijkheid, niet te kunnen toestemmen. Nu Zijne Excellentie de Minister getoond heeft, geen het minste belang in de verschuiving te stellen, voelt hij zich te meer geneigd, om zich daartegen te verklaren.

De Heer GEVERS verklaart zich voor het uitstel. Hij kan niet toegeven, dat er geen verband tusschen de tegenwoordige begrooting en de belofte wegens de Ministeriële verantwoordelijkheid bestaat. Het uitstel der beraadslaging is, zijns inziens, in het welbegrepen belang van het Gouvernement. Als heden eene stemming over de begrooting wordt uitgelokt, zal zij zeer zeker niet, dan met eene kleine meerderheid, worden aangenomen. En welke houding zou dit voor de Natie hebben, welke indruk zou dit buitenslands maken? Zou men daardoor niet tot het vermoeden komen, dat er nog altijd spanning tusschen de Regering en de Staten-Generaal bestaat?

Wordt daarentegen de wet op de Ministeriële verantwoordelijkheid spoedig aangeboden, en mogt deze van dien aard zijn, als de meeste leden der Kamer verlangen, dan is er geen twijfel aan, dat de aanneming der begrooting met eene aanzienlijke meerderheid spoedig zal volgen.

De Heer DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND zegt thans, nu de Minister geen enkel woord heeft geuit, waaruit op te maken is, dat de Regering zelve het voortgaan der discussie in het welbegrepen belang des lands acht, voor het uitstel te zullen stemmen.

De Heer ROMME ondersteunt de gezegden van den Heer VAN DAM VAN ISSELT. Hij merkt echter tevens aan, dat de behandeling der tegenwoordige begrooting, zijns inziens, eene geschikte gelegenheid aanbiedt, om ook over de Gwt. en hare wijziging zijn gevoelen te uiten.

De Heer VERWEIJ MEJAN verklaart zich voor het uitstel der beraadslaging. Bij de behandeling eener begrooting geldt het, vooral in onzen tijd, niet enkel cijfers, maar zulk eene beraadslaging heeft te gelijk en bovenal eene politieke strekking. Het uitstel der beraadslaging kan, naar zijne meening, niets dan voordeel doen en geen nadeel ter wereld hebben.

De Voorzitter brengt alsnu het voorstel van den Heer VAN RAPPARD in omvraag, hetwelk met 41 tegen 11 stemmem wordt aangenomen; zoodat de beraadslagingen over de begrootings-wetten van 1840 tot nadere bepaling zijn uitgesteld.

VOOR hebben gestemd: de heeren HINLÓPEN, SNOUCK HURGRONJE, VAN SYTZAMA, BINKES, CORVER HOOFT, GOUVERNEUR, DE LA COURT, VERWEIJ MEJAN, VAN DER GRONDEN, STAR BUSMANN, BRONGERS, DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND, VAN WELDEREN RENGERS, VIJFHUIS, VAN TUIJLL VAN HEEZE, VAN DEN VELDEN, D'ESCURY VAN HEINENOORD, WEERTS, BACKER, SANDBERG, BRUCE, BODDAERT, VAN AKERLAKEN, DRUIJVESTEIJN, FRETS, WIJNAENDTS, CLIFFORD, REPELAER, VAN HOORN VAN BURGH, GOCKINGA, VAN MEEUWEN, GEVERS, KNIPHORST, VAN DE POLL, VAN RAPPARD, SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE, VAN DE MORTEL, DIJCKMEESTER, VAN ASCH VAN WIJCK, VAN ALPHEN en de Voorzitter.

TEGEN hebben gestemd: de heeren LUIJBEN, JUNIUS VAN HEMERT, ROMME, WARIN, VAN NAGELL, VAN DAM VAN ISSELT, RÖELL, HOOFT, TROMP, CATS en LUZAC.

Na deze stemming is de vergadering gescheiden.

In de zitting der Tweede Kamer van den 16 Mei werd de voordragt der Ministeriële verantwoordelijkheid, bij eene koninkijke boodschap, ontvangen. (*Zie eene en andere, benevens de*

behandeling der voordragt hierna, onder het hoofd MINISTERIËLE VERANTWOORLIJKHEID).

Op voorstel des *Voorzitters*, werden de beraadslagingen over de ontwerpen der begrooting nu bepaald op den 18 Mei.

Op laatstgenoemden dag hadden werkelijk de *beraadslagingen over de begrootingswetten* plaats.

De heer VAN SYTZAMA sprak aldus: « Slechts zeer kort wenschte ik uwe aandacht bezig te houden, ten einde de redenen aan te geven, welke mij in het uitbrengen mijner stem omtrent de begrootingswetten voor 1840 zullen leiden.

Bij het eerste voorstel van onzen Voorzitter, om de begrootingswetten in deliberatie te brengen, is het UEd. Mog. bekend, dat ik heb voorgesteld de discussien te verdagen tot dat de verwacht wordende wet omtrent de 6½ millioen voor het Syndicaat, welke in naauwe betrekking tot de begrooting stond, zoude zijn ingekomen; ik voedde daarbij nog de flaauwe hoop, dat de Regering zich tevens dat uitstel zoude te nutte maken, om van hare volharding in het weigeren van de zoo algemeen begeerde Ministeriële verantwoordelijkheid terug te houden.

Mijn voorstel, door enkelen ondersteund, werd door de Vergadering bij acclamatie aangenomen.

De Regering heeft aan het uitgedrukt verlangen voldaan, en eene wet tot aanvulling van de begrooting voor het Syndicaat ingezonden, ten gevolge waarvan de deliberatien over de begrootingswetten zijn bepaald geworden op Woensdag jl.

Het oogenblik der bepaalde beraadslaging dáár zijnde, werd ons door den Minister van Finantien de terugkeer tot mildere beginselen aangekondigd en de belofte gedaan, dat de Regering aan het standvastig uitgedrukt verlangen der Staten-Gen. zoude voldoen, en binnen kort een wets-ontwerp tot regeling dier verantwoordelijkheid zoude aanbieden. — Bij die gelegenheid, E. M. H., heb ik behoord tot degenen, welke meenden, dat wij niet mogten berusten in de bloote belofte *alleen*, maar dat wij in deze voor den Staat zoo gewigtige aangelegenheid, verpligt waren daadzaken te vorderen, en dus het daartoe strekkende wets-ontwerp zelf te verlangen, vóór wij tot de beraadslaging over de begrootingswetten konden overgaan. Eene overgroote meerderheid besliste in dien zin en de beraadslagingen werden op nieuw uitgesteld, terwijl de Regering, ik moet het erkennen, zich beijverd heeft om aan ons verlangen te voldoen, en reeds op eergisteren het verlangde wets-ontwerp aan deze Kamer heeft ingezonden, ten gevolge waarvan de beraadslaging toen op dezen dag is bepaald.

Tot hiertoe genaderd, Ed. M. H., meen ik te kunnen vragen met welk doel werd het uitstel der beraadslagingen over de begrootingswetten verlangd tot tijd en wijle dat, in plaats van de belofte, het wets-ontwerp zelf, houdende Ministeriële verantwoordelijkheid zoude zijn ingekomen? Met welk doel werd door de aanzienlijke meerderheid in dien geest beslist? Zeker met geen ander, dan dat men de verwerping of aanneming der begrootingswetten in een direct verband stelde met het werkelijk aanbieden van een wets-ontwerp, houdende Verantwoordelijkheid van Ministers; met andere woorden, dat de Vertegenwoordiging, in deze hoogstgewigtige aangelegenheid, gebruik meende te moeten maken van den eenigen constitutionelen hefboom, het weigeren van subsidien, indien niet wierd voldaan aan het door haar zoo stellig te kennen gegeven verlangen, moetende strekken tot het bekomen van zekerheid dat een verkeerd beheer van 's lands geldmiddelen, gelijk er heeft plaats gehad, voor het vervolg zoo veel mogelijk geweerd worde, welk doel niet anders dan door de invoering van de Verantwoordelijkheid der Staatsambtenaren bereikbaar is, en bovendien gebiedend gevorderd wordt, zoo wel in 's Lands belang als der Koninklijke Majesteit.

Maar ook integendeel dat, bijaldien aan de vordering der Staten-Gen. door de Regering wierd voldaan, de zedelijke verpligting op de Staten-Gen. rustte, geene subsidien te weigeren, en dus de begrootings-wetten aan te nemen.

Tot welk einde, met welk doel anders — ik vraag zulks met vertrouwen — de uitspraak over de begrootingswetten vertraagd, zoo niet: om dezelve af te stemmen, indien de Regering in hare weigering bleef volharden; om dezelve aan te nemen, indien de Regering dien verlangden waarborg voor de toekomst aanbood, en dus van hare zijde de meest beduidende schrede deed van toenadering tot de meening van deze Kamer, en ter bevordering van het gemeen overleg.

Welke klem zoude er anders in de bedreiging van subsidien te zullen weigeren, indien er niet aan ons verlangen wierd voldaan, gelegen zijn, indien niet de voldoening van de zijde der Regering gepaard ging met de opheffing onzerzijds der bedreiging van weigering en dus van het toestaan der subsidien? Of zouden wij door ons uitstel, ingewikkeld, de Regering een uitzigt hebben willen openen, waarvan wij de verwezenlijking niet bedoelden? Dit lag zeker even weinig in de bedoelingen der Kamer, als het beneden mijne wijze van zien en handelen zoude geweest zijn.

Ik erken gaarne, dat die elf leden, welke tegen elk uitstel der discussie over de begrootings-wetten hebben gestemd, en dus de

begrooting niet hebben gebezigd als middel ter bekoming van de Ministeriële verantwoordelijkheid, op een geheel ander standpunt staan; maar wij, die dit uitstel hebben verlangd tot het bewuste doel, wij, die door dit grondwettig middel ons doel hebben bereikt, mogen ons gelukkig achten dezen gewigtigen waarborg voor dien prijs te hebben bedongen; en ik zal dus, indien de Minister van Finantien *ad interim* mij de verzekering kan geven, dat de Regering tevens van haar voorstel, omtrent voortdurende middelen, waardoor wij onze geheele grondwettige kracht zouden verliezen, en aan de Ministeriële verantwoordelijkheid niets hebben, heeft afgezien, volgaarne de begrootings-wetten aannemen.

Ik heb steeds behoord onder degenen, die het fatale volhardingsstelsel hebben bestreden; negen jaren lang heb ik de buitengewone inspanning mede tegenwerkt, en ontelbare malen den gapenden afgrond aangewezen, welken wij naderden. Helaas, mijne vooruitzigten zijn maar al te zeer bewaarheid geworden. Denk daarom niet, E. M. H., dat ik, die niet in de bijna algemeene begoocheling heb gedeeld, er nu behagen in schep onze dwalingen en misslagen in het geheugen terug te roepen: verre van mij; mijn hart bloedt bij de herinnering derzelve. Maar ik meende dit weinige te moeten aanstippen, om daardoor aan te toonen, dat de ongelukkige toestand van zaken, welke daardoor is geboren geworden, *thans bestaat*, en dat, hoewel zulks tot mijne hiervoren reeds genomene conclusie niets afdoet, naar mijne overtuiging daarvan, aan geen lager cijfer der begrootingswetten voor het loopende jaar te denken is, maar integendeel die voor het volgende jaar nog zelfs een hooger beloop zullen moeten aanwijzen; ook is het mij onverschillig, of ik onder den naam van begrooting, de uitgave voor de laatste zes maanden toestem, of onder den naam van credietwet, omdat de begrooting voor het volgende jaar geheel anders moetende zijn, en zelfs bij hoofdstukken moetende gestemd worden, deze begrooting geene beginselen kan daarstellen of schenden; dat ik alzoo in de gegeven omstandigheid in de begrooting zelve geene middelen tot verwerping derzelve heb gevonden, maar wel in de verwerping het constitutioneel middel heb gezien en gevonden, om de Regering op den regten weg te leiden, en den terugkeer op den verkeerden weg onmogelijk te maken, en wanneer ik mij nu herinner dat de Regering tot de Ministeriële verantwoordelijkheid is toegetreden; dat wij voortaan de begrooting bij hoofdstukken zullen stemmen; dat een volkomen aan allen genoegend artikel omtrent de Rekenkamer in de Gwt. zal worden opgenomen; dat de wet tot opheffing van het Amortisatie-Syndicaat reeds in behandeling is; dat de

baten van de Overzeesche Bezittingen, als aan den Lande behoorende, zullen moeten worden verantwoord, en nog meer andere voorgestelde veranderingen zullen worden daargesteld; dan, met die waarborgen en middelen in de hand, verkrijgen ook beloften waarde, vooral als ik daarbij in aanmerking neem dat ik de openlegging van alles, nu reeds ontvangende, toch geene middelen zoude bezitten, om dit jaar reeds de daaruit moetende voortvloeijen opruimingen te doen plaats hebben, maar toch altijd daarmede tot 1841 zoude moeten wachten; dan zeg ik, met zoodanig middel in de hand, en als een bewijs van toenadering ook mijnerzijds, geef ik gaarne tot de geheele ordelijke afdoening onzer aangelegenheden nog een half jaar tijd, waar het dan toch ook bloot op nederkomt, en waarbij niets kan worden verloren, om bij het einde van dit kort tijdsbestek, bekleed met de kracht, welke die verkregen middelen mij zullen verleenen, in gemeen overleg met de Regering, de zaken van het Vaderland finaal te regelen, en zoo mogelijk de ongelegenheden uit den weg te ruimen. En op deze wijze zal eene nieuwe, betere en meer zekere orde van zaken voor de Natie ontstaan, uit oorzaken, waarvan de herinnering steeds een pijnlijken indruk zal achterlaten.

De heer Tromp erkende bij die gelegenheid gaarne, waarop de Regering zich steeds beroept, dat niet alles in eens en plotseling hersteld kan worden, maar dit heeft meer betrekking tot de vereenvoudiging van het bestuur, de inkrimping der uitgaven en het versterken der middelen, dan tot eene ronde en volledige openlegging van den juisten toestand der zaken betreffende de geldmiddelen. Hij vraagde voorts of de Regering misschien het voornemen heeft opgevat, om door gepaste wijzigingen in de bestaande instellingen van het Staatsbestuur, alles op een kleineren, meer eenvoudigen en min kostbaren voet in te rigten? Hiermede mogt hij zich alsnog niet vleijen, wanneer hij met een treurig gevoel bedacht op welk een diep afkeurenden toon vele bedenkingen en voorstellen, welke daartoe konden en moesten leiden, uit den boezem dezer Kamer gedaan, zijn beantwoord geworden. Sprekende van zijn bezwaar in het aannemen der begrooting uit hoofde van den tot al grooter ongelegenheid leidenden stand van zaken, achtte hij het tegenwoordige tijdstip het meest geschikte en meest gunstige om den benarden toestand onzer finantien op een bepaalden en vasten voet te regelen; omdat vele onderwerpen in overweging waren, welke hierop een aanmerkelijken invloed kunnen hebben.

De heer Rommes, van de herziening sprekende, zeide onder anderen: « Had men bij die herziening milde beginselen zien voorzitten, met uitbreiding of inkrimping zoo wel van het Monarchaal

als van het Democratisch beginsel, naar mate eene gezonde staatkunde het vordert, met verzekering aan een ieder, die onder haar leeft, van gelijke regten en vrijheden met eene evenredige vertegenwoordiging in verhouding tot de bevolking van de onderscheiden deelen des Rijks, met een gelijkwerkend verkiezingsstelsel, dat niet aan een honderdtal ingezetenen zoo veel regt geeft, als het in hetzelfde geval aan 1000 slechts toekent; zonder eene bestendiging voor te dragen, die aan de zijde der Vertegenwoordiging de gelegenheid uitsluit, om de belastingswetten jaarlijks met vrucht ter sprake te brengen, hoe knellend en ongelijk zij den ingezetenen ook mogen drukken; dan zou ik welligt reden gevonden hebben om het voorgesteld cijfer der begrooting voor het loopende jaar te bestendigen. »

De heer VAN DER GRONDEN, de redenen ontwikkelende welke invloed hebben gehad op het uitbrengen zijner stem ten voordeele der begrooting, nam in aanmerking dat sommige zeer notabele en op het volgend beheer invloed hebbende bepalingen en verordeningen, omtrent welke tot dus verre eene strijdige wijze van zien bij de Regering en de Staten-Generaal bestond, door gemeen overleg schijnen te zullen daargesteld worden in het belang des Volks en naar het verlangen dezer Vergadering.

Hij bedoelde 1° dat *in het vervolg over de begrootingen hoofdstuksgewijze zal worden beraadslaagd;* en 2° dat *de verantwoordelijkheid van de hoofden der ministeriële departementen bij de Gwt. uitdrukkelijk zal worden bepaald.*

De heer SNOUCK HURGRONJE beschouwde de verantwoordelijkheid der hoofden van algemeen bestuur eveneens tot de bevordering van Neêrlands dierbaarste belangen dienstig.

De heer VAN DAM VAN ISSELT betreurt het mede, dat in de gedane beloften van regeringswege weder van den achtbaren naam des Konings is gebruik gemaakt. Dit is onbetamelijk en ongrondwettig. Bovendien heeft eene 12 jarige ondervinding den redenaar geleerd, hoe veel men aan beloften hechten moet, en dit geldt hier te meer, daar de tegenwoordige Minister van Finantien, volgens zijne stellige verklaring, bij de eerstvolgende aanbieding eener begrooting, niet meer aan het hoofd van dat departement zal staan. — Eenigzins meer in finantiële beschouwingen getreden, oppert de redenaar ten slotte de vraag of hij den toestand van ons finantie-wezen hopeloos acht; hij mag haar nog niet ontkennend beantwoorden; doch intusschen alleen in geval krachtige, afdoende maatregelen van herstel genomen worden. Neen, die toestand is niet wanhopend, maar de Natie en de Vertegenwoordiging moeten veel met den mantel der liefde dekken. Gedurige teleurstelling

maakt twijfelmoedig; daarom kan, mag hij niet, alleen op beloften, de tegenwoordige wetten aannemen. Geen wonder dat 's lands uitgaven en middelen nu niet strooken. Onvoorzigtig heeft men de opcenten van verschillende belastingen afgenomen, terwijl men te gelijker tijd schulden opstapelde; men hoorde niet naar de waarschuwende stemmen; nu valt het moeijelijk de opcenten weder te verhoogen. Het daarmede gebeurde geeft een nieuwen maatstaf hoe min men aan beloften kan hechten. — De voorgedragene wet omtrent de Ministeriële verantwoordelijkheid heeft hem niet van gevoelen doen veranderen. Dat onderwerp staat toch, volgens den Minister zelven, in geen verband met de begrooting. En deze is en blijft even slecht als te voren. Dan eerst als er zal bestaan vertrouwen, openbaarheid, waarheid, onderlinge medewerking tot opbouw van beter finantie-wezen, zal hij voor de begrootingstemmen.

De heer Luijben: « Toen wij in December 1839, met *eenparige stemmen*, de begrooting verwierpen, en de Regering eene crediet-wet voor *zes maanden* bekwam, konden wij in gezonden zin niet vermoeden, dat zij uit die geduchte les geen nut zoude trekken. De verwerping eener begrooting van Staatsuitgaven *met eenparige stemmen* heeft geen voorbeeld in de jaarboeken van eenige constitutionele monarchie. Het was aan Nederland beschoren, dat lot te moeten ondergaan! Het smart mij voor de Regering van mijn Vaderland, dat zij zulke vernedering moest ondervinden. Ik betuig dit met de hand op het hart. Oneindig meer evenwel smart het mij dat de Regering niet heeft geleerd, dat zij op den dwaalweg was. Immers de voor ons liggende begrooting levert daarvan het bewijs.»

De redenaar poogt zulks aan te toonen, en zegt onder anderen:

« Te dezer gelegenheid kan ik niet voorbij, den zamenhang van de tusschen denzelfden Minister en de Centrale Afdeeling gehoudene conferentie, zoo als deze door den President mijner Afd. is medegedeeld, op te nemen en van nabij te beschouwen. In die conferentie moet in de eerste plaats door den Minister zijn gezegd, dat de Handelmaatschappij alle nieuwe onderhandeling met de Regering weigert, ten zij vooraf de begrooting zij aangenomen. Ik kan mij bedriegen, maar ik geloof toch dat, toegegeven dat die maatschappij woord hield, zulks geen groot ongeluk zoude wezen. Ik heb al van dezen en genen, met onze Oost-Indische aangelegenheden bekend (want wij, eenvoudige menschen uit de landprovincien, spreken ook al eens over de producten van *Java*), vernomen, dat men juist niet de Handelmaatschappij behoeft, om de vruchten van die belangrijke kolonie met winst aan de markt te brengen. Wanneer ieder particulier zeehandelaar die vruchten uit de eerste hand

konde koopen, wierd er welligt eene concurrentie te weeg gebragt, welke ten merkelijken voordeele van het moederland zoude uitloopen. Ik zeg niet van de *kolonie*, maar van het *moederland*, omdat de voordeelige, zoo wel als de schadelijke resultaten, in allen geval op het moederland moeten nederkomen. Is het waar, dat die concurrentie kon geboren worden, dan is de weigerachtige houding van de Handelmaatschappij geen ongeluk, maar veeleer een zegen voor de Natie. Is dat waar (en de Handelmaatschappij zal het wel weten), dan is het ook te vermoeden, dat het die maatschappij geen ernst was, toen zij alle verdere onderhandeling conditioneel weigerde. Zij bevindt zich immers te wel bij den tegenwoordigen staat van zaken, om den alleenhandel op onze Oost–Indische volkplantingen door eene grilligheid weg te werpen? De hooge waarde harer actien is voor haar eene voldoende waarschuwing tegen zulken onbezonnen misstap.

In die conferentie moet de Minister verder zijn gegaan, en hebben erkend, dat, behalve de fondsen, bijeen verzameld voor den ijzeren spoorweg van *Amsterdam* op *Arnhem*, nog andere kassen door het Gouvernement zijn aangesproken, zonder dat daarvoor de voorafgaande magtiging der Stat.-Gen. bestond. Ik verklaar, dat ik het tweemaal moest hooren, eer ik mij overtuigde, het wel te hebben verstaan. De daad is onverantwoordelijk. De erkenning van dezelve, welke ik eerder *onbeschaamd* dan *rond* durf noemen, beteekent thans al zeer weinig, omdat de Ministers, door eene verkeerde uitlegging van ons Staatsverdrag, zich achter het schild van eenen onschendbaren Koning kunnen verschansen en buiten verantwoording houden. Dan het moet U Ed. Mog. middagklaar doen zien, dat, wilde men het Nederlandsche Volk voortaan tegen zulke ongeoorloofde uitgaven van geld waarborgen, en eene nationale bankbreuk voorkomen, de verantwoordelijkheid der Ministers, als wijziging in de Gwt., *uitdrukkelijk*, zoo als thans zal geschieden, moest worden opgenomen. Zoo deze vroeger niet was betwijfeld, maar door het Gouvernement erkend, zoude de heldhaftigste, ik mag zeggen de vermetelste, Minister voor dergelijke schending der Gwt. zijn terug gedeinsd, en gevoelde op dit oogenblik de Natie het nawee van zulke ongeoorloofde geldverspillingen niet.

Uit het voorgevallene in die conferentie (mijn sectie-president zeide, dat het niet geheim was, ik mag het dus openbaren) is nog gebleken, dat de Regering meent, die uitgaven te kunnen regtvaardigen. Nu waarlijk wordt het hoe langer hoe minder begrijpelijk! En hoe regtvaardigen? 1° door de verschillende gevoelens

over de uitlegging van art. 60 der Gwt. Het is dus de koloniale kas, welke men gedeeltelijk daartoe dienstbaar maakte. Nu ontdek ik eene reden te meer, waarom men steeds de beschikking over de baten van de overzeesche bezittingen aan de beraadslagingen der Stat.-Gen. onttrok. Ware dezelve daaraan onderworpen geweest, dan had men deze fondsen niet eigenmagtig durven aanspreken. Het is tot vervelens toe betoogd en bewezen, dat de beschikking over die baten, als eigendommen van den Staat, aan de beoordeeling der Stat.-Gen. moet worden onderworpen. Ik zal mij dus onthouden, daarover verder te redeneren. Ik zal U Ed. Mog. alleen doen opmerken, dat, bij de te wijzigen Gwt., dit punt zoo duidelijk moet worden beslist, dat hetzelve voor geene tweeledige uitlegging vatbaar blijft, en voor de toekomst zulke onwettige uitgaven onmogelijk zullen zijn. Ziet daar één middel van regtvaardiging. Nu 2°. zijn die uitgaven in het oog der Regering geregtvaardigd, omdat dezelve in 1835 en 1836 zijn geschied en de Stat.-Gen., door de aanneming van latere begrootingen, stilzwijgend hebben goedgekeurd wat in de evengemelde twee jaren onwettiglijk was uitgevoerd. Een vorig Minister heeft dit mede openlijk in deze Kamer verkondigd. Dit middel van regtvaardiging is ongerijmd. Hoe konden wij iets goedkeuren, dat men voor ons verborgen hield? Zulke regtvaardiging schat de kortzigtigste der Natie op hare waarde. Zij behoeft geene wederlegging. Indien wij eenvoudig genoeg waren, om dit voor goede munt aan te nemen, zoude ik den zwartgalligen schrijver, die ons dezer dagen *ondier, spaak in het wiel, vijfde rad aan den wagen*, geliefde te noemen, in het gelijk moeten stellen. 3°. Omdat die gelden *nuttig* zijn besteed, althans in 's lands *belang* aangewend. Op zulke wijze mogen wij Vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk, ons toch niet laten bedotten. Zoo wij dit regtvaardigings-middel ons lieten welgevallen, gaven wij toe, dat de rekking *gedurende negen jaren* van het verderfelijk *status quo* nuttig en voor het Land belangrijk was. Neen; aan de verkeerde aanwending dier fondsen en de daaruit gevolgde volharding der Regering in het niet toetreden tot de beslechting der geschillen met *Belgie*, moeten wij wijten de meer overdreven eischen der opstandelingen; de vermindering van het aandeel der afgevallen gewesten in de publieke schuld, waardoor de ten haren laste aanvankelijk op 8 millioen à ton bepaalde renten zijn gebragt op 5 millioen; het weigeren en finaal afzeggen der restitutie van de sedert 1830 tot aan de aanneming van het tractaat van 19 April 1839 verschenen en door *Noord-Nederland* voor *Belgie* voorgeschoten renten; eindelijk eene

vermeerdering van staatsschuld van nagenoeg 400 millioen. Ziet daar de daadzaken, welke men u als regtvaardiging van ongehoorde verspillingen wil opdisschen. Het behoeft wel geen betoog, dat dezelve ongelukkig zijn gekozen. Men lette slechts op de daaruit voortgevloeide en zoo even opgesomde heillooze gevolgen!

. . . . *animus meminisse horret, luctuque refugit!*

Ernstig nadenken en diepen indruk verwekte bij mij eene andere hoogst gewigtige verklaring van dienzelfden Minister, in diezelfde conferentie. (Ik ga altijd uit van de mededeeling van den President der Afd., tot welke ik behoorde). Zijne Excellentie zeide (de sectie-president schreef het letterlijk op, en ik nam het van Zijn Ed. Mog. over): «*door het aannemen der begrooting kan alleen een* »*ommekeer van zaken worden voorgekomen.*» Door die woorden ware ik verpletterd geworden, indien ik gelooven konde, dat de aanneming eener begrooting als die, welke voor ons ligt, alleen het schip van Staat in behouden haven kan sturen, en de verwerping van dezelve dat schip in de branding moet doen vergaan. Ik geloofde al aanstonds en geloof heden nog het tegendeel; en daarom liet ik, bij het vernemen van die onheils-voorspelling, den moed niet zinken. Die voorspelling verraadt de bewustheid der Regering, dat hare handelingen, *gedurende negen bange jaren*, de zaken dermate hebben verward, dat zij thans vreezen moet, die zaken (ik bedoel onze finantien) voor de Natie open te leggen. Deze voorspelling verraadt de geneigdheid der Regering, om elke onvoorziene *catastrophe* op rekening van de Stat.-Gen. te schuiven. Zonder mij te laten terughouden door de gevolgtrekking van het *qui s'excuse s'accuse*, protesteer ik van nu af tegen zoodanige aantijging. Ik wil deze begrooting niet aannemen, en ik wil toch geen ommekeer van zaken in mijn Vaderland. De gedane eed op de Gwt. bindt mij. De liefde voor mijnen geboortegrond doet mij voor elken schok in den Staat beducht zijn. De geschiedenis leert mij, dat inwendige beroerten altijd heillooze gevolgen na zich kunnen slepen. Omdat ik zulke onheilen wil voorkomen, wil ik mijne stem niet geven aan eene begrooting van uitgaven, welke door de gewone middelen niet kunnen worden gedekt, vóór dat ik volledige opening van den geheelen staat onzer geldmiddelen heb bekomen; om alsdan krachtdadig tot derzelver herstel mede te werken. Dat de Regering zich niet bedriege; het Nederlandsche Volk eischt die openingen ook, en laakt openlijk hare zoo lang gerekte achterhoudendheid.

Bij die openingen wil ik waarborgen voor de toekomst. Die waarborgen liggen voor mij in de Verantwoordelijkheid van

's Konings Ministers in den waren constitutionelen zin, dat is met het *contre-seing*, zoo als wij daarvoor het wets-ontwerp hebben ontvangen; in de jaarlijksche vaststelling der door de Rekenkamer afgesloten rekeningen van ontvangsten en uitgaven des Rijks *bij eene wet;* in de beraadslaging over de middelen tot dekking der uitgaven bij de Stat.-Gen. *elk jaar*, of minstens *om de twee jaren;* in de afschaffing van het Amortisatie-Syndicaat; in de volledige verantwoording der baten van de overzeesche bezittingen en het ter beschikking stellen van dezelve bij de wet. Indien de Regering op *alle* die cardinale punten niet wil toegeven, weiger ik mijne stem aan eene begrooting, welker aanneming, zonder waarborgen, ons al wederom eenen stap nader ten verderve leiden zou. Ik heb tot mijne verbazing een lid der vergadering, op welks gevoelen ik steeds veel prijs stelde, hooren zeggen, dat die waarborgen bereids zouden zijn verzekerd. Ik bewonder zijn geloof, doch kan ditmaal zijn gevoelen niet deelen. Ik eerbiedig evenwel dat gevoelen, om de alom bekende loyauteit van zijn karakter.

Men versta mij, omtrent de verlangde waarborgen wel. Ik wil onze instellingen behouden. Ik verlang slechts wijziging van dezelve in den geest van de geuite meeningen in de processen-verbaal der Afdeelingen van deze vergadering. Ik wil geene *democratie*, maar ook geene *absolute monarchie*. Gedurende de foederatieve republikeinsche Regering der Nederlanden zijn er te veel verhevene daden verrigt, te veel schoone bladzijden in de Vaderlandsche Geschiedenis geboekstaafd, dan dat ik mij niet met dankbaarheid aan die tijden zou herinneren. Ik wil daarom het *democratisch* beginsel niet verwerpen; maar ik verlang het te behouden, getemperd door het monarchaal gezag. In dit land kan alleen zulke Regeringsvorm het Volk gelukkig maken. Daarom wil ik ons Staats-verdrag behouden, maar tevens hebben gewijzigd in den zin, welken de meerderheid van UEdel Mog., met echt Nederlandsche rondheid, aan de Regering heeft bekend gemaakt. Hoewel nu diezelfde Minister in de bedoelde conferentie beweerde, dat er geen verband tusschen de begrooting en de herziening der Gwt. bestaat, gelieve ZExc. mij ten goede te duiden, dat ik vermeen, dat de waarborgen, welke wij, na eene ondervinding van zoo vele jaren, moeten eischen, vóór dat wij eene begrooting van zulk enorm cijfer aannemen, juist door de gewijzigde Gwt. zullen worden tot stand gebragt. Toezeggingen voor het vervolg beteekenen weinig, zoo lang de Ministers zich achter den Koninklijken mantel kunnen verschuilen. De geringste omstandigheid kan eene reden zijn, om de toezegging niet te verwezenlijken.

Even als men thans verklaart, geene volledige opening te kunnen opgeven, omdat alles in verband staat met het Amortisatie-Syndicaat en de verevening met Belgie, kan die niet afgewerkte verevening voor het jaar 1841 wederom die openingen in den weg staan. Die toezegging kan mij derhalve niet bevredigen. Men werpt mij welligt tegen, dat dezelve namens den Koning geschiedt. Dan ik stelde het reeds op den voorgrond mijner rede, de geëerbiedigde naam des Konings moest in zulke omstandigheden nimmer worden gebruikt.

Ik betwijfel het Koninklijk woord niet. Maar ik wil toezegging van den Minister, mits deze eerst met ronde woorden in het Staats-verdrag verantwoordelijk zij verklaard, en kunne worden vervolgd en te regt gesteld, indien hij Ons en de Natie zal hebben misleid. Vroeger verlangde ik, om mijne stem ter gunste van de eene of andere wet uit te brengen, toezeggingen *in naam des Konings.* Ik verlangde dit, omdat toen de Ministers alle verantwoordelijkheid van zich afwierpen. Edoch op dit oogenblik, dat die verantwoordelijkheid in ons Staats-verdrag zal worden opgenomen, wil ik dit eerst hebben verwezenlijkt, en dan de toezegging van den Minister bekomen. Zoodanige toezeggingen behoeft men in eene constitutionele Regering. Andere (men vestige slechts het oog op *Engeland* en *Frankrijk*) zijn daarin niet bekend, veel minder aannemelijk. De wijzigingen in de Gwt. staan derhalve wel degelijk in verband met de begrooting, omdat die wijzigingen de waarborgen moeten leveren, dat het herstel van onze finantien mogelijk wordt; dat *Nederland* eenmaal uit zijnen benarden toestand kan worden gered. Indien wij, vóór dat de verantwoordelijkheid der Ministers door de beide Kamers der Stat.-Gen., als *eene op te nemen bepaling in onze Gwt.*, is aangenomen, de begrooting goedkeuren, onderwerpen wij ons wederom geheel aan de willekeur der Regering; althans aan het goeddunken der Eerste Kamer van de Stat.-Gen. Wie immers waarborgt ons, dat, wanneer de Tweede Kamer het wets-ontwerp al aanneemt, de Eerste Kamer daarmede instemt? Had de zaak deze uitkomst, dan had de Regering voor dit jaar eene begrooting van een enorm hoog cijfer, en konde ons tot de maand December naar deze en andere waarborgen laten wachten. Zij had dan *carte blanche*, en konde middelerwijl op den ouden ruimen voet voortleven. En wie weet, of wij dan wel immer de zoo verlangde verantwoordelijkheid der Ministers in ons Staats-verdrag zouden zien geconsacreerd? In zoo verre zal de Minister mij moeten toegeven, dat er wezenlijk verband tusschen de wijzigingen in de Gwt. en de voor ons liggende begrooting aanwezig is.

Ik heb slechts deze algemeene beschouwingen willen in het

midden brengen, om mijne stem, welke *tegen* de begrooting zal zijn, te motiveren. In details ten aanzien van het cijfer en de strekking tot verhooging, welke in de begrooting *passim* wordt ontmoet, zal ik niet treden, veel minder daarover uitweiden. Met de waarborgen, welke ik met zoo vele geachte medeleden dezer vergadering verlang, zal dat cijfer in de toekomst van lieverlede verminderen, en de strekking tot verhooging van uitgaven van zelve in haren gang worden gestuit. Ik zal mitsdien geen een hoofdstuk in het bijzonder aanroeren; ook geene meening over het wets-ontwerp der middelen uiten. Ik zal eindigen met de Regering te smeken, dat zij, behalve de thans van hare zijde toegestane Verantwoordelijkheid van de Ministers met het *contre-seing*, ook *alle* de zoo nadrukkelijk en met klem van taal door UEdel Mog. gevraagde waarborgen geve, en op die wijze van zich afwerpe de schuld van den Staat ten verderve te hebben geleid. Zoo veel is trouwens zeker, dat de uitgaven moeten worden ingekrompen, en de middelen verbeterd, indien men de onheilen, welke als het zwaard van *Damocles* boven ons hoofd hangen, zal afwenden. Die inkrimping en verbetering kunnen niet anders worden daargesteld, dan door eene meer spaarzame inrigting van het huishouden van Staat. Daarvoor moeten de kiemen worden gelegd in de verlangde wijzigingen der Gwt. Geeft de Regering daaromtrent niet toe, dan kome op haar de verantwoording voor den val van het dierbaar Vaderland! Wij, Ed. Mog. Heeren! zullen hebben gewaarschuwd; zelfs dien val hebben voorspeld. Wanneer men onze waarschuwingen zal hebben in den wind geslagen; wanneer men, even als altoos, onze voorspellingen, gelijk weleer de *Troyanen* die van *Cassandra*, zal hebben veracht, althans niet geloofd, zal het te laat zijn. Men zal willen redden, wanneer alle reddingsmiddelen zijn verzuimd en daardoor verloren geraakt. Het is treurig, dit te moeten voorzien. Maar bij zulken jammer zal onze troost zijn, dat wij dien val niet hebben voorbereid!»

De heer SANDBERG zeide: Ik geloof dan ook met genoegzamen grond te mogen opmerken dat in zulk een weinig voldoenden toestand van ons finantieel beheer, het nationaal belang dringend vordert, dat er genoegzame waarborgen voor de toekomst gesteld worden, en deze bedenking heeft te regt aanleiding gegeven, dat reeds in de maand October van het afgeloopen jaar, in alle de afdeelingen dezer vergadering, eenstemmig is verlangd eene herziening van de wet van 21 Junij 1820, met betrekking tot de Rekenkamer, gemerkt dat collegie moet beschouwd worden als grondwettig den meest voldoenden waarborg eener behoorlijke contrôle van het

beheer van 's Rijks finantien aanbiedende, terwijl deszelfs instructie reeds sedert een geruimen tijd voor groote verbetering vatbaar is toegeschenen; en, schoon op deze algemeene aanmerking van de zijde van de hooge Regering is geantwoord: « dat men zeer wel » kan toegeven, dat er mogelijkheid bestaat, om in de thans plaats » hebbende verordeningen, verbeteringen te brengen, en die instel» ling nog vollediger aan het oogmerk van een rigtig toezigt op » 's lands geldmiddelen te doen beantwoorden door nadere wette» lijke bepalingen, omtrent welker zamenstelling dan ook overwe» gingen zullen worden aangelegd, » is echter tot dit oogenblik te vergeefs gewacht op het resultaat van die overwegingen, waarin de Nationale Vertegenwoordiging in de maand October verklaard heeft zulk een overgroot belang te stellen.

En daar nu de voorgedragene begrooting geene volledige opgave bevat van alle posten van ontvangst en uitgaven, welke alleen tot grondslag van eene wezenlijke begrooting kunnen strekken, en even weinig die gewenschte bezuiniging aanbiedt, welke onze finantiële toestand zoo gebiedend vordert, noch ook eindelijk, met betrekking tot de Nationale Rekenkamer, dien waarborg voor de toekomst daarstelt, welke geacht kan worden geschikt te zijn, om onregelmatigheden in het beheer van 's Rijks finantiën te verhoeden, zal ik mij bezwaard vinden mijne goedkeuring aan de voorgedragene begrootings-wetten te geven. »

De heer Hinlópen meende het er voor te mogen houden dat men er ernstig op bedacht schijnt om eenen beteren en duurzamen staat van zaken voor het vervolg voor te bereiden, en dat er mitsdien termen aanwezig waren, om, ter voorkoming van erger kwaad, dat hij niet behoefde te schetsen, hiermede voor het oogenblik genoegen te nemen, en, hangende de regeling onzer inwendige hoofd-aangelegenheden, de zaken op de voorgestelde wijze, gedurende de overige zes maanden dezes jaars, aan den gang te houden.

« Intusschen, zegt de spreker, heeft de Regering, zoo ik vertrouwe, tot aller genoegen, aan het zoo bij herhaling uitgedrukt verlangen toegegeven en ontvingen wij, in de vorige bijeenkomst, een ontwerp, betrekkelijk de Verantwoordelijkheid van de hoofden der ministeriële departementen, waardoor het vooruitzigt ontstaat dat de wijzigingen in de Gwt. weldra zullen kunnen tot stand komen, en waardoor voor velen onzer op dit oogenblik eene gewigtige zwarigheid is uit den weg geruimd geworden; ook ik brenge daarvoor de welgemeende hulde van erkentelijkheid gaarne aan de Regering toe. »

De heer Gouverneur zeide onder anderen: « Wanneer ik het oog sla op de toezegging, door Z. Exc. den Minister van Finantien in de Centrale Afdeeling gedaan, dan betreur ik het al dadelijk dat daarbij *de naam des Konings is vooruitgezet. Dit is een misbruik, hetwelk is ingeslopen, maar in het tegenwoordige oogenblik vooral diende vermeden te worden; de voortduring daarvan is niet wenschelijk voor de Kroon zelve*, maar altijd hinderlijk aan het vrije onderzoek, zonder hetwelk onze beraadslagingen geene beteekenis zouden hebben; ik moet bekennen dat daardoor alleen deze toezegging reeds min gunstig op mij heeft gewerkt.» Verder zegt Z. E. M.:

« Ik hoop niet dat ik de woorden van Z. Exc. al te scherp beoordeel, maar het is mij ook voorgekomen, dat zij in duidelijkheid niet uitmunten; men weet hoe gedane beloften vroeger wel eens uitgelegd zijn geworden. De Minister spreekt nu van te geven volkomen opening van alle 's lands geldelijke aangelegenheden; maar men kent de noodlottige uitlegging welke de Regering aan art. 60 der Gwt. gegeven heeft, en dan blijft de vraag over, of onder 's lands geldelijke aangelegenheden ook verstaan zijn die van de overzeesche bezittingen, dan wel of men aan het beginsel zal blijven hechten dat deze buiten de bemoeijing der Staten-Gen. moeten gehouden worden, met uitzondering alleen van het batig saldo, over hetwelk bij wet zal moeten beschikt worden, maar dat de Regering zal opmaken; ik twijfel er aan of de kennis van de finantien van het moederland wel volkomen zijn kan zonder die van de kennis onzer kolonien.

Hetgeen ook de waarde der ministeriële verklaring in mijne oogen niet vermeerdert, is de weinige harmonie die ik tusschen dezelve en de handelingen der Regering vermeen te bespeuren. Wat heeft de Regering gedaan om het denkbeeld van fictie uit de begrooting weg te nemen? Heeft zij aanvankelijk door meerdere volledigheid en vereenvoudiging getoond een beter spoor te willen inslaan? Zijn ons zelfs nu nog niet onttrokken de gelden, welke door Belgie betaald zijn, en toch als inkomen van het Rijk moeten beschouwd worden? Waarom, indien het ernst ware de Staten-Gen. met de geldelijke aangelegenhen des Rijks bekend te houden, geene meer bevredigende wijziging van art. 60 der Gwt. voorgedragen? En wat moet men denken van het voorstel, om de middelen voor altijd te bestendigen? Ik zie daarin veeleer eene strekking om de bemoeijing van de Staten-Gen. nog in te korten, dan den welgemeenden wil, om, door openhartige blootlegging, dezelve in staat te stellen om tot herstel van het vervallen gebouw te kunnen medewerken.

Het is waar, de Regering is er nu toe gekomen, om het beginsel van verantwoordelijkheid der Ministers in onze Gwt. te doen opnemen, een beginsel, door velen zoo vuriglijk verlangd, maar dat op mijne stem geen invloed kan uitoefenen; ik beschouw zelfs die verantwoordelijkheid, zoo als zij nu is voorgedragen, zonder andere veranderingen, welke daarmede in verband staan, als een gevaarlijk geschenk. Het is meermalen opgemerkt, dat met onze instellingen eene factie zich kan verheffen tusschen den Koning en de Natie. Dit is op zich zelf reeds een groot kwaad, maar de Verantwoordelijkheid der Ministers, zoo als zij nu daar staat voorgesteld, zou, volgens mijne denkwijze, dat kwaad nog verergeren, vermits zij strekken zou om die factie te versterken en als het ware de magt in handen te geven om de Regering bij haar over te brengen, hetgeen ik beschouwen moet als eene omverwerping van ware orde en vrijheid. Wil men de Verantwoordelijkheid der Ministers, dan begrijp ik, dat de Koning ook met de magt moet bekleed worden, om de Tweede Kamer te ontbinden, en die magt zou dan tevens een beroep op de Natie behooren te zijn: het is zoo, dit voert tot het stelsel van regtstreeksche verkiezingen, maar wanneer men een beginsel aanneemt, moet men van de gevolgen niet afschrikken, en misschien is in dat stelsel wel de Waarheid gelegen, die wij allen zoeken, maar niet altijd vinden kunnen.»

De heer Schimmelpenninck zeide, met betrekking tot de herziening der Gwt., het volgende: «Ed. Mog. Heeren! wanneer zulk een hagchelijke toestand het gevolg van ons onbezorgd of onbepaald vertrouwen is, dan eischt ons mandaat, om eindelijk, als voorstanders der belangen van de Natie, waarborgen tegen het toenemen van dien invretenden kanker te verlangen.

Deze waarborgen nu moeten gezocht worden in de zekerheid, dat men orde, duidelijkheid, zuinigheid en eenvoudigheid in het beheer der finantien op het oog zal houden, en er voortaan geene uitgaven hoegenaamd kunnen plaats vinden, dan voor zoo verre en op de wijze als de wetgeving zulks vaststelde.

Wat men er dan ook van zegge, om elk onderwerp, in het afgetrokkene, op zich-zelven te beoordeelen, kan en mag ik, ter bereiking van dat doel, het verband niet over het hoofd zien, waarin de begrooting tot de Gwt., en tot zoo vele aanwezige of verlangde wetten staat. Het zoude, op een oogenblik waarin de Gwt. herzien wordt, eene noodlottige verbrokkeling van het staats-organismus zijn, wanneer men niet zorgde, door de overeenstemming der onderdeelen, één behoorlijk geheel te verkrijgen.

De processen–verbaal hebben, tot in de minste bijzonderheden toe, aangewezen, waarin men dat verband en die waarborgen moest zoeken. Het betere spoor wordt namelijk behouden, de executie, die men vertrouwend aan de uitvoerende magt moet overlaten, en zonder welker doelmatige uitoefening de beste instellingen het doel missen, door mij en door velen onzer gezocht:

in de te verleenen zekerheid, dat de contrôle der Algemeene Rekenkamer, zoowel ten opzigte der ontvangsten als der uitgaven, eene wezenlijkheid zal worden, en zoowel de instructien voor dat ligchaam, als de wet van den 20sten Junij 1820, zullen worden verbeterd;

in het volledig en onvoorwaardelijk intrekken van het Amortisatie–Syndicaat, zonder deswege dertig millioen beschikbaar te stellen, gelijk bij art. 9 der deswege voorgestelde wet plaats vindt;

in eene redactie van art. 60 der Gwt., waarbij de regten der koloniale ingezetenen en de finantiele verantwoording der gelden verzekerd worden, zonder de mogelijkheid om *n. b.* het geheele onderwerp, zelfs bij name, in de wet voor de middelen te noemen; eene daadzaak, waardoor alleen de wet op de middelen onaannemelijk moet toeschijnen;

in het afzonderlijk stemmen over de verschillende onderdeelen der behoeften van den Staat, zonder de ontzenuwende bijvoeging (wet n.° 4, art. 4), «dat men de middelen voor langer tijd dan de uitgaven zal toestemmen;»

in jaarlijksche afrekenings-wetten, welker bijgevoegde staten alsdan de zekerheid zullen geven, dat alles ingevolge, en niets dan ingevolge de wet wierd besteed:

in de bepaling dat voortaan geene pensioenen meer dan ingevolge bijzondere regten, door speciale wetten aan te wijzen, zullen worden verleend;

het contre-seing van verantwoordelijke ministers zoude dan tevens de mogelijkheid en de zekerheid geven, om zich, in geval van vermeende overtredingen of misbruiken, tot een bepaald persoon te kunnen wenden.

Ik geloof dat dit een en ander niets dan eene zeer gematigde, maar tevens onmisbare aanvulling van het constitutioneel beginsel behelst, en daardoor alleen helderheid in het troebele van onze finantien kan komen.

Men had er zonder eenig verder verwijl gemakkelijk aan kunnen voldoen, naardien de meeste dier onderwerpen betrekking hebben tot reeds ingeleverde ontwerpen, en de anderen, mij bewust, rijp zijn tot het maken der vereischte ontwerpen; ik stemde herhaar-

delijk voor eene verdaging der discussie, in de hoop dat aan het een en ander zoude worden voldaan.

Verre echter, van het gematigde dier eischen te erkennen, verre zelfs van de verklaring te waarderen, hoe velen onzer, bij het verkrijgen dier waarborgen, vele andere wenschelijke wijzigingen (zoo als bij voorbeeld, het regt van amendement), zouden laten vallen, bepaalt men zich eenvoudig tot eene, helaas! weinig afdoende, verzekering, onvoorzigtigerwijze van 's Konings wege medegedeeld:

Slechts eene bijzondere, en geheel buitengewone omstandigheid zoude welligt kunnen nopen, om alle genoemde bezwaren nogmaals over het hoofd te zien, en in de bepaalde verwachting van iets beters voor een volgend jaar, deze wetten, bij wijze van transactie, goed te keuren. Het is de aangeboden wijziging der Gwt., betrekkelijk de Verantwoordelijkheid der Ministers. Dit punt heeft daarom ook bij mij gewogen, omdat het mij van erkentelijkheid voor, en van een nieuw vertrouwen in den edelen Vorst vervulde, welken de Hemel ons schonk. Toen het namelijk bleek, dat het voorschrift zoo algemeen door de Kamer werd verlangd en hetzelve zoo veel weêrklank bij de Natie scheen te vinden, stelde de Koning alle bijzondere consideratien ter zijde en gaf het ter zake betrekkelijk ontwerp. Dit toont daadwerkelijk den ernstigen wil om eensgezindheid te bevorderen, en dwingt elk weldenkende tot gematigdheid. Maar in den eigen geest der Regering heeft die zaak, welke bovendien op eene zeer gebrekkige wijze is aangeboden, geen onmiddellijk verband met de onderhavige wetten. Slechts in de gevolgen heeft zij invloed, op den aankleve der cijfers. Zij neemt niet weg dat dezelfde waarborgen eene noodzakelijke behoefte blijven, dat men dezelve reeds had kunnen geven, dat dezelfde zwarte cijfers, welke het verledene baarde, ons dreigend blijven aanstaren en de opgenoemde maatregelen tot voorziening eene dringende behoefte zijn. Ik kan, ik mag den afgrond niet onbezorgd te gemoet snellen, omdat de stroom, die door de diepte vloeide, werd afgeleid. »

De heer Corver Hooft drukt zijne erkentelijkheid uit over de toegevendheid, die de Regering ten aanzien der wijzigingen in de Gwt. heeft aan den dag gelegd. De invoering van de Verantwoordelijkheid der Ministers acht hij van hoog belang, vermits deze hooge ambtenaren dien ten gevolge nimmer meer als bloote commiesen van het geëerbiedigd Hoofd van den Staat zullen kunnen voorkomen, en vooral ook zich in een zedelijken zin als verantwoordelijk voor alle handelingen der Regering zullen

beschouwen. Desniettemin heeft hij tegen de tegenwoordige begrooting nog onderscheidene onopgeloste bedenkingen, die de spreker in het breede ontwikkelt. Daaronder behoort, dat de door Belgie gedane betaling van renten der staatsschuld niet is verantwoord, en op de aanvrage der Kamer deswege een, z. i., onvoldoend en onjuist antwoord is gegeven. Hij ontwikkelt ten slotte eenige denkbeelden wegens pogingen tot vermindering der staatsschuld, in verband met de opheffing van het Amortisatie-Syndicaat.

De heer VAN RAPPARD: « Sedert vele jaren bestond er verschil van gevoelen over de vraag of de Regering, zonder medewerking van de Staten-Gen., kon beschikken over het batig saldo der overzeesche bezittingen: wanneer wij van onze zijde, en naar mijn gevoelen met het meeste regt, beweerden, dat die bezittingen zijn eigendommen van den Staat, en dat mitsdien de baten zijn baten van het Rijk; wanneer vroeger de Regering dit eenigermate had erkend, werd later immers met der daad een ander gevoelen door de Regering omhelsd, blijkbaar daaruit, dat in de vorige jaren veel uitgaven door de Regering zijn gedaan ten behoeve van het moederland uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen, zonder toestemming der Staten-Gen.; de voorgedragene wijziging in art. 60 der Gwt. neemt voor het vervolg allen twijfel weg; voortaan zal het gebruik van het beschikbaar saldo door de wet, en mitsdien met gemeen overleg van de Staten-Gen., worden geregeld; ook dit levert een waarborg op voor het rigtig beheer van 's Rijks geldmiddelen in het vervolg.

Te meermalen hebben wij ons beklaagd dat wij onze stem moesten uitbrengen over de geheele begrooting in eens; dat wij hierdoor in de onaangename noodzakelijkheid werden gebragt, om óf wel ook het goede te verwerpen, omdat in het eene of andere hoofdstuk iets voorkwam hetwelk onze goedkeuring niet kon wegdragen óf wel daaraan onze goedkeuring te hechten, niettegenstaande een gedeelte ons toescheen onaannemelijk te zijn; ook dit bezwaar staat opgeheven te worden; de Regering heeft er in toegestemd, dat voortaan de begrooting in zoo vele wetten zal worden verdeeld als er hoofdstukken zijn, en hierdoor een verlangen te gemoet gekomen, hetwelk zoo dikwerf door zoo velen onzer was geopenbaard.

Niettegenstaande de bepaling, voorkomende in art. 128 van de Gwt., waren de Staten-Gen. niet in de gelegenheid zich met den waren toestand van 's Rijks finantien bekend te maken, terwijl juist hierin een belangrijke waarborg voor het rigtig beheer van 's Lands geldmiddelen is gelegen, werd te meermalen aangedrongen

op eene meer duidelijke mededeeling van 's Rijks ontvangsten en uitgaven; ook aan dien wensch is door de Regering voldaan; zij heeft eene belangrijke bijvoeging bij art. 128 van de Gwt. voorgedragen: dat namelijk de door de Algemeene Rekenkamer afgeslotene rekening van ontvangsten en uitgaven jaarlijks aan de Staten-Gen. zal worden medegedeeld.

Terwijl de Rekenkamer den waarborg moest opleveren, dat geene meerdere of andere uitgaven wierden gedaan, dan die bij de begrooting zijn toegestaan, zoo leerde de ondervinding, dat de inrigting van dat collegie gebrekkig was: dat hetzelve geenszins aan deszelfs bestemming beantwoordde. Wij openbaarden dus algemeen den wensch, dat de inrigting van de Rekenkamer mogt worden verbeterd; ook hieraan is thans door de Regering voldaan; eene wijziging in art. 202 van de Gwt. is voorgedragen; ook de ontvangsten zullen voortaan aan de contrôle der Rekenkamer worden onderworpen; de Regering houdt zich onledig met het ontwerpen van eene nieuwe wet betrekkelijk dat collegie; dat wetsontwerp kunnen wij eerlang te gemoet zien.

Eindelijk, Ed. Mog. Heeren! ook in verband met onze finantiële aangelegenheden, beschouwden velen onzer het van het grootste belang, dat de Verantwoordelijkheid van de hoofden der departementen van algemeen bestuur uitdrukkelijk in de Gwt. mogt vermeld worden; met nadruk werd hierop aangedrongen; de Regering heeft ook aan dit ons verlangen voldaan; een hiertoe betrekkelijk wets-ontwerp is aan onze beraadslaging onderworpen, en wanneer ik nu dit alles overwege, wanneer ik acht geve op de toenadering van de Regering tot de wenschen der Tweede Kamer, dan meen ik, door de aanneming der begrootingswetten, aan het grondwettig voorschrift, gemeen overleg, te voldoen.

Met drie aanmerkingen zij het mij vergund te eindigen:

Vooreerst dáár, waar het algemeen belang geldt, moet iedere staatsmagt zich op een onzijdig standpunt plaatsen; evenmin als de Regering hare magt ten koste van de Vertegenwoordiging moet trachten uit te breiden, evenmin moet de Vertegenwoordiging de magt der Regering ondermijnen; kracht bij den eenen tak van wetgeving geeft ook sterkte aan de andere.

Ten tweede. De beraadslagingen sedert zeven maanden in de Staten-Gen., zoo wel over de geldelijke belangen als over wijzigingen in de Gwt. gevoerd, hebben als van zelven eenige onrust en spanning onder de ingezetenen veroorzaakt; hoe heilzaam mij ook belangstelling van de Natie in Staats-aangelegenheden moge voorkomen, die belangstelling moet niet ontaarden in bemoei-

zucht; ik ben altijd beducht, dat die zoogenoemde tolken van de openbare meening, die zich zelf opwerpen, zullen trachten die onrust, die spanning aan te wakkeren; het is *onze* pligt bij onze ingezetenen vertrouwen in de Regering aan te kweeken; het is onze pligt rust te bevorderen.

Eindelijk *ten derde*: de toestand van 's Rijks finantien is ongunstig; belangrijke maatregelen zullen moeten worden beraamd en vastgesteld, om het evenwigt tusschen uitgaven en ontvangsten te herstellen; hiertoe is het bovenal gebiedend noodzakelijk, dat er overeenstemming plaats vinde tusschen de Regering en de Vertegenwoordiging. — Een eerste bewijs van onze zucht om hiertoe mede te werken, een eerste stap op dien weg zal gelegen zijn in de aanneming der begrootings-wetten; en was het die reden alleen, dezelve zou, in de gegevene omstandigheden, voor mij voldoende zijn, om, met opoffering van mijn persoonlijk gevoelen, ten opzigte van sommige punten, mijne stem *voor* de aanhangige wets-ontwerpen uit te brengen. »

De heer Luzac: « Onmiddellijk na de toestemming der Kamer in eene crediet-wet voor zes maanden (vijf dagen na de verwerping van de begrooting 23 Dec.), en als tot belooning, ontving de Kamer de vijf eerste revisie-ontwerpen, bij welke — gij weet het, Ed. Mog. Heeren! — zoo oneindig veel goede waarborgen voor een beter geldelijk beheer, eene zoo afdoende, en aan de behoeften des tijds beantwoordende revisie werden voorgedragen, — en wij keerden voor weinige (14) dagen, met dit geschenk huiswaarts, om ons tot het onderzoek dezer vijf ontwerpen voor te bereiden.

Die voorbereiding was niet moeijelijk; spoedig waren wij weder hier terug, om dit onderzoek aan te vangen. — Een voorstel door vijf uwer medeleden toen onmiddellijk gedaan, en bij hetwelk beoogd werd het ontwerp eener doorgaande en volledige herziening van alle de artikelen der Gwt., die behooren en kunnen verbeterd worden, van de Kamer te doen uitgaan, ten einde de Regering in eens en duidelijk met haar gevoelen en hare wenschen bekend te maken, is toen door U Ed. Mog. niet goedgekeurd, en wij hebben ons op eenen anderen weg vol tegenkantingen en botsingen begeven, eenen weg die, naar mijn oordeel, aan deze zoo noodige herziening die volledigheid ontneemt, welke er de duurzame waarde van moest uitmaken. Doch wat hiervan zij, — hetgeen zeker voor verschillende beschouwingen vatbaar is, en waaromtrent niemand meer en liever dan ik eens anders gevoelen eerbiedig, — dit kan zeker vaststaan, dat wij ons, hoewel dan niet op de door mij gewenschte wijze, met de herziening der geheele Gwt., met

bedaardheid en ijver hebben bezig gehouden; en zoo als ik durf verzekeren, bij die gelegenheid vele bewijzen gegeven hebben van het hooge belang hetwelk deze vergadering stelt in eene volledige en naauwkeurige uiteenzetting en verantwoording van alle Lands uitgaven en inkomsten, zoowel die ons hier in het moederland als uit de overzeesche bezittingen te beurt moeten vallen. Ons werk liep den 25sten jl. ten einde. —

De Regering had intusschen de taak te vervullen van eene andere, eene verbeterde begrooting aan de Stat.-Gen. voor te leggen, en was sedert den 23sten December, toen de vorige haar ter nadere overweging werd teruggezonden, in de gelegenheid hieraan hare beste zorgen te besteden.»

»Na het gewone laatste onderzoek der antwoorden (zegt de spreker wijders), is het eindelijk gekomen tot het opmaken van het rapport der Centrale Sectie, en aldaar werd door Zijne Exc. den Minister (ad interim) van Finantien, ten slotte van een lang onderhoud met Zijne Exc., hetwelk echter op het definitief cijfer der begrooting van 1840 niets uitwerkte, de verklaring overgegeven, welke achter het centraal rapport gedrukt is.

Gij kent dezelve, Ed. Mog. Heeren! en het groote pleit hetwelk, naar mijn oordeel, nu jl. Woensdag te beslissen viel, bestond dus in de oplossing dezer vraag, of namelijk die toezegging en verzekering ons bewegen moest over alle vroegere zwarigheden heen te stappen en deze begrooting door onze toestemming te bekrachtigen.»

. Na van het moeijelijke eener beslissing te dezen te hebben gesproken, gaat de redenaar aldus voort: « Eene alleronverwachtste gebeurtenis heeft U Ed. Mog. toen het aanhooren van mijn voorgenomen uit te brengen advies gespaard. De toezegging door Z. Exc. den Minister vóór het aangaan der zitting gegeven, — dat spoedig een ontwerp van wet, strekkende om de Ministeriële Verantwoordelijkheid in de Gwt. uit te drukken, zoude inkomen, — is als een *Deus ex machina* onze deliberatien komen stuiten, en de meerderheid van U Ed. Mog. begreep dezelve toen niet te moeten voortzetten, en de begrooting nog weder eenige dagen te laten liggen.

Ik deelde in dit gevoelen niet, en beschouwde deze tweede verdaging, — de eerste had reeds op den 8sten plaats gehad, — geheel onnoodig. Ik zocht te vergeefs eenig verband tusschen het opnemen der Verantwoordelijkheid der Ministers in de Gwt., met eene steeds slecht gekeurde begrooting voor 1840.

Mijns bedunkens, hadden de beraadslagingen, na de gedane

verklaring, ook zonder eenig gevaar voor de Regering, kunnen voortgezet worden, en is het eenig gevolg van dit tweede uitstel nu dit geweest, dat wij den tijd bekomen hebben, om nog eens ernstig te overwegen, of het voorgedragen wets-ontwerp de gedane finantiële verklaring zoo veel verbetert, of op zich zelf genomen, van zoo veel gewigt is, dat wij nu om hetzelve de begrooting kunnen en mogen aannemen.

Ik geloof deze vraag weder niet toestemmend te kunnen beantwoorden, èn uit eene beschouwing welke ik algemeen mag noemen, èn uit eene welke mij bijzonder betreft.

De algemeene is deze: dat, zoo men uit wreveligheid, van deze of gene verkeerdheden, grieven zoo men wil, niet verbeterd of opgeheven te zien, en als eenen dwang om tot die verbetering te geraken, aan eene begrooting anders goedgekeurd, zijne stem niet weigeren mag, men evenmin uit een zeker gevoel van dankbaarheid, uit zekere ridderlijke grootmoedigheid wegens eene gunstige beschikking der Regering op eenig ander onderwerp, eene slechte begrooting mag aannemen. — Of wordt hier niet met gelijke maat gemeten, en mag men niet weigeren om het bestaan van grieven, doch wel goedkeuren bij het wegnemen van deze? — Ik laat de beslissing en toepassing aan iederen onpartijdige over.

De beschouwing mij-zelven betreffende is deze: dat ik in geenen deele zoo uitermate verheugd ben over het inzenden der bedoelde voordragt, en mijne opgetogenheid deswege van eene zeer flaauwe soort is. — Ik behoor namelijk tot hen die de eenvoudige Verantwoordelijkheid van de hoofden der ministeriële departementen, zonder iets meer, — en vooral op de wijze waarop zij ons is voorgedragen, als een zeer weinig beduidend, zeer moeijelijk aanwendbaar geneesmiddel der verkeerdheden, welke bij eene Regering kunnen plaats hebben, beschouwen, en die kracht, eenheid en klem in het bestuur verlangen gebragt te zien door een Verantwoordelijk Ministerie.

De gevolgen, welke uit de invoering van dit systema moeten ontspruiten, als het regt tot ontbinding der Kamer, aan den Koning te geven, en zoodanig verkiezingstelsel, waarbij de afgevaardigden regtstreeks door de bij eene wet bevoegd verklaarde stemgeregtigden hier gezonden worden, kunnen mij hiervan niet afschrikken, daar ik, èn het bedaard karakter van den Nederlander niet wil miskennen, èn uit de abuizen, welke soms elders plaats hebben, niet wil besluiten dat die verkeerdheden van de zaak zelve onafscheidelijk zouden zijn.

Maar daarenboven, behoor ik onder hen, die, toen ons geacht

medelid WARIN, den 8sten November 1830, zijn bekend voorstel over het invoeren van een verantwoordelijk ministerie deed, en welk voorstel den spoorslag gegeven heeft aan de verklaring, door den Minister van Buitenlandsche zaken den 20sten Januarij 1831, namens de Regering gedaan, toen ook deze propositie in de sectien — verder kwam zij niet — ijverig ondersteunden, vooral met terugzigt op de gebeurtenissen der jaren 1828, 1829 en 1830, en uit overtuiging dat ons vele rampen, veel nadeel zoude zijn gespaard geworden, indien het bewuste principe in ons Staatsregt ware opgenomen geweest.

Ik weet, dat het tijdsverloop van tien jaren aan de denkbeelden van velen eene andere rigting gegeven heeft, en de groote meerderheid van U Ed. Mog. mijn gevoelen niet deelt. Ik zal mij ook, de onmogelijkheid erkennende van nu dat te verkrijgen wat ik zou verlangen, aan de beslissing der meerderheid onderwerpen, en met U Ed. Mog. die Verantwoordelijkheid onderzoeken, welke ons nu als een ultimatum, zoo het mij toeschijnt, is voorgesteld. Innig echter betreur ik, dat zoo vele andere noodige verbeteringen, nu door deze breed uitgemeten concessie, als het ware, overdekt en onder dezelve bedolven geraken; en openhartig beken ik, dat zij voor mij zoo flaauw, zoo weinig beteekenend is, dat ik door haar in geenen deele kan bewogen worden om van mijn vroeger gevoelen af te gaan.

Over de te verbeteren inrigting der Algemeene Rekenkamer sprekende, zeide Z. E. M.: « Wij behooren toch te blijven aandringen, dat de beraadslagingen hierover spoedig voortgezet en afgedaan worden, — met de hoop, dat nog bij de herziening der Gwt., de aanneming van het principe, dat de finale opneming en afsluiting der rekening van 's lands ontvangsten en uitgaven bij eene wet zal gesanctioneerd worden, het zegel drukke op de mogelijkheid van immer eene goede duidelijke verantwoording van 's lands geldmiddelen te kennen.

Dan ik verbeeld mij reeds te hooren opmerken, dat deze bezwaren niet zeer direct tot de begrooting, zoo als zij daar is liggende, behooren, dat ik hier als 't ware grieven opsom, en wij niet mogen vervallen in de applicatie van de bekende spreuk: *Point de redressement de griefs, point de subsides,* — doch ik bid U Ed. Mog. niet uit het oog te verliezen, dat het hier altoos veel zal afhangen van de natuur der grieven welke men wil doen gelden. Zijn deze van dien aard, dat zij in geene betrekking hoegenaamd tot de cijfers der begrooting staan, geheel vreemdsoortige onderwerpen betreffen, dan is het welligt laakbaar te achten zich van dezelve te

bedienen, — doch indien de bedenkingen wel degelijk het dadelijk beheer der geldmiddelen en der inkomsten of uitgaven betreffen, eene betere regeling derzelve beoogen, weggelatene posten van uitgaaf op de begrooting willen doen terugkomen, of willekeurig terug gehoudene inkomsten doen opnemen, dan zeker kan men zoodanige bedenkingen, indien men wil, met den naam van grieven bestempelen, doch het zullen gewis dezoodanige zijn, waaromtrent men in gemoede verklaren mag: » worden die bezwaren niet uit »den weg genomen, kan ik de begrooting ook niet aannemen.»

»Doch waartoe (zóó eindigt de heer L.) zal ik weder in bijzonderheden treden, het is zoo vaak, zoo welmeenend, ook nu nog laatstelijk en heden, met zoo veel ernst geschied, dat het een ieder de meeste verwondering moet baren, dat door de Regering niets meer gedaan is, en eene verklaring en belofte van verbetering in de toekomst, onze overtuiging tot eene gunstige aanneming buigen moet. Ik kan de mijne hiertoe nog niet bewegen, en zal dus een ongunstig votum over deze beide in deliberatie zijnde ontwerpen moeten uitbrengen.»

De heer Verweij-Mejan, na insgelijks over de begrootings-wetten te hebben uitgeweid, zeide: «Er is te veel gebeurd, te veel bekend, om geene ongerustheid te verwekken, en nu men het kwaad vermoedt, kan alleen het vertrouwen worden hersteld door de overtuiging dat het redmiddel voorhanden is: wij hebben dit redmiddel aangewezen, eerstelijk in de erkentenis en in de toepassing van het beginsel der Verantwoordolijkheid van den Staatsdienaar wien het beheer der geldmiddelen is opgedragen, en het strekt mij tot een wezenlijk genoegen, dat dit denkbeeld heeft aanleiding gegeven tot het ontwerp van wet, laatstelijk bij deze vergadering ingekomen. Nu zal de onschendbaarheid des Konings niet meer strekken om de altijd mogelijke misgrepen van den Minister te bedekken. Nu zal de hooggeëerbiedigde naam van het Hoofd van den Staat niet meer genoemd worden bij alle verkeerdheden en verzuimen, die ook in de hoogste betrekkingen steeds de verrigtingen der menschen zullen aankleven. Nu zal er, bij pligtverzuim of overtreding, niet meer gesproken worden van eene *Hooge Regering* die de Gwt. niet kent, maar zal een bepaald en bekend persoon als de schuldige of nalatige worden aangewezen.

Zeker is hierdoor een groote stap gedaan op den weg die naar orde en regelmatigheid voert; maar is dit genoeg? Nog altijd ontbreekt ons eene verbeterde wet voor de Rekenkamer, waardoor deze instelling aan hare eigenlijke bestemming zal beantwoorden.

Ik kan mij — en het is een tweede bezwaar dat mij overblijft —

niet wel overtuigen, dat de aanneming der tegenwoordige begrootings-wetten zoo geheel onbeteekenend zoude zijn voor de toekomst. Ik kan mij niet overtuigen dat geene antwoorden gegeven zijn, waarin stellingen voorkomen die inbreuk maken op grondwettelijke beginselen, althans op beginselen van regelmatig beheer. Laat mij alleen als voorbeeld mogen herinneren aan hetgeen omtrent de bijdragen der overzeesche bezittingen voor het loopend jaar is gezegd, en aan hetgeen omtrent de betaling en verrekening der Belgische uitkeering is te kennen gegeven. Het schijnt mij toe, dat de antwoorden der Hooge Regering op deze beide punten in der daad beginselen daarstellen, die zich moeijelijk laten vereenigen met hetgeen de Gwt. medebrengt, en ter vestiging van orde en openbaarheid in 's lands geldmiddelen moet worden verlangd.

De ondervinding heeft het geleerd, dat bij de Regering dikwerf uit de daad tot het regt werd besloten; dat het stilzwijgen der Staten-Gen. altijd gelden moest voor goedkeuring en wettiging, en hierom dan wil ik met ronde woorden verklaren, dat het bestaan van posten van ontvang en van uitgaaf van 's lands penningen buiten de begrooting geene getuigenis geeft van terugkeering tot de ware beginselen der Gwt., volgens welke het niet genoegzaam is onberispelijk te handelen, maar ook de voorgeschreven vormen moeten worden in acht genomen.

Men vergete slechts niet, ook bij zaken van finantien, dat wij leven onder den grondwettelijken vertegenwoordigenden regeringsvorm, en dat juist van dien regeringsvorm een beroemd man heeft gezegd: *le gouvernement représentatif corrompu est le pire des gouvernemens.* »

De heer Collot d'Escury zeide onder anderen:

«Reeds hebben wij, uit eene nopens een gewigtig onderwerp gedane voordragt, een voornemen ten goede gezien, dat hoop geven kan op de bevrediging van andere verwachtingen, van geen minder belang dan deze te achten; maar, al wat met rede verlangd wordt, in één oogenblik des tijds, en als met eene tooverroede daar te stellen, ligt buiten de grenzen van het mogelijke, binnen welke ik mijne wenschen moet bepalen.

Ik wil dan geene middelen van toenadering onbeproefd laten, en zal alzoo tot het voorgedragene ook mijne stem geven, verklarende dit te doen met het oog op de van 's Konings wege gegevene verzekering, en met die verdere waarborgen voor de toekomst in het vooruitzigt, welke geene gunsten zijn, die van de Regering moeten afdalen, maar regten, waarop de Natie grondwettelijke aanspraak heeft, en welke haar alzoo niet mogen ontgaan.»

De heer VAN DE POLL, vooral ziende op de wetten tot herziening der Gwt., die thans der Kamer zijn aangeboden, moet erkennen, dat men sedert de opening der zitting eene aanmerkelijke schrede voorwaarts heeft gedaan.

De heer VAN HEMERT handelt uitsluitend over de cijfers der begrooting.

De heer BEELAERTS VAN BLOKLAND zeide aan het slot van zijne rede, die insgelijks strekte tot toetsing en onderzoek der voorgedragene begrootingswetten, het volgende:

« Andere onderwerpen van een staatkundigen aard zal ik in deze discussie niet mengen; zij staan, mijns inziens, met de begrooting in geen dadelijk verband. Eene aanmerking kan ik niet onderdrukken, namelijk, men vraagt waarborgen voor de toekomst: zij zijn toegezegd en zullen niet achterblijven; maar indien eens de Regering aan de Stat.-Gen. waarborgen vroeg, dat ook zij niet buiten den grondwettigen kring van hare bemoeijingen zouden treden, welke waarborgen zouden U Edel Mog. bereid zijn aan te bieden? Ik voor mij weet er geene betere, dan dat ik elk in beraadslaging zijnde onderwerp op zich zelf beschouwe, en mij bepale met daarover, op voor mij voldoende gronden, mijne goed- of afkeurende stem uit te brengen. »

De heer FRETS spreekt niet over de Gwt. en hare wijzigingen.

De heer VAN ASCH VAN WIJCK zeide bij deze gelegenheid: » Wanneer men toch den staat van zaken op het einde van 1839 met den tegenwoordigen vergelijkt, en zich de voorname punten van geschil op dát oogenblik herinnert, zal men moeten erkennen, dat groote schreden voorwaarts tot de bedoelde overeenstemming zijn gedaan. Toen heerschte er over de beschikbaarheid der Oost-Indische geldmiddelen verschil tusschen de Regering en de Kamer; thans is dat onderwerp eene bepaalde regeling nabij gekomen, en wel niet door eene bloote wetsbepaling, maar door een artikel in de Gwt., hetwelk aan vele leden bevredigend is voorgekomen. — Toen werd het verlangen naar de invoering der Ministeriële Verantwoordelijkheid geuit; thans is de regeling van dit aangelegen punt in een grondwettigen en met veler begrip strookenden zin bij een bepaald wets-ontwerp voorgedragen. »

De heer van ALPHEN zeide onder anderen: « Het door de Regering erkend beginsel, dat onder de gelden van den Staat ook verstaan worden de voordeelige saldo's van de begrootingen der kolonien, en dat dezelve ook aan de wet zullen onderworpen, en door dezelve zullen geregeld worden, — ook dit noopt mij, om in deze moeijelijke en gecompliceerde rekening en regeling geene

overhaasting te vorderen: ik dwing niet om eene afrekening, die ik weet dat niet volledig kan gegeven worden.»

De heer DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND, aan het slot zijner rede zijn gevoelen zamentrekkende en zijne gronden tot aanneming der begrooting opgevende, zegt: Dat hij de begrooting geheel op zich zelve beschouwt, afgescheiden van alle overige aanhangige voorstellen van geldelijken aard, bijzonder van alle andere staatkundige onderwerpen en zoogenaamde concessien. Hij beschouwt het verband, hetwelk men tusschen de begrooting en de ontwerpen tot herziening der Gwt. wil daarstellen, als strijdig met ons Staatsregt. Reeds vóór elf jaren heeft hij dat stelsel, hetwelk van eene andere zijde der kamer werd volgehouden, bestreden. Aan dien ongelukkigen tijd wil hij liefst de Kamer niet meer herinneren. Hij hoopt, dat die ongelukkige tijd nimmer zal terugkeeren. Hoe ook de tijden veranderen, meent hij, dat de ware en goede beginselen in alle omstandigheden moeten blijven vast staan. Evenmin als hij de begrooting in verband met eenig ander onderwerp kan beschouwen, evenmin kunnen zoogenaamde concessien eenigen invloed op zijne uit te brengen stem uitoefenen.

Z. Exc. de Minister *ad interim* met het beheer der finantien belast vededigde de begrootings-wetten. In zijne vóór de vuist uitgesprokene rede merkte men de volgende zinsnede op:

De aanmerking dat 's Koning naam te heilig is, om dezen met zulk eene zaak te mengen, heeft den Minister bedroefd. Op zijnen raad is die uitdrukking gebruikt, en hij is daarvoor verantwoordelijk. Hij heeft verlof tot het bezigen daarvan aan Zijne Majesteit gevraagd, en zulks met geen ander doel dan om de aanmerking te voorkomen, die hem in gesprekken met de leden der Kamer was gemaakt, dat in een volgend jaar ligt een ander Minister aan het hoofd van 's Rijks finantien staan kan.

Ten slotte van zijne redevoering zegt de Minister in geene redeneringen over het verband tusschen de begrooting en de Gwt. te willen treden, maar nog aan een geacht spreker te moeten antwoorden, dat de Koning ook op het punt van het niet voortdurend verklaren der middelen bij de herziening der Gwt. heeft toegegeven. Hij onderwerpt de wetten, welker verwerping geen voordeel aanbrengen, maar wel groot nadeel na zich slepen zou, aan het oordeel der vergadering.

De beraadslagingen gesloten verklaard zijnde, gaat men ter stemming over.

Het ontwerp van wet, houdende *vaststelling der staatsuitgaven*

voor het loopende jaar, wordt *aangenomen* met eene meerderheid van 32 tegen 22 stemmen.

Voor hebben gestemd de heeren: Corver-Hooft, Hooft, Snouck Hurgronje, Dyckmeester, van Sytzama, Hinlopen, van de Poll, van der Gronden, Druyvesteyn, van Asch van Wyck, van Rappard, van Tuyll van Heeze, van Wickevoort Crommelin, van Akerlaken, de la Court, Boddaert, Wynaendts, Kniphorst, Collot d'Escury van Heinenoord, Star Busmann, van Hoorn van Burgh, de Jonge van Campens Nieuwland, Clifford, van den Velden, Weerts, Junius van Hemert, van de Mortel, Beelaerts van Blokland, van Meeuwen, van Alphen, Frets en van Swinderen van Rensuma.

Tegen hebben gestemd de heeren: Warin, Gouverneur, Schimmelpenninck, Verwey Mejan, van Dam van Isselt, Sandberg, Binkes, Romme, Gevers, Röell, Brongers, Backer, Vyfhuis, Luyben, Repelaer, Tromp, Bruce, Luzac, van Nagell, Rengers, Cats en Gockinga.

Het ontwerp van wet *tot vaststelling der Staatsmiddelen* voor dit jaar wordt *aangenomen* met eene meerderheid van 33 tegen 21 stemmen.

Tegen hetzelve hebben gestemd de heeren: Warin, Gouverneur, Schimmelpenninck, Verwey Mejan, van Dam van Isselt, Sandberg, Binkes, Romme, Gevers, Röell, Brongers, Luyben, Tromp, Bruce, Luzac, van Nagell, van de Mortel, Rengers, Cats, van Alphen en Gockinga.

De aangenomen begrootingswetten zouden aan de Eerste Kamer worden verzonden. De vergadering ging vervolgens tot nadere bijeenroeping uiteen.

MINISTERIELE VERANTWOORDELIJKHEID.

In de zitting der Kamer van den 16 Mei (zie blz. 289 hiervoren) werd ontvangen de volgende Koninklijke boodschap, ten geleide van een ontwerp van wet:

« Edel Mogende Heeren!

Gevolg gevende aan het voornemen, Onzentwege op den 13den dezer, aan de Centrale Sectie van Uwe Vergadering medegedeeld, bieden Wij UEd. Mog. hiernevens aan een ontwerp van wet, betrekkelijk de Verantwoordelijkheid van de hoofden der Ministeriële departementen.

En hiermede bevelen Wij UEd. Mog. in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, *den* 16 *Mei* 1840.

Willem. »

Het ontwerp van wet luidde aldus:

« Wij WILLEM, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in sommige artikelen der Gwt. te maken;

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Stat.-Gen., hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het 75ste artikel der Gwt. van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2. Het 75ste artikel der Gwt. van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar tweede hoofdstuk: *Van den Koning*, en wel in de 7de afdeeling: *Van den Raad van State en de Ministeriële Departementen*, wordt veranderd als volgt:

« De Koning stelt ministeriële departementen in, benoemt der- »zelver hoofden en ontslaat die naar welgevallen.

» De hoofden der Ministeriële departementen zijn belast met de »uitvoering der wetten en verordeningen van algemeen bestuur en »van de Koninklijke besluiten en beschikkingen, welke het depar- »tement van ieder van hen betreffen, en ter uitvoering aan hen »worden opgedragen. Dezelven worden, ter waarborging van den »Koning en van de Natie, dat bij dezelve noch de Gwt., noch

»eenige wetten worden veronachtzaamd of geschonden, door hen »mede onderteekend; — zij zijn hiervoor verantwoordelijk vol»gens de wet.

» De Koning roept, zulks geraden oordeelende, een of meer »hoofden der ministeriële departementen, tot bijwoning der deli»beratien in den Raad van State. »

Art. 3. Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten der Provincien Noord-Braband, Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen en Drenthe, welke, vóór den 10den Julij 1840, aan de gewone leden der Tweede Kamer van de Stat.-Gen., een gelijk getal buitengewone leden zullen toevoegen, ten einde de Stat.-Gen., de Tweede Kamer in dubbelen getale, op den nader door Ons te bepalen dag, bijeen komen, om te beraadslagen over de veranderingen der Gwt., in deze wet vermeld.

Lasten en bevelen » enz.

Dit ontwerp werd in de Afdeelingen onderzocht; de processen-verbaal van dat onderzoek luiden aldus:

EERSTE AFDEELING.

Zitting van Dingsdag den 19den Mei.

Tegenwoordig de heeren: Cats, *Onder-Voorzitter*, van Nagell, Verweij Mejan, Repelaer, Sandberg, Druijvesteijn, van de Poll, Kniphorst, Gouverneur, Luzac, *Voorzitter*.

De Afd., over de voorgestelde uitbreiding van art. 75 der Gwt. hebbende beraadslaagd, is bijna eenparig van gevoelen geweest, dat de redactie in het wets-ontwerp te omslagtig, hier en daar onduidelijk en in sommige opzigten te beperkend was; en gaf hierop alsnog te kennen, dat zij verre weg zoude verkiezen die redactie, welke, bij het eerste proces-verbaal, door de vierde Afd. op pag. 68 (*Hand.* blz. 110) is voorgesteld, en met welke de leden dezer Afd. zich reeds vroeger vereenigd hadden, met verlating van het voorstel, omtrent dit punt door hen op pag. 15 gedaan (*Hand.* blz. 55). Zij moet betuigen dat zij in die redactie veel meer duidelijkheid, veel stelliger bepalingen, dan nu hier zijn voorgesteld, aantreft, en dat zij ernstig hoopt dat de Regering haar nog in overweging zal willen nemen, en aan de Kamer voordragen.

Twee leden, hoezeer erkennende dat de bewuste redactie der vierde Afd. hun ook goed en voldoende was voorgekomen, verklaarden nu echter in de voorgestelde periode die Verantwoorde-

lijkheid voldoende te vinden uitgedrukt, welke zij oordeelen met de ware principes van onzen monarchalen regeringsvorm overeen te komen, namelijk, dat de Ministers, als uitvoerders der bevelen des Konings, verantwoordelijk kunnen en moeten gesteld worden voor de veronachtzaming en schending der Gwt. en andere algemeene wetten, door de besluiten en algemeene verordeningen bij hen onderteekend. Deze leden keurden ook de laatste bepaling, *dat zij verantwoordelijk zullen zijn volgens de wet*, hiermede verstaande *de Strafwet*, volkomen goed en voldoende.

De andere leden oordeelden de ingelaschte zinsnede in meerdere of mindere mate onvoldoende, soms onnaauwkeurig, soms te omslagtig gesteld, en vroegen opheldering hunner navolgende bedenkingen.

Men merkte namelijk algemeen bij de eerste zinsnede op, dat de herhaling van het woord *uitvoering* hier moest worden vermeden, daar het wel van zelf spreekt, en aldus uitgedrukt singulier klinkt: « dat de hoofden der Ministeriële departementen zijn belast »met *de uitvoering* van hetgeen hun *ter uitvoering* wordt opgedra- »gen. »

Voorts oordeelde men, dat in de bijvoeging aan het slot van dien eersten zin: *en ter uitvoering aan hen worden opgedragen*, eene beperking scheen te liggen, welke vele leden niet konden goedkeuren, naardien uit de bijvoeging dier woorden zoude kunnen afgeleid worden, dat er nog altoos als het ware eene afzonderlijke *opdragt ter uitvoering* bij de verordeningen en besluiten zoude moeten gevoegd zijn, om den Minister verantwoordelijk te kunnen stellen; deze leden gelooven dat de twijfel geheel kan wegvallen, wanneer hier gelezen wordt: OF *ter uitvoering aan hen worden opgedragen*, waarmede ook de tegenstelling beter uitkomt.

Men oordeelde tevens dat de onmiddellijk vooraf gaande woorden: *welke het departement van ieder van hen betreffen*, stroef luiden, en de geheele zin in duidelijkheid veel winnen zou, indien hij aldus wierd gelezen: « *De hoofden der Ministeriële departementen zijn belast — ieder voor zoo verre het hem opgedragen departement betreft.* »

Andere leden waren van gevoelen, dat de vermelding in den eersten volzin gedaan, van *wetten, verordeningen van algemeen bestuur*, van *Koninklijke besluiten* en *beschikkingen*, te veel specialiseerde, en zij zochten te vergeefs naar de bijzondere onderscheiding tusschen die *verordeningen, besluiten en beschikkin*[illegible] vroegen of er in den eigenlijken zin wel eene andere [illegible] dan tusschen *Wetten* en *Koninklijke besluiten* te make[illegible]

welke laatste dan de *beschikkingen* en *verordeningen*, naar hun oordeel, behooren gesteld te zijn. — Andere leden vonden in deze omstandige opneming der diverse soorten van regeringsdaden eene zeer nuttige strekking, terwijl weder anderen den geheelen eersten volzin als veel te doctrinair beschouwden, niets meer uitdrukkende, dan hetgeen van zelf spreekt en in de natuur der zaak gelegen is, dat namelijk de Ministers als de onmiddellijke dienaren van de uitvoerende magt, met de executie der wetten en besluiten belast zijn.

Een lid oordeelde het niet onnoodig in dezen eersten volzin het woord *alle* vóór *wetten* en vóór *besluiten* te plaatsen, — en gaf in bedenking in den tweeden de vier laatste woorden: *door hen mede-onderteekend*, in het begin, en wel achter *worden*, te stellen, en alzoo te lezen: *Dezelven worden door hen mede-onderteekend, ter waarborging* enz.

Men merkte verder de onduidelijkheid van het woord: *Dezelven*, waarmede de tweede volzin aanvangt, op, en vroeg, of, aangenomen dat het op alle die regerings-verordeningen in den eersten volzin opgenomen slaat, hetgeen niet twijfelachtig voorkomt, het niet zeer vreemd moet klinken, dat dus ook *de wetten* door de Ministers zullen moeten onderteekend worden; men lette wel — « ter waarborging van den Koning en de Natie, dat bij die wetten » noch de Gwt., noch eenige wetten worden veronachtzaamd of » geschonden? »

De in de Gwt. onbekende uitdrukking van *de Natie* kwam ook aan sommigen niet gelukkig voor, evenmin als die van: *ter waarborging van den Koning*: zij geloofden dat die tusschenvoeging hier eigenlijk weinig te passe komt en veilig kan weggelaten worden; het scheen hun voldoende, te lezen: *Dezelven worden, ter waarborging dat bij dezelven noch de Gwt., noch eenige wetten worden — geschonden, onderteekend*: voor wien anders dan voor den Koning en het geheele Volk zoude toch die waarborg kunnen strekken?

Vele leden merkten bijzonder op, dat hier geenszins gedacht schijnt te zijn aan het geval, dat, zonder het bestaan van eenig Koninklijk besluit, of beschikking of verordening, hetwelk zoude behooren onderteekend te zijn, de Gwt. of eenige andere wet eens niet wierd uitgevoerd, geheel in vergetelheid wierd gelaten; en zij vragen of de Ministers voor zoodanige veronachtzaming, door, bij absentie van een besluit, niets te doen, ook niet verantwoordelijk behooren gesteld te worden? Zij vermeenen deze vraag toestemmend te moeten beantwoorden, en zouden eene bijvoeging, in dien geest, hier verlangen.

De meerderheid der leden konde zich niet vereenigen met de laatste woorden der bijvoeging: *zij zijn hiervoor verantwoordelijk volgens de wet*, indien toch hier met *de wet* de *Strafwet* mogt worden bedoeld. Men oordeelde dat dit eene limitatie daarstelde, welke aan de geheele bijvoeging geene meerdere kracht liet, dan in artikel 177 der Gwt. reeds gelegen is, anders ware het indien deze uitdrukking, in den zin eener nadere wet, over de hier bedoelde Verantwoordelijkheid te maken, wierd opgenomen. Vele leden waren dus van gevoelen dat de periode bij het woord *verantwoordelijk* moest eindigen, en daar het zinsluitend teeken gesteld worden. — Dat het woord *hiervoor* zoo onmiddellijk op het woord *onderteekend* volgt, gaf, naar sommiger oordeel, eenige duisterheid, welke door de verplaatsing der vier laatste woorden: *door hen mede-onderteekend*, naar het begin van den tweeden zin, konde weggenomen worden.

Twee leden, de moeijelijkheden gevoelende van het bijeenbrengen eener goede en voldoende redactie, zoodra men veel bepalen of beperken wil, oordeelden dat het beter ware geweest, niets meer in de Gwt. op te nemen dan deze twee hoofddenkbeelden: dat de persoon des Konings niet verantwoordelijk is voor de daden zijner Regering; — en deze verantwoordelijkheid alleen rust op de hoofden der ministeriële departementen.

Twee leden, bij wie de in het ontwerp voorgestelde periode geen bijval heeft gevonden, hebben ieder hunne opinien ten deze, bij de redactie van een artikel, uitgedrukt; luidende deze, van het eerst bedoelde lid, aldus:

« De hoofden der ministeriële departementen zijn, namens den »Koning, belast, onder hunne verantwoordelijkheid, met de uit»voering der wetten en der Koninklijke besluiten, welke het »departement van ieder van hen betreffen.

»Alle de Koninklijke besluiten worden, ter waarborging van »den Koning en van de Natie, door een' minister mede»onderteekend; deze mede-onderteekening stelt den minister ver»antwoordelijk voor derzelver inhoud.»

Het andere lid verlangde, met bijvoeging echter dat hij grootendeels de vroeger aangeteekende bedenkingen ondersteunde, het navolgend artikel in overweging te geven:

« De Koning stelt ministeriële departementen in, benoemt »derzelver hoofden, en ontslaat die naar welgevallen.

« De hoofden der ministeriële departementen zijn belast met de »uitvoering der wetten en Koninklijke besluiten en zijn verant-

»woordelijk voor alle hunne handelingen waardoor de wetten wor»den geschonden of niet opgevolgd.

« Alle wetten en koninklijke besluiten moeten voorzien zijn »van de mede-onderteekening van het hoofd van het departement »waartoe zij behooren; deze mede-onderteekening stelt hen ver»antwoordelijk. »

L. C. Luzac.

TWEEDE AFDEELING.

Zitting van Dingsdag den 19den Mei.

Tegenwoordig de heeren: Dijckmeester, *Onder-Voorzitter*, Warin, Beelaerts van Blokland, Hagenouw Brongers, van Tuyll van Coelhorst, van Welderen Rengers, Backer, Röell, van der Gronden, Schimmelpenninck van der Oye, *Voorzitter*.

Bij het in overweging nemen van het ontwerp van wet betrekkelijk de verandering van art. 75 der Gwt., kwam het één lid twijfelachtig voor, of het onderwerp niet in een onverbreekbaar verband tot art. 177 stond, en of men, bij het vaststellen van de nu bedoelde verantwoordelijkheid der Ministers, het regt van den Koning om de Kamer te ontbinden, alsmede eene geheele verandering van het verkiezingsstelsel, niet hand aan hand moest laten gaan. Alle de negen andere leden ontkenden ten stelligste de opgenoemde gevolgtrekkingen, naardien zij wel op de instelling van een verantwoordelijk Ministerie, in den Engelschen of Franschen zin, maar geenszins op den voorgestelden eenvoudigen persoonlijken waarborg toepasselijk waren. Zonder voor het overige in eenige bespiegeling, in eenige ontwikkeling van beginselen te willen treden, betuigden de negen leden hunne tevredenheid over de strekking van het aangeboden ontwerp. Dan terwijl twee leden de voorgestelde redactie, behoudens enkele litteraire aanmerkingen van ondergeschikt belang, goedkeurden, vonden de meeste leden dezelve gebrekkig, het zij dan wegens hare onduidelijkheid en min vloeijende woordvoeging, hetzij omdat zij in eenige opzigten te ver gaat, en in andere opzigten niet bepaald genoeg is; te weten:

Bij art. 2, 3e alinea, vindt men verkeerd om te zeggen, » welke het departement van ieder van hen betreffen, *en* ter uitvoering aan hen worden opgedragen. » Een der beide gedeelten van dien zin kon en moest wegvallen, omdat het òf wel tweemaal dezelfde zaak met andere woorden uitdrukt, òf wel de vooronderstelling wet-

tigt, dat er ook besluiten zouden kunnen ontstaan, waarvan de uitvoering niet aan de hoofden der Ministeriële departementen wierd opgedragen. Moesten de beide onderdeelen echter blijven bestaan, dan diende het woord *en* in allen geval door het woord *of* te worden vervangen, naardien men anders onderwerpen het ééne departement betreffende aan het andere departement ter uitvoering kon opdragen, en zoo doende, bij eene spitsvindige uitlegging der woorden, het geheele voorschrift illusoir maken.

Voorts werd op den 6den en 8sten regel ter zelfde plaats aangemerkt, dat het niet alleen een slechten klank had, om twee maal hetzelfde woord *Dezelven* en *dezelve* te bezigen, terwijl men het tweede woord zoo gemakkelijk door *daarbij* kon vervangen, of anders kon zeggen: *dat zij noch de Gwt., noch eenige wetten veronachtzamen of schenden.* Maar eenige leden vonden het tegenstrijdig te bepalen, dat de eene wet de andere niet kon schenden, naardien zulks het natuurlijk en noodzakelijk gevolg is van elke verandering hoegenaamd, die men in eene bestaande wet maakt.

Dan vond men dat het belasten der bedoelde ambtenaren *met de uitvoering* van datgene, hetwelk hun *ter uitvoering* werd opgedragen, indien het al geen verkeerden zin inhield, dan toch in allen geval een pleonasme in zich bevattede. Eenige leden stelden voor, om den zin te stellen als volgt: *De hoofden der Ministeriële departementen zijn, ieder voor zoo verre het hem opgedragen departement betreft, belast met de uitvoering der wetten en verordeningen van algemeen bestuur en van de Koninklijke besluiten en beschikkingen*, en alsdan het slot van den voorgestelden zin te doen wegvallen.

Ook werd gevraagd of het dusgenaamde contre-seing niet alleen op besluiten en verordeningen moest worden toegepast, naardien hetzelve bij wetten, welke de Koning en de Staten-Gen. te zamen maken, eigenlijk niet te pas kwam, en verscheidene wetten anders de mede-onderteekening van meer dan eenen daarbij betrokken Minister zouden vereischen. Maar andere leden vonden het voorschrift ook ten deze noodig, ten einde den juisten inhoud van nieuwe wetten te waarmerken. Het scheen in allen geval overeenkomstig den aard der zaak, om de Ministers ten deze niet verder verantwoordelijk te stellen, dan voor de rigtige invoering, uitvoering of toepassing der wetten.

Eindelijk werd de bedenking geopperd, dat het zeer onbepaald was eenvoudig te zeggen: *zij zijn hiervoor verantwoordelijk volgens de wet.* Het woord *hiervoor* maakte het twijfelachtig, of de verantwoordelijkheid op de mede-onderteekening dan wel op de uitvoering sloeg. Men betwijfelde of hier niet veeleer sprake van eene

zedelijke, dan van eene *wettelijke* verantwoordelijkheid was; naardien het de bedoeling ruimschoots zoo wel was om een waarborg tegen dwaling, onkunde, onbedachtzaamheid, in één woord tegen ongeschiktheid, te geven, als tegen opzettelijk misdrijf. Men kon niet goedkeuren dat zulk een bepaald verwijs naar de wet, elke officieuse interpellatie afsneed en als het ware steeds met eene onverbiddelijke vervolging zoude bedreigen.

Kon de voorgestelde redactie in dier voege worden verbeterd, dat de opgenoemde bedenkingen daardoor kwamen te vervallen, dan zouden de meeste leden er hunne goedkeuring aan hechten. Maar bij den twijfel of zulks op de voorgestelde wijze mogelijk zoude wezen, en in afwachting zoo wel van het meerdere licht, hetwelk uit de andere Afdeelingen kon opgaan, als van de antwoorden der Regering, stelden twee leden de navolgende redactien tot een ter zake betrekkelijk ontwerp van wet voor en werden beide door de leden, der Regering ter overweging aanbevolen.

Het eene zoude luiden (ter vervanging der 3de alinea):

»De hoofden der Ministeriële departementen zijn belast met de uitvoering van alle wetten, verordeningen van algemeen bestuur, en Koninklijke besluiten of beschikkingen, het departement van elk hunner betreffende.

»Die verordeningen, besluiten of beschikkingen worden door hen mede-onderteekend. Zij stellen zich hierdoor verantwoordelijk, ter waarborging van den Koning en van de Natie, dat bij dezelve, noch de Gwt. noch eenige andere wetten worden veronachtzaamd of geschonden.»

Het andere zoude luiden:

»De hoofden der Ministeriële departementen zijn in hunne betrekking persoonlijk verantwoordelijk wegens alle daden of verrigtingen, tot welker daarstelling of uitvoering zij zullen hebben medegewerkt en door welke de Gwt., of eenige andere wet, mogt worden geschonden of veronachtzaamd.

»Om van hunne medewerking te doen blijken, zullen alle maatregelen of verordeningen van algemeen bestuur, voorzien zijn met de mede-onderteekening van het betrokken hoofd van elk departement.»

De heer Gevers, bij de resumtie tegenwoordig, verklaarde zich met de gemaakte bedenkingen te vereenigen.

W. A. SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

DERDE AFDEELING.

Zitting van Dingsdag den 19den Mei.

Tegenwoordig de heeren: Snouck Hurgronje, *Onder-Voorzitter*, Hooft, Weerts, Junius van Hemert, van Alphen, Luijben, van Wickevoort Crommelin, van Meeuwen, van Asch van Wijck, van Rappard, *Voorzitter.*

De Afd. gelezen hebbende het ontwerp van wet betrekkelijk *de Verantwoordelijkheid van de hoofden der Ministeriële departementen*, zoo stemmen alle de leden daarin overeen, dat de redactie niet zoo duidelijk is als zij zouden verlangen: zoo werd door velen de uitdrukking: *ter waarborging van den Koning en van de Natie* minder gelukkig beschouwd; men meende, dat het moest zijn: *tot waarborg voor den Koning en voor de Natie.* Zoo werd ook aangemerkt, of die geheele tweede zinsnede: *Dezelve worden* enz., als slechts de *ratio legis* bevattende, wel in het artikel behoeft opgenomen te worden; andere leden verlangen die zinsnede te behouden: zoo meenden sommigen dat bij het behoud van die zinsnede de woorden: *de uitvoering der wetten en verordeningen*, enz., nog eenmaal in de tweede zinsnede moeten worden herhaald; sommigen wilden dit in het begin, andere in het midden van die zinsnede: zoo werd het woord *hiervoor*, in het slot, dubbelzinnig beschouwd, omdat hetzelve *en* op de onderteekening *en* op de verantwoordelijkheid kan zien: zoo wist men eindelijk de juiste bedoeling niet van de slotwoorden: *volgens de wet.*

De groote meerderheid het voorgedragen beginsel omhelzende, wenscht eene meer duidelijke redactie; als denkbeeld werd in het midden gebragt, of de tweede zinsnede niet duidelijker zoude zijn, wanneer dezelve wierd geredigeerd als volgt: *Zij zijn hiervoor verantwoordelijk en onderteekenen dezelven mede tot waarborg voor den Koning en voor de Natie, dat noch de Gwt., noch eenige wetten worden veronachtzaamd of geschonden.* Ten slotte verlangde men de woorden *Nederlandsch Volk*, in plaats van *Natie*, omdat het laatste in de Gwt. niet voorkomt.

W. L. F. C. VAN RAPPARD.

VIERDE AFDEELING.

Zitting van Dingsdag den 19den Mei.

Tegenwoordig de heeren: van Dam van Isselt, *Onder-Voorzitter*, van den Velden, Binkes, Boddaert, Bruce, Gockinga, Hinlópen, van de Mortel, Wijnaendts, van Akerlaken, de Jonge van Campens Nieuwland, *Voorzitter.*

Onderzocht zijnde het ontwerp van wet betrekkelijk de Verantwoordelijkheid van de hoofden der Ministeriële departementen, hebben tien van de elf tegenwoordige leden der Afd. verklaard, te betreuren, dat de Regering niet heeft kunnen besluiten om aan de Tweede Kamer voor te dragen — daar men toch eene redactie uit de verbalen harer Afd. ontleend heeft — de redactie welke in deze Afd. was aangegeven, al ware het, dat men mogt gemeend hebben daarin, tot vermeerdering van duidelijkheid en bestemdheid, eenige kleine litterale veranderingen te moeten maken. Die redactie schijnt in onderscheidene Afd. bijval te hebben gevonden, terwijl voor de nu voorgestelde in de verbalen slechts vijf leden zich hebben verklaard. Altijd bleven de genoemde tien leden aan de eerstgemelde redactie de voorkeur geven, en zij drongen bij de Regering er op aan, dat die alsnog moge worden voorgesteld, waardoor men geloofde dat vele moeijelijkheden en bedenkingen zouden worden weggenomen, welke men heeft gemeend bij de nu voorgedragene te ontmoeten.

Die redactie op zich zelve onderzoekende, zijn de meeste leden van gevoelen, dat daaruit behoort weggenomen te worden het slot der helft van de tweede zinsnede, in de woorden bestaande: »*en* »*ter uitvoering aan hen worden opgedragen.*» Die woorden komen hun voor te zijn overtollig, daar reeds in den aanvang der zinsnede gezegd is geworden, dat de hoofden der departementen mét de uitvoering der wetten enz. belast zijn, welke tot hun departement behooren; terwijl het daarenboven vreemd klinkt, dat de Ministers belast zullen zijn met *de uitvoering* van wetten, enz., welke *ter uitvoering* aan hen worden opgedragen. En indien deze laatstgemelde woorden niet overtollig zijn, dan zijn dezelve beperkend, daar de Verantwoordelijkheid dan bestaan zal niet voor alles wat tot het departement van den Minister behoort, maar alleen voor die wetten enz., *waarvan tevens aan hem de uitvoering zal zijn opgedragen*, zoodat, indien beiden zich niet vereenigt, of bepaaldelijk het laatste niet plaats vindt, de Verantwoordelijkheid ook niet zal bestaan. Eenige leden meenden dat dit gebrek verholpen zou kunnen worden, door, in plaats van EN *ter uitvoering* enz., te stellen OF *ter uitvoering* enz.

Er werd nog opgemerkt, dat, uit een ander oogpunt de zaak gezien, het niet kan aangaan de Ministers met de uitvoering der wetten onbepaald te belasten en hen daarvoor verantwoordelijk te stellen, daar de uitvoering van onderscheidene wetten aan bepaalde autoriteiten is opgedragen of opgedragen kan worden, waarvan als voorbeeld art. 145 van de Gwt. kan worden aangevoerd. Men

lijkheid voldoende te vinden uitgedrukt, welke zij oordeelen met de ware principes van onzen monarchalen regeringsvorm overeen te komen, namelijk, dat de Ministers, als uitvoerders der bevelen des Konings, verantwoordelijk kunnen en moeten gesteld worden voor de veronachtzaming en schending der Gwt. en andere algemeene wetten, door de besluiten en algemeene verordeningen bij hen onderteekend. Deze leden keurden ook de laatste bepaling, *dat zij verantwoordelijk zullen zijn volgens de wet*, hiermede verstaande *de Strafwet*, volkomen goed en voldoende.

De andere leden oordeelden de ingelaschte zinsnede in meerdere of mindere mate onvoldoende, soms onnaauwkeurig, soms te omslagtig gesteld, en vroegen opheldering hunner navolgende bedenkingen.

Men merkte namelijk algemeen bij de eerste zinsnede op, dat de herhaling van het woord *uitvoering* hier moest worden vermeden, daar het wel van zelf spreekt, en aldus uitgedrukt singulier klinkt: « dat de hoofden der Ministeriële departementen zijn belast » met *de uitvoering* van hetgeen hun *ter uitvoering* wordt opgedra- » gen. »

Voorts oordeelde men, dat in de bijvoeging aan het slot van dien eersten zin: *en ter uitvoering aan hen worden opgedragen*, eene beperking scheen te liggen, welke vele leden niet konden goedkeuren, naardien uit de bijvoeging dier woorden zoude kunnen afgeleid worden, dat er nog altoos als het ware eene afzonderlijke *opdragt ter uitvoering* bij de verordeningen en besluiten zoude moeten gevoegd zijn, om den Minister verantwoordelijk te kunnen stellen; deze leden gelooven dat de twijfel geheel kan wegvallen, wanneer hier gelezen wordt: OF *ter uitvoering aan hen worden opgedragen*, waarmede ook de tegenstelling beter uitkomt.

Men oordeelde tevens dat de onmiddellijk vooraf gaande woorden: *welke het departement van ieder van hen betreffen*, stroef luiden, en de geheele zin in duidelijkheid veel winnen zou, indien hij aldus wierd gelezen: « *De hoofden der Ministeriële departementen zijn belast — ieder voor zoo verre het hem opgedragen departement betreft.* »

Andere leden waren van gevoelen, dat de vermelding in den eersten volzin gedaan, van *wetten*, *verordeningen van algemeen bestuur*, van *Koninklijke besluiten* en *beschikkingen*, te veel specialiseerde, en zij zochten te vergeefs naar de bijzondere onderscheiding tusschen die *verordeningen*, *besluiten en beschikkingen*. Zij vroegen of er in den eigenlijken zin wel eene andere verdeeling dan tusschen *Wetten* en *Koninklijke besluiten* te maken was, onder

welke laatste dan de *beschikkingen* en *verordeningen*, naar hun oordeel, behooren gesteld te zijn. — Andere leden vonden in deze omstandige opneming der diverse soorten van regeringsdaden eene zeer nuttige strekking, terwijl weder anderen den geheelen eersten volzin als veel te doctrinair beschouwden, niets meer uitdrukkende, dan hetgeen van zelf spreekt en in de natuur der zaak gelegen is, dat namelijk de Ministers als de onmiddellijke dienaren van de uitvoerende magt, met de executie der wetten en besluiten belast zijn.

Een lid oordeelde het niet onnoodig in dezen eersten volzin het woord *alle* vóór *wetten* en vóór *besluiten* te plaatsen, — en gaf in bedenking in den tweeden de vier laatste woorden: *door hen mede-onderteekend*, in het begin, en wel achter *worden*, te stellen, en alzoo te lezen: *Dezelven worden door hen mede-onderteekend, ter waarborging* enz.

Men merkte verder de onduidelijkheid van het woord: *Dezelven*, waarmede de tweede volzin aanvangt, op, en vroeg, of, aangenomen dat het op alle die regerings-verordeningen in den eersten volzin opgenomen slaat, hetgeen niet twijfelachtig voorkomt, het niet zeer vreemd moet klinken, dat dus ook *de wetten* door de Ministers zullen moeten onderteekend worden; men lette wel — « ter waarborging van den Koning en de Natie, dat bij die wetten » noch de Gwt., noch eenige wetten worden veronachtzaamd of » geschonden?»

De in de Gwt. onbekende uitdrukking van *de Natie* kwam ook aan sommigen niet gelukkig voor, evenmin als die van: *ter waarborging van den Koning*: zij geloofden dat die tusschenvoeging hier eigenlijk weinig te passe komt en veilig kan weggelaten worden; het scheen hun voldoende, te lezen: *Dezelven worden*, *ter waarborging dat bij dezelven noch de Gwt.*, *noch eenige wetten worden — geschonden*, *onderteekend*: voor wien anders dan voor den Koning en het geheele Volk zoude toch die waarborg kunnen strekken?

Vele leden merkten bijzonder op, dat hier geenszins gedacht schijnt te zijn aan het geval, dat, zonder het bestaan van eenig Koninklijk besluit, of beschikking of verordening, hetwelk zoude behooren onderteekend te zijn, de Gwt. of eenige andere wet eens niet wierd uitgevoerd, geheel in vergetelheid wierd gelaten; en zij vragen of de Ministers voor zoodanige veronachtzaming, door, bij absentie van een besluit, niets te doen, ook niet verantwoordelijk behooren gesteld te worden? Zij vermeenen deze vraag toestemmend te moeten beantwoorden, en zouden eene bijvoeging, in dien geest, hier verlangen.

lijkheid voldoende te vinden uitgedrukt, welke zij oordeelen met de ware principes van onzen monarchalen regeringsvorm overeen te komen, namelijk, dat de Ministers, als uitvoerders der bevelen des Konings, verantwoordelijk kunnen en moeten gesteld worden voor de veronachtzaming en schending der Gwt. en andere algemeene wetten, door de besluiten en algemeene verordeningen bij hen onderteekend. Deze leden keurden ook de laatste bepaling, *dat zij verantwoordelijk zullen zijn volgens de wet*, hiermede verstaande *de Strafwet*, volkomen goed en voldoende.

De andere leden oordeelden de ingelaschte zinsnede in meerdere of mindere mate onvoldoende, soms onnaauwkeurig, soms te omslagtig gesteld, en vroegen opheldering hunner navolgende bedenkingen.

Men merkte namelijk algemeen bij de eerste zinsnede op, dat de herhaling van het woord *uitvoering* hier moest worden vermeden, daar het wel van zelf spreekt, en aldus uitgedrukt singulier klinkt: « dat de hoofden der Ministeriële departementen zijn belast » met *de uitvoering* van hetgeen hun *ter uitvoering* wordt opgedra- » gen. »

Voorts oordeelde men, dat in de bijvoeging aan het slot van dien eersten zin: *en ter uitvoering aan hen worden opgedragen*, eene beperking scheen te liggen, welke vele leden niet konden goedkeuren, naardien uit de bijvoeging dier woorden zoude kunnen afgeleid worden, dat er nog altoos als het ware eene afzonderlijke *opdragt ter uitvoering* bij de verordeningen en besluiten zoude moeten gevoegd zijn, om den Minister verantwoordelijk te kunnen stellen; deze leden gelooven dat de twijfel geheel kan wegvallen, wanneer hier gelezen wordt: OF *ter uitvoering aan hen worden opgedragen*, waarmede ook de tegenstelling beter uitkomt.

Men oordeelde tevens dat de onmiddellijk vooraf gaande woorden: *welke het departement van ieder van hen betreffen*, stroef luiden, en de geheele zin in duidelijkheid veel winnen zou, indien hij aldus wierd gelezen: « *De hoofden der Ministeriële departementen zijn belast — ieder voor zoo verre het hem opgedragen departement betreft.* »

Andere leden waren van gevoelen, dat de vermelding in den eersten volzin gedaan, van *wetten*, *verordeningen van algemeen bestuur*, van *Koninklijke besluiten* en *beschikkingen*, te veel specialiseerde, en zij zochten te vergeefs naar de bijzondere onderscheiding tusschen die *verordeningen*, *besluiten en beschikkingen*. Zij vroegen of er in den eigenlijken zin wel eene andere verdeeling dan tusschen *Wetten* en *Koninklijke besluiten* te maken was, onder

welke laatste dan de *beschikkingen* en *verordeningen*, naar hun oordeel, behooren gesteld te zijn. — Andere leden vonden in deze omstandige opneming der diverse soorten van regeringsdaden eene zeer nuttige strekking, terwijl weder anderen den geheelen eersten volzin als veel te doctrinair beschouwden, niets meer uitdrukkende, dan hetgeen van zelf spreekt en in de natuur der zaak gelegen is, dat namelijk de Ministers als de onmiddellijke dienaren van de uitvoerende magt, met de executie der wetten en besluiten belast zijn.

Een lid oordeelde het niet onnoodig in dezen eersten volzin het woord *alle* vóór *wetten* en vóór *besluiten* te plaatsen, — en gaf in bedenking in den tweeden de vier laatste woorden: *door hen mede-onderteekend*, in het begin, en wel achter *worden*, te stellen, en alzoo te lezen: *Dezelven worden door hen mede-onderteekend, ter waarborging* enz.

Men merkte verder de onduidelijkheid van het woord: *Dezelven*, waarmede de tweede volzin aanvangt, op, en vroeg, of, aangenomen dat het op alle die regerings-verordeningen in den eersten volzin opgenomen slaat, hetgeen niet twijfelachtig voorkomt, het niet zeer vreemd moet klinken, dat dus ook *de wetten* door de Ministers zullen moeten onderteekend worden; men lette wel — « ter waarborging van den Koning en de Natie, dat bij die wetten » noch de Gwt., noch eenige wetten worden veronachtzaamd of » geschonden? »

De in de Gwt. onbekende uitdrukking van *de Natie* kwam ook aan sommigen niet gelukkig voor, evenmin als die van: *ter waarborging van den Koning*: zij geloofden dat die tusschenvoeging hier eigenlijk weinig te passe komt en veilig kan weggelaten worden; het scheen hun voldoende, te lezen: *Dezelven worden, ter waarborging dat bij dezelven noch de Gwt., noch eenige wetten worden geschonden, onderteekend*: voor wien anders dan voor den Koning en het geheele Volk zoude toch die waarborg kunnen strekken?

Vele leden merkten bijzonder op, dat hier geenszins gedacht schijnt te zijn aan het geval, dat, zonder het bestaan van eenig Koninklijk besluit, of beschikking of verordening, hetwelk zoude behooren onderteekend te zijn, de Gwt. of eenige andere wet eens niet wierd uitgevoerd, geheel in vergetelheid wierd gelaten; en zij vragen of de Ministers voor zoodanige veronachtzaming, door, bij absentie van een besluit, niets te doen, ook niet verantwoordelijk behooren gesteld te worden? Zij vermeenen deze vraag toestemmend te moeten beantwoorden, en zouden eene bijvoeging, in dien geest, hier verlangen.

leden der Tweede Kamer der Staten-Gen. een gelijk getal buitengewone leden zullen toevoegen, ten einde de Staten.-Gen., de Tweede Kamer in dubbelen getale, op den nader door Ons te bepalen dag, bijeenkomen, om te beraadslagen over de veranderingen der Gwt, in deze wet vermeld.

Lasten en bevelen, » enz.

VOORDRAGT NOPENS DE DEFENSIE.

Te gelijk met de voordragt nopens de Ministeriële Verantwoordelijkheid kwam bij de Tweede Kamer in de volgende missive, ten geleide van eene nieuwe voordragt betrekkelijk de *defensie.*

«*'s Gravenhage*, 16 *Mei* 1840.

MIJNHEER DE PRESIDENT!

In verband met hetgeen te kennen gegeven is bij de beantwoording der bedenkingen van de Afdeelingen der Tweede Kamer van de Staten-Gen. omtrent het ontwerp van wet n.° VII, ter verandering van de art. 206, 207, 208, 210 en 211 der Gwt., aangeboden bij Koninklijke boodschap van den 18den Maart jl. (zie *Hand.* blz. 154), heeft de Koning mij gelast, het nevensgaande nieuw ontwerp aan U Hoog Ed. Gestr. te doen geworden, om, bij de overwegingen der Tweede Kamer, ter vervanging van het bovenvermelde ontwerp te strekken.

Ik heb de eer, aan Zijner Majesteits bevelen voldoende, U Hoog Ed. Gestr. tevens van mijne bijzondere hoogachting te verzekeren.

De Secretaris van Staat,

VAN DOORN.»

Den Heere Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De bedoelde voordragt luidt aldus:

«Wij WILLEM, enz.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen eenige veranderingen in sommige artikelen der Gwt. te maken,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Stat.-Gen., hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van art. 203 tot en met art. 214 der Gwt. van het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst in haar achtste hoofdstuk: *Van de defensie.*

Art. 2. Het geheele achtste hoofdstuk der Gwt. van het Koningrijk der Nederlanden: *Van de defensie*, bevattende twaalf artikelen, zal worden vervangen door de zes navolgende artikelen.

Art. 3. Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat, en de beveiliging van deszelfs grondgebied, is een der eerste pligten van alle ingezetenen van het Rijk.

Art. 4. De Koning zorgt, dat er ten allen tijde eene toereikende zee- en landmagt onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, hetzij inboorlingen of vreemdelingen.

Art. 5. Vreemde troepen worden niet dan met gemeen overleg des Konings en der Stat.-Gen. in dienst genomen.

Art. 6. Behalve de vaste zee- en landmagt, is er steeds eene nationale militie in dienst, en bovendien eene schutterij.

Art. 7. De militie, voor zoo ver dezelve tot de dienst te lande bij de wet bestemd wordt, zal nimmer en in geen geval naar de kolonien worden gezonden.

Art. 8. Afzonderlijke wetten zullen alles regelen hetwelk betrekking heeft tot de dienst der nationale militie en schutterijen.

Art. 9. Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten der provincien Noord-Braband, Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen en Drenthe, welke, vóór den 10 Julij 1840, aan de gewone leden der Tweede Kamer van de Stat.-Gen. een gelijk getal buitengewone leden zullen toevoegen, ten einde de Stat.-Gen., de Tweede Kamer in dubbelen getale, op den nader door Ons te bepalen dag, bijeenkomen, om te beraadslagen over de veranderingen der Gwt., in deze wet vermeld.

Lasten en bevelen » enz.

Op deze voordragt vielen talrijke bedenkingen, welke opgenomen zijn in het hierna-volgende Verslag der Centrale Afdeeling, omtrent de ZEVEN wets-ontwerpen, tot wijziging der Gwt.

Ingevolge die aanmerkingen, waarnaar wij verwijzen, en de nadere overweging van het onderwerp door de Regering, waarvan op het slot van genoemd verslag gesproken wordt, is na het uitbrengen van hetzelve Verslag ingekomen deze nadere redactie:

« Wij WILLEM, enz.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen eenige veranderingen in sommige artikelen der Gwt. te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Stat.-Gen., hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van art. 203 tot en met art. 214 der Gwt. van het Koningrijk de Nederlanden, geplaatst in haar achtste hoofdstuk: *Van de defensie.*

Art. 2. Het geheele achtste hoofdstuk der Gwt. van het Koningrijk der Nederlanden: *Van de defensie*, bevattende twaalf artikelen, zal worden vervangen door de negen navolgende artikelen.

Art. 3. Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat, en de beveiliging van deszelfs grondgebied, is een der eerste pligten van alle ingezetenen van het Rijk.

Art. 4. De Koning zorgt, dat er ten allen tijde eene toereikende zee- en landmagt onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, het zij inboorlingen of vreemdelingen.

Art. 5. Vreemde troepen worden niet dan met gemeen overleg des Konings en der Stat.-Gen. in dienst genomen.

Art. 6. Behalve de vaste zee- en landmagt, is er steeds eene nationale militie in dienst, waarvan in vredestijd jaarlijks zoodanig gedeelte wordt ontslagen, als bij de wet zal worden bepaald. Er zijn bovendien schutterijen.

Art. 7. De militie wordt, zoo veel mogelijk, genomen uit vrijwilligers, op de wijze als bij de wet bepaald wordt.

Bij gebrek van genoegzame vrijwilligers, wordt de militie voltallig gemaakt bij loting uit de ingezetenen, van en tot zoodanigen leeftijd, als bij de wet wordt vastgesteld.

De manschappen der militie, welke hun ontslag bekomen hebben, kunnen onder geen voorwendsel, tot eenige andere dienst dan die der schutterijen worden opgeroepen.

Art. 8. De militie, voor zoo ver dezelve tot de dienst te lande bij de wet bestemd wordt, zal nimmer en in geen geval naar de kolonien worden gezonden.

Art. 9. Dezelfde militie kan nimmer zonder bijzondere toestemming der Stat.-Gen., buiten de grenzen van het Rijk worden gezonden, ten zij in een oogenblikkelijk dringend gevaar, of ook wanneer bij garnizoens-veranderingen de kortste marschroute over vreemden bodem loopt. In beide deze gevallen geeft de Koning van de door Hem deswege gegeven bevelen, zoodra mogelijk, kennis aan de Stat.-Gen.

Art. 10. Alle de kosten voor de legers van het Rijk worden uit 's lands kas voldaan.

De inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk; de

transporten en leverantien, van welken aard ook, aan 's Konings legers of vestingen, kunnen niet ten laste van een of meerdere inwoners of gemeenten worden gebragt; zoo door onvoorziene omstandigheden zoodanige transporten of leverantien van bijzondere personen of gemeenten worden gevorderd, zal het Rijk dezelve te gemoet komen, en op den voet bij de wet bepaald, schadeloos stellen.

Art. 11. Afzonderlijke wetten zullen verder alles regelen hetwelk betrekking heeft tot de dienst der nationale militie en schutterijen.

Art. 12. Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten der provincien Noord-Braband, Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen en Drenthe, welke, vóór den 10den Julij 1840, aan de gewone leden der Tweede Kamer van de Stat.-Gen. een gelijk getal buitengewone leden zullen toevoegen, ten einde de Stat.-Gen., de Tweede Kamer in dubbelen getale, op den nader door Ons te bepalen dag, bijeenkomen, om te beraadslagen over de veranderingen der Gwt., in deze wet vermeld.

Lasten en bevelen, » enz.

VERZOEKSCHRIFTEN.

Van de omtrent de herziening der Gwt. bij de Tweede Kamer ingekomen verzoekschriften zullen wij, elders, in deze verzameling, verslag geven.

VERSLAGEN DER CENTRALE AFDEELING.

Uitgebragt in de zitting der Tweede Kamer van Zaturdag, den 30sten Mei.

I. VERSLAG *nopens de* VIJF *wets-ontwerpen tot wijziging der Gwt., aangeboden den 28sten December* 1839 (*Hand.* zie blz. 5).

Na de aanmerkingen door de Afdeelingen voorgesteld in hare eerste en tweede processen-verbaal over deze wets-ontwerpen en kennisneming der dubbele memorie van beantwoording, zijn alleen de volgende bedenkingen nog voorgedragen geworden.

De *eerste* Afd., namelijk, heeft bijna eenparig te kennen gegeven, dat de laatste beschouwingen en de andere gronden, in de

vorige memorie ten opzigte van het Limburgsche vraagstuk opgegeven, nog geenszins eenen volkomen en algemeenen bijval bij haar gevonden hadden. Alsnog bleven vele harer leden van oordeel, dat, ook bij het vaststellen der nu voorgedragen wijzigingen van de Gwt., de Vertegenwoordigers van Limburg hadden behooren geroepen te worden. Zij konden vooralsnog maar niet toestemmen, dat dit verzuim niet te eeniger tijd zou kunnen geacht worden het nu ondernomen werk aanmerkelijk te viciëren.

Eenige leden bleven het betreuren, dat de toevoeging van het hertogdom Limburg bij het Koningrijk der Nederlanden tot de bedoelde quaestie aanleiding heeft gegeven. Zij hadden liever dit hertogdom in gelijke categorie met het overgebleven gedeelte van het groothertogdom Luxemburg geplaatst gezien. Eenige leden voegden hier uitdrukkelijk bij, dat de lectuur der memorie bij hen eene onaangenamen en pijnlijken indruk had achtergelaten, en zij in dezelve tot hun leedwezen uitdrukkingen en als het ware aantijgingen hadden gevonden, welke zij vermeenden, dat aan de Kamer, bij de bescheiden en openhartige wijze waarop zij hare wenschen aan de Regering had kenbaar gemaakt, geenszins hadden moeten toegevoegd worden. Wat nu de beantwoording zelve der overige laatstelijk gemaakte bedenkingen betreft, oordeelde de eerste Afd. die voor notificatie te kunnen aannemen, met uitdrukkelijke bijvoeging echter der verklaring, door alle de leden gegeven, dat, hoezeer zij in het algemeen genegen zouden zijn de vijf onderhavige ontwerpen aan te nemen, zij hierin zwarigheid moesten maken en al het ten deze voorgestelde en verrigte als geheel onvolledig en onvoldoende moesten beschouwen, zoo lang niet van Regeringswege zou toegestaan en toegetreden zijn tot de bijvoeging der Verantwoordelijkheid van de Ministers en het contre-seing, in den geest zoo als de zeer groote meerderheid der leden van de Kamer dit verlangd heeft, met eene verbetering van art. 177 der Gwt., waarbij de woorden: *vergadering der Stat.–Gen.* in den zin eener *vereenigde zitting der beide Kamers*, zou worden uitgelegd; terwijl de zeer groote meerderheid dezer eerste Afd. hier nog bijvoegde, als een tweede onmisbaar punt, dat het verkiezings–stelsel, door eene verandering in art. 130 te brengen, beter zal moeten worden verzekerd, en 3.° dat ook die bepaling dat de pensioenen door de wet zullen worden geregeld, bij een nieuw ontwerp zal behooren voorgedragen en vastgesteld te worden. Een dezer leden voegde hierbij de opneming van het principe der directe verkiezingen, hetwelk hij met een Verantwoordelijk Ministerie volstrekt noodig achtte tot het daarstellen eener goede Gwt. Een lid eindelijk der

eerste Afd., mede verklarende deze antwoorden voor kennisgeving aan te nemen, betuigde bij zijn vorig gevoelen te blijven, en de vijf ontwerpen als onaannemelijk te beschouwen. De vier leden der eerste Afd., die zich vroeger tegen de voorgestelde splitsing der provincie Holland in twee afzonderlijke gewesten verklaarden, betuigden, al ware het slechts ook uit dien hoofde alleen, de ontwerpen A en D niet te kunnen goedkeuren.

De vijf ontwerpen werden thans door de *tweede* Afd. zonder praejudicie en voor kennisgeving aangenomen. Alleen werd ten opzigte van het ontwerp A nader door eenige leden aangedrongen op de zwarigheden tegen de aangenomen handelwijze met Limburg. Hetgeen vroeger dienaangaande is gezegd, werd wel beantwoord, maar niet wederlegd. De verwijzing naar Luxemburg vond men niet afdoende. De betrekking van dat groot-hertogdom tot het Duitsche Bondgenootschap moge geene ongelegenheden hebben opgeleverd, maar hetgeen gedurende de eerste vijftien jaren niet gebeurde, biedt geen waarborg voor de toekomst aan en hetgeen in de volgende negen jaren plaats greep, toont dat daaruit weinig voordeelen te wachten zijn. De zwarigheid van het tijdverlies ware nu reeds van zelve opgeheven, indien men Limburg dadelijk na den 19den April 1839 als provincie had geconstitueerd en vertegenwoordigd. Wanneer een traktaat, gelijk dat van den 19den April 1839, de sanctie der wetgeving niet noodig heeft, dan heeft de Regering de bevoegdheid, des verkiezende, het geheele koningrijk af te staan, iets hetwelk zij zelve bezwaarlijk zal beweren. Wordt art. 29 niet veranderd, dan kan het even goed gesupprimeerd worden, naardien men eenmaal, zonder speciale omschrijving, om welke redenen dan ook, eene uitzondering toelatende, naderhand geene redenen tot het ontzeggen van andere afwijkingen meer heeft. Voorts werd nader door eenige leden der tweede Afd. aangedrongen, om de Vertegenwoordiging in eene meer juiste evenredigheid tot de tegenwoordige bevolking te brengen. Wanneer erkend wordt dat de bevolking de voornaamste maatstaf van berekening is en dezelve opzigtelijk Limburg en, bij de voorgestelde verdeeling van Holland tot grondslag wordt genomen, dan beseft men niet waarom andere provincien bij uitsluiting van de haar toekomende regten moeten verstoken blijken; want, in stede van met de Regering te zeggen, dat men bestaande regten wil ontnemen, worden slechts dezelfde regten voor allen verlangd en wil men zelfs eene uitzondering laten voortduren ten gunste van een gewest dat naar verhouding talrijker vertegenwoordigd is. Een lid wilde zoo wel de opbrengst der belastingen als de

bevolking tot grondslag van berekening hebben gesteld. Terwijl eindelijk acht leden der Tweede Afd. de voorgestelde splitsing der provincie Holland bleven goedkeuren, was een lid bij voortduring daar tegen.

De *derde* Afd. had zich gevleid, bij gelegenheid van de beraadslagingen over wijzigingen en veranderingen in de Gwt., met de meeste duidelijkheid telkens hare verlangens te dezen aanzien te hebben kenbaar gemaakt; zij had zich dan ook niet voorgesteld, dat de Regering, na ten opzigte van bijna ieder artikel te zijn bekend gemaakt met de meening van de leden dezer derde Afd., dan nog uit eene blijkbaar abusive inlassching eener zinsnede, grond zoude ontleend hebben voor eenen twijfel die in der daad niet bestaat, en die in ieder geval bij de verdere nalezing van de processen-verbaal moest verdwijnen. Terwijl de derde Afd. het zich tot een duren pligt heeft gemaakt, om hare denkbeelden ten aanzien van de wijzigingen der Gwt. met de meeste bescheidenheid voor te dragen, wilde zij thans niet treden in eenen woordenstrijd over de ware beteekenis van de woorden: *hoofdbeginselen der Nederlandsche instellingen en grondzuilen van den Staat*, vermits hierdoor het gemeen overleg niet wordt bevorderd; zij wilde ten derden male niet datgene herhalen, hetwelk zij meent duidelijk genoeg te hebben gezegd, en heeft zich bepaald bij eenige weinige punten, zoo wel ten opzigte van de vijf eerste als van de zeven later ingezondene ontwerpen.

Ontwerp A. — Een lid, dat wegens ziekte vroeger aan de beraadslagingen der derde Afd. niet heeft kunnen deel nemen, verklaarde er zich stellig tegen dat het hertogdom Limburg met het Rijk zou worden vereenigd, en zulks wegens de betrekkingen van dat hertogdom tot het Duitsch Verbond. Datzelfde lid beschouwde eene splitsing van Holland in twee gewesten als onstaatkundig, omdat dit tot verdeeldheid kan aanleiding geven.

Twee leden, overtuigd van de noodzakelijkheid eener verbeterde grensscheiding tusschen Limburg, Gelderland en Noord-Braband, waren van oordeel, dat de betrekking tot het Duitsch Verbond hier geen onoverkomelijk bezwaar oplevert; zij meenden dat eenige dorpen van het Limburgsche, ofschoon dan ook tot het Duitsch verbond behoorende, zonder bezwaar ten aanzien van het finantiële, justitiële en administratieve, een gedeelte van *Gelderland* of *Noord-Braband* zouden kunnen uitmaken; andere leden vreesden dat dit tot verwikkelingen zoude kunnen aanleiding geven.

Ontwerp D. — De leden, die vroeger hadden aangedrongen op eene vermeerdering van het getal leden van de Tweede Kamer

voor *Noord-Braband* en *Gelderland*, zijn door de beantwoording van de Regering geenszins teruggebragt geworden van hun gevoelen dat die vermeerdering billijk en regtvaardig is; en wenschten alsnog onderrigt te worden volgens welken maatstaf van berekening aan die gewesten in evenredigheid minder regten behooren toegekend te worden dan aan de anderen.

De *vierde* Afd. heeft die beantwoording aangenomen voor kennisgeving. Zij verklaarde hierbij, dat hare bedenkingen ten aanzien van het daarstellen van de voorgestelde wijzigingen in de Gwt. (hoe men die wijzigingen ook beschouwen moge) *zonder de medewerking van Limburg* niet zijn weggenomen; zij had, ofschoon zij zich de zwarigheden die daarbij bestaan, niet ontveinst, gaarne zoodanige medewerking, om der gevolgen wille, gezien, en is niet overtuigd geworden van de onmogelijkheid om die te doen plaats hebben.

Eenige leden derzelfde Afd. konden zich ook niet vereenigen met het betoog der Regering, dat uit de tractaten de vereeniging van Limburg met ons Rijk, als eene provincie tevens aan het Duitsche Verbond onderworpen, eene noodzakelijkheid zoude zijn. Zij voorzien daarvan in de toekomst meer dan eene moeijelijkheid, en oordeelden dit ook nog bedenkelijk uit een strategetisch oogpunt.

Naar hunne beschouwing hadden die traktaten, vooral om zoodanig gevolg te hebben, aan de goedkeuring der Stat.-Gen. moeten zijn onderworpen geworden.

De *vijfde* Afd. heeft begrepen, dat het ondoelmatig zoude zijn in eene nadere ontwikkeling te treden van alle de gronden, welke zij bij het eerste onderzoek dezer wets-ontwerpen tegen dezelve heeft ingebragt, en die, naar haar oordeel, onvoldoende zijn wederlegd geworden, of waaraan slechts voor een klein gedeelte gevolg is gegeven; zij verklaarde derhalve, dat zij in het algemeen die antwoorden voor notificatie zou aannemen, met voorbehoud van elk harer leden, om bij de publieke discussie zich daarover nader te verklaren; alleenlijk meende zij te moeten aanmerken, dat:

1.° De motieven, bijgebragt voor de vereeniging van de provincie Limburg met het Rijk en die waarom de herziening der Gwt. zonder medewerking van afgevaardigden uit dat gewest wordt ondernomen, de leden die zich daartegen verklaard hadden, niet van meening hebben doen veranderen;

2.° Wet D. Dat de leden welke gevraagd hadden welke berekening tot grondslag aangenomen is voor het getal leden, door iedere

bevolking tot grondslag van berekening hebben gesteld. Terwijl eindelijk acht leden der tweede Afd. de voorgestelde splitsing der provincie Holland bleven goedkeuren, was een lid bij voortduring daar tegen.

De *derde* Afd. had zich gevleid, bij gelegenheid van de beraadslagingen over wijzigingen en veranderingen in de Gwt., met de meeste duidelijkheid telkens hare verlangens te dezen aanzien te hebben kenbaar gemaakt; zij had zich dan ook niet voorgesteld, dat de Regering, na ten opzigte van bijna ieder artikel te zijn bekend gemaakt met de meening van de leden dezer derde Afd., dan nog uit eene blijkbaar abusive inlassching eener zinsnede, grond zoude ontleend hebben voor eenen twijfel die in der daad niet bestaat, en die in ieder geval bij de verdere nalezing van de processen-verbaal moest verdwijnen. Terwijl de derde Afd. het zich tot een duren pligt heeft gemaakt, om hare denkbeelden ten aanzien van de wijzigingen der Gwt. met de meeste bescheidenheid voor te dragen, wilde zij thans niet treden in eenen woordenstrijd over de ware beteekenis van de woorden: *hoofdbeginselen der Nederlandsche instellingen en grondzuilen van den Staat*, vermits hierdoor het gemeen overleg niet wordt bevorderd; zij wilde ten derden male niet datgene herhalen, hetwelk zij meent duidelijk genoeg te hebben gezegd, en heeft zich bepaald bij eenige weinige punten, zoo wel ten opzigte van de vijf eerste als van de zeven later ingezondene ontwerpen.

Ontwerp A. — Een lid, dat wegens ziekte vroeger aan de beraadslagingen der derde Afd. niet heeft kunnen deel nemen, verklaarde er zich stellig tegen dat het hertogdom Limburg met het Rijk zou worden vereenigd, en zulks wegens de betrekkingen van dat hertogdom tot het Duitsch Verbond. Datzelfde lid beschouwde eene splitsing van Holland in twee gewesten als onstaatkundig, omdat dit tot verdeeldheid kan aanleiding geven.

Twee leden, overtuigd van de noodzakelijkheid eener verbeterde grensscheiding tusschen Limburg, Gelderland en Noord-Braband, waren van oordeel, dat de betrekking tot het Duitsch Verbond hier geen onoverkomelijk bezwaar oplevert; zij meenden dat eenige dorpen van het Limburgsche, ofschoon dan ook tot het Duitsch verbond behoorende, zonder bezwaar ten aanzien van het finantiële, justitiële en administratieve, een gedeelte van *Gelderland* of *Noord-Braband* zouden kunnen uitmaken; andere leden vreesden dat dit tot verwikkelingen zoude kunnen aanleiding geven.

Ontwerp D. — De leden, die vroeger hadden aangedrongen op eene vermeerdering van het getal leden van de Tweede Kamer

voor *Noord-Braband* en *Gelderland*, zijn door de beantwoording van de Regering geenszins teruggebragt geworden van hun gevoelen dat die vermeerdering billijk en regtvaardig is; en wenschten alsnog onderrigt te worden volgens welken maatstaf van berekening aan die gewesten in evenredigheid minder regten behooren toegekend te worden dan aan de anderen.

De *vierde* Afd. heeft die beantwoording aangenomen voor kennisgeving. Zij verklaarde hierbij, dat hare bedenkingen ten aanzien van het daarstellen van de voorgestelde wijzigingen in de Gwt. (hoe men die wijzigingen ook beschouwen moge) *zonder de medewerking van Limburg* niet zijn weggenomen; zij had, ofschoon zij zich de zwarigheden die daarbij bestaan, niet ontveinst, gaarne zoodanige medewerking, om der gevolgen wille, gezien, en is niet overtuigd geworden van de onmogelijkheid om die te doen plaats hebben.

Eenige leden derzelfde Afd. konden zich ook niet vereenigen met het betoog der Regering, dat uit de tractaten de vereeniging van Limburg met ons Rijk, als eene provincie tevens aan het Duitsche Verbond onderworpen, eene noodzakelijkheid zoude zijn. Zij voorzien daarvan in de toekomst meer dan eene moeijelijkheid, en oordeelden dit ook nog bedenkelijk uit een strategetisch oogpunt.

Naar hunne beschouwing hadden die traktaten, vooral om zoodanig gevolg te hebben, aan de goedkeuring der Stat.-Gen. moeten zijn onderworpen geworden.

De *vijfde* Afd. heeft begrepen, dat het ondoelmatig zoude zijn in eene nadere ontwikkeling te treden van alle de gronden, welke zij bij het eerste onderzoek dezer wets-ontwerpen tegen dezelve heeft ingebragt, en die, naar haar oordeel, onvoldoende zijn wederlegd geworden, of waaraan slechts voor een klein gedeelte gevolg is gegeven; zij verklaarde derhalve, dat zij in het algemeen die antwoorden voor notificatie zou aannemen, met voorbehoud van elk harer leden, om bij de publieke discussie zich daarover nader te verklaren; alleenlijk meende zij te moeten aanmerken, dat:

1.° De motieven, bijgebragt voor de vereeniging van de provincie Limburg met het Rijk en die waarom de herziening der Gwt. zonder medewerking van afgevaardigden uit dat gewest wordt ondernomen, de leden die zich daartegen verklaard hadden, niet van meening hebben doen veranderen;

2.° Wet D. Dat de leden welke gevraagd hadden welke berekening tot grondslag aangenomen is voor het getal leden, door iedere

provincie in de Stat.-Gen. te benoemen, door het gegeven antwoord geene genoegzame inlichting bekomen hebben; en

3.° Dat men niet wel begrijpt, hoe de Regering het behouden der Eerste Kamer van de Stat.-Gen. eene der fundamentele verordeningen van het Nederlandsch Staatsregt kan noemen. In de Gwt. van 1814 bestond zij immers niet. Bij de herziening der Gwt. in 1815, zoude deze fundamentele verordening van het Nederlandsch Staatsregt, en wel naar het zich laat aanzien alleenlijk ten gevalle van Belgie, dus eerst ingevoerd zijn geworden; door dezelve nu weder af te schaffen, zoude men veeleer tot de fundamentele verordeningen, door de Gwt. van Nederland daargesteld, terugkeeren.

Eindelijk meende de Afd. nog eene zinsnede in de antwoorden niet met stilzwijgen voorbij te mogen gaan, waaruit men zoude kunnen opmaken dat de Kamer verdacht zou worden gehouden, van door het voorstellen van wijzigingen in de Gwt., door haar als nuttig beschouwd, het voornemen te koesteren om, door *vernietiging* van de drie standen, het *vernietigen* der provincien en van derzelver besturen: het *vernietigen* van de Eerste Kamer, de *afschaffing* van den Raad van State, de *beperking* der Koninklijke magt, enz., alles ten onderste boven te willen keeren. Zij vermeende deze aantijging niet te verdienen, en geloofde dat, indien ruimer gehoor verleend ware geworden aan de door haar voorgestelde wijzigingen, de hoofdbeginselen van de Nederlandsche Staatsinstellingen daardoor op vastere grondzuilen gevestigd zouden zijn geworden.

II. VERSLAG *omtrent de* ZEVEN, *den* 18*den Maart* 1840 *aangeboden wets-ontwerpen tot wijziging der Grondwet.* (Zie *Hand.* blz. 154).

De antwoorden, deze ontwerpen betreffende, zijn voor kennisgeving aangenomen, waarbij tevens de volgende bedenkingen zijn gemaakt.

Ontwerp I. Drie leden der *eerste* Afd. betuigden hun bijzonder leedwezen, dat de Regering niet had kunnen besluiten in art. 130 der Gwt. ook die verandering voor te stellen, welke in alle de Afdeelingen zoo noodig was geacht, en verklaarden hieraan bijzonder veel te hechten en te hopen, dat de Regering alsnog aan het verlangen van de groote meerderheid der leden van de Kamer zou toegeven, daar zij in het tegenovergesteld geval zouden vreezen zich, uit hoofde van dit gebrek, tegen *alle* de voorgestelde wetsontwerpen te moeten verklaren.

Ook twee leden der tweede Afd. bleven op dezelfde verandering aandringen.

Vele leden der *derde* Afd., welke hun genoegen te kennen gaven wegens de verandering van het 4de art. van het 5de ontwerp, konden mede hun leedwezen niet verbergen, dat de Regering niet had kunnen besluiten om op dezen weg van toenadering verder voort te gaan, en zoodanige verdere wijzigingen voor te dragen, welke algemeen verlangd worden, algemeen genoegen en tevredenheid zouden baren, en de gunstige beëindiging der beraadslagingen, over de herziening der Gwt., zoo aanmerkelijk zouden bevorderen.

Indien men nu, naar hunne meening, met de aangeboden wetsontwerpen mogt kunnen genoegen nemen, zou deze herziening toch vrij algemeen als een gebrekkig werk worden beschouwd: en het verlangen en streven naar meerder zeer levendig blijven, hetgeen zij oordeelden, dat zoo veel mogelijk had behooren te worden voorgekomen. Zij zouden echter thans te dier zake in geene verdere ontwikkeling treden, daar zij meenden dat hun gevoelen dienaangaande uit de gedrukte processen-verbaal genoegzaam kon blijken.

Vijf leden der *vierde* Afd. verklaarden ten stelligste nog eerbiedig aan te dringen op eene verandering van het gemelde art. 130 der Gwt., en waren niet overtuigd geworden door de daartegen in de memorie aangebragte redeneringen. Naar hun inzien, moet de zamenstelling der Provinciale Staten, juist door dat zij den grondslag uitmaakt der Vertegenwoordiging, niet bij Koninklijke bepaling, maar bij eene wet slechts kunnen worden geregeld of veranderd. Deze beschouwing zoude van grooten invloed zijn op hun gevoelen ten opzigte van het geheele onderwerp der Gwt.

De *vijfde* Afd. begreep uit de antwoorden dat de Regering vermeent het vermogen te moeten eerbiedigen, door de bestaande Gwt. aan de Provinciale Staten en Stedelijke Besturen toegekend, om al wat tot hunne zamenstelling betrekkelijk is, buiten het bereik der gewone wetgeving te mogen regelen, en dat zij daarom zwarigheid maakt, hunne reglementen aan wets-bepalingen te onderwerpen.

De vijfde Afd. nam de vrijheid hierop aan te merken, dat dit wel ten aanzien der Ridderschappen en Stedelijke Besturen gelden kan, die hun eigen reglementen zelve ontwerpen en regtstreeks, of door tusschenkomst van de Provinciale Staten, aan 's Konings goedkeuring onderwerpen; maar dat dit veel minder toepasselijk is op de Provinciale Staten zelve, waarvan, volgens art. 130, de

zamenstelling aan den Koning, na ingewonnen advies eener commissie, daartoe in elke provincie te benoemen, geregeld wordt. Dit schijnt minder waarborg voor onveranderlijkheid aan te bieden, dan de regeling door de wet.

Ontwerp II. In de *tweede* Afd. werd opgemerkt, dat uit de antwoorden niet meer of beter dan te voren kan worden opgemaakt, hoedanig het inkomen der Kroon met betrekking tot het bedrag der domeinen gesteld is.

Drie leden der *vierde* Afd., alle de berekeningen uit de domeinen te maken in het midden latende, oordeelden verpligt te zijn om, voor art. 30 der Gwt., tot geen hooger beloop dan van *een* millioen te kunnen stemmen.

De vergelijking der bij de antwoorden aangehaalde staatsstukken, met hetgeen in het laatste proces-verbaal der *vijfde* Afd. hierover was opgeteekend, heeft bij eenige harer leden de vrees doen ontstaan, dat hunne aldaar geuite verwachting niet geheel zoude verwezenlijkt worden; zij bleven van oordeel, dat, hoe de operatie ook moge uitvallen, die met de domeinen tot gedeeltelijke voldoening van 's Konings inkomen aangewezen, heeft plaats gehad, de baten en schaden ten voordeele of nadeele van de Kroon moeten komen, en dus bij deze wet dat inkomen op een millioen boven de opbrengst dezer domeinen moet bepaald blijven.

Ontwerp III. In de *tweede* Afd. vond men de zwarigheden tegen de redactie van art. 60 niet opgelost.

In de *vierde* Afd. integendeel werden de inlichtingen, te dien aanzien gegeven, algemeen met genoegen ontvangen en voldoende gekeurd.

Drie leden der *vijfde* Afd. bleven bij hun geuit gevoelen dat de afgesloten rekening van elk dienstjaar, volgens de begrooting opgemaakt, tot grondslag van het beschikbaar saldo moet strekken, al ware het dan ook, dat er eenige meerdere jaren verloopen moesten, eer dat juiste bedrag kon geconstateerd worden. Zij meenden hierin het eenig middel te zien om de administratie voor alle achterdocht te vrijwaren, die soms omtrent de naauwkeurigheid der ramingen en der opgegeven uitkomsten zou kunnen ontstaan. De overige leden der vijfde Afd. namen genoegen met de inlichtingen.

Ontwerp IV. De *vierde* Afd. gaf der Regering in overweging, of niet in art. 3 eene bijvoeging noodig is *voor de uitgaven*, als die voor twee jaren zullen worden vastgesteld, even als nu wordt voorgedragen *voor de middelen* in art. 4, aan het einde, dat bij eene nieuwe wet gedurende de twee jaren daarin verandering kan

worden gemaakt? Een opkomende oorlog of ontstane rampen, enz., kunnen veranderingen in de uitgaven noodzakelijk maken. Het nu vervallende art. 123 hield eene dergelijke bepaling in.

De verandering van art. 4 werd in de *tweede* Afd. met genoegen gezien, hoewel eenige harer leden de voorkeur aan eene éénjarige begrooting zouden geven.

De *vijfde* Afd. betuigde hierbij haar leedwezen, dat de Regering niet heeft kunnen goedvinden geheel aan haren wensch toe te geven van de regeling der Staats-inkomsten en uitgaven elk jaar in overweging te nemen; om echter van hunnen kant dezelfde zucht tot toenadering te betoonen, betuigden alle de leden dier Afd., dat zij genoegen zouden nemen met de tweejarige begrooting in het nieuw voorgedragen art. 4.

Ontwerp VII. Dit ontwerp heeft hoegenaamd geen bijval in de *eerste* Afd. gevonden, waarvan alle de leden van oordeel waren, dat die waarborgen, welke de Gwt. aan de ingezetenen omtrent het ontslag, den duur van den dienstijd en op vele andere punten gegeven heeft, bij dit ontwerp ten eenemale worden weggenomen; en zij vreesden, dat *alles* aan de steeds veranderlijke bepalingen eener wet over te laten, eene zeer gevaarlijke strekking en veruitziende gevolgen zoude kunnen hebben. De leden der eerste Afd. verklaarden veel liever de bepalingen der Gwt. (den ouderdom van in-dienst-treding, enz.) te behouden, dan de geheele zaak der militie en van de schutterijen, door het aannemen van dit ontwerp, op een zoo lossen en onzekeren voet te stellen; zij bleven van gevoelen, dat dit VIIIe hoofdstuk der Gwt. voldoende zou zijn verbeterd, bij het opvolgen der denkbeelden, door deze eerste Afd., bij haar eerste proces-verbaal over de vijf ontwerpen aangegeven, en vonden de strekking van art. 7 van het ontwerp, uit hetwelk eene verpligte militie-dienst te zee is af te leiden, en van art. 8, zoo bedenkelijk, dat zij hunne toestemming aan het nieuw ontwerp vooral daarom niet zouden kunnen geven.

Zes leden der *tweede* Afd. zijn van oordeel geweest dat het verkieslijk ware de thans in de Gwt. bestaande bepalingen onveranderd bij te behouden. De zwarigheden, die tegen de voorgestelde wijzigingen werden in het midden gebragt, waren, behoudens de bedenkingen van een ondergeschikt belang, van vierderlei aard, te weten:

1°. De Gwt. dient tot waarborg te strekken, dat 's lands kinderen niet langer dan eenen bepaalden diensttijd pligtig zullen wezen, naardien een oorlogzuchtige Koning of een Vorst die tuk op verove-

ringen is, tijdelijk eenen gevaarlijken invloed op de stemming der Staten-Gen. zou kunnen uitoefenen;

2°. De ouderdom, gedurende welken de landzaten dienstpligtig zijn, dient almede onmisbaar te worden vastgesteld, om de wetgeving niet in de gelegenheid te stellen van, uit hoofde der omstandigheden, door de opgewondenheid van het oogenblik medegesleept, onmatige lasten op te leggen;

3°. Bij eene Gwt., die als eerste beginsel vaststelt, dat allen gelijk zijn voor de wet, kan een art. 7 niet aan de gewone wetgeving overlaten, om, door toedoen van eene zee-militie, de verpligtingen van eenigen meer dan die van anderen te bezwaren;

4°. Het is een onmisbare waarbôrg voor alle ingezetenen, maar bovenal voor de grensbewoners, om de schadevergoeding ter zake van inkwartiering als anderzins, als eene onverbreekbare verbindtenis te kunnen beschouwen.

Deze leden wilden hiermede niet gezegd hebben „dat zij alle de thans bestaande voorschriften goedkeuren; verre van dien, kwam het hun noodzakelijk voor, om bij voorbeeld den ouderdom waarin de dienstpligtigheid begint, in verband met de late ligchamelijke ontwikkeling hier te lande, hooger te stellen; maar zij wenschten de verschillende waarborgen, die thans een uitvloeisel der Gwt. zijn, ongeschonden te behouden.

De vier andere leden der tweede Afd. konden het overwigtige der hierboven geopperde bezwaren niet beamen.

Ad 1. Wanneer de Vertegenwoordiging niet meer tot waarborg tegen overdreven oorloglievende bedoelingen van den Vorst strekt, dan zal ook de Gwt. eerlang geene voldoende zekerheid meer aanbieden; en de ondervinding heeft nu reeds geleerd, hoedanig men met grondwettige voorschriften, waaraan zoo veel prijs wordt gehecht, door het onderscheid tusschen tijden van oorlog en vrede, de dienstpligtigheid der miliciens onbepaald lang kan rekken.

Ad 2. Het schijnt niet alleen noodeloos, maar zelfs gevaarlijk voor de belangen van den Staat, om den diensttijd bij de Gwt. aan vaste jaren van ouderdom te verbinden, naardien er toch omstandigheden kunnen ontstaan, waarin het heil, ja het bestaan des lands, als zelfstandig Rijk, van de medehnlp van meerdere weerbare mannen afhangt.

Ad 3. Naardien de Gwt. elders positief voorschrijft, dat allen gelijk zijn voor de wet, en eene wet op de zee-militie hierop geene inbreuk zou kunnen maken, zoo is het geopperd bezwaar van weinig belang; daarentegen kan het bij ons bestaande gebrek aan

matrozen en zee-soldaten van genoegzaam aanbelang zijn, om deze dienst door afzonderlijke wets-bepalingen te bevorderen.

Ad 4. Even als de Gwt. schadevergoeding wegens onteigening voorschrijft, zou die wegens inkwartiering of bijzondere prestatien van zelve spreken. Wanneer de deswege vereischte wettelijke voorschriften eenmaal zijn vastgesteld, zal de uitvoerende magt geen belang hebben, om den eenen ten laste van allen te drukken.

Voor het overige dachten deze leden zoo gunstig over het voorstel, omdat eene Gwt., zonder in de eindelooze bijzonderheden af te dalen, alleen de hoofdtrekken dient vast te stellen, en het overige aan de bijzondere behoeften der tijden en omstandigheden moet overlaten. De laatste jaren hebben, naar het oordeel van eenigen, ten opzigte der dienstjaren, maar ontegenzeggelijk ten aanzien der wijze waarop de inkwartiering plaats vond, aangetoond, hoe verkeerd en zelfs noodeloos het is, bijzondere voorschriften vast te stellen, waaraan men zich bij buitengewone gebeurtenissen toch niet houdt.

Na deze algemeene beschouwing van de beginselen, het ontwerp op zich zelf beoordeelende, zoo is er ten opzigte van art. 6 in de tweede Afd. aangemerkt, dat men daarbij, even als in art. 8 plaats vindt, niet van eene schutterij, maar van schutterijen diende te spreken, ten einde het onderscheid tusschen rustende en stedelijke schutterijen of tusschen de verschillende *bans*, te kunnen aanduiden.

Ten slotte werd door eenige leden der tweede Afd. de bedenking geopperd, dat naardien, bij het aannemen dezer gewijzigde voorschriften, de vigerende wetten almede moeten veranderd worden, en het althans onzeker is, of zulks wel vòòr 1841 zou kunnen geschieden, het welligt noodig zou zijn om, in afwachting, eene transitoire bepaling nopens den tijd van invoering of toepassing daar te stellen. Anderen vonden dit overbodig.

Drie leden der *derde* Afd. konden zich met art. 7 niet vereenigen, deels omdat zij zich niet konden voegen bij het gevoelen dergenen, die de mogelijkheid van het daarstellen eener verpligte zee-militie zouden willen helpen bevorderen, deels omdat zij meenen, dat, al wilde men daartoe besluiten, het grondbeginsel zelf duidelijk in de Gwt., maar niet bij gevolgtrekking, behoorde te worden opgenomen, en geenszins aan de gewone wetgeving overgelaten.

Men merkte verder in de derde Afd. op, dat de redactie der wet niet overeenstemt met de memorie van antwoord, in zoo verre de

eerste de mogelijkheid eener zee-militie blijft veronderstellen, en de laatste verklaart dat daarvan thans geene rede is.

De andere leden der derde Afd. vereenigden zich niet met deze bedenking, en namen genoegen met de redactie van het voorzeide artikel, als het is voorgedragen.

Sommige leden der derde Afd. bleven het voorts zeer bedenkelijk achten, dat in het nieuwe wets-ontwerp de artikelen 211 en 212 der Gwt. wegvallen, en verklaarden zich hiermede niet te kunnen vereenigen, aangezien, naar hunne meening, de verpligting der ingezetenen tot het dragen der wapenen *grondwettig* behoort te worden bepaald bij de handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en de beveiliging van deszelfs grondgebied, maar niet moet kunnen worden uitgestrekt tot eenige buitenlandsche dienst. Ook vonden zij vooral in de laatste alinea van art. 212 eenen waarborg voor de ingezetenen, dien zij almede ongaarne zouden missen.

De andere leden evenwel der derde Afd., namen ook te dezen opzigte genoegen met het ontwerp, en vermeenden, dat het overige zeer gevoegelijk bij afzonderlijke wetten zou kunnen worden geregeld. Een lid verlangde, dat tevens in de Gwt. zou worden voorgeschreven, dat de wet op de nationale militie van tijd tot tijd, bij voorbeeld om de 5 of 10 jaren zou worden herzien, ten einde ten opzigte van eene verpligting, die van zoo veel belang voor de ingezetenen is, geene voorschriften of duisterheden blijven voortduren, die eventueel noodelooze bezwaren geoordeeld worden te kunnen opleveren.

Een lid der vierde Afd., bij de eerdere beraadslagingen niet tegenwoordig, vond in dit ontwerp een bezwaar, omdat hij aan de wet zelfs de *mogelijkheid* niet wil laten, om een gedeelte der militie voor de zee te bestemmen. Een ander lid kon aan het ontwerp zijne goedkeuring niet hechten, omdat nu niet bij de Gwt., en mitsdien als onveranderlijke waarborg, maar bij de wet, de tijd van dienst (art. 206) en de uitgestrektheid der zamenblijving van de militie (art. 208) zal worden bepaald. Algemeen meende men voorts in de vierde Afd. dat het 212de artikel der Gwt. na art. 3 van dit ontwerp moet worden opgenomen. De weglating daarvan, nu het geheele hoofdstuk VIII der Gwt. vervalt, vermoedelijk zonder doel geschied, zou tot verkeerde gevolgtrekkingen kunnen leiden. Aan deze opmerking werd gehecht, nu dit artikel eenmaal in de Gwt. gestaan heeft.

De nieuwe redactie in plaats van wet VII voorgedragen, gaf in de vijfde Afd. aanleiding tot de volgende aanmerkingen.

In het algemeen heeft men gevonden, dat door al te veel aan de wet over te laten, eenige hoogst-belangrijke waarborgen, door de tegenwoordige Gwt. aan de Natie verzekerd, aan dezelve ontnomen wierden, zoo wel wat de dienstpligtigheid zelve aangaat, als ten opzigte van de regelmatigheid van het ontslaan uit de dienst en het zenden van de militie buiten het grondgebied van het Rijk.

Een lid wilde daarom het VIIIste hoofdstuk geheel onveranderd laten, met uitzondering van de jaren waarop de dienstpligtigheid begint. De overige leden keurden de redactie der vijf eerste voorgedragene artikelen goed; zij wenschten art. 6 dus veranderd:

»Behalve de vaste zee- en landmagt, bestaat er eene nationale »militie, des noods door loting voltallig te houden, waarvan »jaarlijks een gedeelte, door de wet te bepalen, ontslagen wordt; »zij die hun ontslag bekomen hebben, kunnen tot geene andere »dienst dan in de na te melden schutterijen worden opgeroepen.»

Nog oordeelden deze leden der vijfde Afd. het noodig:

In art. 7 bij te voegen, na de woorden: *de koloniën*, —»*of buiten* het grondgebied van het Rijk.» Hierop te laten volgen art. 212 der Gwt.: *Alle kosten voor de legers* enz.; waarbij gevoegd zou kunnen worden: *behalve in de gevallen door de wet voorzien*; ten einde den maatregel van garnisaires, als een dwangmiddel te gebruiken, in de wet te kunnen opnemen.

Eindelijk, in plaats van art. 213 der Gwt., een artikel van dezen of dergelijken inhoud:

»Tot behoud van de inwendige rust en om in tijd van oorlog tot verdediging van het Vaderland tegen de aanvallen van den vijand te worden gebruikt, zullen er dienstdoende of rustende schutterijen, worden ingesteld.»

De slotbepaling of art. 8 werd goedgekeurd.

Afzonderlijke wetten zullen alles regelen, hetwelk tot de dienst der nationale militie en der schutterijen betrekking heeft.

Na de mededeeling der bovenstaande aanmerkingen aan de Regering, is door dezelve in het IVde ontwerp, achter het laatste woord (*voorgedragen*) in het 3de artikel de navolgende bijvoeging gesteld:

«welke aldus eenmaal vastgesteld zijnde, gedurende dien »tijd blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, »door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten »worden.»

Bovendien maken de bedenkingen rakende het VIIde ontwerp:

Van de defensie, nog een onderwerp uit van de overwegingen der Regering, waaromtrent nader zal berigt worden.

(Zie het dienvolgens ingekomen nieuw opstel hiervoren, blz. 333).

III. VERSLAG *der Centrale Afd. omtrent het ontwerp betreffende de* VERANTWOORDELIJKHEID DER HOOFDEN VAN MINISTERIELE DEPARTEMENTEN. (zie *Hand.* blz. 318).

Dit ontwerp is in de Afdeelingen overwogen naar de laatste redactie, ten gevolge van de aanmerkingen der Afdeelingen, bij missive van den Secretaris van Staat ingezonden.

Hetzelve is bij de *eerste* Afd. met genoegen ontvangen en na gezette overweging door acht leden, zonder eenige bedenking in het midden te brengen, voor kennisgeving aangenomen. Twee leden, die met geen minder aangenaam gevoel hetzelve hebben ontvangen en overdacht, achten zich echter verpligt nog aan te merken, dat bij de nu voorgestelde zeker veel verbeterde redactie, wel de *handelingen* en *medewerking* (*daden* zegt het art. 3) der hoofden van de Ministeriële departementen onder de Verantwoordelijkheid zijn gebragt; doch dat geenszins voorzien is in die gevallen waarin wegens het *niets doen*, het buiten mate lang of onuitgevoerd laten van eenige wetten of verordeningen, klagten kunnen oprijzen; *daden* toch worden hier uitdrukkelijk vereischt; of — vroegen deze leden — kunnen en moeten nu ook zoodanige *nalatingen* onder het woord *daden* begrepen worpen: taalkundig schijnt zulks niet te kunnen geschieden. Als een door hen bedoeld geval haalden deze leden aan, het niet gevolg geven b. v. aan een request, waarbij de Koninklijke bewilliging op eene op te rigten naamlooze vennootschap is verzocht. Naar luid van art. 37 van het Wetboek van Koophandel wordt die bewilliging gegeven wanneer de vennootschap niet strijdt met de goede zeden of de openbare orde en de acte daarenboven geene met de wet strijdige bepalingen bevat. Doch wanneer nu soms, om andere onbekende beweegredenen, op het verzoek niet wordt gedisponeerd, wie zal dan hiervoor verantwoordelijk zijn, en hoe? Eene *daad* is er toch niet verrigt.

Deze leden vermeenden, dat nu wij, in eene zoo moeijelijke en hoogst belangrijke zaak, zoo verre gevorderd zijn in het vaststellen van voldoendc bepalingen, wij niet moesten verzuimen die Verantwoordelijkheid der Ministers zoodanig in onze Gwt. uit te drukken, dat nu en voor altijd alle twijfel wierd weggenomen, en de weg tot alle beperkende uitleggingen wierd afgesneden.

Deze leden geloofden, dat het aangeduide gebrek geheel zou verholpen zijn, indien men, het hoofddenkbeeld van dit wetsontwerp geheel behoudende, eenvoudig bij de Gwt. uitdrukte, « dat de hoofden der Ministeriële departementen voor de uitvoering der Gwt. en andere wetten verantwoordelijk zijn en alle koninklijke besluiten en beschikkingen voorzien moeten zijn van de mede-onderteekening van het hoofd van het Ministerieel departement waartoe dezelven behooren. »

Deze leden konden ook niet nalaten ten slotte op te merken, dat de bepaling van art. 5 des ontwerps zoo duidelijk in art. 177 der Gwt. te lezen is, dat het waarlijk geheel overbodig is die nog weder in dit artikel te brengen en haar met een onnoodig artikel te verlengen.

In de *tweede* Afd. hebben vele leden hun genoegen te kennen gegeven, dat het onderhavig onderwerp thans op eene meer voldoende wijze tot rijpheid is gebragt. Vijf leden namen dan ook het voorstel aan, zonder nadere aanmerkingen daarop te maken, maar vijf andere verlangden art. 5 te zien wegvallen, als geheel overbodig bij het bestaande art. 177: wilde men hetzelve intusschen bijbehouden, dan zouden die leden de redactie meer positief vinden, wanneer de aanhef luidde: *Over aanklagten ter zake van Verantwoordelijkheid*, enz.

Een lid gaf voorts in overweging, of het niet duidelijker en regelmatiger zou gevonden worden, wanneer men, in stede van art. 3, 4 en 5 te gewagen, de daarin vervatte voorschriften, als onderdeelen van hetzelfde geheel, liever in één enkel artikel, sub litt. A, B en C, had doen voorkomen. Voorts werd de bedenking geopperd, dat de bestaande Gwt. het hoofdzakelijke der thans gestelde Verantwoordelijkheid in zich bevatte, terwijl de voorgestelde niet bepaald en duidelijk genoeg was omschreven en beter was opgegeven in beide de redactien, door leden dezer Afd. voorgesteld.

In de *derde* Afd. bragt een lid in het midden, dat hij de voorkeur zou gegeven hebben aan de eerste redactie, mits eenigermate verduidelijkt en verbeterd; dat toch bij die redactie, het hoofdbeginsel op den voorgrond wordt geplaatst dat de uitvoering van alle besluiten, verordeningen en reglementen van algemeen bestuur aan de hoofden der Ministeriële departementen moet worden opgedragen. Dat lid zou het volgende wenschen bepaald te zien:

De hoofden der Ministeriële departementen zijn belast met de uitvoering der wetten en verordeningen van algemeen bestuur en van de Koninklijke besluiten en beschikkingen, welke het depar-

tement van ieder van hen betreffen. Zij zijn verantwoordelijk voor alle daden enz.

Een ander lid verklaarde zich hiermede geheel te vereenigen; twee leden meenden dat deze nieuwe redactie wel was aan te prijzen; de groote meerderheid verklaarde intusschen met het ingezonden ontwerp genoegen te nemen, en ook die leden, die deze nieuwe redactie als beter beschouwden, zouden hunne stem aan het ontwerp daarom niet weigeren.

In de *vierde* Afd. zijn op het voorstel geene aanmerkingen gemaakt.

De meerderheid der leden van de *vijfde* Afd. heeft betuigd genoegen met de nu voorgestelde redactie te zullen nemen, in verwachting dat door dezelve aan het verlangen der onderscheiden gevoelens op de beste wijze zou worden te gemoet gekomen. Evenwel hebben drie leden hun leedwezen betuigd, dat hier niet de mede-onderteekening des Ministers op voordragten van wet behouden is, gelijk in de tweede redactie van de vierde Afd. werd voorgedragen, ten einde den Minister bij de discussie van het ontwerp te noodzaken hetzelve als zijn eigen werk te verdedigen.

Een lid stelt voor, art. 5 aldus te lezen: «De hoofden der »Ministeriële departementen zijn belast met de uitvoering van alle »wetten, Koninklijke besluiten en beschikkingen. Zij zijn» enz.; ten einde in de Gwt. het beginsel uit te drukken, dat de uitvoering daarvan zonder hunne medewerking niet geschieden kan, hetgeen anders, naar aanleiding van art. 145 der Gwt., zou kunnen worden tegengesproken, waar de uitvoering van eenige onderwerpen van wetgeving aan de Provinciale Staten, op last des Konings, wordt opgedragen; doch hierin zou geene tegenstrijdigheid bestaan, aangezien die last tot uitvoering door den Minister van Binnenlandsche zaken gecontrasigneerd zou moeten worden, die daardoor verantwoordelijk voor de uitvoering zou blijven.

Drie leden vereenigden zich met dat gevoelen; terwijl de overigen òf zich tegen hetzelve verklaarden, òf de zaak reeds te verre gevorderd achtten, om daarop weêr terug te komen.

WIJZE VAN STEMMING OVER DE VOORDRAGTEN TOT HERZIENING VAN DE GRONDWET.

Nadat deze verslagen der Centrale Afdeeling, in de Zitting der Tweede Kamer van den 30 Mei gelezen waren, zegt de *Voorzitter* dat deze verslagen reeds gedrukt zijn en dadelijk zullen worden

rondgedeeld. Hij stelt voor, om de openbare beraadslaging over de ontwerpen te bepalen op Dingsdag 2 Julij.

De heer VAN DAM VAN ISSELT vat het woord op, en geeft in bedenking, of niet vóór de beraadslaging over de aanhangige wets-ontwerpen betrekkelijk de herziening der Gwt., het verschil van meening moet worden uitgemaakt, hetwelk over den zin van art. 232 der Gwt. bestaat. Men is het namelijk niet eens, of die wets-ontwerpen op de gewone wijze en met de gewone meerderheid kunnen worden aangenomen, dan wel of volgens het genoemde artikel daarvoor de tegenwoordigheid van twee derde gedeelten der leden, en de toestemming van drie vierde gedeelten, vereischt wordt. De spreker had er over gedacht, om een opzettelijk voorstel hieromtrent op het bureau des voorzitters neder te leggen. Het zou toch kunnen gebeuren, dat, wanneer deze Vergadering een der thans aanhangige wets-ontwerpen met eene geringe meerderheid had aangenomen, en dit aan de Eerste Kamer verzond, deze laatste Kamer het genomen besluit voor niet wettig hield, als de goedkeuring van drie vierde gedeelten der leden daarvoor noodzakelijk keurende. Het geldt hier een belangrijk, vóór de behandeling der wets-ontwerpen te beslissen punt; welke beslissing, zijns inziens, om latere moeijelijkheden te voorkomen, door de Regering en de beide andere takken der Wetgevende Magt moet worden tot stand gebragt.

De *Voorzitter* zegt, het met den vorigen spreker eens te zijn, dat de Kamer op zich zelve, zonder de Eerste Kamer en den Koning, geene bevoegdheid bezit, om over een onderwerp van wetgeving te beslissen. Hij geeft evenwel in bedenking, of de behandeling van het geschil over de wijze van stemmen omtrent de ontwerpen tot wijziging der Gwt. niet zou kunnen worden uitgesteld, tot het oogenblik daar is, dat eene beslissing deswege *moet* worden genomen. Waren er leden, die een ander gevoelen koesterden, dan zou van hunne zijde een voorstel kunnen worden gedaan, aan hetwelk dan, met inachtneming der bij de Gwt. voorgeschrevene vormen, gevolg zou worden gegeven.

De heer VAN DAM VAN ISSELT antwoordt, dat het hem zeer aangenaam is te hooren, dat de Voorzitter het in de hoofdzaak met hem eens is; maar hij kan niet toegeven, dat de beslissing over het aanhangige geschil van meening moet en kan worden uitgesteld. Zoo doende loopt de Kamer gevaar van openbare beraadslagingen te houden, die tot geen resultaat leiden. De spreker had het wenschelijk gekeurd, dat de Voorzitter de bestaande zwarigheid aan de Regering had doen kennen, opdat van hare zijde een voor-

stel tot beslissing ware gekomen, hetwelk, na de goedkeuring der beide overige takken van de wetgevende magt te hebben verworven, aan alle onzekerheid een einde zou maken.

De heer SCHIMMELPENNICK VAN DER OIJE verklaart zich tegen het denkbeeld, om door een ontwerp van wet de wijze van stemming over de ontwerpen betrekkelijk de herziening der Gwt. te regelen. De Tweede Kamer kan aan niemand anders het regt toekennen, om voor te schrijven, welke regelmaat zij omtrent hare beraadslagingen volgen moet; zij beslist binnen hare grondwettige bevoegdheid voor zich-zelve, en laat aan de Eerste Kamer over, om op hare beurt omtrent de toegezondene wets-ontwerpen en de wijze van beraadslaging daarover zoódanige besluiten te nemen, als zij voegzaam oordeelt.

De heer VAN DAM VAN ISSELT zegt, dat, bij het volgen van de denkwijze des geachten vorigen sprekers, aan de Eerste Kamer eene soort van beoordeeling van de handelingen der Tweede Kamer zou worden toegekend, die hij strijdig acht met het gemeen overleg en met de onafhankelijkheid van de drie takken der wetgevende magt. Hij vermeent echter, dat de beslissing van het vraagstuk, hetwelk er zich thans omtrent den waren zin van art. 232 der Gwt. heeft opgedaan, door de drie takken der wetgeving behoort te geschieden.

De heer VAN AKERLAKEN beweert, dat het thans behandelde geschil is uitgemaakt door de Commissie, die de nog bestaande Gwt. van 1815 heeft opgesteld, en eene andere bepaling daaromtrent heeft ingevoerd, dan na de vaststelling van de Gwt. van 1814 bestond. Ten bewijze haalt hij de volgende zinsnede aan uit het rapport der bedoelde Commissie: « De Gwt. voor de Vereenigde Nederlanden had aan de Commissie, die dezelve ontworpen had, opgedragen de bevoegdheid om derzelver bepalingen, in geval van twijfeling, gedurende de drie eerste jaren na derzelver invoering uit te leggen: wij hebben gedacht dat de wet, die het gemeen overleg van den Koning en de Staten-Gen. uitdrukt, de meeste bevoegdheid tot zulk eene uitlegging had, daar dezelve in waarheid niets is dan eene juiste toepassing van de Gwt. zelve. » — Uit deze gezegden blijkt, volgens den spreker, genoegzaam, dat de Tweede Kamer alleen niet bevoegd is, om in dezen te beslissen, maar dat zulks door eene gemeenschappelijke wet moet plaats hebben.

De heer STAR BUSMANN meent, dat, als het besluit der Tweede Kamer tot verzending der aanhangige wets-ontwerpen daar is, het aan de Eerste Kamer niet te onderzoeken staat, met hoe veel

stemmen dat besluit is doorgegaan. In allen gevalle kan men, zijns inziens, den loop des discussie afwachten, alvorens te beslissen.

De heer VAN DAM VAN ISSELT vraagt, of indien, hetgeen wel niet ligt gebeuren zal, de Voorzitter der Kamer eens aan de Eerste Kamer eene gewone wet verzond, die niet door het vereischte aantal leden was aangenomen, de Eerste Kamer dan niet het regt zou hebben, om zulk eene wet terug te zenden? Hij blijft volhouden, dat de vergadering in eene hoogstonaangename positie zou kunnen geraken, indien zij omtrent de wijze van stemmen over de aanhangige wets-ontwerpen wegens de Gwt. een ander beginsel volgde, dan de Eerste Kamer het ware acht.

De heer WARIN zegt, dat al het gehoorde slechts als eene preliminaire wisseling van gevoelen kan worden beschouwd. Het reglement van orde der Kamer brengt toch mede, dat geen voorstel een onderwerp van discussie kan uitmaken, dan nadat de leden 24 uren te voren daarvan verwittigd zijn. Men heeft ditmaal eene nuttige wijze van handelen in het Engelsche parlement gevolgd, waar een lid gewoonlijk, alvorens een voorstel te doen, verlof tot indiening daarvan vraagt, hetgeen dàn gelegenheid geeft, om omtrent zulk eene zaak de denkwijze der vergadering te kennen. Overigens blijkt, ook volgens het gevoelen des sprekers, uit de zinsnede, door den heer VAN AKERLAKEN uit het rapport der Commissie voor de Gwt. voorgelezen, dat geene beslissing omtrent de uitlegging van art. 232 der Gwt. kan worden genomen, dan met medewerking van den Koning en van de Eerste Kamer.

De heer FRETS zegt: De voorstellen tot verandering in de Gwt. worden in de Gwt. zelve met voorstellen van wet gelijk gesteld, maar om te kunnen gelden als gemaakte verandering wordt daarenboven gevorderd eene dubbele vergadering onzer Kamer en eene grootere meerderheid dan anders, om de gemaakte wet te bekrachtigen. Ik kan dus niet de groote moeijelijkheid in het voorschrift vinden, en zie vooral geen reden om de moeijelijkheid nu te maken, waarom ik het gevoelen deel van ons geacht medelid SCHIMMELPENNINCK, en in het verschil, waarover ons geacht medelid VAN DAM gesproken heeft, op het hoogst een verschil van orde in onze Kamer zie, waarover wij zelven beslissen moeten. Ik zoude hier een voorstel, door onze leden te doen, en dat de trappen van wetgeving nog vooraf zou moeten doorgaan, als ongeschikt en ontijdig achten.

De heer LUZAC zegt, te moeten erkennen, dat de bedenkingen, die van weêrszijden zijn aangevoerd, zwaar bij hem wegen. Maar

hij meent toch, dat men voor het oogenblik de quaestie kan laten rusten, en den loop der discussien afwachten. Verklaart aan het einde daarvan eene geringere meerderheid zich voor een der wetsontwerpen, en zegt de Voorzitter, dat zulk een ontwerp is aangenomen, dan is het oogenblik en de gelegenheid dààr, om tegen die beslissing op te komen, en kan ieder zijn gevoelen zeggen. Hij geeft dus in bedenking, om de beraadslagingen op den voorgestelden voet voortgang te doen hebben.

Dit gevoelen wordt van onderscheidene zijden ondersteund.

De *Voorzitter* zegt, dat het tot nu toe gehoorde beschouwd kan worden als eene voorloopige wisseling van gevoelen, en herhaalt dienvolgens zijn voorstel, om de beraadslagingen over de wetten betrekkelijk de herziening der Gwt. tegen aanstaande
aan de orde te stellen. van de

Dit voorstel wordt aangenomen en de vergaderi amer eene scheiden. Kamer

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

De h...

preliminai...

reglement v...

stel een ...

